

Leninist ^{teori}

"Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz."

- » Mart Notları
- » Geleceğimiz Demokratik Devrimde
- » Mart Ayaklanması'nın İlk Perdesi
- » Ayaklanmada Son Durum: Şimdi ve Gelecek
- » Halk Ayaklanması'nın Ayak Sesleri
- » Operasyona ve Olası Gelişmelere Dair
- » Rojava, Suriye: Yeşeren ve Çürüyen
- » Marx'ta Kadın ve Cinsiyet Sorunu
- » Silvia Federici'nin 'Ücret Patriyarkası' Üzerine
- » Fedakar Aile Bireyinin İç Yüzü
- » Görüntü ve Özün Aykırılığı
- » Yalancılaştırma
- » Meta-Değer'den Likit-Değer'e
- » Marksizm Enternasyonal Proletaryanın Bilimidir

Kitap Dizisi - 7

Leninist EORI

Leninist Teori
Kitap Dizisi

Halk Ayaklanmasının
Ayak Sesleri

Mayıs 2025

Teorik Yayın

ISBN
978-605-80596-4-1

Baskı
Alesta Ajans Basım
Medya ve Bilgi Tek.
San. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven İş
Merkezi No:83
B Blok D.349
Topkapı, Zeytinburnu /
İstanbul

Yeni Dönem Yayıncılık
Basım Dağıtım Eğitim
Hizmetleri Tanıtım
Org.Tic.Ltd. Şti.

Mecidiyeköy Mah.
Kervan Geçmez Sok.
No:14/4 Şişli İstanbul
Tel: 0 (212) 533 32 57

yenidonemyayinci@gmail.com
www.yenidonemyayincilik.com

İÇİNDEKİLER

<i>editoryal</i>	5	
<i>c. dağlı</i>	7	<i>Mart Notları</i>
<i>taylan ışık</i>	27	<i>Geleceğımız Demokratik Devrimde</i>
<i>setenay berdan</i>	31	<i>Mart Ayaklanması'nın İlk Perdesi</i>
	41	<i>Ayaklanmada Son Durum: Şimdi ve Gelecek</i>
<i>editör</i>	47	<i>Halk Ayaklanması'nın Ayak Sesleri</i>
	49	<i>Öncü Sarsıntılar Bunlar</i>
	50	<i>Kurtuluş Yolu</i>
	52	<i>Devrimci Talepler Öne Sürelim!</i>
	54	<i>Geçici Devrim Hükümeti</i>
	56	<i>İşçiler Yeni Ayaklanmaya Hazırlanmalı</i>
	58	<i>Devrimin Odağı Sorunu</i>

<i>sinan kaleli</i>	61	<i>Operasyona ve Olası Gelişmelere Dair</i>
<i>abbas gün</i>	65	<i>Rojava, Suriye: Yeşeren ve Çürüyen</i>
<i>özgür güven</i>	73	<i>Proletaryanın Kutup Yıldızı: Marksizm Leninizm</i>
	84	<i>Marx'ta Kadın ve Cinsiyet Sorunu</i>
<i>sena kızılırmak</i>	97	<i>Silvia Federici'nin 'Ücret Patriyarkası' Üzerine</i>
<i>aybel gül</i>	107	<i>Fedakar Aile Bireyinin İç Yüzü</i>
	114	<i>Ahlakın Ekonomi Polisiği</i>
<i>umut çakır</i>	119	<i>Görüntü ve Özüün Aykırılığı</i>
	124	<i>Faşist Aygıtı Kıracak Tarihsel Moment</i>
	128	<i>Aynı Nakarat</i>
<i>i. cevât çetiner</i>	135	<i>Yalancılaştırma</i>
<i>arno doğan</i>	141	<i>Meta-Değer'den Likit-Değer'e</i>
<i>röportaj</i>	153	<i>Marksizm Enternasyonal Proletaryanın Bilimidir</i>

editoryal

Leninist Teori'nin bu yeni sayısı Mart Ayaklanması döneminde yayın hazırlığındaydı. Ayaklanmanın hepimizi girdabında sürüklediği koşullarda "tarihi yazma"nın yerini, çok daha heyecan verici "tarihi yapmak" görevi aldı.

Türkiye ve Kürdistan büyük halk ayaklanmaları ve ara dönemi kapsayan sayısız irili ufaklı grev, direniş, boykot, gösteri, miting vb. toplumsal eylemler ülkesi. Özcesi bir devrim ülkesi. "Bu halktan adam olmaz" cıların üst perdeden konuştuğu her dönemde büyük bir halk ayaklanmasıyla yanıt veriyor.

12 yıl önce Gezi Haziran Ayaklanması'nda genel bahaneyi "3-5 ağaç"ta bulan emekçi halklar, bu defa genel bahaneyi ülkenin en büyük metropolünün belediye başkanının tutuklamasında buldu. Üniversiteli gençler başkanın diplomasının iptali sebebiyle, liseliler öğretmenlerinin sürgünü sebebiyle ayaklandı. Her gün yeni yeni kesimler sokaklara çıkıyor.

Bu satırları yazdığımız esnada da İstanbul'da 6.2 şiddetinde bir deprem yaşandı. Nüfusu neredeyse 18 milyona dayanan kentte, art arda gelen depremler nedeniyle halk evlerinden sokaklara çıktığında, kapitalizmin kar güdüsünün yol açtığı bir gerçeklikle daha yüz yüze kaldı. Deprem ve doğal afetler esnasında toplanılabilecek tüm açık alanlar binalarla doldurulmuş, henüz inşaat yapılmayan alanlar da etrafları çitlerle çevrilmiş ve içeri girmesi olanaksız!.. Bir kez daha

insan hayatının, milyonlarca canın karlarının yanında beş kuruşluk değerinin olmadığı, gözler önüne serildi. Son çeyrek yüzyıl boyunca "Büyük İstanbul Depremi"nin gelmesi beklenirken hem de...

Mahallelerindeki parklara ya da ana merkezlerdeki parklara dört ayaklı ya da kanatlı dostlarını da alarak sığınan çoğu genç İstanbul halkı, Gezi Parkı'na sığındı, oraya çadır kurdu. Dinci faşist iktidar bir anda "Gezi kabusu"nu hatırlayarak, deprem nedeniyle Park'a sığınan halka saldırdı! İstanbul'un tüm deprem toplanma alanlarını muazzam bir rant havuzuna çeviren dinci faşizmin ayaklanma korkusu o kadar büyüktü ki, insanlar, deprem ve yıkım tehlikesi karşısında nefes alabilecekleri güvenli alandan polis zoruyla çıkarıldı.

Olayların ardı ardına birbirini kovaladığı şu günlerde, her geçen hafta, gün, her geçen saat yeni gelişmelere gebe.

Önümüz 1 Mayıs... 1 Mayıs, özellikle işçi sınıfının mücadeleden öne, en öne geçeceği bir dönem olacak. Bu günlerin devrim hanesine bir artı olarak yazılacağı da bir gerçek.

Bu sayımızda, özellikle Mart Ayaklanması'nı analiz eden yazılarımızda, buna dair dersleri de bulacağız. Her bir yazarımızın on yıllara varan deneyimlerinden süzülüp gelen bu derslerin, yolumuzu aydınlatacağına inanıyoruz.

İyi okumalar.

Kurtuluş Sokakta
Sandıkta Deği

Mart Notları

*İnsanlığı "tüm çağların kirinden"
kurtarmak için bir devrime ihtiyacımız var.
Devrim zafere ulaşana, toplum değişene
kadar HİÇBİR HEDEF SON DEĞİLDİR!*

..... c. dağlı

Devrimler ve devrimi oluşturan ayaklanmalar tarihin düğüm noktalarıdır. Yeni bir durum yaratırlar. Tarihin düğüm noktalarını birçok yanıyla aydınlatmamız gerekiyor. Tarihin düğüm noktalarını oluşturan büyük olaylar ancak kendi gelişimi ve bütünlüğü içinde aydınlatılabilir

Gezi Haziran Ayaklanması ve Mart Ayaklanması, tarihin düğüm noktalarıdır. Devrimin zaferi için, sayısız eylemden ve bir dizi ayaklanmadan geçilecektir. Buradan çıkan sonuçlar, gelecekteki sınıf savaşında uygulanacaktır.

Mart Ayaklanması'nın dolaysız etkisinde tutulan bu notların amacı tam da Mart günlerini aydınlatmak ve gelecek için sonuçlar çıkarmaktır.

1- Kesin bir şey olacaktı. 19 Mart'ta kıvılcım yangına dönüştü. Mart Ayaklanması patlak verdi. Ayaklanma sayısız olay ve eylem tarafından oluşturuldu. Mart Ayaklanması bir

olayla başlamadı. Her cephedeki sınıf çatışmaları bir ayaklanmaya, bir devrime doğru geliyordu. Gezi Haziran Halk Ayaklanması ve 6-8 Ekim Ayaklanması'ndan sonra, yeni bir ayaklanma kaçınılmazdı. Tarihi bilmiyorduk, fakat kaçınılmaz ve zorunlu olarak gündeme geleceğini biliyorduk ve söyledik. Yeni bir ayaklanma kaçınılmazdı. Çünkü, Gezi'yi yaratan koşullar ortadan kalkmamıştı. Aksine, Gezi'yi ve sayısız küçük patlamaları yaratan koşullar derinleşmişti. Bu koşulların yeni bir ayaklanmaya varacağı çok açıktı.

2- Tekelci kapitalist sistem, her şeyi uç noktaya vardırdı. İşçilerin sömürülmesini yoğunlaştırdı. Çalışanlar daha bir yoksulluk ve yoksunluk durumunda. İşsizlik patladı. Köylüler daha yoksul duruma geldi. Emekliler ölümcül koşullara mahkum edildi. Bir kutupta aşırı zenginlik, diğer kutupta aşırı genel yoksulluk ve derin

sefalet. Sınıflar uçurumu çok büyüdü. Bununla doğrudan bağlantılı olarak zihinsel çöküş, soysuzlaşma, yozlaşma, tüm insan ilişkilerinin çürümesi ileri boyutlara çıktı. Sınıf çelişkileri derinleşti ve keskinleşti. Sınıf karşıtlığı derinleşti. Bu koşullarda genel bir ayaklanma kaçınılmazdı.

Bugünkü siyasi iktidarın misyonu, sömürü ve tahakkümün, sosyal felaketlerin, sosyal yıkım ve halkın sefaletinin en uç noktaya götürülmesini sağlamak ve hızlandırmaktır. Tam da bu dönemde büyük ayaklanmaların olması rastlantı değildir. Ayaklanmalar, verili, ekonomik, toplumsal ve politik koşullar tarafından beslendi.

3- Patlayıcı toplumsal durum yıllardır var. Ekonomik ve siyasi krizin şiddetlenmesiyle ayaklanmanın koşulları daha da derinleşti. Patlayıcı koşullar sadece bir durum değildir. Yani yalnızca patlamaya her an hazır potansiyel bir durum yoktur. Patlayıcı durum sayısız patlamayla harekete geçti, yani fiili bir gelişme vardır. Bu koşullarda, ne eylemler eksik kaldı ne eyleme katılanlar azaldı. Tam tersine, eylemlerin ve eylemcilerin niceliği hızla arttı. Bütün olaylar ve eylemler dizisi Mart Ayaklanmasına aktı.

4- Her şey içinde bulunduğu tarihi ortama bağlı. Mart Ayaklanması'nın içinde olduğu tarihi ortam sınıf savaşının yoğunlaştığı ve şiddetlendiği gelişmeler tarafından biçimlendi. Bireysel veya örgütlü, kolektif kitle başkaldırısının gözle görülür bir artış gösterdiği koşullardan geçiyoruz. İçeride devrim yükselişte. Devrim dünyada da yükselişte. Dünya devrimi önlenemez bir güçle ilerliyor. Doksanlarda, sosyalist ülkelerde kapitalizm yanlılarının geçici olarak iktidara gelmesinin üzerinden fazla bir zaman geçmeden, kapitalist dünyayı altüst eden, yeni

bir devrim dalgası patlak verdi. Uzun süre ayaklanmalara sahne olmayan emperyalist ülkeler, anti-kapitalist ayaklanmalarla çalkalandı. Bu ülkelerin bazılarında bir Yüzyıl boyunca görülmeyen büyük başkaldırıları sökün etti. Devrimci ayaklanmalardan ve devrimden korunaklı ülke yoktur ve olamazda. Yeni bir dünya için eski dünyaya başkaldırı yıllardır sürüyor. Ayaklanmalar Latin Amerika'da ve bazı Arap ülkelerinde devrime dönüştü.

Doksanlarda "Che Yüzyılı" sürüyor dedik, "Che Yüzyılı" toplumsal devrimler çağına dönüştü. Artık her ülkedeki sınıf savaşı, devrimci çağın etkisinde gerçekleşiyor. Gezi böyle bir tarihi ortamda gerçekleşti. Mart Ayaklanması bu ortamda gerçekleşiyor. Mart eylemleri Gezi ile temelde aynı tarihsel ortamda gerçekleşiyor. Fakat daha önce olmayan, yeni denilecek gelişmeler var. Mart eylemleri ekonomik ve toplumsal yıkımın yeni boyut kazandığı, burjuva cumhuriyeti tarihinin en büyük ekonomik kriz ve sosyal yıkımın yaşandığı, sınıf savaşının tüm saldırı, baskı, şiddete karşın, sertleştiği ve iyice şiddetlendiği, kapitalist sistemin ve siyasi iktidarın iyice teşhir olduğu, hükümetin daha da zayıf düştüğü; buna karşın devrimci hareketin güçlendiği bir ortamda patlak verdi. Kısacası, içinde olduğumuz tarihi ortam açıklanmadan Mart eylemleri ve ayaklanması açıklanamaz. Böylesi tarihi ortamda, en küçük bir olay büyük olaylara dönüşebilir. Büyük olayların şu ya da bu olayla başlaması bir rastlantıdır ve ayaklanmanın geneli açısından bir önemi yoktur. Büyük olayları yaratan koşullar ve başlatıcı olayı aşan ayaklanma doğru olarak kavranmalıdır. Koşulları olgunlaşmışsa şu ya da bu olay, genel halk ayaklanması için sadece genel bir bahanedir. Bu koşul ve ortamda, genel

başkaldırı için, herhangi bir olay, genel bir bahane rolü oynayabilir.

5- Sosyalizm hedefli anti-kapitalist eylemlerin tek biçimi yoktur. Eylemlerin biçimi çok çeşitlidir. Kapitalizmden sosyalizme geçişin biçimleri sonsuzdur. Proletaryanın toplumsal devrimlerinin hem ortak yönler vardır hem de ülkenin özgül tarihi koşullarından kaynaklı farklılıkları vardır. Toplumsal devrimlerin ortak yönlerini ve farklı yönlerini görmeliyiz. Tüm biçim farklılıkları, içinde olduğu tarihi ortama bağlı. Tarihi ortam değişince, proletaryanın örgütlenme ve eylem biçimlerinde değişim olur.

Nasıl ki eylemlerin çeşitli biçimleri varsa, eylemin yüksek bir aşaması, yüksek bir biçimi olan isyanların ve ayaklanmaların da çeşitli biçimleri vardır. Mart Ayaklanması, Gezi ile hem ortak yönlere sahip, hem de farklı biçimleri var. Eylemlerdeki farklı biçimi görmemiz gerekiyor. Yarınki ayaklanmalar, değişen tarihi ortama bağlı olarak yeni biçimlerle ortaya çıkabilir. Mart Ayaklanması Gezi Haziran Ayaklanması'nın ikinci bir baskısı ya da güncel hali değildir. Yeni yönler, yeni biçimler, yeni türler hep olacaktır. Yeni olanı, değişeni arayıp çıkarmalıyız. Çünkü gelişmeleri ancak bu yolla karşılayabiliriz.

6- Burjuva muhalefet partisi, İstanbul belediye başkanı görevden alınıp tutuklanınca, bir düzen ve devlet partisi olarak durumu protesto etmek için Saraçhanede toplandı. 19 Mart'ta İstanbul Üniversitesi'nin cesur öğrencileri, göğüs göğüse çatışarak, polis barikatını yarıp, Saraçhane'ye geldiklerinde muhalefet partisi durumun kendisini aştığının farkına vardı. Bir düzen partisi olarak, doğası gereği, kendisini besleyen düzene karşı harekete geçemezdi. Düzene

karşı gelişen bir hareket doğmuşsa, o hareketi kendi tarzında, yeniden düzene bağlamak bu partinin varlık nedendir.

19 Mart'ta İstanbul Üniversitesi, ODTÜ, Boğaziçi, Ege Üniversitesi ve diğer üniversitelerde öğrenciler ayaklandı. Ayaklanma kadınlar ve işçilerin etkin katılımı sayesinde tüm topluma yayılmaya başladı. İşte tam da bu nedenle burjuva muhalefet partisi sokağa sahip çıktı. Amacı, başkaldıran ve devlet güçleriyle çatışan kitleleri kontrol etmek ve denetim altına almaktır. Onların en korktukları şey, ayaklanmanın daha ileri gitmesi ve devrime dönüşmesidir. Bu sonuç doğmasın diye büyük çaba harcadılar. Hatta kendilerinden beklenmeyecek bir anlayışla sokaktakilerin arkasında durdular. Fakat ne oldu? Ayaklanan kitleler devrim sloganları atıyordu. Burjuva sistemin ötesini ve ilerisini işaret ediyordu. Dolayısıyla devrimci kitleler burjuva muhalefeti sel gibi aşıp geçti. Onları aşan, onların dışında gelişen bir durum doğmuştu. Bahar seli gibi akan devrimci dalgayı engelleyemedi ve engelleyemezdi.

Muhalefetin inisiyatifi tamamen ele alması ve başkaldıran insanları kontrol etsin diye, burjuvazinin işbirlikçisi olan reformist ve oportünist hareketler çok uğraştı. Çünkü eylemlerin devrimci bir ayaklanma biçimini alması ve devrime doğru ilerlemesi, onların da hiç istemediği birşeydi. Eylemlerin devrime doğru gelişmesi onların burjuva güçlerle olan konsensüsünü bozabilirdi. Böylece bir kez daha burjuva muhalefetin basit bir eklentisi olarak davrandılar. Ama böylece, tüm iplikleri pazara çıktı.

Amaç, burjuva muhalefeti bir umut durumuna getirmekti. Kimler muhalefeti bir umut yapmak istiyor? Tekelci sermaye -TÜSİAD,

AB, ABD, NATO. Kısacası işbirlikçi tekellci sermaye ve emperyalizm. Bu durum Türkiye'ye özgü değildir. Burjuva iktidarın yıprandığı her yerde komünistler ve diğer devrimci güçler doğan durumdan yararlanmasınlar ve daha da güçlenmesinler , devrimci yollardan iktidara gelmesinler diye sermaye güçleri muhalefeti iktidara hazırlar, sahte umut yaratılır. Başkaldıran ve savaşan kitleler bu yolla yeniden düzene bağlanır. Böylece bu kritik anda, burjuvazinin sınıf egemenliği ve sınıf düzeni güvenceye alınmış olur. Ne var ki, olayların devrimci biçimde gelişmesi, onların tüm palanlarını bozuyor, hedeflerini boşa çıkarıyor. Sokağı kontrol edemediklerini kesin olarak anlayan burjuva güçler, sokak eylemlerini sona erdirmek için Maltepe mitingini yaptılar ve seçime yüklediler. Düzen partisinin gideceği yer yine düzen sınırlarıdır. Böylece yaratılmak istenen yalandan umut çabuk suya düştü. Küçük burjuva uzlaşmacı siyasetlerin tüm yüzü açığa çıktı. Ya eski toplumun bir gücünün ya da yeni bir dünya için savaşan devrimci bir gücünün. Bunun ortası yoktur.

7- Yeni bir hareket geliyordu.

Yeni harekete yeni sloganlar gerekti. Yani sürekli yeni şeyler söylemek gerekiyor. Tutucu, statükocu olan, bir düzen gücü yeni şeyler söyleyemez. Yeni diye söyledikleri her şey, eski şeylerdir. Burjuva muhalefet, uzun süre eski şeyler çerçevesinde sloganlar, politik kampanyalar başlattı. Fakat ortaya konanların hiçbirisi değişen kitlelerin arzularına, özlemlerine isteklerine ve eğilimlerine yanıt vermedi. Sonuçta, yeni ve etkileyici bir şeyler söylemek adına, komünistlerin görüş ve sloganlarını kullanmaya karar verdiler. İktidar olsun, muhalefet olsun, işçi hareketi

içindeki reformist ve oportünistler olsun, uzun zamandır Leninist Partinin görüşlerini alıp, içeriğinden soyundurup, kendi anlayışlarına uygun hale getiriyorlar. Çünkü, burjuva sistemin tüm argümanları tükenmiştir. Bu argümanlara dayanarak, değişen, yeni olana, yeni bir geleceğe yönelen insanlar üzerinde bir etki yaratamaz. Burjuva güçler bu durumdan çıkmak için, komünistlerin bilgi ve düşünce hazinesine yöneldiler. Tıpkı Nazım Hikmet'i kendi amaçları için kullanma çabalarında olduğu gibi bu sefer de Alman komünist şair Bertolt Brecht'e başvurdular. Daha doğrusu, zaten sosyalist hareket tarafından uzun süredir kullanılan şairin sloganlaşan dizelerine başvurdular: Kurtuluş Yok Tek Başına Ya Hep Beraber Ya Hiçbirimiz! Ne var ki, bu devrimci sloganı da gerçek devrimci-sosyalist içeriğinden yalıtarak alıp kullandılar. Sloganı açıkça çarpıttılar. Neyden kurtuluş? Kapitalizmin ezip sömürdüğü işçi sınıfı ve diğer emekçi kitlelerin, kapitalizmden kurtuluşu. Kapitalizmin bütün yıkıcı ve devrimci güçlerini kapitalizmi yıkmaya çağırır! Yani burjuva muhalefetin savunduğu ve dayandığı toplumsal temellerin havaya uçurulmasına bir çağırır. Uzlaşmacı siyasetler, devrimci-sosyalist bir sloganın bu şekilde çarpıtılmasına ses çıkarmadıkları gibi sloganın bu şekilde kullanmasına destek oldular. Mesele kof bir şekilde birlikte hareket etmek değil. Neye karşı, ne için ve kimlerle birlikte. Sloganlar ve birliktelik sınıfsaldır. En ileri noktası ise sınıfsal ittifaktır. Sınıfsal ittifak ise kapitalizmin ezdiği güçler arasında olur. Ezenlerle ezilenlerin arasında değil.

8- Burjuva muhalefet, sokaklar gerici burjuva cumhuriyetin değerlerini, bu modası geçmiş fosilleşmiş öğeleri savunsunlar diye elinden geleni yaptı.

Fakat başkaldıranlara statükoyu kabul ettiremedi ve ettiremezdi de. Çünkü, başkaldırı statükoya karşı bir içeriğe sahiptir. Uzlaşmacı siyasetlerin de yıllarca bu yönde uğraşları var. Mart Ayaklanması'nda, devrimci kitlelerle burjuva muhalefet yan yana geldiler ancak aralarında sınıfsal antagonizma var. Dolayısıyla burjuva muhalefet kendi hegemonyasını emekçi kitlelere ve devrimci gençlik ile kadınlara kabul ettiremedi ve kabul ettiremezdi. Devrimci güçler ise proletaryanın hegemonyası ve kurtuluşu uğruna savaşıyorlar.

9- Muhalefet iktidarı erken seçime zorlarken ve bu amaçla, Cumhurbaşkanı adayı için ön seçim sandıkları kurarken devrimci kitleler, "çözüm sandıkta değil sokakta" diyor. Bu, Leninist Parti'nin bir süredir ortaya koyduğu, sokakta birlikte ve sokakta kazanacağız politik tespit ve sloganlarının geniş kitlelerce benimsenmesinden başka bir şey değildir. Bu, kitlelerin devrimcileşmesi ve devrim için mücadelesidir. Sokaklar, ne için savaştığının bilincinde. Sokakta devrim fırtınası yükseliyor. Bu, dünya proletarya hareketinin devrimci geleneklerinin günümüzdeki izdüşümüdür. Elbette yeni koşullarda ve yeni zeminlerde. Büyük devrimci önder Rosa Lüksemburg, 1907'de yaptığı bir konuşmada 1905 Rus devrimini devrimci bir bakış açısıyla ele alırken, sözleri hala nasıl da önemini koruyor.

"Rus Sosyal-Demokrasisi, Marx'ın öğretisinin ilkelerini devlet yaşamı içindeki sessiz bir parlamentarist süreçte değil, fırtınalı devrim sürecinde uygulamanın zor olma onurlu görevini ilk üstlenen olmuştur."

Martın bu sıcak günlerinin yarattığı devrimcileştirici etkiyi, parlamentarist mücadelenin onlarca

yılı sağlayabilmiş midir? Kesinlikle sağlayamamıştır ve sağlayamaz da. Sokaklarda devrim sloganlarıyla yürünen, göğüs göğüse çarpışan devrimci kitleler bu ağır baskı ve saldırı günlerinde devrimci önderlerin ve devrimci kitlelerin en iyi geleneklerini temsil ediyorlar.

10- Gerek muhalefet, gerekse de reformist partiler 19 Mart'ta başlayan ve hızla genel bir ayaklanmaya dönüşen eylemleri kitlelerin bir "itirazı" olarak göstermekte anlayış birliği içinde. Milyonların günlerce devlet güçleriyle çatışmasını ve politik hedeflerini itiraz olarak göstermek, kapsamlı ve derinlikli bir tarihsel hareketi, basitleştirmek, onun kapsamını daraltmaktır. Milyonların, yalnızca siyasi iktidar ve "tek kişi yönetimi" ile sorunları yok. İnsanların bu sistemle sorunları var. Kaldı ki "tek kişi yönetimini" tekeli kapitalizmden, burjuvazinin sınıf egemenliğinden ayrı gösterirseniz, kapitalizmin işleyişini kavrayamamışsınız demektir.

İnsanlar yalnızca kapitalist sistemin insanlık dışı koşullarına karşı çıkmıyorlar. Aynı zamanda insanca koşulları gerçekleştirmek için mücadele yürütüyorlar.

11- Küçükburjuva siyasi hareketler ve oportünist siyasetler

Gezi Ayaklanması'nı nasıl bir "direniş" olarak gösterdilerse, Mart Ayaklanması'nı da "itiraz" veya "direniş" olarak gösteriyorlar. Bir olguyu, süreci ve olayı doğru olarak tanımlamazsanız, doğru sonuçlara ulaşamazsınız. Bu siyasetler, bu topraklardaki sınıf mücadelesini her zaman ılımlı olarak gösterdiler. Olguları gerçek anlamıyla tanımlamanın önündeki asıl engel sahip oldukları anlayıştır. Devrimci bir bakış açısına sahip olmadılar. Olayları doğru anlamak için devrimci

sorular seçmediler, devrimci cevaplar vermediler, devrimci sonuçlara ulaşamadılar. Diğer bir neden konumlanışları, devrimci taktikleri ve devrimci stratejileri hayata geçirmeye uygun değil. O kadar geri düştüler ki yeni gelişmeleri karşılamak için konumlarını değiştireceklerine, olguları, olayları geri düzeyde gösteriyorlar. Ve olanlara, ayaklanma diyerek kendi yasal konumlarını statükolarını bozmak istemiyorlar. Statükoculuk, bu partilerin bitmesini getirir.

12- Burjuvazi devrimci kitlelerin en zorlu şartlarda başeğmez bir mücadeleyle elde ettiği, mücadelenin meyvelerine el koyamayacaktır. Burjuva muhalefet, devrimci komünistlerin, onyıllarca, dünyanın en ağır baskıları altında, birkaç kuşak boyunca soluk soluğa verilen devrimci kavgayla sağladığı devrimin kazanımlarını gasbetmeye çalışıyor. Uzlaşmacı siyasetler, sistem muhalefetine, bu düzen ve devlet partisine bu konuda, tam destek veriyor. Yakın zamanda gerçekleşen Tunus, Mısır ve Sudan'da, burjuva güçlerin devrimin kazanımlarını nasıl gasbettiğini gördük. Türkiye'de burjuva güçler daha önceden harekete geçerek, devrimci mücadelenin yarattığı tüm sonuçları yozlaştırarak kendine mal etmek çabası içinde. Burjuvazinin devrimci kavganın meyvelerine elkoymasını önlemenin yolu, devrimci mücadeleyi, burjuvazinin bütünlüğüne karşı yürütmek ve devrimin zaferine kadar sürdürmektir. Burjuvazinin bu yöndeki politikası tespit edilmeli. Burjuva muhalefet, iktidara geldiğinde, devrimci mücadele, onların iktidarına karşı da kesintiye uğratılmadan devam ettirilmelidir.

13- Mart Ayaklanması ne kadar güç biriktiğini, devrimin ne kadar

büyük bir kitle potansiyeline sahip olduğunu açığa çıkardı. Bu defa, Gezi Ayaklanması sırasında olduğundan daha büyük bir güç biriktiği ortaya çıktı. Bugüne kadar sayısız eylem yapıldı ve her eylem belli bir gücü harekete geçirdi. Fakat asıl büyük güç genel ayaklanmada ve devrimde harekete geçer. İnsanlar ancak o sırada, ne kadar güç birikimi olduğunu görüyor. Derinlikli bir kavrayışı olanlar daha önceden, büyük bir güç biriktiğini ortaya koyarlar. Biz, büyük gücün olduğuna her zaman işaret ettik.

14- Devrimci dönemlerin örgütlenme biçimi, komiteler biçiminde örgütlenmektir.

Komiteleşme, meclisler biçiminde örgütlenme Gezi sürecinde de görüldü. Daha sonra dağıldı. Fakat mücadelenin çeşitli cephelerinde çeşitli biçimlerde devam etti. Mart Ayaklanması'nda yeniden önem kazandılar. Öğrencilerin Ayaklanması'nda temel örgütlenme biçimi oldu. Öğrenci meclisleri eylemde kolektif davranmanın da araçları oldular. Komiteler, Mart günlerinde ayaklanma organları rolünü oynadı. Ayaklanma araçları biçiminde örgütlenmek, komitelerin ve konseylerin (meclislerin) temel bir işlevidir. Mart Ayaklanması komitelerin bu rolünü ve yeteneğini pekiştirmiş oldu. Komiteleşme artık başkaldıran kitlelerin bilincine ve mücadelesine yerleşmiştir. Salt propaganda araçları değiller. Pratik mücadele araçlarıdır. Yarın devrimde daha ileri ve kapsamlı bir rol oynayacaklardır.

Komiteler, konseyler (meclisler) parlamento dışı mücadelenin, sokak mücadelesinin doğrudan devrimci mücadelenin temel mücadele araçlarıdır.

15- Proletaryanın eylemlerde diğer emekçilerle, küçük burjuvaziyle yanyana geleceği çok kesin. Devrimci

sınıf çeşitli güç ve eylem birliklerinde ortak davranma adına, bağımsız sınıf politikasından, bir an bile vazgeçmemelidir. Çünkü devrimin zaferi, mücadelenin bu noktaya kadar gitmesinin güvencesi ve proletaryanın ittifak içinde erimemesini sağlayan bağımsız politika izlemesidir. Bağımsız sınıf hattında yürütmesi, sosyalizm amacından geliyor. Proletaryanın halka ve devrime önderliği bağımsız devrimci siyasi çizgide yürütmesine bağlı.

Ayakanmanın devrime kadar yarı yolda kalmadan ilerlemesi, proleter sınıfın, eylemlerde, pratik olarak devrimci rol oynamasına bağlıdır. Sendikalar, Gezi'de olduğu gibi Mart Ayaklanması'nda da etkisiz rol oynadılar. Sendikalarda örgütlü işçiler, yönetimlere rağmen, kendiliğinden eylemlere katıldılar. İşçiler, ayaklanma öncesi, yaygın bir eylemlilik sürecine girdiler. Eyleme geçtikleri her yerde eylemdeki kararlı mücadeleleriyle toplumda iz bıraktılar. Gelecekteki büyük eylemlerde işçilerin daha etkin rol oynayacağı ve sonuna kadar tutarlı davranacağı çok nettir. Mart Ayaklanmasıyla işçi sınıfı hareketi ve emekçi hareketi daha da güçlendi. Amacımız, devrimci propaganda ve siyasal mücadele kararlarını etkin biçimde kullanarak, proletaryanın entelektüel, siyasal ve ekonomik kurtuluşunu sağlamak için toplumsal devrimi başarmaktır. Biz, bütün eylemlere bu bütünlüklü bakış açısıyla bakarız. Amaca ulaşana kadar, her yerde ve her zaman devrimci mücadele yolunda ısrar edeceğiz. Toplumsal kurtuluş kavgasında proletarya sadece bir güç değil, bir akıldır.

16- Her özgül tarihsel durum devrime giden yeni yollar açar. Gerçi, Gezi'nin içinde gerçekleştiği tarihsel koşullarla, Mart Ayaklanması'nın içinde hareket ettiği tarihi koşullarda

temelde bir değişim olmadı. Fakat temelde bir değişim olmasa da, bir değişim oldu ve mücadelede bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Her ciddi eylem, isyan ve ayaklanma devrime hangi yollardan ve nasıl gidileceğinin pratik deneyimini verir. Gezi Ayaklanması bize bunun bir örneğini verdi. Mart Ayaklanması da, bu örneğe yeni şeyler kattı. Her ayaklanma veya bir dizi eylem, devrim stratejisine ve taktiklerine yeni yönler, yeni unsurlar vb. katar. Milyonların siyasal ve sosyal pratiğinden sonra devrim stratejisi daha da derin ve kapsamlı hale geldi.

17- Bugüne dek yapılan eylemler dizisi, irili-ufaklı ayaklanmalar, halk isyanları, gençlik mücadelesi, kadın isyanı ve özgürlük mücadelesi kısacası, devrimci mücadele tarihi bize birçok şey öğretti. Mücadele deneyimimiz ve devrim anlayışımız derinleşti. Devrimin bize öğrettikleriyle canlı sınıf mücadelesinde daha etkin bir rol oynuyoruz. Ama biz de, devrim tarihine birşeyler öğrettik. Eylem, isyan ve ayaklanmalar hakkında yaptığımız değerlendirmelerle, eylemleri aydınlattık. Mücadeleye devrimci perspektifler sunduk. Yeni taktikler geliştirdik. Gezi'den sonra bunu yaptık. Şimdi Mart Ayaklanma günleri için de yapıyoruz. Ayaklanma günleri yazıları, bu süreci ele alırken, eylemlerde ortaya çıkan devrimci değerlerin gelecekteki sınıf mücadelesine taşınmasını sağlayarak buradan elde edilen sonuçlar yeni bir mücadelenin başlangıcı olacaktır.

18- Eylemlerin gerçekleşme biçimi, cesaretin ne kadar yaygın olduğunu gösteriyor. İşçilerin, gençliğin ve kadınların cesareti, toplumu cesaretlendiren bir olgudur. Kitlelerin yürekli eylemleri, Mart günlerinde ortaya çıkması, uzun

sürenin bir olgusudur. Yıllarca devrimci güçlerin en riskli durumlarda giriştikleri cesur eylemler, bugünkü eylemleri yapanları cesaretlendirdi, teşvik etti. Cesaret, burjuvazinin en ağır en şiddetli saldırıları altında bir anlam taşıyabilir. Bu koşullarda mücadele gerçek anlamda cesaret gerektirir. Mücadeleci kitleler sadece örgütlü olarak değil, bireysel olarak da cesurca davrandı. Cesaret Mart günlerinde en yaygın olduğu dönemi yaşadı. Kitleler en zorlu koşullarda cesaret gösterir ve gösterdiler de. Burada sorun yok. Sorun, kitlelerin savaşı gücüne dayanarak siyasi iktidarı ele geçirmeyi bugünün görevi olarak önüne koymakta. Kitleler, devrimci bir siyasi önderliğin yönetiminde, devrimi ve siyasi iktidar sorununu da çözmeyi başaracaktır. Sıra bunda. Devrimin zaferi için bir dizi ayaklanma gerekse de, sıra devrimi başarmakta.

19- Emekçi halk kitlelerinin sorunu, bu toplumsal sistemle. İnsanca bir hayat özlemini, arzusunu yaratan kapitalizmin insanlık dışı koşullarıdır. Emekçi insanlığın çelişkisi bu toplumsal yapıyla, çatışması da aynı yapıyla. Bu toplumsal sistemin dar toplumsal yapısı, insanlığın gelişmesinin, yeni bir tarih başlatmasının önünde engeldir. Burjuva sistemin dar toplumsal yapısı, insanları ve doğayı tutsak almış durumda. Bu dar yapının zincirlerinden kurtulmak, özgür ve insani yarınlara temel koşuludur. Yürütülen devrimci mücadelenin toplumsal ve siyasi kapsamı doğru olarak kavranmalıdır. Bir sistemin yerini yeni ve daha ileri bir sistemin alması, bütünsel toplumsal devrimi gerektirir zorunlu olarak. Başka bir anlatımla emekçilerin çatışması ve savaşı burjuva güçlerin bütünlüğünü karşısına alır.

20- İnsanların yeni, insanca bir hayat kurmalarının önündeki engel burjuva toplumsal sistem ve bu sistemin politik yapısıdır. Burjuva politik yapı yıkılmadan insanlar yeni bir toplumsal ilişki kuramazlar. Dolayısıyla burjuva devlet makinesini yıkmak ve iktidarı ele geçirmek, yeni bir yaşamın yolunu açar. Bu bilinçle işçilerin, gençliğin, kadınların mücadelesi devlete karşı gelişti. Kapitalizmin ezdiği tüm güçlerin ortak mücadelesi devletle çatışma içinde pekişti. Ezilen ve sömürülenler devlete karşı ortak hareket edebilirler. Çünkü burjuva devlet hepsini eziyor. Çünkü bu devlet hepsinin kurtuluşunun önünde bir engel. Gezi Haziran günlerinde olduğu gibi, Mart günlerinde de devlete karşı birlikte çatıştılar. Yarın devleti birlikte, birleşik bir mücadeleyle yıkarak kurtulacaklardır.

21- Gençliğin, kadın ve erkeklerin militan devrimci eylemleri olmadan, polis barikatları yıkılıp aşılamazdı. Gençlik ve halk kitleleri ayaklanmayı günlerce sürdürdüyse bunun temelinde gözünü budaktan esirgemeyen bir militanlık var. Militan radikal mücadele öğrencilerle sınırlı olmadı. Geniş kitlelerin hareket biçimi oldu. Mart eylem günleri, yarın polis barikatlarının nasıl devrilip geçileceğinin yolunu gösteriyor. Bu devrim yolunun nasıl açılacağına ileri bir örneğidir. İyi bir örnek başka zamanda da taklit edilir.

22- Olayları doğru olarak anlamak için, devrimin zaferi bakış açısıyla bakılmalı. Bu bakış açısıyla hareket eden devrimci işçiler ve devrimci işçiler partisi olayları, isyan ve ayaklanmayı ilk somut sonuçlarıyla değil, devrimci mücadeleye yeni bir itiş vermesi, devrim için yeni bir kalkış noktası olması ve yeni bir mevzi işleviyle ele alır. Mart günlerinin eğilimi tam da bu yöndedir.

Mücadeleci insanlar günlerce süren eylemleri devrimdeki yeri açısından değerlendirir. Tüm bu eylemler dizisi devrimi oluşturuyor ve devrimin birer dayanağıdır.

Eylem süreci boyunca, eylemci kitlelerin arasında yeni tip ilişki gelişti. Eyleme doğrudan katılmayan insanlarla, eylemciler arasında yeni duygular kuruldu. Toplumun çoğunluğu eylemlere sempati duydu ve destek verdi. Faşizme ve sermayeye karşı mücadele kapasitesi güçlendi. Devrim deneyimi elde edildi. Bu olgular devrimin asıl kazanımlarıdır.

23- Devrimci kitle eylemleri, devrim eğitimi okuludur. Devrim eğitimi okulundan milyonlar geçti. Ayaklanma günlerini bu açıdan görmeliyiz. Burjuvaziyle çatışmanın ilk sonuçları ne olursa olsun, çatışmalı süreç, devrim için çelikleştirici, yetkinleştirici okuldur. Bu süreçten geçen devrimci kitleler, devrimi başarmak için birikimli, donanımlı bir konuma, nitelikli bir düzeye gelmiş olurlar. Bu insanlar iktidarı aldıklarında onu korumasını ve devrimi devam ettirmesini de bilirler. Bu nedenle devrim okulundan geçmek, devrimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Devrim eğitiminden geçmiş olmanın ilk meyvelerini yine pratikte eylemler sırasında alıyoruz: Eylemler daha becerikli ve yetkin biçimde örgütleniyor.

24- Tarih, bir kez daha yirmi yılın bir günden daha uzun olmadığı günlerden geçiyor. Bu yoğun devrimci günler sadece bu sırada, başka zamanlar kolay kolay görülmeyen milyonları aynı anda harekete geçirmesi bakımından değil, sistemin teşhir olması, ya da kitlelerde bilinç sıçraması, dönüşüme uğraması bakımından yani nitel olarak da kısa süre yoğun-yüklü geçiyor. Tarih, bu sırada daha da

hızlanır. Tarih, kısa tarihtir. İnsanlar kısa sürede büyük bir dönüşüme uğrar. Devrimci komünist partinin görüşleri kısa sürede hayata geçer. Bunlar, tarihin fırtınalı günleridir. Kısa sürede büyük değişim olur. Gezi günlerinde ve Mart günlerinde bunu çok net olarak yaşadık. Dolayısıyla, öncekinden farklı bir durum doğmuştur.

25- Mücadelede motor rol oynayan kitlelerin devrimci hareketinin ardında proletaryanın sınıf mücadelesi tarihi var. Devrim deneyimleri var. Sosyalizm var. Bütün bu devrimci gelişmeler, devrimci kitlelerin bilincini kuşatıyor. Eyleme geçenlerin bilincini şekillendiren öğeler, olgular, kavranmazsa Mart günlerinin derinliği kavranamaz. Eylemcilerin nasıl bir fikir-tarih bilinci donanımıyla yüklü oldukları mutlaka anlaşılmalıdır. Halk kitleleri, o anda ortaya atılmış bir kaç sığ sözle günlerce çatışmazlar. Bu eylemlerin arkasında dünya devriminin yükselttiği-yarattığı devrimcileştirici etkisi var.

26- Ayaklanma gibi önemli tarihsel olaylar, basitçe hak ve adalet eylemleri olarak gösterilemez, bu basit bakış tam da burjuvazinin bakışıdır. Onlar, eylemlerin derinliğini görmek istemezler. Sistemi aşmasını istemezler. Gerçekte milyonlarca insanın bu büyük tarihi ayaklanması sistemin ötesini ve ilerisini gösteriyor. Toplumun devrimci dönüşümünü, insanların kapitalizmin zincirlerinden kurtulmasını hedefliyor. Mart Ayaklanması'nda devrim sloganları, kapitalizmden kurtuluş sloganları, Gezi Ayaklanmasına göre daha belirgindir ve öne çıkmıştır. Kurtuluş Yok Tek Başına sloganını gerçek anlamından saptırmak isteyenler olsa bile, bu kadar öne çıkması ve baskın gelmesi kitlelerin dünyayı değiştirme isteğini ve mücadelesini anlatıyor. Devrim ve sosyalizm

sloganlarının bu denli egemen olması, emekçi halk kitlelerinin amacını ortaya koyuyor.

27- Çağımız toplumsal devrimler çağıdır. Tarihin en köklü toplumsal dönüşümler çağıdır. Hiçbir ülkede sınıf mücadelesi, politik çatışmalar, çağın etkisi dışında kalmaz. Hem bir çağda yaşayıp hem de çağın dışında kalamazsın. Devrimci çağın tipik bir özelliği, olaylar yönünde çok zengin olmasıdır. Bu çağda meydana gelen olay, tarihteki olayların toplamıyla karşılaştırılabilir ancak. Yalnızca Mart günlerinde 12 günde ne çok olay ve eylem gerçekleşti. Bu topraklar, olayların zenginliği ve yoğunluğu bakımından dünyanın ön sıralarında. Çünkü bu ülke, devrime gebe. Her şey karşıtına dönüşme sürecinde. Devrimin bütün koşulları olgunlaşmıştır ve bir aradadır. Mart Ayaklanması bu süreci hızlandırdı ve bizi iktidarı almanın kapısına kadar getirdi.

28- Yeni tarihsel koşullar, dünyada ortaya çıkan yeni durum, karşımıza yeni mücadele biçimleri, kazanmanın yeni yol ve yöntemlerini çıkarır. Devrimci komünist güçler, devrimci işçiler, yeni gelişmeleri karşılayacak kapasite ve yeteneğe sahiptir. Mart eylemleri, devrimci güçlerin ortaya çıkan yeni durumu değerlendirme ve en iyi sonucu alma yeteneğinde olduğunu kanıtladı. Her geçen sürede, her yeni eylemde, yeni koşulları karşılama yeteneği biraz daha pekişiyor. Bu devrim ve komünizm mücadelesinin bir kazanımıdır. Mart sonrası bu konuda daha donanımlı durumdayız.

29- Genelde gençlik, özelde ise öğrenci gençlik Mart 2025 Ayaklanması'nın etkin gücü, etkin akli ve ateşleyicisidir. Gençlik her eylemde ve isyanda etkin ve vurucu güçtür. Dünyada 90'lardan bu yana olan

tüm ayaklanmaların ve devrimlerin etkin gücüdür. Gençliğin eylemlerdeki sürükleyiciliği, ateşleyiciliği olmadan bir ayaklanma ve devrim düşünülemez.

Öğrencilerin Ayaklanmada bu kadar etkili bir konumda olması, yalnızca okullarda faşist devlet baskısı ve hayat pahalılığıyla açıklanamaz. Devrimci gençlik çok iyi biliyordu ki, okullardaki ağır baskı, gericiğin kuşatması ve emekçi çocuklarının yaşadıkları, toplumun yaşadığı olaylardan ayrı değildir. Bunun farkında olduğu içindir ki kendi mücadelesini hiçbir zaman okulcu istemlerle sınırlamamıştır. Öğrenciler, politik özgürlük olmadan akademik özgürlük olmaz bilinciyle hareket etmişlerdir.

Gençliğin gerçek potansiyelini, devrimci enerjisini harekete geçiren, onları mücadelenin etkin bir gücü durumuna getiren özgürlük mücadelesidir, devrim mücadelesidir. Dünyada ve Türkiye'de 68'den beri bu mücadele devrimci bir gelenek yarattı. Mart Ayaklanmasıyla yalnızca devrimci geleneği yaşatmakla kalmadı, daha ileri gitti. Gençlik mücadele yürütürken "gençlik gelecek gelecek ise sosyalizmdir" bilinciyle hareket ediyor.

30- Gençlik mücadelesinden ve işçi sınıfının mücadelesinden söz ederken kadınların ve erkeklerin birlikte verdikleri mücadeleyi anlatmış oluyoruz. Fakat, kadınların Mart Ayaklanması'ndaki yerini ayrıca belirtmek gerekiyor. Kadınlar Gezi'de olduğu gibi Mart günlerinin de etkin bir gücüdür. Yalnızca isyanların ve ayaklanmaların değil, tüm ilerici, devrimci eylemlerin etkin bir gücüdür. Kadın devrimci bir güç ve akıldır. Kadınların entelektüel gücü anlaşılmadan devrimin entelektüel gücü ve yeteneği anlaşılabilir.

Kadınlar, bugüne kadar tarihteki

tüm büyük olayların vazgeçilmez gücüdür. Büyük bir tarihsel olay yoktur ki, kadınlar orada olmasınlar. Fakat bugüne kadar, her büyük tarihsel olaydan, her büyük toplumsal değişimden sonra kadınların köleliği devam etmiştir. Tarihte ilk kez proletaryanın toplumsal devrimiyle kendi kurtuluşlarını da gerçekleştiriyorlar. Bundan dolayıdır ki, kadınlar devrimde bütün gücü, enerjisi ve entelektüel yeteneğiyle yer alıyorlar. Kadınlar güç ve akıl olarak aktif biçimde yer almasalar da Gezi Haziran Ayaklanması ve Mart Ayaklanması değil günlerce, bir gün bile sürmezdi. Kadınların devrimde yer alması, devrimin zaferi için bir ölüm kalım sorunudur.

Kadınlar eylemlerde, isyan ve ayaklanmada birey olarak değil, bir hareket olarak yer alıyorlar. Kadın kurtuluş (özgürlük) hareketi olarak, emeğin ve kadınların kurtuluşu hedefiyle mücadele veriyorlar. Mücadele içinde yeni bir kadın erkek ilişkisi doğuyor. Bireyler arasında yeni bir ilişki biçimleniyor.

31- Eylemlerde ayaklanmanın eğilimini yansıtan bir slogan yükseltildi: İsyen Devrim, Özgürlük! Ayaklanmanın ruhunu yansıtan bu slogana rağmen, burjuvazi ve küçük burjuva siyasi hareketler Mart günlerini, sistem içi olarak göstermek için çok büyük bir çaba içine girdiler. Burjuva muhalefet yanlısı güçler, bu yönde sistemli propaganda yaptılar. Hatta neredeyse Yüzyıllık statükonun destekçisi olarak lanse etmeye kalktılar. Mart Ayaklanması bundan daha yanlış anlatılabilir mi?

Anlaşılması gereken şudur: Milyonlar özgürce yaşadıkları insanca bir toplum özlemiyle kavgaya atılıyor. Geçen Yüzyılın ve günümüzdeki tüm ilerici ve devrimci ayaklanmaların

hedefi budur. Özgürlük çağımızın kilit kavramıdır. Özgürlük kavramı Mart günlerinin de kilit kavramıdır. Bu toplum, bir sömürü ve baskı, tahakküm toplumdur. Bu toplumda insanlar ancak, insani ve özgür bir gelecek mücadelesine girerler.

Bu kadar büyük kitleleri günlerce ağır saldırılar altında eylem halinde tutan, onlardaki özgürlük tutkusudur. Gençlik, kadınlar, işçiler bütün ezilenler ve sömürülenler büyük bir özgürlük tutkusuyla mücadele yürüttüler ve siyasi iktidar gerici saldırılarını ve baskının şiddetini artırdıkça emekçi halk, gençlik ve kadınlar daha büyük bir tutkuyla sarıldılar özgürlük kavgasına. Bu sadece politik özgürlük kavgası değil, esas olarak insani özgürlük kavgasıdır.

32- İnsanlar bu toplumdan umutlarını uzun süredir kestiler. Bunu Mart Ayaklanması'ndan daha iyi ne anlatabilir. Kitlelerin bu toplumdan umudunu kesmesi iyi bir şeydir. Çünkü, bu umudun bittiği yerde başka bir umut başlar. Halk kitlelerinde doğan umut insanca bir gelecek umududur. Bu aynı zamanda devrimci bir iyimserliktir. Materyalist tarih anlayışına dayanan bir iyimserlik. Bu anlayış bazılarının sandığı gibi sadece geçmişte değil, gelecekte de işler. Buna göre, bu özel mülkiyet toplumu, yerini üretim araçlarının toplumsal mülkiyetine bırakacaktır. Yeni bir geleceğe sınıf mücadelesi yoluyla varılır. Devrimci halk ayaklanmaları bu yönde bir girişimdir. Devrimci kitleler geleceği ele geçirmek için eylem yapıyorlar.

33- Eski tarihsel dönemin sona ermesi, Marx'ın deyimiyle "tarih öncesinin" kapanıp insanlık tarihinin başlatılması için işçi sınıfının, kadınların, gençliğin iktidarı alması gerekiyor. Mart Ayaklanması

iktidar sorununu çözmedi. Fakat yeni Martların hedefi bu olmalıdır. Pankartlarımızın üstüne yazdığımız sloganların gerçekleşmesi iktidarda olmamıza bağlıdır. İktidar sorunu çözülmeden, yeni bir hayat biçimi özlemi, özlemin ötesine geçmez. Yine büyük ve zorlu mücadelelerle yapılan devrimin kazanımları ancak devrimci bir iktidar tarafından güvenceye alınabilir. Kısacası iktidar sorunu devrimin merkezi sorunudur.

34- Siyasi iktidar ve arkasını yasladığı sermaye, var olan şartlarda küçük bir eylemin büyük eylemlere, bir ayaklanmaya dönüşebileceğini çok iyi anladıkları için, ne kadar küçük olursa olsun, her eylemi dağıtmak için büyük bir devlet gücü kullandılar. Peki ne oldu? Sürekli yeni eylem grupları ortaya çıktı. Başkaldırı, bir kaç grubun yaptıklarından ibaret değildir. Başkaldırı, genel bir durumdur ve uzun dönemin bir olgusudur. Çünkü koşullar, kitlelerin başkaldırısını besliyor ve sürekli olmasını sağlıyor. Siyasi iktidar Gezi'den sonra aynı durumla bir daha karşı karşıya kalmamak için büyük bir saldırıya geçti. Zindanlar doldu. Sesini çıkaran herkes baskı altına alındı. Fakat, Gezi'den 12 yıl sonra Mart Ayaklanması'nı engelleyemediler. İktidar, tüm saldırılarına rağmen her seferinde karşısında daha büyük bir halk gücü buldu. Siyasi iktidar saldırılarını daha da arttırdı. Ama bundan sonra, karşısında yeni ayaklanmalar bulacaktır. Sırada ise devrim var.

35- Siyasi iktidar, iktidarın tüm gücünü sonuna kadar kullanarak kendisine ve sermaye sınıfına büyük ekonomik olanaklar sağladı. Sömürü yoğunlaştırıldı. Buna başkaldıranlara karşı devlet şiddeti sonuna kadar harekete geçirildi. Kendisine karşı

eyleme geçen insanların olduğu sokağa, fabrika önüne, meydanlara tel örgü çektiler, barikat kurdular. Kısa sürede her şey yolunda gibi görünüyordu. Fakat her şeyi sadece kısa sürede değil, uzun süreli olarak gözlemek gerekiyor. Kısa sürede lehlerine gibi görünen her şey uzun sürede kendilerine karşı döndü. Bu diyalektiğin bir tuzağıdır. Mutluluk mutsuzluğa dönüştü. Mutluluğun kaynağı, mutsuzluğun kaynağı haline geldi.

36- Eylemler patlama biçiminde ortaya çıkıyor. Ani ve patlamalı. Son otuz yılda, dünyadaki tüm ayaklanmalar, kadın isyanları birden bire gelişti ve patlama biçiminde oldu. Gezi ve Mart Ayaklanmaları da bu şekilde gelişti. Bunun önemi şuradan ileri geliyor: Burjuvazi ve devlet beklemediği bir anda, büyük bir güçle karşı karşıya geliyor. İsyani ve ayaklanmayı bastırmak için geç kalmış oluyor. Birçok kapitalist ülkenin başvurduğu önleyici saldırılar da işe yaramıyor. Ani ve patlama biçiminde başkaldırıları ezilen ve sömürülenlerin bir avantajıdır. Bu biçimde başkaldırıları, genellikle kendiliğinden gelişir. Her kendiliğinden eylemde olduğu gibi geniş kitleleri harekete geçirir.

Eylemlerin patlama biçiminde ortaya çıkması, toplumsal ve politik koşulların kendisinden ileri geliyor. Sınıf ayrımı çok derin, emekçi kitlelerin yaşamı gittikçe bozuluyor. İnsanlar ölümcül koşullarda yaşıyor. Politik baskı had safhada. İnsanlar kapitalizmin bu dar toplumsal yapısı içinde artık yaşayamaz durumda. Kitlelerde büyük bir devrimci öfke birikti. Devrimci öfke ve hoşnutsuzluk, devrimci bir patlama, isyan ve ayaklanma biçiminde açığa çıkıyor. Patlayıcı toplumsal durum, uzun

süredir var. Patlayıcı durum, günlük yaşamda sayısız küçük patlamalar biçiminde geliyor. Küçük patlamalar, sonunda Mart günlerinde olduğu gibi büyük toplumsal ve siyasal patlamayı oluşturuyor. Devrimci komünistler açısından asıl sorun ani patlamalara her an hazır olmaktır.

37- Milyonlarca insan aynı zamanda, toplumun yozlaşmasına karşı ayaklandı. Yalnızca siyasi iktidarın dini, burjuva yozlaşmasına karşı değil, toplumun kendisinin tüm sosyal ilişkilerinin yozlaşmasına, çürümesine karşı duruşunu ortaya koydu. Burjuva muhalefet ve reformistler, yozlaşmayı, siyasi yozlaşma olarak onu da iktidarla sınırlıyorlar. Oysa, yozlaşma, çürüme burjuva sistemden ayrılamaz. Burjuva sistem, çürüme içinde, çürümeyle ilerledi. İlerledikçe, çürüme daha da derinleşir. Bu iktidarın yaptığı yozlaşmayı ve çürümeyi derinleştirmek ve uç noktaya kadar vardırmaktır. Toplumun canlı güçleri bu durum karşısında kayıtsız kalamazdılar ve kalmadılar da. Canlı güçlerin yozlaşmanın etkisine girmemesi ve toplumu yeniden canlı ilişkiler temelinde örgütlemek için, toplumsal devrim bir zorunluluktur. Bu toplumun yeni baştan kurulması zorunludur.

Toplum dikkatlerini, canlı güçlere yönelmeli. Geleceği bu güçler kuracaktır. Eski topluma her alanda başkaldıran, meydan okuyan, her yerde ona ateş açan devrimin canlı güçleridir. Devrimin canlı güçlerini göremeyenler, kapitalizme teslim olurlar. Statükocu olurlar, gidip reformizme katılırlar. Gelecekte umudunu keserler, yıllarca mücadele edip de misyonumuz bitti diyenler devrimin canlı güçlerini görmeyip gözlerini toplumun gerici güçlerine çevirenlerdir. Gezi'den sonra Mart

Ayaklanması'nı yapanlar devrimin canlı güçleridir, başkası değildir. Bu güçle de dünyayı değiştirmek için her an her yerde yeniden savaşıyor. Her gün eylemlerden eylemlere koşan bu güçlerdir.

38- Gezi'de ve Mart günlerinde, yeni şeyler söylendi. Yeni ilişkiler gelişti yeni bir anlayış sergilendi. Birçok slogan, eleştiri-mizah biçiminde kondu. Yeni ezgiler ortaya çıktı. Gezi'den bu yana yeni olan ne varsa onu ele alıp değerlendirmeliyiz. Bunu yapmayan bir işçi partisi, değişime ayak uyduramaz, öncülük görevini yerine getiremez.

Her iki ayaklanmada, yeni şeyler söylendiğinde ve yeni espriler, yeni mizah, yeni eleştiri biçimi geliştirildiğinde önceki dönemin devrimci kuşakları, bunları biz neden düşünmedik diyorlar. Düşünmediniz çünkü, yeni kuşaklar bir önceki kuşaklardan farklı düşünüyor, onlar geleceğe farklı yollardan gitmek istiyorlar. Her şey belli bir tarihsel çerçeve içinde meydana geliyor. Yeni tarihsel dönemler, yeni düşünceleri ortaya koyar.

Bugünkü devrimci bireyler, yeni bireylerdir. Yetmiş kuşağının bireylerinden farklı düşünüyorlar. Geçen zaman içinde milyonlarca insan, yeni bir dünya uğruna devrimci mücadeleye atıldı. Milyonların sosyal pratiğinin düşüncede yarattığı sonuçlar var. Yeni zihin gücünü görmeliyiz. Yeni bireyler, daha önce sonuçlanmış, karara bağlanmış olan her şeyi yeniden tartışıyor ve yeni sonuçlara varıyorlar. Kendi vardıkları sonuçlardan hareketle politikalar, taktikler stratejiler geliştiriyorlar. Tarih yeni gelişmelerle ilerler.

39- Devrimci güçlerin, birçok kentte örgütlü olması dünya yakın tarihinin bir gerçeğidir. Son otuz yılın sınıf mücadelesi tarihi, ayaklanmaların

onlarca kentte başladığını ortaya koydu. Bizde de devrimci eylemler hemen hemen tüm kentlerde görülüyor. Gezi Ayaklanması ve Mart Ayaklanması tüm kentlerde yapıldı. Bir iki kent ayaklanmaları çok gerilerde kaldı.

Eylemlerin onlarca kentte gerçekleşecek bir noktaya gelmesi, devrimin gücünün bir ölçütüdür. Devrimin kitle gücü çok yaygındır. Bizim gücümüz olan bu durum, burjuvazinin güçsüzlüğüdür. Çünkü, onların hiçbir yerde egemen olmadıklarını anlatıyor. Burjuva güçler, ne merkezi olarak ne de yerel olarak yöneten ve gerçek anlamda egemen değildir. Halk kitlelerinin ayaklandığı ve sürekli savaştığı bir yerde sömürücü sınıfın egemenliğinden söz edilemez. Devrimin böyle bir güce ulaştığı bir yerde, iktidara gelmek bize çok uzak değildir. Gezi Haziran günlerinden sonra Mart günleri bu olguyu bir kez daha ve daha güçlü biçimde gözler önüne serdi. Devrim ve sosyalizm mücadelesini güçsüz gösterenler de bu iki tarihi olaya baksın.

Onlarca kentte her an eyleme geçen güçlerin varlığı, ayaklanmanın ve devrimin zaferi için kilit önemdedir. Öncelikle, burjuvazi asker-polis gücünü onlarca kentte tutmak zorundadır. Böylece, ayaklanmacılar her yerde daha çabuk ilerlerler. Tüm gücü bir kentin üstüne gönderip, ayaklanmayı bastırmak gerilerde kaldı. Devrimin zaferi için bu olguyu göz önünde tutmalıyız.

40- İnsanlar kurulu sosyal düzeni değiştirmek için mücadele yürütürken, aynı süreçte kendilerini de değiştirirler. Devrimci kitlelerin giriştiği eylemlere bu gözle bakmak gerekiyor. Birçok insan bu sırada değişti. Kitlelerin giriştiği eylemler, kendini değiştirmenin en etkili yoludur. Bugüne kadar bu yoldan milyonlar

geçti. Devrim bugünkü kitle gücüne bu şekilde ulaştı.

Bu geçmişten devrimci kopuştur. Eski toplumdan köklü ve kitlesel kopuş, devrimde gerçekleşir. Fakat, kopuş bugünden yarına giden mücadele sürecinde başlar. Burjuva muhalefet ve yandaşları Mart günleri için kendilerini övüp dursun, kitlelerin kopuşu, muhalefetin dayandığı toplumdan kopuştur. Burjuva toplumdan bu hızlı kopuş, yine hızlı olarak sosyalizme yönelmesini getiriyor. Mart Ayaklanması, devrimle sonuçlanmadıysa da toplumsal devrim için güçlü bir hazırlık anlamına gelir. Her devrimci eylem, her isyan ve ayaklanma devrim için, halk demokrasisi ve sosyalizm için güç birikimi devrime hazırlık ve devrimin hızlandırılması demektir. Burada anlatılanlar, devrimci mücadelenin ne denli kapsamlı olduğunu gösteriyor.

41- Gezi’de 6-8 Ekim’de olduğu gibi Mart Ayaklanması’nda daha güçlendik. Savaş gücümüzü artırdık, daha yetkin devrimci savaşçılar olduk, yeni taktikler geliştirdik, yeni bireyler mücadeleye atıldı. Yeni tür ilişkiler kuruldu, kısacası teorik-pratik olarak daha donanımlı duruma geldik. Sınıf savaşının yeni çarpışmalarına her yönde daha donanımlı giriyoruz. Buna karşılık siyasi iktidar, burjuvazi, Mart günlerinden sonra biraz daha zayıf düştü. Teşhir oldu, yıprandı, konum yitirdi. Yaralandı ama ölmedi. Bu yüzden daha bir saldırgan oldu. Fakat saldırılarını artırması, onların gücünü değil güçsüzlüğünü gösteriyor. Saldırıları artık sonuç getirmediği gibi her şey karşısına dönüşüyor.

İşçi sınıfı, kadınlar, gençlik, burjuva egemenliğinin içinde bulunduğu bu durumdan yararlanıp, onu devirmelidir. Ortaya çıkan durumdan yararlanmak, iktidara

karşı muhalefetin peşine takılmak değildir ve olamaz da. İktidarın güçsüz düşmesinden ve muhalefet ile aralarındaki sürtüşmeden yararlanmak, işçi sınıfının bağımsız sınıf politikasını izlemek ve iktidarı almayı önüne pratik olarak koymaktır. Bunun yolu, devrimci eylemleri sürdürmek ve yoğunlaştırmaktır. Yapılanlar bizi hedefe ulaştırmadığına göre, yapılması gereken, durum değerlendirmesi yapıp daha ileriye gitmektir.

42- Dünyayı değiştirmeye dönük eylemlerde, özellikle de isyan ve halk ayaklanmalarında kitle yaratıcılığının yeni örneklerine tanık oluruz. 1871 Paris'teki ayaklanma komünleri ortaya çıkardı. 1905 Rus devrimi Sovyetleri ortaya çıkardı. 1919 İtalya'daki ayaklanmalar işçi komite ve konseylerini çıkardı. Küba Devrimi devrimi savunma komitelerini örgütledi. Bu örnekler çoğaltılabilir. Çin Devrimi yeni tip örgütlerin her tür zengin örneklerini yarattı. Vietnam, Kore devrimlerinin devrim mücadelesinde dünya devriminin yararlanacağı birçok örgüt ve eylem biçimi örnekleri var. Gezi sonrasında ve 19 Mart Ayaklanması ve Kürt halkının özgürlük mücadelesi, devrimci mücadele sırasında örgütlenmenin hareketli biçimlerinin yeni örneklerini ortaya çıkardı Gezi sırasında doğrudan demokrasinin işletilmesi, komite ve konseyler (meclisler) biçiminde örgütlenmeler, park oturumları, dayanışma biçimleri vd. olan kitle yaratıcılığının bir dizi örneği yaratıldı. Mart Ayaklanması'nda, dayanışma, kampüs forumları ile ortak komiteler, gündüz forum, gece eylem biçiminde devrim mücadelesine yeni öğeler kattı. Mart'ın çatışmalı günlerinde tarihsel denilebilecek yeni eylemler yapıldı. Bu özet değerlendirme, bize, devrimci mücadelenin ne kadar derin olduğunu

bir kez daha gösterdi.

43- Gezi daha ileri gidemedi fakat içinde gelecekteki sınıf mücadelesinin dayanacağı öğeleri yarattı. Mesela Mart Ayaklanması'nın temelleri o sırada atıldı. Gezi olmasaydı, Mart'ta kısa sürede bu kadar hızlı ilerleme sağlanmazdı. Demek ki, eylemleri sadece o sırada yarattığı sonuçlar açısından değil, tüm sonuçlarıyla, yarattığı değerlerin geleceğe etkisi açısından bakmak gerekiyor. Devrimci eylemler, geleceğin sınıf mücadelesinin öğelerini kendi içinde taşır. Mart eylemleri de kendisinden sonraki isyan ve ayaklanmaların, devrimin öğelerini içinde taşıyor. Bütün mesele bunları görmek ve geliştirmek.

Yakın tarihte, devrimci eylemler dizisinden, isyan ve ayaklanmalardan geçtik. Bütün bunlar milyonlarca insanın sosyal pratiğidir. Milyonların zengin sosyal pratiğinden çıkardığımız sonuçlarla, taktığımız ve stratejimiz daha da derinleşti. Taktığımız ve stratejimizin derinleşmesi, devrime giden yolda daha ileri konumdan hareket etmektir. Proletaryanın sınıf mücadelesi, iktidar yolunda daha ileri noktada devam ediyor.

Bugüne kadar dünya proletaryasından çok şey öğrendik. Proletaryanın sınıf mücadelesi tarihinde yarattığı belli başlı tarihi olaylar üzerinde yeniden duruyor ve buradan çıkan sonuçları canlı sınıf mücadelemize uyguluyoruz. Sonuçta bu bizi düşman karşısında güçlü duruma getiriyor. Türkiye işçi sınıfı hareketi de uzun mücadele tarihinde dünya proletarya hareketinin yararlanacağı değerler yarattı. Yaratılan değerleri dünyaya taşımamız.

Her ayaklanmada, her devrimde kitlelerin o süreçte geliştirdikleri bir mücadele biçimi, bir slogan, bir görüş öne çıkar ve dünya o hareketi bununla

tanır. ABD de 1999'da yüzde 99 (%99) hareketi burjuvaziye, "biz yüzde 99'uz, siz ise yüzde birsiniz" biçimindeki sözleri dünyaya mal oldu. Kısa ama çarpıcı ifade edilmişti sınıf ayrımı. İspanya ve Yunanistan meydana uzun süre eylemleriyle ve kararlı tavırlarıyla dünyada tanındılar. Fransa'da aylarca süren sarı yelekliler kendi tarzlarını yarattılar. Almanya'da 1 Mayısların da çatışmalı geçmesi, uzun süre dünyada iz bıraktı. Türkiye'de 1 Mayıs Taksim eylemi dünyada yankı yarattı. Gezi ve Mart Ayaklanmaları da dünyada iz bıraktı.

Adını ettiğimiz tüm ayaklanma ve eylemlerin ileri yanları var, geri yönleri var. Güçlü yönleri olduğu gibi zayıflıkları da var. Hepsini kendi gelişimi ve bütünlüğü içinde değerlendiririz. Tümünde hemen göze çarpan, devrimci yönleridir. Eylemin bütünlüğüne baskın gelen devrimci olandır. Eylemde devrimci, yıkıcı, çatışmalı yön ne kadar baskınsa, eylemin dünyada etkisi o oranda belirleyici oluyor. Gezi ve Mart ayaklanmalarında baskın gelen yön devrimci yöndür. Sonraki kuşaklara götürülmesi gereken ileri olay, devrimci olan yönüdür.

44- Uzun süredir, sokak savaşlarında, hareketli savaş, isyanların baskın biçimidir. Hareketli savaş, klasik barikat savaşından farklılık gösterir. İsyancı güçler, tüm güç ve enerjisini bir noktaya yığmıyor. Duruma göre, barikat kurulsa da esas alınan hareketli savaş taktiğidir. Bu savaş biçimi, yakın dünya tarihinde, dünya sokaklarının biçimi oldu. Avrupa'da onyıllardır sokak çatışmalarında yaygın olarak kullanılıyor. Gerilla savaşı taktiği, Türkiye'de NATO'yu protesto eylemlerinde iyi sonuçlar verdi. Daha sonraki dönemde tüm sokak

savaşlarında başvuruldu. Hareketli savaş birlikleri, Gezi Ayaklanması'nda çok daha yaygın ve geniş kitlelerin başvurdukları savaş biçimidir. Mart Ayaklanması'nda bir kez daha yine etkin olarak kullanıldı.

Hareketli savaşım, düşman güçlerini dağıtma, küçük gruplar halinde saldırma, sonra çekilip beklenmedik bir yerde ve beklenmedik bir anda ortaya çıkma. Karşı tarafın yıpranmasına, yılgınlığa düşmesine, moralinin bozulmasına, yorgun düşmesine, alandaki gaz stokunun erken tükenmesine, diğer araçların etkisiz kalmasına sebep oluyor. İsyancı güçlerin daha az kayıp vermesi bu savaşla sağlanmış oluyor. Mart günlerinde, diğer bir savaş yöntemi, karşı tarafın barikatlarını devirmek ve yolu açmak için, büyük bir gücün barikatı devirecek biçimde konumlanması gerekiyordu. Sorunun çözümü için güçler birleştirildi ve birleşik bir güç oluşturuldu. Ayaklanmacılar pratikte, önüne çıkan engelleri aşmak için yeni yöntemler buldular. Eylemci güçler, başka durumlarda önlerine dikilen engelleri aşmak için, savaşın yeni pratik biçimlerine başvuracaktır. Bu konuda savaşçılık yeteneği gösterilmiştir.

45- Gezi Haziran Ayaklanması'nda olduğu gibi, Mart Ayaklanması'nın savaş sanatı açısından belirgin olan yanı, hücumcu, saldırgan bir anlayışla hareket edilmesidir. Eylemlerin başarısı buradan geliyor. İstanbul Üniversitesi öğrencileri hücumcu, saldırgan bir anlayışla hareket etmeselerdi, polis barikatını deviremez ve yolu açamazlardı. ODTÜ, günlerce bu anlayışa göre savaştı. Yıldız Teknik, Ege Üniversitesi öğrencileri tamamen hücumcu bir taktikle günlerce eylem yaptılar. Şişli yollarında, Eskişehir'de

ve başka yerlerde halk kitleleri bu etkili taktikler ile yolunu açtı. Bu başarılı sonuçlar veren bir savaş taktiğidir.

Reformist partilerin ve takipçileri olan oportünistlerin yıllarca öğrenci hareketine, halk kitlelerine, işçi hareketine dikte ettirdikleri, savunmacı davranış anlayışı, bütünüyle yırtılıp atıldı. Bugüne kadar yaptıklarının tümü, "savunalım" "saldırıları göğüsleyelim" veya "saldırıları püskürtelim" biçiminde edilgen ve inisiyatifli iktidar güçlerine bırakan geri anlayış, mücadelenin daha ileriye gitmesinin önünde engel oluşturdu. Engel, hücumcu anlayışla savaşan eylemciler tarafından yıkıldı. Sadece düşmanın barikatları yıkılmadı, içerideki barikatlarda yerle bir edildi. Onlar yumruk sallamadan, boks maçını kazanmak istiyorlardı. Tüm geri ve uzlaşmacı anlayışlar karşısında, devrimci mücadele biçimleri ve taktikleri kazandı. Kitle mücadelesinde her anlamda yeni bir dönem başlamıştır. Yeni dönem devrimin zaferine giden yolu açıyor.

46- İktidarın, devletin, başkaldıran kitlelere uyguladığı baskının şiddeti sürekli artarak yeni boyutlar kazandı. Şiddet ve saldırganlıkta sınır tanımıyor. Her ne yaptıysa, Mart Ayaklanması'nın günlerce sürmesini önleyemedi. En şiddetli saldırılar, idamlar, katliamlar altında devrime ilerlemek bu topraklarda bir mücadele geleneğidir. 77 1 Mayıs Taksim katliamı, bir sene sonra, yüzbinlerin aynı meydana gitmesini durduramadı. 12 Eylül askeri faşist diktatörlüğü, devrimci komünist mücadeleyi engelleyemedi. Kürdistan'da yıllarca süren ağır ulusal ve faşist baskı bu halkın özgürlük mücadelesini durduramadı. Doksan sonrası yapılan katliamlar kitlelerin devrimci eylemleri gerçekleştirmesini,

ve Gezi Ayaklanması'nı durduramadı. İktidarın gerici saldırıları Mart Ayaklanması'nı da durduramadı, aksine hızlandırdı. Polis barikatları öğrencilerin ve halkın sokağa çıkmasını önleyemedi. Tersine kitleler halinde, barikatların, iktidarın üstüne üstüne yürüdü. Şu sonuç çok net: Burjuvazinin, siyasi iktidarın, devletin şiddeti, caydırıcı etkisini yitirmiştir. Artık, gerici burjuva şiddet hiçbir şekilde caydırıcı olamıyor. Eyleme geçen kitleler şiddete rağmen geri adım atmıyor. Gerici burjuva şiddeti sonuçsuz bırakan devrimin politik ve toplumsal ordusu, devrimi başaracak bir kararlılığa ve olgunluğa sahiptir.

47- Ayaklanma günlerinde dayanışma etkin bir silah olarak kullanıldı. Sıcak mücadele günlerinde dayanışma, bir savaş aracıdır. Dayanışmanın özü sınıf dayanışmasıdır. Geniş bir dayanışma olmasaydı, okul boykotu ve tüketici boykotu bu denli etkili olmazdı. Dayanışma düşman karşısında, emek ve devrim cephesinin bir gücüdür, bir avantajdır, kesin bir üstünlüğüdür. Devrimci kitleler, kazanmak isteyen bir sınıf hareketini dayanışmadan yoksun bırakmaz. Dayanışma, dayanışma eyleminde bulunan kitleleri dönüştürür, devrimcileştirir. Mücadeleyi geniş alanlara yayar. Daha çok insanı eyleme katar.

Dayanışma insanları yeni bir insana dönüştürür: Üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinde yani yeni bir temelde, tüm topluma egemen olur. Elbirliği ya da karşılıklı işbirliği yeni toplumdaki yeni insan ilişkilerinin değişimini anlatır. Dayanışma ve yeni insanlar arasındaki ilişki şu şekilde ifade edilebilir: Birimiz hepimiz için hepimiz birimiz için.

48- En isyan ettirici koşullarda yaşayan kadınlar, işçiler, tüm ezilen

ve sömürülenler, yaşadıklarına isyan ederken, zafere ulaşma hedefiyle hareket etmeden, başarıya ulaşamazlar. Ne kadar ağır bir baskı ve şiddetli saldırı altında olursak olalım gelecek bizim taraftadır. Zaferimiz kesindir, zafer bizim olacaktır. Materyalist tarih anlayışına dayanarak savaşıyoruz. Bu anlayışla hareket edenler Fidel Castro'nun, yenilirse yeniden başlarım, kararlı devrimci anlayışında ifadesini bulur. Yine Lenin'in yüz kez yenilsek de, savaşmaya devam edeceğiz ve yüzbirinci kez de sizi yeneceğiz, sözlerinde anlatımını bulur. Komünistler, kapitalist toplumda, eşitsiz koşullarda savaşırlar. Ve sonunda zaferi kazanacaklarını bilirler. Mart günlerinde polis barikatlarını yıkanlar, ne olursa olsun yolu açacaklarını biliyorlardı. Onlar, zafer bizim olacak, devrimci anlayışıyla hareket ettiler. Daha sayısız eylemden geçeceğiz, bir dizi ayaklanma olacak, savaşmaya devam edeceğiz ve biz kazanacağız.

49- İnsanlardaki büyük değişimi görmeliyiz. Değişim bir anda olmadı. Mart günlerinden önce başladı. Mart Ayaklanması'nda daha da derinleşti. Bir süreden beri başka bir öznen söz ediyoruz. İnsanlar insanlık dışı hayata karşı insancıl bir hayat biçimi için mücadele yürütürken devrimin öznesi olurlar. Eylem içinde özne olunur. Bizde yeni bir hayat biçimi uğruna eylem uzun zamandır sürüyor. Tüm mücadele yılları boyunca insanların düşüncesinde köklü bir değişim oldu. Sadece dünya görüşü değişmedi siyasal pratiğiyle de belirgin bir değişim yaşanıyor. Mart'ta yer alan milyonların yürüttükleri eylemler ve tüketici boykotundaki açık tavrı, meydan okuyan bir tavidir. Bu olgu, bireylerin ne kadar bilinçli davrandıklarını gösteriyor.

Kadınlar ve gençlik ayaklanmada bireyler olarak değil, bir hareket olarak yer aldı. İşçiler de, işçi hareketi ve devrimci işçiler partisi olarak yerini aldı. Bu kitlelerin mücadele ve örgütlenme düzeyinde nasıl bir gelişme olduğunu ortaya koyuyor. 19 Mart'ta ayaklanmanın gidişi üzerinde belirleyici bir rol oynayan gençlerin ekonomik boykotla, toplum üzerinde de etkili olduklarını gördük. Bu olgu devrimin çok büyük bir potansiyele sahip olduğunu açığa çıkardı. Kitleler bilinçli davranışlarıyla daha ileri gideceklerini buna karşı çıkanlara bile kabul ettirdiler.

50- Mart Ayaklanması, bireylerin dehasını aydınlatı. Ayaklanma boyunca ortaya atılan sloganlar, eleştiri-düşünce, politik değerlendirme, olaylara ve dünyaya bakış bireylerin dehasını anlatıyor. Bireylerin dehasını asıl aydınlatan toplumsal devrimdir. Fakat, devrime gidiş sürecinde her isyanda, başkaldırının her biçiminde bireylerin düşünce parıltılarını açığa çıkarır. Toplumun temelden değişimi için şunlar gerekir: Eylem, örgütlenme ve deha...

Mücadeleci işçiler şunu sık söylemeye başladı: Birçok siyasi hareket bizi sadece bir sayı, kalabalık oluşturma unsuru bir güç olarak gördü. Düşüncelerimiz sorulmadı. İşçilere olan bu bakış değişmelidir. İşçiler sadece güç değil akıldır. İşçilerin entelektüel gücüne güvenilmelidir. Mart'tan sonra bu bakış tamamen bırakılmalıdır. Halkın ve devrimin önderi olan işçi sınıfının önderliği bütünsel olarak görülmelidir.

51- Burjuvazi, bilinçli, yeni bir hayatı kendi elleriyle kurmak için savaşan insanları yönetemeyeceğini, denetleyemeyeceğini, kapitalizmin dar yapısında tutamayacağını biliyor. Fakat elindeki her şeyin de kendisinden

çekip alınmasına göz yumamaz. İktidar baskı aygıtını sonuna kadar kullanarak, muhalefet de kendi tarzında kitlelerin özlem ve istemlerinin bazılarını demagogik biçimde yanıt vererek, burjuvazinin sınıf egemenliğini ve sınıf düzenini korumak ve sürdürmek için büyük çaba içinde.

Burjuva muhalefet, 19 Mart Ayaklanması'nın yarattığı politik sonuçları ve kitle gücünü, hükümet olmak amacıyla sonuna kadar sömürme peşinde. Büyük bir tarihsel aracı sömürmek isteyen çok oldu. Muhalefet ve muhalefet yanlısı basınıyla muhalefeti yüceltmek için propagandasına hız verildi. Muhalefet gerçekleri başka göstermek için, olguyu eğip bükerek davranıyor. Mesela muhalefetin Maltepe Mitingini ve ön seçimi "halk devrimi" ya da "büyük halk devrimi" biçiminde göstererek sistem içinde olup bitenleri devrim düzeyine çıkarma amacındalar. Böylelikle halk devrimi kavramını bozarak bu uğurda verilen devrimci kavgayı boşa çıkarmak istiyorlar.

Gerçekte, bir düzen ve devlet partisi olan muhalefet tutucudur. Statükoyu savunuyor. Kapitalizme karşı gelişen toplumsal devrimi önlemeye çalışıyor. Bunların ne kadar tutucu, statükocu oldukları iktidara geldiklerinde daha iyi anlaşılır. Fakat burjuva gericiliklerini anlamak için iktidar olmalarını beklemeye gerek yok. Hangi sınıfın emrinde olduklarına ve sınıf hareketlerine bakmak yeterlidir. Yüz yıllık tarihleri bunu yeterince açıklıyor.

52- Çağımızda her şey karşıtına gebe. Burjuva toplum karşıtını içinde taşıyor. Eski toplumun karşıtını yapısında taşımadan, daha yüksek toplum biçimi onun yerini alamaz. Günümüzde kapitalist sistem bir bütün olarak sosyalizme geçiş için

olgunlaşmıştır. Bugünkü ileri tarihsel koşullarda, kapitalist toplumun yerini alacak daha üstün toplumun maddi ön koşullarının gelişme derecesi ileri düzeyde.

Günümüzde her şey karşıtına dönüşüyor. 1917 Sosyalist Ekim Devrimiyle başlayan bu süreç günümüzde toplumsal devrimlerle devam ediyor. Karşıtına gebe olan bu durum karşıtına kendiliğinden dönüşmüyor. Toplumun devrimci dönüşümü, devrimci sınıf olan proletaryanın tarihte devrimci rol oynamasına bağlı. Proletarya devrimci rolünü, devrimci komünist partisinin önderliğinde oynayabilir. Gezi Ayaklanması'nda ve Mart Ayaklanması'nda devrimci kitleler, proletaryanın devrimci sınıf partisinin önderliğinde hareket etmediği için daha ileriye gidemedi. Devrimci sınıf partisi de devrimci kitlelerle daha sıkı bağlar kurarak pratikte daha etkin olarak önderlik görevini yerine getirebilir. Bir dizi devrimci kitle eylemi, Mart Ayaklanması devrimci sınıf partisinin görüşlerini hayata geçirmiş ve doğrulamıştır. Pratikte de buna denk sonuçlar elde etmek için tüm birikimini daha etkin olarak hayata geçirmelidir.

İnsanlığı "tüm çağların kirinden" kurtarmak için bir devrime ihtiyacımız var.

Devrim zafere ulaşana, toplum değişene kadar HİÇBİR HEDEF SON DEĞİLDİR!

Geleceğimiz Demokratik Devrimde

..... taylan ışık

İşçiler, emekçiler, emekliler, kadın-erkek gençler, kadınlar hem kendi geleceklerini hem de doğmamış çocuklarının geleceklerini nerede arıyorlar?

Sosyal reformist partiler bu sorunun yanıtını, “seçme ve seçilme hakkı”nı korumada diye yanıtlarken, halk Ayaklanması’nı mümkün olduğunca düzen sınırları içinde, kendi kontrolleri altında tutmaya; düzen için ciddi bir tehlikeye dönüşmeden mümkün olduğunca erken söndürmeye çalışan CHP Genel Başkanı Özgür Özel bile, başka amaçlarla da olsa, sorumuzun yanıtını “demokratik devrimde arıyorlar” diye veriyor.

İki milyonu aşkın kişinin katıldığı iddia edilen Maltepe mitinginde Özgür Özel, emekçi kitlelerin kendi geleceklerini ve doğmamış

çocuklarının geleceklerini demokratik devrimde aradıklarını söylüyor.

Elbette, Özgür Özel bu doğru sözü, dinci faşist iktidara ve sömürü düzenine karşı ayaklanan kitleleri gerçek bir devrime, iktidarın devrimle fethedilmesi hedefine götürmek için değil, kızgın ve öfkeli milyonları kendi kontrollerinde tutmak için ağzından çıkarıyor. Ecevit’in 1973 seçimlerindeki politikasını izliyor. Kitlelerin, emekçi sınıfların, Kürt halkının nabzına uygun davranmaya dikkat ediyor; onlar için bütün mesele, ayağa kalkmış kitleleri burjuva muhalefetin kontrolü altında tutmaktır.

Ama iki nokta kesin. Birincisi, kitlelerin kendilerinin ve çocuklarının geleceğini demokratik devrimde aradıkları. İkincisi, dinci faşist iktidarın seçimle gitmeyeceği gerçeğidir. Başka amaçlarla da olsa, CHP Genel Başkanı,

bu gerçeği itiraf etmiştir. Leninistlerin yıllardır söyledikleri, ilan ettikleri gerçek, artık ayaklanan geniş halk kitleleri ve öğrenci gençlik tarafından kabul ediliyor. “Kurtuluş sokakta; sandıkta değil” sloganı budur.

Geçerken, TKP denen sosyal reformist partinin düştüğü duruma, gerçek burjuva sınıf yandaşı durumuna işaret edelim: Bundan önce “iktidar yönetemiyor, biz yönetmeye talibiz” diyen sosyal reformist TKP, halk ayaklanması patlak verince “yönetmeye talip olma”yı değil, seçme ve seçilme hakkına sahip çıkmayı hatırlıyor ve gösterilere bu hakkı korumak için katıldığını ilan ediyor. Oysa, “göstericiler” yani ayaklanan halk kitleleri, “Çözüm sokakta; sandıkta değil” diyerek iktidarı ele geçirmenin yolunun devrimci biçimini ortaya koyuyor; “Hükümet İstifa” diyerek iktidarın ayaklanma yoluyla ele geçirilmesinin olanaklı hale geldiğine işaret ediyorlardı. İşler “sakin” giderken, yüksekte atıp tutan, kimsenin öyle kendisine bedava vermeyeceği “yönetime talip olan” TKP, yönetimi gerçekten ele geçirmenin olanakları ortaya çıkınca parlamentoyu, sandığı, seçme ve seçilme hakkını hatırlıyor -“hatırlıyor” kelimesini öylesine kullanıyoruz, yoksa sandığın bu insanların aklından hiç çıkmadığını biliyoruz-. Ama biz, sosyal şovenizme kadar olgunlaşmış bu sosyal reformistleri bir kenara bırakıp devam edelim.

Elbette, burjuva muhalefet, kendi sınıf çıkarlarına uygun olanı yapıyor böylece. Peki ya sınıf bilinçli devrimci öncü işçiler, devrimci komünistler, devrimci ve komünist olduklarını iddia eden diğer siyasal hareketler bütün bunlardan nasıl bir sonuç çıkarmalı?

Her şeyden önce bir devrimin, bir halk devriminin, çözümünü

bulmak üzere kendini toplumun önüne koyduğu gerçeğini görmek durumundayız. Devrim yapılmaz, devrim, binbir çatışmanın, çarpışmanın, olayın, gösterinin üst üste binmesinden, art arda gelmesinden doğar. Şimdi, bu tarihi döneme, bir devrimin pratik, elle tutulur, gözlenebilir doğuşuna tanık oluyoruz. Burjuvazi ya da burjuvazi adına burjuva muhalefet bu somut gerçeği görüyor ve kendi denetimi altına alarak düzeni korumaya çalışıyor.

Birleşik devrimin toplumsal güçleri kendi geleceklerini ve çocuklarının geleceğini “demokratik devrim”de arıyorlar ve bunun için ayağa kalktılar. Bu, devrim sürecinde yeni bir aşamaya, yeni bir duruma işaret eder. Bu yeni durum sınıf bilinçli devrimci öncü işçinin, komünist güçlerin önüne yeni görevler koyuyor. Nedir bu görevler?

Ayaklanma artık bir olgudur. Vakit geçirmeden ve enerjik biçimde başlamış olan ve alçalıp yükselen dalgalar halinde süreceği neredeyse matematiksel bir kesinlikte olan ayaklanmaya hazırlanmak bu görevlerin başında geliyor. Ayaklanmanın zaman zaman durulmuş gibi görünmesine kimse aldanmasın. Bu “mola” dönemleri devrimci komünist öncüye hazırlıklarını tamamlamak için altın değerinde olan zamanı kazandırıyor.

Alışlagelen söylem ve şiarlarla yola devam etmek, “yeni durum”u anlamamak demektir. Buna son vermek için propaganda ve ajitasyon çalışmalarına “yeni durum”a uygun şiarlar ve üslupla devam edilmelidir. Bu nedenle, şimdi, içinden geçmekte olduğumuz süreçte, Geçici Devrim Hükümeti, Devrimci Demokratik İktidar başlıca şiarlar olmalıdır.

Kitleler, düzenin bütün

kötülüklerini kendisinde cisimleştiren dinci faşist iktidarın yıkılmasını ifade eden "Hükümet İstifa" sloganını ortaya attılar. Burjuva muhalefet yani CHP ve onun Genel Başkanı düzen için bir felaket anlamına gelecek olan hükümetin bir ayaklanma sonucu istifası yerine, bazı şirketleri "boykot" hedefini getirip kitlelerin önüne koydu. Bir yandan bu hedef saptırmasını yapmaya, diğer yandan kitleleri sokaktan geri çekmeye çalışıyorlar.

Burjuvazi, egemenliğini tehdit eden ayaklanma karşısında bir taraftan burjuva muhalefet eliyle ayaklanmayı düzen içinde tutup sönmülmeye çalışırken, diğer taraftan faşist güçlere tehditler savuruyor. Dinci faşistler, MHP'li faşistler bu görevi üstlenmişler. Faşist Bahçeli çok açık biçimde, "Demokrasi dışı arayışlara girişenler, bedelini ödemeye de hazır olmalıdır" sözleriyle tehditler savuruyor.

Bu tehditlerde burjuvazinin gücü değil, korku ve zayıflığı görülmeli. Korkuyorlar ve kendilerine olan güveni tazelemek için gaddarlık ve katliam tehditleri savuruyorlar. Bu tehditler, gerçekte ne denli büyük bir korkuya kapıldıklarının işaretidir. Düzen güçlerinin arkasındaki toplumsal destek hızla eridi ve şimdi, "bir avuç cunta" durumuna gelmiş bulunuyorlar. Burjuva muhalefet, dinci faşist iktidarın durumunu, "Halk desteği, kamuoyu desteği, hatta devletin içinde destekleri gitgide erimiştir" sözleriyle tarif ediyor.

Kitleler, devrim saflarına doğru hızla kayıyorlar. Uzun yıllardan sonra, küçük ve yoksul köylü, işçi sınıfının bu müttefikleri sokağa çıkmaya başladılar.

Nicel anlamda henüz çok güçlü olmasa da, Yozgat'ta bile köylülerin sokağa çıkmaya başlamış olmaları, gelişmekte olan bir eğilime işaret ediyor.

Zafer kazanmayı göze alıyor muyuz? Devrimci öncü işçiler, bu soruya kesin bir yanıt vermek durumundalar. Çünkü ancak işçi sınıfı kararlılıkla ileri doğru hareket ettiğinde devrimin toplumsal güçlerini çeker, etrafında birleştirir ve iktidara doğru yürüyebilir. Sorun, zaferin bugün-yarın kazanılması sorunu değil. Belki de henüz zaferin kazanılmasından uzağız. Ama sorun, zaferi kazanmayı göze alıp almama, bunun kararlılığını gösterip göstermeme sorunudur. Zira böyle bir kararlılık göstermeden; bu kararlılığı sözle değil, eylemle ortaya koymadan ayaklanan kitleleri burjuva sınıfın, burjuva muhalefetin etkisinden kesin biçimde kurtarmak mümkün değil.

Cüret ve cesaretle hareket etmenin zamanıdır. Aşırıya kaçmaktan, hata yapmaktan korkmadan ileri atılmanın zamanı. Devrim günlerinde en büyük hata, aşırıya kaçmaktan korkarak aşırı temkinli, aşırı tereddütlü hareket etmektir.

Unutmayalım: Kitleler kendi geleceklerini ve çocuklarının geleceğini demokratik devrimde arıyorlar. Ve bu arayış, düne kadar CHP ile birlikte hareket etme çabası içinde olan sosyal reformistleri bile canlandırmış; bu CHP kuyrukçuları bile artık devrimden, iktidarın ele geçirilmesinden söz etmeye başlamışlar.

Geçici Devrim Hükümeti sorununu ve onun kısa, öz programını cüretle öne sürme zamanı!

Mart Ayaklanması'nın İlk Perdesi

..... setenay berdan

5 Nisan 2025

Kimsenin kuşkusu yok hem nesnel koşullarıyla, hem öznel aktörleriyle, hazırlığı uzun yıllara yayılan bir ayaklanma süreci içindeyiz. Bu iki yönlü hazırlığın adım adım olgunlaşmasına okurlar aşinadır. İktidarı ve muhalefetiyle tekeli sermaye sözcüleri, bir toplumsal patlamanın korku ve endişesiyle birbirini uyarıyor, tehditler savuruyor ve bu korku iklimini aşağılık pazarlıklarına meze yapmaya çalışıyordu. Emekçi sınıflar ise "Sular bulanmadan durulmaz" basit kanaatiyle, uzun süreçte kuşatma altına aldıkları dinci faşizmin kalelerine saldırabilmek için bir gedik açılmasını bekliyordu. Devrim, adeta bir sıçrama tahtası üzerine dizilmiş, o tahtayı tutan son ipliğin kopuşuna dek sabrını, metanetini test ediyordu.

Herkesin beklediği oldu. Ama kimsenin beklemediği çapta, beklemediği hızda ve ummadığı biçimlerde.

Bu yazıda, 19 Mart'ta patlak veren ve uzun tatille ilk perdesini kapatan ayaklanmanın genel özellikleri, Gezi (Haziran) Ayaklanması'yla farkları, onun içeriği ve biçimi arasındaki aykırılıklar; ayaklanmayı yöneten üç temel fikir ve bunların devrimci proleter şiarlarla bağlantıları ele alınacak. Sonra, devrimci proleter şiarların, ayaklanma içinde beliren fikirlere nasıl yaklaştırılacağına ilişkin öneriler sunulacak. En sonunda, ilk perdesini kapatan ayaklanmanın geldiği nokta ve geleceği tartışılacak.

-I-

Ayaklanmanın apaçık görülebilen özelliklerinden, onun niceliğinden başlayalım. **Mart Ayaklanması harekete geçirdiği kalabalıkların büyüklüğü yönünden, şimdilik, Gezi'ye denktir.** Sadece İstanbul'da meydan meydan, semt semt, sokak sokak süren eylemlere katılanlar, Gezi günlerinden geri kalmadı. İzmir,

Ankara metropollerinin yanı sıra, yüzden fazla ilçede de sokak eylemleri görüldü. Sürpriz, dinci faşizmin sağlam kaleleri sayılan kentlerde, ısrarlı, inatçı bir kitle eyleminin doğuşundan geldi.

Ayaklanmanın ilk perdesinin ortaya koyduğu nicelik özelliğinin ne anlama geldiğini anlamaya çalışalım. Her nicelik bir niteliğin dışı vurumudur ve her nitelik kendini bir nicelik sınırları içinde gösterir. Ayaklanma neredeyse tüm üniversitelere yayıldı ve sokaklar gençliğin sınır tanımaz taşkın enerjisiyle alevlendi, onlara kısmen emekçi semt gençliği eşlik etti. Bir süredir topluca meydanları dolduran emekliler, daha sakin alanlarda, miting meydanlarında boy gösterdiler. **Toplumsal en genç ve en yaşlı, aktif ögeleri, ayaklanmayı taşra il ve ilçelere yayan asıl güç oldular. Kısıtlı yerlerde, yoksul-küçük üretici köyüler, traktörleriyle alanlara girdiler.**

Ayaklanmanın ilk perdesinin niteliğine, bu niceliksel ilişki damgasını vurdu, nüfusun yaş olarak, deneyim ve birikim olarak iki farklı kutbunu temsil eden eylemciler, ayaklanmanın iki farklı koldan gelişiminin koşulunu yarattı. **Yaşlı kesim, daha barışçıl, sakin toplanmaları tercih ederken, gençlik kavgadan yana tercih yaptı.** Ne gençlik, yaşlı grubu arkasında toplayacak deneyime sahipti, ne de yaşlı kesim gençliğe ayak uyduracak kapasiteye, dile ve anlayışa.

Bu iki kutbu birleştirebilecek, deneyimi ve taşkın enerjiyi bir araya getirebilecek yapışkan güç, halen çalışmakta olan orta yaş grubuydu. Ama onlar ne gece yarılara sarkan büyük buluşmalara ne de dizginsiz çatışma alanlarına gelebildiler. Orta yaş, daha çok, mahallelerde, sokak yürüyüşlerinde, tencere tava çalma

eylemlerinde kendilerini gösterdiler. Oysa, çalışan orta yaş grubu -çoğu bugünkü gençliğin ebeveynleri- açlığın ve sefaletin bütün yükünü omuzlarında taşıyanlardır; en az gençlik kadar geleceksiz, en yaşlılar kadar çaresiz. Çalışan orta yaş grubu, çektiği sefaletle denk bir çoğullukla ayaklanmada yerini alsaydı, İstanbul'un eylemci kitlesi on milyona, tüm kentlerin toplamı şimdinin iki-üç katına çıkardı.

Evladı tutuklanan bir kadın işçi durumu özetliyor: *"Borçlarımızın kölesiyiz. Bir hafta çalışmasak, üç ay geriye gideriz."* Bir gerçek ancak bu kadar duru dile getirilebilir. Yarı aç bir yaşamı idame ettiren kredi kartlarına "takla attırmak", nefes almaz bir tempoda çalışmayı gerektiriyor artık. Bu yüzden, çoğu ebeveyn, çalışan kitle, ayaklanmaya bütün gövdesi ve enerjisiyle ilk perdede giremediler. 19 Mart-bayram tatili arasında süregiden ayaklanmanın niteliği, onun niceliğini böyle belirledi. Nicel toplanmanın dışında kalanlar, bu ilk perdenin niteliğinden (çağrılarının içeriği, hedefler, şiarlar vb.), kendi yaşamlarının, bu cehennemi hayatın, kökten değişimini hayal edebilecekleri bir esinlenme çıkartamadılar.

Denebilir ki, proleter devrimciler için anın esas görevi, çalışan orta yaş grubunu da ayaklanmanın içine boylu boyunca çekecek hedefleri, şiarları ve esinleri ayaklanmacılara tanıtmaktır.

Ayaklanmanın dinamik, kavgacı ve ileri yanını temsil eden üniversite öğrencilerine ayrıca değinmek yerinde olur. Şimdinin üniversitelileri, küçük-burjuva özellikleri geçmişteki kadar ağır bir yük olarak taşımıyorlar. Hemen hiçbirinin sınıf atlama şansı yok, umudu ve beklentisi de. Ezici çoğunluğu asgari ücretten çalışma hayatına atılıyorlar ya da hiç iş bulamıyorlar. Halihazırda pek çoğu

geçici part-time ya da tam zamanlı işlerde çalışıp, okul masraflarını karşıyorlar. **Büyük metropollerin garsonları, tezgahtarları, temizlikçileri, sipariş yetiştirenleri, okulu sürdüren öğrenci ordusundan oluşuyor. Onlar şimdi yarı-proleter ve bu yüzden ayaklanmaya taşkın enerji, kararlılık ve yeni bir yaşam tahayyülü taşıma potansiyelini fazlasıyla barındırıyorlar.** İşçilere genel grev çağrısı onlardan geliyor, akademik boykotu genel grevin başlangıcı, parçası sayıyorlar. Fiiliyatta bu öğrenciler çalıştıkları mekanları terk ettikleri için, aynı zamanda bir genel iş grevi içindeler. Bu uğurda burslarını yakıyorlar, yurtlarından oluyorlar, soruşturmalar geçiriyorlar, neredeyse tüm gemilerini ateşe verip kavgaya öyle giriyorlar. **Devrimci proletarya, yoksul köylüler ve kentlerin yoksul kitlelerinin yanı sıra, şimdi en yakın müttefiklerini bu öğrenci kitleler içinde bulabilir.** Çalışan orta yaş kitlesini ayaklanmanın içine çekmenin ana yollarından birisi hem ekonomik boykot hem de kendi çapında grev yapan bu yarı-proleter öğrenci yığınlarına, yeni bir yaşam özlemlerine esin olacak şiarlar kazandırmaktan geçiyor.

Ayaklanmanın nicel görüntüsünün dışında kalan, ama gerçekte bu ayaklanmanın sonuçlarıyla iç içe yaşayan bir başka kalabalığı Kürt halkı oluşturuyor. Newroz alanlarını ayaklanma günlerinde hınca hınç dolduran Kürt halkı, sayısal olarak ayaklanmanın ilk evresine katılanlara yakındı. Eylemin fiili olarak kazandırdığı toplantı ve gösteri özgürlüğünden, kendi ulusal özlemlerini haykırmak için sonuna kadar yararlandılar. Ancak **ayaklanmanın tam da Newroz haftasına denk gelmesi, bir ayrılığı tetikledi.** Ne de olsa Newroz, Kürt

halkının ulusal bilinç ve duygularının zirve yaptığı bir dönemdir. Ulusal duygular, sınıfsal bakışı baskıladı. Kürt halkı, sınıf içgüdüleriyle ulusal duygular arasındaki boşluğu doldurabilecek, fazlasıyla haklı gerekçelere sahipti. Özetle *"Şimdiye dek kavgayı biz verdik, acıyı ve bedeli biz ödedik. Biraz da siz biriktirin acınızı"* dediler. Bu haklı gerekçeler, sınıf içgüdüsünün yarattığı, ayaklanmadan uzak kalma rahatsızlığını bir süre için telafi etti. Ancak, Newroz haftası geride kaldı, ulusal duygular zirveden inmeye başladı ve sınıf içgüdüğü artık, bu haklı gerekçelerle susturulamaz.

-II-

Mart Ayaklanması basitçe bir Gezi'nin tekrarı değil, öyle olmadığı daha en başından ortaya çıktı. Ayaklanma, sol-sosyalist grupların "çalışmadığı yerden" sökün etti. Emekçi nüfusun en geriden gelenleri, son yıllarda toplumsal olaylara pek az ilgi gösteren öğrenciler, eylemi ayaklanma boyutuna sıçratan enerjiyi temsil ettiler.

Gezi, örgütlü çevre ve grupların ısrarlı çağrıları, direşkenliği ve buna destek çıkan kalabalıkların desteğiyle yaratılmıştı. Gezi'de alanların hakimiyeti, politik bagajları ideolojik yüklerle, kalıplarla dolu, arkasına aldığı kitleyi hiçe sayan, hatta kitlenin bağımsız inisiyatifinden korkan bir grubun elindeydi. Tüm direşkenliğine rağmen Gezi'ye kumanda eden bu grup, devrimci iktidar hedefinden söz edilmesine bile tahammül gösteremiyordu. Sürekli savunmada kalmak, sürekli mağduriyet üzerinden meşruiyet kazanma alışkanlıkları, onları, Gezi Ayaklanması'nda en fazla "faşizme geri adım attırmak" noktasında saplayıp bırakıyordu.

Oysa Mart Ayaklanması, en geriden gelenlerin en öne

sıçramasıyla yaratıldı. Bu kez, ileride görünen, bilinçli pozlarla ortalıkta dolaşanlar, en öne sıçrayanların ardından sürüklendiler. Bu durum, eylemlere hakim olan sloganlara, küfür ve hakaret dolu ajitasyonların bolluğuna yansdı. Denebilir ki, ilk kez devrimci bir ayaklanma bu denli çelişkili bir durumla karşılaşılıyor, giriş yaptığı arena, son derece ileri içerikle dolu bir kavga arenasıydı, ama sahneye hücum edenlerin haykırıları, bu gürültülü girişi öteden beri bekleyenleri bile afallatan gerilikteydi.

Kurumsal önderlik boşluğunu burjuva muhalefet alelacele CHP eliyle doldurmaya çalıştı, ama bu, hemen hemen yalnızca Saraçhane’de mümkün oldu. **Bu durumu mümkün kılan, bir tarafta geçilmez, zor Bozdoğan Kemerı’ydi, diğer tarafta kürsüde boş nutuklar atan Özel’e güzelleme yarışına giren reformist soldu.** Fakat, Saraçhane dışında, büyük metropollerdeki eylemlerin ana çizgisi, kurumsal değil, anonim bir liderliğe sahip oluşudur. Ayaklanmacılar, hangi saatte nerede toplanacaklarına, maruz kaldıkları yerde kürsü konuşmalarına ne kadar tahammül göstereceklerine ve nerede kavgaya tutuşacaklarına kendileri karar verdiler. Çünkü, şimdiki ayaklanma uzun yılların olayları tarafından hazırlanmıştı, ayaklanmanın özneleri partilerin çabalarından değil, olaylardan öğrenerek bugüne gelmişlerdi. Denebilir ki, **ayaklanmanın kumandası, öznelere ait kolektif bellekte uzun iç savaşın biriktirdiği derslerin elindeydi.** En geriden gelenler, bu olayların biçimlendirdiği öznelerdi ve girdikleri kavga arenası, uzun iç savaşın keskin bir evresinin arenasıydı. **Ayaklanmanın gerçek içeriğine uygun düşmeyen haykırıları fazlasıyla barındıran bu giriş, politik**

bagajları kalıplar, sendelemeler, özgüven eksiklikleri, savunmacı anlayışa ve mağduriyet üzerinden meşruiyete alışkın kurumsal sol yapıların ağırlığından azadeydi. Bu yüzden, biçimlendirilmesi daha kolay, geriliklerini hızla azaltabilecek bir esnekliğe sahip, donuk değil canlı ve yaratıcı bir enerji sağlayabilen bir ayaklanmacı tiplmesi, her yerde inisiyatifi ele aldı. Kolay, çünkü bu kitle aşılması zor donuklaşmış kalıplarla örülü değil. Kolay çünkü bu ayaklanmacı tiplmesi, olaylardan öğrenmeye alışkın. Ayaklanma sürdükçe karşılarına çıkacak her keskin viraj, Mart Ayaklanmacılarını dönüştürecektir.

Gezi’den farklı olarak, Mart Ayaklanması dar-yerel bir bahaneye değil, genel-politik bir bahaneye yaslanmıştır. Her ayaklanmada, ona vesile olan bahane süreç içinde ya ayaklara dolanır ya da aşılar. Gezi, kendi bahanesini kendi ayaklarına dolamakta, özel bir çaba gösteren kurumsal bir yönetime sahip olma şansızlığı yaşadı. Onlar, Gezi Ayaklanması’nın kaderini, park üzerine hükümette yapılan pazarlıklara terk etmişlerdi. **Mart Ayaklanması ise, İmamoğlu’nun gözaltına alınmasıyla bir anda en büyük kanıtına kavuşan “Sandıkla Gitmeyecekler” bahanesine yaslanıyordu. Tam da bu kanaatin kesin kanıtlanmasıydı Mart Ayaklanması’nı patlatan.** Gezi’yi devrimci bir iktidar sorununa bağlamanın çokça engeli vardı. Ama şimdiki ayaklanma, bizzat yaslandığı genel politik bahane ve kanaate, tartışma sahnesini iktidar sorununa doğrudan bağlayan güçlü dinamikler taşıyor.

Uzun yönetim tecrübesiyle tekeldi sermaye, ayaklanmanın görüntüdeki vesilesi (İmamoğlu) ile, esas genel-

bahane (Sandıkla Gitmeyecekler) arasındaki farkı, bu farkın yarattığı büyük tehditleri hemen gördü ve alana hakim olmak üzere CHP'yi görevlendirdi. Sahneye iktidar sorununu bağrında taşıyarak giriş yapan gürültülü bir ayaklanmayı, ne Gezi'nin sosyal-reformistleri kontrol altına alabilirdi ne de bu gürültülü enerjiyi polis barikatlarına hapsedmek mümkündü. Saraçhane'ye polis barikatının en güçlüsü kuruldu ve gerisi CHP'ye bırakıldı. Sosyal-reformistlerin çoktan boyunu aşan bu dalgayı düzen sınırları içine hapsedmek, Bozdoğan Kemerî'nin ve Özel'in performansına bağlıydı. Tüm kameralar, mikrofonlar, kürsüler ona, Özel'e çevrildi, ona en çok kim güzelleme yapıyorsa, kürsüde yerini aldı. Ama bütün bu çabalar, ayaklanmayı bir iktidar sorunu tartışmasından soyutlayamaz. Tersine, **alanlara salt protestocu kimlikle gelenler bile, mevcut kavganın bir iktidar değişimiyle sonuçlanması gerektiği kanaatiyle, alanlardan ayrıldılar.** CHP, ayaklanmanın dinci-faşist iktidarı bir erken seçime zorlayacağını ısrarla anlatmaya çabalarırken, ayaklanmanın asıl ruhunu temsil edenler, kurtuluşun sandıkta değil sokakta olduğu kanaatinden geri adım atmadılar. **Aradaki farka dikkat! CHP, Mart Ayaklanması'nı geriye çekmek için bir erken seçimle bile olsa iktidar değişimini vaad ederken, Gezi'nin sözüm ona "ileri" öncüleri, en fazla "dinci-faşizmi geriletme"yi vaad edebildiler.** Mart'ın Gezi'den içerik olarak üstünlüğü, bu özlü farklılıkta daha da belirginleşiyor.

Gezi, çağdaş tarihin, kendi döneminin mirasını sahiplenmişti. Açıkta, 2011 devrimci ayaklanmalarını, Occupy hareketlerini taklit ediyordu. 2011 ayaklanmaları ve Occupy hareketleri, büyük şehirlerin

simge meydanlarının işgaliyle başlıyor ve meydan hakimiyeti üzerinden hükümetlerle haklar-özgürlükler pazarlığına giriyorlardı. **Mart Ayaklanması ise, başka bir tarihsel dönemin, 2019'da Sudan'da kışkıları, yakın dönemde Sri-Lanka ve Bangladeş'te doğrudan başkanlık saraylarını hedef alan bir devrim dalgasının mirasını taşıyor.** Occupy gibi, Gezi'yi hükümetlerle pazarlığa sürükleyen olgu, dünyada ve burada, burjuva parlamenter yollara duyulan güvenin henüz tümünden havaya uçmamış olmasıydı. Onlar geri çekilirken, bir sonraki aşamayı sandık hesaplaşması üzerinden kurgulayabiliyorlardı. Ama bu stratejinin sonu baştan belli hayal kırıklıkları, sonraki dalganın doğrudan hükümetleri deviren enerjisini hazırladı. Geri çekilerek sandıklarla manevra yapma olasılığını baştan yok sayan bir kitle hareketi yükseldi. Sri Lanka ve Bangladeş'te ilk sonuçlarını aldı. Çağdaş tarihin en son örneklerini arkasına alan Mart Ayaklanmacıları, özellikle öğrenci gençlik, bu bilinç mirasını yansıtan pankartları pek çok yerde öne sürdüler: "Sarayı boşalt, biz geliyoruz!" **Gezi'nin "parkı boşalt" hedefinden sonra, Mart'ın "Sarayı boşalt" haykırışı gelişimin alınan mesafenin bir başka özeti sayılmalıdır.**

Mart Ayaklanması'nı Gezi'den ayıran, kuşkusuz, en temel ve en belirleyici önemdeki fark, pek çok uzmanın dile getirişyle, tarihin gördüğü en derin ekonomik buhranın içinde belirmesidir. Gezi bu şanstın yoksundu. Emekçiler, tuğlaları borç kağıtlarından karılmış bir yaşama henüz yeni alışmaktaydı. 2008 küresel krizinde sıcak para, faizi yüksek ekonomilere yağıyordu. Bir hesaplama göre, Gezi dönemi ve hemen sonrasında, dünyadaki sıcak

para akışının üçte biri, Türkiye'ye şöyle bir uğruyordu. Gezi, çevresinde ördüğü kısıtlı siyasi iddia, ahlaki ve estetik atmosferle, bu muazzam sıcak para akınının yansıttığı sahte beklentilerin üstesinden gelemezdi. Bunu ancak politik iddiayla paralel, politik şiddeti "geri döndürülemez nokta"ya taşıyarak yapabilirdi. Fakat Gezi'ye hükmeden anlayışın uzak durduğu, tam da bu "geri döndürülemez" noktaydı. Bu yüzden, Gezi Ayaklanmacıları, geri çekildiklerinde, kredi bolluğunun yansıttığı geniş manevra alanında yollarını kaybettiler. Kredi bolluğuyla, yaşamı bir süre daha idame ettirebilirler, işlerin bu sürede barışçıl biçimde düzelebileceği kuruntusuna kendilerini kaptrabilirler.

Ne mutlu ki, Mart Ayaklanmacılarının böyle pembe hayaller kuracak koşulları yok. Şimdi geri çekilme, ayaklanmanın yarattığı fiili özgürlüklerden ve yeni yaşam umudundan geriye ama en dibe, görülmemiş açlık ve sefalet dönüş anlamı taşıyor. Üstelik bu kez "görülmemiş baskı"nın buna eşlik edeceğinden pek az insan kuşku duyuyor. Derin buhran, nezdinde de işleri uhulet ve suhuletle halletme umudunu tüketti. Ve ayaklanma uzadıkça buhran zıvanasından çıkıyor. Sermaye, uzun yılların birikimlerini, ayaklanmanın birkaç gününde önemli ölçüde eritti. Gerisi, "turpun büyüğü" heybededir. Tüm bu keskin koşullar, ayaklanmacılar kadar, tekelci sermayeyi de hızla geri dönülmez noktaya taşıyor. Ne Mart Ayaklanmacılarına ne de dinci faşist iktidara, bir geri manevra alanı kalmış durumda.

Her şey binlerce koşul ve bağlantısıyla Mart Ayaklanmasına, Gezi'den farklı olarak daha nihai bir kapışma niteliği kazandırıyor.

-III-

Öznel ve nesnel tüm koşullarıyla nihai bir kapışma niteliğini bağrında taşıyan Mart Ayaklanması, ortaya çıkışıyla, büyük ölçüde "geri dönülmez" noktaya varmıştır.

(Büyük ölçüde diyoruz, çünkü, küçük bir ihtimal, M. Şimşek önemli miktarda para bulabilirse ve dinci faşizm bu paranın gücüyle, en başta Kürt halkını büyük ve doyurucu bir havuç politikasıyla sessiz kalmaya ikna edebilirse, ayaklanmanın geri düşüşü mümkün.) İşte bu, Mart Ayaklanması'nın gerçek içeriğidir.

İçerik, eninde sonunda biçime damgasını vuracaktır: Üstelik, içerik ve biçim arasındaki uçurum ne denli derinse, o denli hızlı, şiddetli ve keskin yollardan. Bu açıdan, **ayaklanmacıların sokaklarda haykırdığı sloganların geriliğinden ürküntü duymak gereksizdir. Aksine, olayların yaratacağı dönüşümün keskinliği bu gerilikten besleniyor.**

Tekrar etmek gerekirse, Mart Ayaklanması en geridekilerin politik bir sıçramasıdır. Ve politik bagajı yüklü olanlardan farklı şekilde, bu en geri kitleler, olaylar sayesinde girecekleri keskin dönüşümler sonucu elde edilen yeni devrimci zihniyete, kaba bir tabirle "kaşarlanmış" kitlelerden çok daha samimi ve canlılıkla sarılacaklardır.

Burada belki bir umuttan ya da henüz kendini göstermemiş bir beklentiden söz etmiyoruz. Hayır, şimdiden kendini gösteren bir olgudan söz ediyoruz. Ayaklanmanın gerçek içeriği ile CHP'nin sahiplenip, kuşatıp köpürttüğü geri dile gelişler arasındaki çelişki, ayaklanmayı fiili bir bölünmeye taşımıştır.

Fiili bölünme gözlerden saklanamıyor. İleri olan gençlik ne Sarıyer'e ne de reformist sola yedekli yasal mitinglere sığabildi. **Yaşlı kuşak, miting alanlarının sakın**

limanlarına demir atarken, gençlik pek çok kentte dinci faşist partinin binalarına yöneldi. Bunun için geceler boyunca çatıştı. Benzer farklılık 2 Nisan Boykot tartışmalarında da yaşandı. Ayaklanmacıların yaşlı kesimi CHP yönlendirmesiyle, yandaş sermaye gruplarına karşı bir eylem kurgularken, gençlik olaya el koydu ve boykotu genele taşıdı. Bir anda CHP, tüketim boykotu gibi pasif bir eylem çerçevesinde bile olsa, politik olarak sürükleyen değil, sürüklenen konuma düştü. Aktifleşen 1,5 milyonluk üyesiyle devletin kurucu partisinin elinden ipleri kaçırın, ayaklanmanın gerçek içeriği idi. Baştan beri CHP, ayaklanmaya gerçek içeriğini ve ruhunu kazandıran üç temel şiarı umutsuzca gölgelemeye çabaladı. Neydi bu üç şiar?

1) Kurtuluş sandıkta değil, sokakta. Öğrenci gençliğe barikatları aşkıran, bu şiarı.

2) Saraçhane değil, Taksim. Ayaklanmacıların çoğunluğunu oluşturan gençler Saraçhane'nin bir kapalı ve CHP kürsüsü olduğunu biliyordu. Saraçhane olsa olsa İBB'yi kayyumdan kurtarırdı, ama Taksim özgürlük şafağıydı, iktidar ihtimaliydi, ayaklanmayı CHP kürsüsünden sıyrıp alacak meyhandı.

3) Zindanlar kapansın. Ayaklanma "Silivri soğuktur" tehdidinde karşı yükselen öfkeden mayalandı. Binlerce gözaltı, yüzlerce tutuklama, ayaklanmacılarda Silivri-Bastille özdeşliği kanısını güçlendirdi. Ayaklanmadan haftalar önce, toplanan kalabalıklar, en coşkulu alkışlarını "Silivri kapatılsın!" sözlerine hediye ediyordu.

Leninist basını takip edenler, tam da bu üç şiar ve fikrin manşetlerden hiç inmediğini anımsayacaktır. Devrimci bir öncü, slogan ve şiarlarını ne keyfi belirler ne de doktrinerlik

taslar. Slogan ve şiarlar, bir devrimin gelişiminde, nesnel uğraklara işaret ederler. Biz istediğimiz için değil ama bu ayaklanma eğer devrimin zaferine doğru ilerleyecekse bu uğraklardan zorunlu olarak geçeceği için, şiarlar ortaya konur. **Kurtuluşun sandıkta değil sokakta olduğu fikri, olaylar tarafından kesin biçimde doğrulanmış ve kitlelere mal olmuştur. Taksim devrimdir, diyordu Leninistler ve şimdi ayaklanmacılar aynı yolda ilerliyor. Zindan sorunu da benzer gelişimini olaylar sayesinde göstermiştir.** Kitlelere bunu kesin olarak belleten olaylardır. Varılan bu noktadan sonra, ayaklanmayı daha ileri taşıyacak Leninist şiarlar, aynı gelişim yolunu izleyecektir.

Devrimci öncü yine de hiçbir gelişimi olayların akışına bırakamaz. Üstelik, şimdi karşımızda, ayaklanmacıların olaylardan çıkardığı dersleri çarpıtıp kısırlaştıran sol-reformist partilerden çok daha köklü bir burjuva parti var. CHP, ayaklanmayı kötürümleştirip kendi burjuva kulvarında onu aşağılık bir pazarlığın malzemesi yapabilmek için uğraşıyor. Bu yüzden ayaklanmanın hemen önünde, birbirine tamamen zıt iki yol bulunuyor. Ya kurtuluşu sokakta arayan ayaklanmacıların enerjisi, bir erken seçim oyalamasına dönüşecek ya da devrimci bir hükümetin kurulması yolunda ilerleyecek.

Sol reformist cenahın avuç patlatan alkışlarla desteklediği CHP, ayaklanmacıları büyük bir hayal kırıklığına sürüklemeye çabasında. Çünkü var olan iktidarın yönetiminde, halihazırdaki devlet organlarıyla girilecek bir erken seçim, bir kez daha dinci faşizmin zaferiyle sonuçlanacaktır. Hiç kimse bu konuda kendini boş hayallere kaptırmamalıdır. Ancak ve en

çok sokakların gücüyle kurulan yeni bir hükümet şimdiki devlet organlarını dağıtmış bir hükümet, halkın gerçek iradesini yansıtacak bir seçimi güvenceye alabilir. Öyleyse, Geçici Devrim Hükümeti (GDH) şiarının hayati önemi tartışılmazdır. Şu anda başka hiçbir şiar devrimi ilerletemez, onu burjuva muhalefetin sürüklediği kapandan kurtaramaz. Yeri geldiğinde sokak, yeri geldiğinde Taksim, yeri geldiğinde Silivri kapatılsın diye coşkun pozlar kesen burjuva muhalefetin iki yüzölçümünü, GDH şiarından başka hiçbir şiar açığa çıkartamaz. Kurtuluş sokakta, Taksim’de diyen ayaklanmacılar şimdi bu şiarın yöresinde dolanıp duruyorlar. Bu bilince bir anda erişmeleri, tek bir ajitasyonun, tek bir çağrının, bildirinin ya da broşürün sonucu olmayacak. **En büyük ittifak gücümüz, olayların kendisidir.** Yolum zorlu, hem de alabildiğine zorlu olduğu bellidir. Ama iki sorunu birbirinden ayırmak da gerekir. Tutulacak yol sorunu ve seçilen yolda hedefe kolayca varılıp varılamayacağı sorunu.

Seçilen yolun zorluğu bu topraklara özgü değil. İster 2011 devrimleri, ister yeni dönemde Sudan, Kazakistan, Sri Lanka ve Bangladeş, hepsi bir ayaklanmada çok daha ileri mevziler kazandıkları halde ne öncüler ne de kitleler bir iktidar sorununu masaya yatırdılar. Bu küresel çapta bir zorluk ve hiç kuşku yok komünist dünya hareketine son 35 yılda damgasını vuran savunmacı mevzilerde çakılıp kalma alışkanlığının bir izdüşümü. Öyle uzun süre savunmada kalmıştı ki, komünist dünya hareketinin içinde en iyiler bile büyük zaferleri değil, ancak küçük ve biraz moral düzeltici zaferleri özler olmuştur.

Öyleyse, seçilen yoldaki ilk zorluk, seçilen yola dair kuşku. Ve hem öncüler safında hem de kitleler içinde kendini gösterir, bu bir dereceye kadar normal sayılmalıdır. Eğer bugün ayaklanmacılar, hemen etrafında döndükleri, pek çok fikir ve sloganla buna yaklaştıkları halde, GDH şiarını görmezden geliyorsa, nedeni, henüz olayların bu şiarın özetlediği yolun kaçınılmazlığını ve zorunluluğunu kanıtlamamış olmasıdır. Devrimin fırtınası içindeki olaylar, daha az fırtınalı dönemlerin yüzlerce olayından çok daha amansız bir öğreticidir.

İster GDH, ister Zindanlar Yıkılsın Tutsaklara Özgürlük, ister Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı, devrimin ana sloganları belirlendikten sonra, bu şiarları ayaklanmacılara benimsetme görevi, bildirilerden daha çok, canlı ajitasyonun işidir. Hele ki kitleye seslenecek bir kürsiye sahip değilsen, canlı ajitasyon işi, yaratıcılık, atılganlık ve çokça cüret gerektirir. Bir ajitator temel alınan şiarları her zaman göz önünde bulundurur ama onları bir hap gibi kitlelere mal edebileceğini düşünmemelidir. **Ajitasyon her zaman, kitlenin içinde bulunduğu ve anlık değişebilen bilinç ve ruh halini bir başlangıç noktası sayar. Ve bu başlangıç noktasından temel şiarlara uzanan köprüler kurar.** Bunun anlamı, ara sloganlar bulmaktır. Ajitator bu ara sloganları ne masa başında tasarlar ne talimatla edinir. Böyle sloganlar, kitle eyleminin ortasında, anlık üretilir. Amaç, eylem halindeki kitlenin bilincindeki devrimin temel şiarlarına ulaşmasını engelleyen barikatları teker teker kaldırmaktır. Her şey ajitatorün uyanıklığına, pratik yaratıcılığına ve atılganlığına bağlıdır. Yetkin bir ajitator faaliyeti yürütmeyen, hiçbir parti ayaklanmacıları devrimin temel şiarlarına doğru taşımakta etkin bir rol oynayamaz.

Öyleyse, pankart asmak, döviz dolaştırmak, bildiri dağıtmak, karşımızdaki zorlu görevlerin belki en kolay ama meyvesi en kısır yollarıdır. Görev, kitlelerin içine girip onlarla kaynaşabilen, her dakika değişebilen ruh hallerinden ara sloganlar üretebilme yeteneği gösterebilen ajitatörlerindir.

-IV-

19 Mart'tan bayram tatiline kadar ilk perdesini yaşayan ayaklanma, nasıl bir güç dengesine yol açtı ve bu güç dengesi hangi olayları gündeme getiriyor?

Güç dengesi yönünden sonuç apaçıktır. Ayaklanmacılarla hükümet güçleri (*ki şimdilik ayaklanmanın karşısına hükümet güçleri çıktı*) bir pata durumu yaşıyor. Ne devrim iktidarı alaşağı edebiliyor ne de iktidar ayaklanmayı zor yoluyla bastırabiliyor. Alelacele ilan edilen dokuz günlük tatil bile, hareketi zorla bastıramama çaresizliğinin sonucudur. Fakat, tam da bu pata durumu daha büyük kapışmaların zeminini döşüyor. Dinci faşizm salt polisiye tedbirlerle ayaklanmayı bozguna uğratamadığını gördü, bu da dinci faşizmin kitle tabanını sahaya çağırmanın gündemde olduğu anlamı taşıyor.

Ayaklanmacılar için de aynı durum söz konusu. Yasaklama kararlarına rağmen, kitleler toplantı ve gösteri özgürlüğünü kısmen ve fiilen kazandılar. **Kazanılan kısmi özgürlük, daha büyük özgürlüklerin de sokakta kazanılacağı kanaatini pekiştirdi.** Sefaletin, amansız sömürünün ve nefes aldırılmaz bir baskının amansız çarkları arasından çıkıp, kısmi de olsa özgürlüğün kokusunu ciğerlerine çeken milyonlar için, artık kurtuluşun ufku, kavga kapılarının hemen ardında duruyor. Ne kadar yakındaysa, yokluğu o kadar dayanılmaz

olan özgürlük şimdiden yarattığı umut ve canlandırdığı tahayyülle, ayaklanmacıların direşkenliğini kamçılıyor.

Peki ama ayaklanma bu pata durumunu nasıl aşacak? Bu arayıştaki gençlik, çok daha geniş çeperde kalabalıkları kapsayacak bir eylem olarak tüketim boykotuna başvurdu. Katılması en kolay, en pratik ve risksiz bir eylem biçimi olarak tüketim boykotu, amansız ve fırtına gibi bir ayaklanmaların ortasında fazlasıyla naif, fazlasıyla yumuşak bir yol gibi görünse de ayaklanmacılara önemli bir konuda ders verdi. İktidarın nasırını keşfettiler, zülfü yâre dokunabildiklerini gördüler. Evet, günler ve geceler boyu tazyikli su, gaz, cop yediler, tutuklandılar, ama ekonomiye, kâra, paraya, mülkiyete dokunulunca dinci faşizmin nasırına basılmış gibi acı çığlıklar atabildiğini anladılar. **Pata durumunun üstesinden gelinenin en güvenilir yolu, demekki kâra, paraya, mülkiyete zarar vermektir. Çok pasif bir boykot, ayaklanmacılara çok temel bir devrim dersi kazandırdı.**

Son derece değerli bu dersin ışığında, ayaklanmacı gençliğin yaptığı "genel grev" çağrıları, şimdi daha farklı bir anlam taşıyor. Kara paraya dokunan her grev, bu koşullarda hasmın nasırına basmak anlamına gelecektir. İşçi sınıfı ekonomik grevlerini fiilen ve kısmen kazanılmış gösteri toplanma özgürlüğü döneminde mutlaka daha yüreklilikle gündeme getirecektir. Ve ücret için yapılamaz bile olsa, her grev ayaklanmanın organik bir parçası olacaktır. Sınıfın en geriden gelen kesimleri, ekonomik grevlerin başarısı oranında bu kavgaya daha istekli ve kalabalık girişecekler. Devrimin fırtınası içinde, geriden gelen bu proleter kesimler çok kısa

sürede proleter öncüleri politik ordusu seviyesine yükseltecekler.

Kuşkusuz, pata durumunu aşmak için arayışlarını sıklaştıran ayaklanmacılar, hemen yanı başlarında beliren o devasa halk gücünü, Kürt halkının eylem kapasitesini hesaba katmadan edemeyecekler. Olayların gelişimi şimdiki tempoda devam etse dahi, ayaklanmacılar az ya da çok bir süre sonunda UKKTH ilkesini tartışmaya açacaktır.

Mart Ayaklanmacıları bir sırat köprüsünün tam ortasında duruyorlar.

19 Mart öncesinin koşullarına geri dönüş imkanı kalmadı. Ya ilerlenecek ve daha büyük daha kapsamlı çatışmalara girilecek, ya da çok daha azgınlaşmış bir sömürü, açlık, sefalet ve zincirlerinden boşanmış bir baskı bataklığına saplanılacak. Emekçiler ve gençlik, büyük devrimci eylemleriyle dinci faşizme ölümcül bir korku yaşıyor ve onu çok daha azgın, adeta aklını yitirmiş bir çırpınışa sürüklüyor.

RTE'nin söylediği gibi: Turpların büyüğü heybede. Devrim için de karşı devrim için de...

Ayaklanmada Son Durum: Şimdi ve Gelecek

Ayaklanmanın ilk perdesinin bazı sonuçları, uzun tatilin hemen sonrası ekranlara yansıyan üç görüntüde özetini buluyor. **İlki, meclis koridorlarından.** Grup toplantısından çıkan RTE'ye bir acar muhabir soruyu yapıştırıyor, "İmamoğlu'nun tutuklanması için Trump'tan icazet aldığımız iddialarına ne diyorsunuz?" Sorunun muhatabı duymazdan gelip arkasına bile bakmadan uzaklaşıyor. Orta yerde bir ayaklanma olmasaydı, o soruyu yönelten gazetecinin başına meclis koridorlarında neler gelebileceğini tahmin etmek zor değil.

İkinci görüntü, bu olayın hemen ertesi günü DEM Parti ile sarayda yapılan görüşmenin fotoğraflarıydı. Görüşme sonrası kurumsal

açıklamasında DEM Parti mutluluğu ifade edecek sözler bulmakta zorlandı, "Dünden daha umutlu olduğumuzu, bütün ülkemizin bilgisine sunmaktan onur duyuyoruz." dediler. Ama böylesi bir umut patlamasına neden olan "havuç"un ne olduğunu tahmin etmek, onurdan çok kuşku duyanlara kaldı.

Ve üçüncü görüntü, Silivri kapısından geldi. Havalarda uçuşan "süründürürüz, çürütürüz" tehditlerine rağmen alelacele serbest bırakılan ayaklanmacı gençler, kapının önünde aileleriyle poz verip, topluca mücadeleye kaldıkları yerden devam andı içtiler.

Bu ibretlik 3 görüntü, ayaklanmanın ilk perdesinin yol açtığı sınıflar dengesini özetlemeye yetiyor.

En belirgin sonuç, ayaklanmanın dinci faşist iktidarı saplanıp kaldığı savunma pozisyonundan çıkartmıyor oluşudur. Dinci faşist iktidar, bu pozisyonda çakılı kaldığı sürece, karşı devrim bir saldırı için cesaret toplayamıyor. İktidarın tekelci sermaye egemenliğinin ve karşı devrimci tabanın bu ataleti birkaç nedene dayanıyor.

İlk neden, dinci faşizmin en büyük umudunun yani şu 9 günlük tatilde yüksek meblağlı borç bulma umudunun boşa düşmesidir. Mehmet Şimşek, yurtdışı turlarından çantası boş döndü. Ne şanssızlık ki, tam bu dönem emperyalist-kapitalist sistem, Trump'ın sinkaflı konuşmalarla tetiklediği, görülmemiş bir ticari savaşa tutuştu. Bir anda yükseltelen gümrük duvarları, sıcak para akımlarını kesti. Oysa Mehmet Şimşek'in tek çıkışı, sıcak para akımlarının Türkiye ekonomisine akışını sağlamaktan geçiyordu. Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan oldular. Ayaklanmanın ilk günlerinde döviz kaçışını durdurmak için, Merkez Bankası 27 milyar dolar yakmıştı. Bu meblağ, küresel fırtınanın etkisiyle 43 milyar dolara fırladı. Bu hızla giderse, Nisan bitmeden paralar suyunu çekecek. Dinci faşizm için senaryoların en kötüsü gerçek oldu.

Senaryo kötü, çünkü ayaklanmanın üstüne salt tomadan sıkılan suyla değil, kredi musluklarından akacak su ile gitmekten başka çare görünmüyordu. Sonuç tam tersiydi. Şimdi su yerine benzin dökmek zorunda kalıyorlar. Hiçbir aklı başında iktidar, bir ayaklanmanın ortasında elektrik gibi temel bir ihtiyaca %25 zam yapmak zorunda kalmaz. Ne var ki oldu bu. Çünkü sıcak para akışı tersine dönünce, her biri döviz

borcu altında ezilen tekeller çareyi ürünlerine zam yapmakta buluyorlar. Perde elektrik zammıyla açıldı, gerisi gelecektir. Sorun sadece temel ürünlere zam değil, daha ötesi de var. Türkiye ekonomisi, şu an borç iflası tehlikesiyle karşı karşıya. Böylece tekelci sermaye düzeni bir ayaklanmayı söndürmenin temel araçlarından birini kaybetmekle kalmadı, ama aynı ayaklanmaya çıkış gibi yükselen işsizlik, dayanılmaz açlık, çıldırtan barınma sorunu gibi yeni patlayıcı malzemeler hediye etmekten kaçamadı.

Dinci faşizmi savunma pozisyonunda çakılı bırakan bir başka olgu, karşı devrimci tabanın sahaya inmedeki isteksizliğidir. Nerede o Gezi'nin "palalı"ları? Oysa daha yakın zamanda Şubat Kongresinde konuşan RTE kendi tabanına seslenmiş ve sormuştu: *"Onlar sokağa indiğinde onları püskürtmek üzere siz de orada olacak mısınız?"* Gençler kefenli yeminlerle soruyu cevaplamıştı. Galiba kefen sıkıntısı var, ortalıkta hiç görünmüyorlar. Bu taban ataletinin, bizzat iktidarın saplanıp kaldığı savunma pozisyonu dışında başka nedenleri de var, en başta geleni gözlerinin korkmuş olması. Hiçbiri, bu denli büyük, yaygın, köklü, kararlı ve Yozgat sokaklarını dahi ısıtan bir kitle hareketi beklemiyordu. Bir başka neden dinci faşizmin tabanının, toplumun en çürümüş kesimlerine dayanmasıdır: Böyle bir taban, büyük kavgalar için hiçbir ahlaki-politik gerekçe bulamaz; sucuklar ve pastırmalar dışında. Kefen kıtlığı değil ama, sucuk pastırma kıtlığı karşı devrimin ataletanesine yazılabilir.

Dinci faşizmi savunmada bırakan denge, yeni yeni ayaklanmacı bölüklerin sokaklarla tanışmasını sağlıyor ve iktidarın savunma pozisyonunu pekiştiriyor.

Ayaklanmanın ilk perdesinde hareketlenmenin kıyısına kadar gelenler, tatil arası sonrası sokaklardaki randevularına yetişmeye başladılar. Cephe hattına ilk intikal eden yedekler, liseli gençlikti. Onları sahaya topluca süren bahane, öğretmenlerinin toplu sürgünüydü. Sürgün kararı üzerinden 24 saat bile geçmemişti ki, 10 farklı ilde onlarca lise aynı gün ve saatte eyleme geçecek kapasiteye ulaşmıştı. Bu çarpıcı örnek, ayaklanmanın ilk perdesinin öne çıkan bir olgusunu kanıtlıyor: Ayaklanmacılar örgütlenme ve harekete geçmekte öylesine hızlı ki, karşı-devrime herhangi bir hazırlık yapma, kapsamlı tedbirler alma fırsatı sunmuyor. Devrimin hızı, karşı-devrimin refleks gösterme hızını aşmıştır.

İktidarı olduğu yerde saplayıp bırakan bir başka olgu, Kürt halkının kritik konumudur. Büyük mücadele kapasitesi ile Kürt halkı, pata durumu dengeyi bozacak halihazırda bir güç. Onu ayaklanma kulvarının dışında tutabilmek, sıcak para umudu elinde patlayan dinci faşizmin şimdilik tek kurtuluş şansı. Ve eğer karşı saldırıya hemen geçecek olursa, bu durum karşısında Kürt halkının "çözüm süreci"ne dair kuşkularının derinleşeceğini hesaba katan iktidar, beklentiyi güçlendirmek için İmralı heyetini Saray'da ağırladı ve önlerine uzattığı havuçla sadece heyetin değil, DEM Parti'nin de başını döndürdü. Oysa ayaklanmanın ilk perdesinde Kürt halkı, sınıf içgüdüleri (kanıları) ile ulusal bakış arasında sıkışıp kalmış olsa bile, ayaklanmacılara doğru bir eğilim göstermeye başlamıştı. Ulusal bakışın zirve yaptığı Newroz günleri arkada kaldıkça, bu eğilim daha da güçlenecekti.

Bu esnada Kürt halkının hangi tarafa ağırlık verirse, o tarafın

üstünlük sağlayacağını gören burjuva muhalefet de el yükseltmeye başladı. Önce şoven, ırkçı, çirkef ağzıyla Kürtleri küstüren Mansur Yavaş sessizce kızığa çekildi. Sonra Özgür Özel, ne vakit bir kamera ve mikrofon görse, yerli yersiz Kürt sorununu ancak kendilerinin çözeceğine dair yaka bağır yırtmaya başladı. İki taraflı çekiştirip durma, kuşkusuz Kürt halkının kendine olan güvenini tazeleyip pekiştirdi. Şimdilik DEM Parti'ye sarayda sunulan havucun büyüklüğü, Kürt halkını 1 Mayıs'ta ayaklanmacılarla birleşme olanağını zayıflatmayı hedefliyor olsa da, sonuçlarını 1 Mayıs'ta görmüş olacağız.

Ayaklanmanın ilk perdesinin önemli sonuçlarından birisi, politik yanı derin bir ahlaki öfke dalgasını beraberinde harekete geçirmiş olmasıdır. Bu sonuç kaçınılmaz. Çünkü son derece çürümüş bir burjuva düzenin bağrında patladı; şimdiye dek halının altına süpürülen ne kadar iğrençlik varsa, şimdiye dek göz yumulan ya da çaresizlik hissi ile katlanılan ne kadar haksızlık varsa, ayaklanma ile birlikte toplumun gözünde patlayan çibanlara dönüştü. Saraçhane'de bir genç kadın, neden orada olduğunu şöyle açıklıyordu: Çocukken iğrenç bir istismara maruz kalmış, şikayet ettiği halde hiçbir sonuç alamadığı gibi, iğrenç istismarcının kamu görevlerinde yükselişine tanıklık etmişti. O, bunun için isyan içindeydi. Buna benzer acılarla dolu o kadar insan var ki, ayaklanmaya ahlaki öfke boyutunu yeterince güçlü taşıyorlar.

Daha önemlisi, bu ayaklanma sömürülen, istismara maruz kalan emekçi yığınlar bir temiz gelecek tasavvuru kazandırdı, yeni bir yaşam kurma ihtimalini gündeme taşıdı. Böyle bir yeni yaşam,

ancak çürümüş burjuva toplumun biriktirdiği bütün cerahati, kökünden kazıyarak kurulabilir. Ahlaki öfke, şimdi harekete geçen bu gelecek tasavvurundan alıyor gücünü. Bu yüzden onun politik derinliği var. Patlayan öfke, çürüme karşısında duyulan çaresizliğin ve suskunluğun yoğun bir öz eleştirisidir. Kimse bir diğerrinin sorununa gözünü kapamıyor artık. Evladını bu çürümeye kurban mı vermiş, mahkeme kapılarında o aileye destek için kalabalıklar birikiyor. Çok değil, birkaç ay önce isyanın ince ince derecikleri akardı çok farklı eylem alanlarına, ama bu derecikler bir türlü birleşmezdi. Sefaletin korkunçluğu, o sıralar kimsede kendi dert alanlarının dışına çıkacak enerji bırakmıyordu. Ayaklanma, o kısıtlı enerjiyi sıçrattı. Şimdi birinin derdi, herkesin derdi. Ahlaki öfke, bu birlikteliği sağlamlaştırıyor, güçlü ahlaki yön, karşı-devrimi silahsız bırakıyor. Karşı-devrim, ahlaki öfkeyle tuğlalarını döşeyen bu büyük dalganın karşısına hiçbir "kutsal" haleytle çıkamıyor; Ne aile, ne mülkiyet, ne de din.

Ayaklanmanın ilk perdesinin ortaya çıkardığı ilk sonuçlar, onun geleceği için ne söylüyor?

1- Karşı-devrimci tabanın ve dinci faşist iktidarın savunmada çakılı kalması, tutuklananların bırakılması, Kürt halkının başını uzatılan havuçla döndürme çabaları, ayaklanmanın beklenen ağır bedellerini yumuşatıyor. Öncesinde paslı kılıçları kınından çıkarmakla, kefenleri kuşanmakla tehditlerini arşa çıkaran iktidarın, bu ayaklanmaya hangi sertlikte cevap vereceğini görmeden harekete dahil olmayan çok büyük bir kitle var. Şimdi onlar, ayaklanmanın korktukları, bekledikleri ya da iktidarın vaat ettiği kadar büyük bedellere mal olmadığını

görebiliyorlar. Bu durum, bekleyişte olanları dalganın içine çekiyor. Acı da olsa gerçeği söylemekle yükümlüyüz. Ayaklanma zafere yaklaştıkça, bedeli trajik boyutlara ulaşacaktır. Yine de bu süre içinde ayaklanma, onun bedellerinden çekinenleri cesaretlendirmiş ve pratiğe geçirmiş olacaktır.

2- Ayaklanma, ekonomik buhranı zıvanadan çıkardı; şimdi buhran ayaklanmayı zincirlerinden boşaltacak. İlk perdeyi tetikleyen bahane açlık-sefaletin bir trajedisi değildi, ama artık o trajik an kaçınılmaz, tüm yakıcı potansiyeliyle açlık ve sefalet kendi genel bahanesini bekliyor. Aç yığınlar kendi varlık koşullarını ön plana çıkaran bir bahaneye dayanmadan, ayaklanmaya eklendiler. Eğer böyle bir bahaneyle harekete geçmiş olsalardı, bunu pratikte şöyle görürdük: Yağmalamalar, mülkiyete, kendini utanmazca sergileyen şatafatlara doğrudan saldırılar yaşanmış olurdu. Buhran, şimdi bu dizginsiz öfkeyi hazırlıyor.

3- Newroz günlerine denk gelen ayaklanmanın ilk perdesinde Kürt halkını uzak tutan; saraydan şişirilmiş beklentiyle köpürtülen ulusal bakış kadar, harekete vesile olan genel bahanenin burjuva muhalefete yaslanmış olmasıydı. Şimdi bu etkenler gücünü yitiriyor. Açlık trajedisi genel bahane tahtına oturmaya hazırlanırken, ayaklanma bir ahlaki öfke fırtınası yaratıyor. Kürt halkı, önüne çıkarılan havuç ne denli büyük olursa olsun, ne açlık ve sefalete dayalı bir genel bahaneye ne de harekete geçmiş bir ahlaki öfke dalgasına tarafsız kalabilir. Çünkü açlık-sefaletin en dile gelmez trajedilerine, çürümüşlüğü en berbat bataklığına onlar şahitlik ediyorlar.

4- Ayaklanma, önceki yazılarda

çokça ifade edilen “hegemonya boşluğunu” acilen doldurulması gereken bir ihtiyaç haline getirdi. Farklı çıkarlara sahip emekçi kitlelerin her genel eylemi, bir sınıfın damgasını taşımak zorundadır. Genel hareket, birliğini ve tutarlılığını bu söz konusu sınıfın varlık koşullarından, tahayyülünden devşirir. Gezi’ye küçük burjuva sınıflar ve onun temsilcileri damgasını vurmuştu. Şimdi boşluğu doldurmak için aynı küçük burjuva sınıfının ne gücü var, ne de politik tasavvuru; onlar şimdiden burjuva muhalefetin

arkasına sıralandılar. Ayaklanmacılar içinde en ileriye çıkan gençlik, bu “hegemonya boşluğunun” ilk farkına varanlar oldular. Şimdi gençlik, özellikle öğrenci gençlik her eylemlerinde işçi sınıfını tarihi görevlerine çağırıyor ve 1 Mayıs, hegemonya boşluğunu doldurmak için proletaryaya kaçırılmayacak değerinde bir fırsat sunuyor.

Ayaklanmanın geleceği ahlaki öfke fırtınasında tarafsız kalamayan Kürt halkıyla hegemonya boşluğunu dolduracak proletaryanın cüreti ile çizilecektir.

SAYGIN
ADAMLARI
KORKU
BASACAK

Halk Ayaklanması'nın Ayak Sesleri

19 Mart 2025

Son iki gün içinde zirveye çıkan toplumsal gerilim bu öngörümüzün ne kadar doğru ve isabetli olduğunu gösterdi. Büyük bir halk Ayaklanması'nın öngünündeyiz. Sadece sağır kulaklar yer altından, dipten gelen ve her geçen gün daha iyi duyulan bu sesleri duyamaz.

Ne oldu son birkaç günde? Önce İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nın diplomasını kurcalamaya başladılar. Doğru-yanlış hiç önemi yok, yargının dinci faşist iktidardan onun başından gelen emirlerle hareket ettiği düşüncesi toplumun geneline yayıldı. En ciddi meseleleri soruştururken aylar-yıllar boyu sürdüren savcılıklar, şu "diploma" meselesini yangından mal kaçırmaya bitirip halletmek istediler. Dinci faşist iktidar burjuva muhalefete yüklendikçe yüklendi. En sonu, İBB Başkanını yüzbeş kişiyle birlikte gözaltına aldılar. İstanbul'da bütün gösteri, yürüyüş, basın açıklaması gibi akla gelebilecek ne varsa 4-5 gün süreyle yasakladılar.

Bütün bunlar bardağın taşmak üzere olduğuna işaret ediyor. Baskı ve terör burjuva muhalefeti doğrudan hedef almaya başladı. Bu, özellikle Latin Amerika ülkelerinde sık sık tanık olduğumuz, hakim yönetimin devrimin öngününde burjuva muhalefete saldırma politikasını hatırlatıyor. Bir ayaklanma korkusu içindeki dinci faşist iktidar, baskı ve terör politikasını işçi, emekçi kitlelerden, Kürt halkından da ötelere taşıyarak burjuva muhalefet güçlerini kapsayacak kadar genişletiyor; gözaltı, kayyum atama ve tutuklamalara başvuracak kadar sertleştiriyor. Dışarıdan bakan biri, dinci faşist iktidarın "zıvanadan çıktı"ğını görür.

Dinci faşist iktidarı "zıvanadan çıkaran" baskı ve terörünün özellikle yoksul, emekçi kitleler ve Kürt halkı üzerinde yıldırıcı etki yapmak bir yana yasak tanımayan, karşı koyma, başkaldırma eğilimini geliştiriyor olmasıdır. Dinci faşist iktidarın, faşist devletin baskı ve terör politikası,

amiyane tabirle söyleyelim, “yalama” olmuş durumda. Bir ay önce yayınlanan makalemizde yazdığımız gibi dinci faşist iktidar “işçi sınıfını, emekçi kitleleri, ezilen halkları baskı, terör, zor yöntemleriyle egemenlik altında tutmaya çalışarak, gerçekte bir devrimin mekanizmasını hazırlıyor.” Burjuva muhalefete yapılan son saldırı bu mekanizmanın sıkılan son vidası olmaya aday.

Sözü uzatmaya gerek yok: Bir halk ayaklanması kapıda. Bugün Saraçhane’de toplanan kadın-erkek gençliğin attıkları **“İsyan-Devrim-Özgürlük”** sloganı her şeyi anlatmaya yetiyor. Evet, **“umut sokakta; sandıkta değil”**.

Asıl önemli olan bundan sonrasındır. Devrimci güçler, devrimci öncü işçiler ayaklanmanın patlak vermesi halinde nasıl bir politika izlemeliler; mesele bu soruya verilecek yanıtta.

Başta Leninistler olmak üzere, birleşik devrime, bir halk ayaklanmasına önderlik etmesi gereken güçler, her şeyden önce politik hedefler konusunda son derece net bir düşünceye sahip olmalılar.

Bir halk Ayaklanması’nın başlıca hedefi, politik iktidarın ele geçirilmesi olmak zorunda. Burada “zorunlu”luğu bilerek vurguluyoruz, çünkü, politik iktidarın ele geçirilmesi hedefini birinci, temel amaç olarak önüne koymayan bir halk, zafer yüzü göremez ve dahası acı bir yenilgiden kaçınmaz. Bir halk ayaklanması, zafer için, gidebileceği en ileri hedefe kadar gitmek zorundadır. Bunun temel koşulu, birleşik devrim ve politik iktidarın ele geçirilmesi hedefini ayaklanmacıların önüne tartışmasız koymaktır. Sloganımız, **“Devrim Ve**

İktidar” olmalıdır.

Birleşik devrimin olabilecek en geniş toplumsal ordusunu bir araya getirmek için, devrimci komünist partinin devrimci talepleri mümkün olduğunca kısa, öz, hemen anlaşılabilir bir şekilde ayaklanmacıların önüne konulmalı. Açlık, yoksulluk içinde yaşayan, yaşamdan kovulan milyonların önüne **“Bankalara, tekellere, büyük sanayi işletmelerine, fabrikalara el koyma”** talebi konulmalıdır. Baskı ve terörden bıkmış, zindanlarda yatan evlatları “esir” muamelesi gören halk kitlelerinin önüne **zindanların yıkılması ve tutsakların özgürleştirilmesi talebi** koyulmalıdır. **Kürt halkına kendi kaderini tayin hakkını koşulsuz tanıdığımızı ilan etmeliyiz.**

Bütün bunları, egemen sınıfın baskı ve zor aygıtının özellikle militarist kurumlarının derhal dağıtılması talebiyle bütünleştirmeliyiz. Arkamızda **Haziran Halk Ayaklanması’nın** büyük deneyimi var. Ondan mümkün olduğunca yararlanmayı bilmeli, çıkarılan dersleri yaratıcı biçimde ele almalıyız.

Devrimci öncü işçiler, Leninistler, devrimci güçler, kapıyı çalan, eli kulağında olan halk ayaklanmasına sıradan bir katılımcı gibi katılamazlar. Ayaklanmaya önderlik etmek, onu politik hedeflerine ulaşacak şekilde en ileri noktaya götürmek; bunun için ayaklanmacılara, sloganlarla, ajitasyonla, pankart ve dövizlerle yol göstermek tarihsel görevidir.

Bu görev şimdi önümüzde duruyor. Kaybedilecek bir an bile yoktur!

ÖNCÜ SARSINTILAR BUNLAR

21 Mart 2025

Olağanüstü bir dönemden geçmekte olduğumuz kesin. Olan bitene, on binlerce insanın sokaklara akmasına henüz “ayaklanma” diyebilir miyiz, bilmiyoruz. Ama bu kavram kullanılmasa bile olan bitenin dört başı mamur bir Halk Ayaklanması’nın öncü sarsıntıları olduğundan şüphe duyulmamalı. Yani, yarın devrimci kitle gösterilerinin akışı nasıl olursa olsun, arkası gelecek. Devrimci güçler, hazırlıklarını buna göre yapmalılar.

Olağanüstü dönemler, olağanüstü çalışma temposu ve biçimleri gerektirir. Böylesi dönemlerde “rutin” çalışma temposu, ruh hali, mücadele biçimleri bir devrimci öncü için ölümcül hata olur. Bütün yaratıcı zekamızı, bütün enerjimizi, olağanüstü bir performansla ortaya koymalıyız. Hedef, eylemlere sıradan bir katılımcı olarak katılmak değil, eylem halindeki gençliğe, kitlelere politik hedef göstermede, eylem içinde öncülük etmektir. Başka türlü, tüm öncülük iddiasından vazgeçmek demektir; bu devrimci öncü için yaşamsal bir hata olur. Bütün enerjimizle, bütün yaratıcı zekamızla, büyük bir özveri ve cesaretle öne atılmanın zamanı.

Bir ayaklanmanın öncü sarsıntıları dedik. Ama bunun için “birleşik devrimin” öncü sarsıntıları da demek mümkün. **Yaşadığımız bir devrimin başlangıcı diyebiliriz çünkü bir ayaklanma ile bir devrim arasında derin bir ayrım, bir çin seddi yok. Şu açıdan önemli: Nasıl bir süreçten geçtiğimiz, öncülük iddiasında olanlar tarafından tam kavranırsa, deyim yerindeyse ruhumuza işlersek hareket biçimimiz, heyecanımız, ruh halimiz de ona göre değişir ve şekillenir.** Bir kez daha, bir devrimin

öncü sarsıntılarını yaşadığımız aklımızdan bir an bile çıkarmamalıyız. “Şimdi Devrim Zamanı” sloganımız gerçek oluyor, kan ve can buluyor; etekemiğe bürünüyor.

Devrimci komünist öncünün çok kısa programı ne yapıp edip kitlelere ulaştırılmalıdır. Devrimci işçiler, öncü sıfatlarına yakışan bir açıklama yapmışlar. Bu, devrimci öncü işçilerin Türkiye ve Kürdistan’da bu içerikte ilk girişimidir. Bunun önemini herkesin anlaması lazım. Dolayısıyla, devrimci öncü işçilerin bu sesini mutlaka her yere duyurmak, her devrimcinin, her komünistin görevidir.

Elbete, birlikte hareket etmek önemlidir ama devrimci öncü işçiler “birlikte hareket etme” adına oyalanmalara kapılmamalıdır. Kaybedilecek saniye bile yoktur. Devrim ve iktidar hedefi en başa konulmalı. Haziran Halk Ayaklanması sırasında Caddebostan’da bir ailenin “bu resmen devrim” diyerek aşağı inip katıldıklarını okumuştuk zamanında. Buradan çıkarılacak ders, büyük politik hedeflerin insanlarda, eyleme geçen kitlelerde heyecan ve harekete geçme isteği yarattığıdır.

Kitlelerin önüne büyük devrimci hedefler koymalıyız. Devrim ve iktidar, isteyen buna “Halk İktidarı” da diyebilir işte böyle büyük bir hedeftir. Kitleler ileri sloganlar da atıyorlar. Bu, onların devrimci bir ruh haline sahip olduklarını bir kez daha gösteriyor.

Devrimci öncüler kitlelerin bu ruh halini hesaba katarak hareket etmeli. Yani geri slogan ve talepler değil, onların ruh halini daha ileri taşıyacak, onları ateşleyecek slogan ve talepler ileri sürülmeli. Gençlik ve kadınların

çok aktif ve önemli bir rol oynadıkları görülüyor. Devrimci öncüler, bunu mutlaka gözönüne almalı ve hesaba katmalıdır. **Kadınlar işin içinde varsa bu hareket çok daha ileri aşamalara ilerler. Öğrenci gençlik de öyle.** Zaten öğrenci gençliğin ateşleyici bir rol oynadığı açıkça belli oluyor. Öğrenci gençliğe Leninist slogan ve talepler, bir yolu bulunarak, mutlaka duyurulmalı. Fabrika işçilerine seslenmek gerek. Birleşik devrim, onların katılımıyla durdurulamaz bir hal alır. Sonucu onlar belirleyecek. Devrimci kitle eylemleri-ayaklanma bu haliyle sürerse onlar da mutlaka ayağa kalkacaklar. Gazi, Nurtepe gibi emekçi semtlerin ayağa kalkmış olması buna işaret olarak anlaşılmalı. Orası emekçi semtlerdir ve emekçi semtlerindeki insanlar, soludukları havayı fabrikalara, atölyelere mutlaka taşıyacaklardır.

Devrimci komünist öncüler bunu hesaba katarak hareket etmeli, çalışma temposu ve biçimini buna uygun yapmalıdır. Leninistlerin slogan, talep ve düşünceleri çok kısa biçimlerle kitlelere ulaştırılmalı (Adana, İzmir örneğinde -İzmir’de “Bize Devrim

Gerek” döviz taşınyordu- olduğu gibi) ama, sıradan bir katılımcı olarak değil, kitleye yön veren, önderlik eden bir konuma gelmenin yolları aranarak, bunun kavgasını vererek, bunun için büyük, cesur ve cüretkar girişimlerde bulunarak bu noktaya gelmenin yolu bulunmalı.

“Şimdi Devrim Zamanı” demiştik. “Ayaklanma Gümbür Gümbür Geliyor” demiştik. “Ayaklanmanın Ayak Sesleri” demiştik; düşünce ve öngörülerimiz iki gündür ete-kemiğe bürünüyor.

Bu özgüvenle hareket edilmeli. Ayaklanma halindeki kitleler çabuk ve doğru biçimde öğrenir. Sloganlarımızı, politikalarımızı, programımızı kısa sürede kavrayacaklarından emin olmalıyız; yeter ki onlara ulaşalım, ulaştıralım. Bunun nasıl olacağını ancak yaratıcı bir zeka ve bitmez-tükenmez bir enerjiyle çalıştığımızda göreceğiz.

Bir kez daha, bir devrimin öngününü, hatta birleşik devrimin kendisini yaşıyoruz. Bu bilinç ve inançla hareket edelim.

Başta gençlik olmak üzere

KURTULUŞ YOLU

25 Mart 2025

devrimci kitlelerin, yoksul, ezilen halkların ayaklanması olağanüstü bir hız kazanarak sürüyor. Olaylar, artık saat saat gelişiyor ve bu hıza yetişmek mümkün değil. Her sınıf, her toplumsal kesim kendi çıkarlarına uygun bir çıkış yolu arıyor.

Burjuva muhalefet, halk Ayaklanması’nı daha fazla ileri gitmeden, düzen sınırları içine ve kendi arkasına almanın çarelerini arıyor. Dinci faşist iktidar, ayaklanmayı daha ileri gitmeden ezmeye, kontrol altına almaya; bunun için gerektiğinde en şiddetli zor yöntemlerine başvurmanın

hazırlıklarını yapıyor. Bunun için ayaklanmanın başkenti İstanbul’a askeri birlikler sevkettiği bilgileri dolaşıyor.

1970’li yıllarda devrimci güçler karşısında saklandıkları inlerden başlarını çıkaramayan dinci faşist tosuncukları, 1969’un Kanlı Pazar’ında yaptığı gibi, alana sürmenin provalarını yapıyor. Ayaklanma halindeki devrimci kitleler ise, ne yapacaklarını, nasıl bir çıkış yolu bulacaklarını araştırıyorlar. Onlara çıkış yolunu gösterecek, liderlik edecek, strateji ve programıyla çıkış yolunu gösterecek bir güç arıyorlar.

Şimdiden şu kesin: Leninislerin yıllar önce ortaya attıkları, "Sandıkla Gitmeyecekler" ya da aynı anlama gelen "Kurtuluş Sokakta. Sandıkta Değil!" sloganı milyonlar tarafından benimsenmiş durumda. "Sokak" tamam, ama artık sadece bunu söylemek yeterli değil. Ayaklanmacılar ne için dövuştüklerini bilmek zorundalar. "Hükümet İstifa" sloganı, aynı şekilde milyonlar tarafından atılıyor. Ama istifası istenen hükümetin yerine ne konulacak? Eğer hükümet istifa edince yerine bir başka burjuva hükümet, örneğin, CHP ve İmamoğlu gelecekse, işçi sınıfı, devrimci güçler, bunun için değil kanlarını, bir damla alınterlerini dahi akıtmamalıdır.

Ayaklanmacılar, gençlik, öğrenci gençlik, kadınlar ve ayaklanmaya katılan Kürt halkı, istifası istenen hükümetin yerine neyin, kimin geleceği konusunda tam bir bilinç açıklığı içinde olmalılar. Devrimci komünistler, bu konuda kitlelere ne diyorlar? Ne diyecekler? Esasında devrimci komünistler bu soruların yanıtını yıllar önce vermişlerdi ve her fırsatta ortaya koyuyorlardı. Bu, "Geçici Devrim Hükümeti"dir ya da isteyen "Devrim Hükümeti" diyebilir; kavramların şimdilik çok önemi yok. Ama ayaklanma halindeki kitleler bir burjuva hükümet (politik niteliği kavramla ifade etmek ihmal edilebilir) yerine bir başka hükümet için değil, kendi hükümetleri için dövuştüklerini, dövuşmeleri gerektiğini bilmeliler. Bir devrimci komünist "kitleler bunu anlamaz, bundan uzaklar" savıyla hareket edip bu doğruyu kitlelerden saklayamaz. Kurtuluş yolu budur. **Kurtuluş yolu ayaklanmayı gidebileceği en ileri noktaya kadar götürüp politik iktidarın fethini hedeflemektir.** Yani "İşçi sınıfı kendi amacı ve hedefi için dövuşmeli" ve Leninistler bu gerçeği bütün açıklığıyla,

bütün anlaşılabilirliğiyle ayaklanma halindeki milyonların önüne koymakla yükümlüler.

Leninistlerin yıllarca bir teorik-politik-propaganda konusu olarak ele alıp enine boyuna işledikleri **Geçici Devrim Hükümeti sorunu şimdi hızla bir ajitasyon ve propaganda konusu haline gelmiş bulunuyor.** Sorunu Leninistler zorla gündeme sokuşturuyor değil. Yaşamın kendisi, sınıf savaşının kendisi sorunu, çözülmek üzere gündeme getirip ayaklanma halindeki kitlelerin önüne koymuştur.

Bir kez daha: Eğer "Hükümet İstifa" diye slogan atıyorsak bunun arkasını boşlukta bırakamayız. Bunun arkası, istifa edenin ya da yıkılanın yerine ne konulacağıdır. Silivri'deki İmamoğlu, yıkılanın yerine kendisi ve partisini geçirmek istiyor. Öyle gizli gizli değil, yüksek sesle bunu söylüyor. Burjuva muhalefet bu yolla halk Ayaklanması'nın tüm meyvelerine konmak, onu kendi sınıf çıkarlarının kaldırıcı haline çevirmek istiyor.

Burjuva muhalefet, yüksek bir sınıf bilinciyle, kendi sınıf çıkarlarına uygun olanı yapıyor. Peki ya sınıf bilinçli devrimci öncü işçiler? Sınıf bilinçli devrimci öncü işçiler, bu konuyu gündemlerine alıp düşünmek zorundalar. Örneğin, "Devrimci Sendikal Dayanışma", işçi sınıfını "Genel Grev-Genel Direniş"e çağırıyor. Tamam da bu çağrının politik hedefi nedir? Bu soruya net bir yanıt gerekir; yuvarlak ifadeler değil. "Genel Grev Genel Direniş"le dinci faşist iktidar yıkılacak olursa yerine ne konulacak? İşçi sınıfı, emek hareketi bütün bunları İmamoğlu'nu Cumhurbaşkanlığı Sarayına, CHP'yi iktidara taşımak için mi yapacak? Yoksa, işçi sınıfı, genel olarak emek güçleri kendi hükümetleri, kendi iktidarlara için mi mücadele edecek?

Bir halk ayaklanması yaşıyoruz, artık bundan kimsenin şüphesi yok. Faşist devlet ve dinci faşist iktidar bu ayaklanmayı bastırmanın çarelerini arıyor. Ayaklanan halk kitleleri ve genç kadın-erkekler daha ileri gitmenin kararlılığını gösteriyorlar. Türkiye'nin her tarafına yayılan ve Kürdistan'a da yayılmaya başlayan ayaklanma burjuva muhalefetin kontrolünden hızla çıkıyor ya da çıktı demek mümkün.

Gelişmenin bu aşaması, ayaklanmacıların önüne şu soruyu koyuyor: Ne için ve kim için dövüşüyoruz?

Leninistler, işçi sınıfına, emekçi, yoksul, ezilen kitlelere kendi iktidarı, kendi hükümetleri için dövüşmelerini söylüyor. Bu, Leninistlerin geriye kalan tüm politik akım ve partilerden farkıdır. İşçiler, emekçiler, Kürt halkı, kendilerini ezen, sömüren, yokluk ve yoksulluğa iten burjuva düzenin bir hükümeti yerine bir başka hükümeti için değil kanlarını bir damla terlerini bile dökmezler, dökmeliler.

Hedef, emeğin iktidarı, devrimci halk iktidarı; bu iktidarın en yetkin kurumu olarak Geçici Devrim Hükümeti'dir. Kurtuluş yolu buradan geçiyor.

DEVRİMCİ TALEPLER ÖNE SÜRELİM

23 Mart 2025

"Ayağa kalkın, düşmüş köleler!"
<...>

*Uçarı talihin düzenbazları,
Yeryüzünün tiranları! Titreyin!
Ayağa kalkın, düşmüş köleler,
Metin olun, dinleyin!*
(Hazal Yalın'ın çevirisinden)

Evet böyle sesleniyordu Puşkin, Rusya işçi sınıfına, yoksul köylülerine, Çarlığın "uluslar hapishanesi"nde acı içinde inleyen ezilen ulusların halklarına.. "Ayağa kalkın, düşmüş köleler!"

Bizim işçilerimiz, bizim emekçilerimiz, gençliğimiz, kadınlarımız; ezilen halklarımız üç devrim yapan Rusya işçi sınıfı ve halklarından aşağı kalır değil! Dün dinci faşist iktidarın ve onun başının "gücüne" övgü düzenler, bugün ayağa kalkan gençliğimiz, devrimci, demokrat, laik kitlelerimiz, kadınlarımız önünde "şapka çıkartıyor"lar.

Bir ayaklanma yaşıyoruz. Bugün **dördüncü gün ve yarın ne olacağı belli değil. Dinci faşist iktidar,**

varlığının son demlerine gelmiş her sömürücü sınıf, her iktidar gibi daha çok baskı ve teröre başvurmaya başladı. Evler basılıyor, insanlar, ama özellikle de kadın-erkek gençler gözaltına alınıyor; gösterileri dağıtmak için zor yöntemlerine başvuruyor...

Öfke ve kızgınlık içindeki bir halka, bir sınıfa, bir gençliğe karşı uygulanan bu politika ateşe benzin dökmektir. Dinci faşist iktidar, faşist devlet güçlerini öne sürerek, daha çok baskı, daha çok terör yoluna başvurarak bunu yapıyor şimdi.

Bir halk ayaklanması yaşıyoruz. Bir halk ayaklanması ile bir devrim arasında çin seddi yok. Bunları birbirinden ayıracak derin tanımlamalar yapılmış değil, yapılamaz da. Bir halk Ayaklanması'nın bir adım ilerisi, iktidarın fethiyle sonuçlanacak bir toplumsal devrimdir.

Bir halk Ayaklanması'nı bir adım ileriye taşımak, herkesten önce Leninistlerin, devrimci öncü işçilerin, devrimci gençliğin tarihsel görevidir.

Milyonlarca ayaklanmacı, hareketin içinde bu politik hedefi; zafer için politik iktidarın ele geçirilmesi hedefini kendiliğinden bulamaz, kendiliğinden bilince çıkaramaz.

Halk Ayaklanması'nı bir adım ileri taşımak ve zaferin yolunu göstermek devrimci komünist öncünün, sınıf bilinçli devrimci öncülerin, kadın-erkek devrimci gençliğin tarihsel görevidir. **Boşuna dövuşmüş olmak istemiyorsak; bunca acıyı boşuna çekmiş olmak istemiyorsak, bunca bedeli boşuna ödemiş olmak istemiyorsak, gidilebilecek en ileri noktaya, politik iktidarın ayaklanma yoluyla fethine kadar gitmeliyiz. Başka yol yok!**

Ayaklanmayla birlikte toplumsal devrim pratik, güncel bir mesele; iktidar sorunu çözölmeyi bekleyen bir sorun olarak halk Ayaklanması'nın önüne gelmiştir. Devrime "inanmak" budur; yaşadığımız büyük tarihsel olayın bir toplumsal devrimden başka bir şey olmadığını bilince çıkarmaktır.

Bunun için "Hükümet İstifa" demek yetmez! Bu hükümetin yerine bir başka burjuva hükümetin geçmesi bütün çabalarımızın boşa gitmesi demektir. Öyleyse nasıl bir hükümet istediğimizi de bilmeliyiz.

Bu "Geçici Devrim Hükümeti" dir; ya da kısaca "Devrimci Hükümet" tir.

Onun için şimdi "Geçici Devrim Hükümeti" ya da kısa şekliyle "Devrimci Hükümet" şiarını yükseltmenin zamanıdır. Bu şiarı, bu şiarla ifade edileni ayaklanan milyonların önüne koymalı, bunun üzerine düşünmelerini sağlamalıyız.

Şimdiki şiarımız "Geçici Devrim Hükümeti" olmalıdır. "Hükümet İstifa İktidar Halka" şiarındaki muğlaklık bununla netleştirilir.

Bir Halk Ayaklanması'nın içindeyiz; bir toplumsal devrimin bir adım gerisindeyiz. Yürüyüş sürüyor ve

halk Ayaklanması'ndan sonraki adım, eli kulağında, geldi, geliyor. Herkesten önce devrimci komünist güçlerin buna yürekten inanmaları, bunu ruhlarında, kanlarında hissetmeleri gerekiyor.

"Zindanlar Yıkılsın, Tutsaklara Özgürlük" ve "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı". Bu hedefleri ya ayaklanma sırasında gerçekleştireceğiz ya da "Geçici Devrim Hükümeti"nin ilk işi bunları gerçekleştirmek olacak.

Bizi, bankalara, fabrikalara, büyük topraklara el koyarak açlık, yoksulluk ve işsizlikten kurtaracak olan, ayaklanmayla, devrimle kurulmuş böyle bir hükümettir.

Şimdi herkesin kafasındaki soru şudur: Bundan sonra ne olacak! Leninistlerin bu soruya yanıtı son derece nettir: Devrim olacak!

Bundan haftalar önce halk Ayaklanması'nın "gümbür gümbür" geldiğini haber vermiştik. Ayaklanma patlak vermeden bir gün önce "Halk Ayaklanması'nın Ayak Sesleri" ni duyurmuştuk. Gelişmeler olağanüstü bir hız kazandı ve bu duyurumuzun akşamında gösteriler başladı. Henüz ayaklanma halinde değildi. O zaman "Öncü Sarsıntılar Bunlar" demiştik.

Bunların hepsi tarihin olağanüstü akışıyla gerçekleşti. Ayaklanma sürüyor. Onu bir adım ileri taşımalıyız. Onu bir adım ileri taşıyacak şiarlar öne sürmeliyiz. "Geçici Devrimci Hükümet", "Bütün İktidar Emegin" ya da aynı anlama gelmek üzere "Bütün İktidar Halka".

Zafer ayaklanan işçilerin, emekçilerin, kadın-erken gençliğin ve ezilen halkların olacak! Sözü, Puşkin'in dizeleriyle bitirelim:

*Ey otokrat canı! Senden de
Tahtından da nefret ediyorum,
Zalim bir sevinçle görüyorum:*

...

Halkın lanetinin mührüdür

GEÇİCİ DEVRİM HÜKÜMETİ

29 Mart 2025

Senin alınında okunan.

Halk ayaklanması devam ediyor. Ara sıra hız keser gibi görünse de bu kimseyi aldatmasın; milyonlarca insanı sokaklara döken koşullar olduğu gibi orta yerde duruyor ve üstelik şiddetlenerek. Emekçi sınıfların, gençliğin, kadınların, Kürt halkının dinci faşist iktidara karşı ve açlık, yoksulluk üreten, bunu en uç noktalara kadar getiren sömürücü düzene karşı öfkeleri katlanarak büyüyor.

Ayaklanmacılar, özellikle de öğrenci gençlik “Kurtuluş Sokakta; Sandıkta değil” diyor, sandıkları değil, sokağı adres olarak gösteriyorlar.

Doğrusu budur. Bu kitlelerdeki ileri bilinç durumudur. Kitlelerin yüzü devrimci eyleme, düzen dışına dönmüştür. Leninistlerin ısrarla işaret ettiği yere şimdi milyonlar bakıyor. Dün “utanma-sıkılma ihtiyacı duymadan” kitleleri sandık başına çağırınların, CHP’yi destekleyenlerin politikası iflas etmiştir. Leninist politika üstünlüğünü kanıtlamış; ete-kemiğe bürünmüştür.

Ancak bu, düzenle, burjuvaziyle bağlarını koparmak istemeyen, ısrarla bu bağları korumak isteyen istisnasız tüm sosyal reformist partilerin ve oportünistlerin pes ettikleri anlamına gelmiyor. Şimdi başka biçimlerde ve “devrimci” bir üslup kullanarak kitleleri aldatmaya, düzen içinde tutmaya çalışıyorlar.

Faşist devletin, dinci faşist iktidarın tüm kötülüklerini sıralıyorlar; sokaklara akmış milyonlara övgüde sınır tanımıyorlar, “Tek adam rejimi”, “faşist şeflik rejimi”, “faşist rejim” vb vb aklınıza ne gelirse hepsini sıralıyorlar ve bunların yıkılması gerektiğini söylüyor, bu konu üzerine

uzun uzadıya yazıp çiziyorlar. Ama en hayati meselede, can alıcı noktada hepsi, söz birliği etmiş gibi susuyorlar. Bu mesele şudur: Yıkılanın yerine nasıl bir iktidar gelecek sorusunun yanıtıdır. İstisnasız hepsi bu noktada susuyor; her konuda bir ton boş laf ediyorlar ama yıkılacak iktidarın yerine ne konulacağı konusunda ayaklanan kitlelere tek kelime etmiyorlar.

Oysa, gerçek yaşamda, hayatın içinde, içinde bulunduğumuz koşullarda, bu konuda susmak, yıkılanın yerine CHP’nin, İmamoğlu’nun gelmesini istemekten başka bir anlama gelmez. **Yaşam boşluk tanımaz. Öncü iddiasında olanlar ayaklanan kitlelere nasıl bir iktidar düşündükleri söylemezlerse, boşluğu burjuvazi; yani İmamoğlu ve CHP doldurur. Siyasal kurnazlıkta şeytana papucunu ters giydirecek olan bu sosyal reformistler, oportünistler bunu adları gibi biliyorlar ve bu yüzden sorunu boşlukta bırakıyorlar.**

Leninist Parti, bu soruna çok açık bir yanıt veriyor. Dinci faşist iktidar ve onun temsil ettiği düzen yıkılmalıdır. Yıkılacak olanın yerine başka bir burjuva iktidar değil, somut söylersek, CHP ve İmamoğlu değil, halkın devrimci iktidarı, emeğin iktidarı kurulmalıdır. **ÇÖZÜM DEVRİMDE, HALK İKTİDARINDA.**

İşçi sınıfı, emekçi kitleler, kadın-erkek gençlik, Kürt halkı, Aleviler kendilerini kan ve ateş içinde bırakan, açlık ve yoksulluk içinde tüketen bir burjuva iktidar için değil, kendi iktidarlara, kendi devrimci amaçları için dövüşmeliler. Bunun imkanları çoktan olgunlaşmıştır; sorun çözülmek üzere kendini devrimin toplumsal güçlerinin önüne koymuştur.

Kurtuluşa açılan ilk kapı

DEVRİMCİ HALK İKTİDARIDIR, aynı anlama gelmek üzere emeğin iktidarındır. Devrimci komünist öncü, bu hedef ve amacı ayaklanma halindeki kitlelere, kadın-erkek gençliğin, Kürt halkının önüne koymakla mükelleftir; devrimci komünist öncü, politik cüretle, politik cesaretle bu tarihsel görevini yerine getirmelidir. **“Emeğin iktidarı” çağrısını sahiplenmeyecek bir işçi, emekçi yoktur.**

DEVRİMCİ HALK İKTİDARI'nın en önemli organı, GEÇİCİ DEVRİM HÜKÜMETİ'dir. Şimdi bunu, en azından propaganda konusu olarak, ayaklanan milyonların önüne koymanın zamanı. Ayaklanan milyonların dinci faşist iktidarı yıkmak istediklerinden kuşku yok. “Hükümet İstifa” sloganı ve devletin başındaki kişiye yönelik sözler, sınırsız ve korkusuz eleştirilerin tek anlamı bu. Burjuvaziyle bağları koparmaktan özenle kaçınan sosyal reformist partiler, onların sözcüleri bile, coştukları anlarda, şimdi yaşamakta olduğumuz şeyin bir ayaklanma, bir devrim olduğunu ağızlarından geçiriyorlar.

Öyleyse, yıkılacak olanın yerine nasıl bir hükümet geçecek? Ayaklanan milyonlar bu soruya net bir yanıt almak isterler. Çünkü kitlelerin en çekindiği şey belirsizliktir. **Leninistler, soruya GEÇİCİ DEVRİM HÜKÜMETİ yanıtıyla belirsizliği ortadan kaldırıyorlar. Bunu PROPAGANDA etmenin zamanıdır, kaybedilecek zaman yok. HALKIN İKTİDARI'ndan söz eden onun en önemli yürütme organı konusunu sessizlikle geçiştiremez.**

Sosyal reformist partiler ve oportünistler, ayaklanan milyonları aldatmak için, kitlelerin önüne bir program ya da program anlamına gelecek “talepler manzumesi” koyuyorlar. Bu program ve talepler manzumesinin ortak özelliği düzen içi

olmalarıdır. Yani, yeni bir toplum, yeni bir dünya için ayağa kalkan kitleleri tekrar eski topluma, eski dünyaya mahkum edecek program ve talepler dizisi öne sürüyorlar.

GEÇİCİ DEVRİM HÜKÜMETİ'nin kendi programı olacak. Bu programın en önemli özelliği, başta işçi sınıfı, yoksul kitleler, emekçi sınıflar, kadın-erkek gençlik, kadınlar ve Kürt halkının yaşamında derhal, iktidarın ertesi günü, mutlak bir iyileştirme yapacak olmasıdır.

Bunun için, bankalar, büyük tekeller, kapitalist işletmeler, fabrikalar, toprak çalışan sınıflar, ezilen, sömürülen kitleler adına kamulaştırılacak. Hiçbir çocuğun yatağa aç girmemesi sağlanacak. Bütün bunlar mümkün ama bunları ancak tüm zenginliği yoksul, ezilen, sömürülen kitlelerin emrine verecek bir hükümet yapabilir. Bu hükümet, **DEVRİMCİ** yöntemlerle çalışacağı için bunları yapabilir!

Böyle bir hükümet olmadan burjuva sınıf elindeki zenginliğin alınmasına müsaade etmez. Milyonlarca asker, polis, silahlı gücü bunun için besliyor; bunun için elinin altında bir ordu bulunduruyor; zindanları, yargıyı, bürokrasiyi ayakta tutuyor. Dolayısıyla, **Devrimci Halk İktidarı ve DEVRİMCİ HÜKÜMET'ten söz etmeden “kamuculuk, eşitlik” gibi şeylerden söz etmek kitlelere yalan söylemek demektir.** Sosyal reformist partiler ve oportünistler, şimdi tam da bunu yapıyorlar.

Bu nedenle, **DEVRİMCİ HÜKÜMET** meselesinin öne sürülmesi, ayaklanan kitlelerin önüne bu meselenin getirilmesi hayati önemdedir.

Leninistler, politik cesaret ve cüretleriyle ayaklanmanın bu hayati meselesini çözecekler!

İŞÇİLER YENİ AYAKLANMAYA HAZIRLANMALI

7 Nisan 2025

19 Mart'ta İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'nın önce gözaltına alınıp arkasından tutuklanmasıyla başlayan, giderek bütün Türkiye'ye ve kısmen de Kürdistan'a yayılan bir halk ayaklanmasına dönüşen devrimci kitle gösterileri, önemli ölçüde geri çekildi.

Bununla birlikte, yaklaşık on gün süren devrimci kitle gösterilerinde dikkati en çok çeken şey, **gelişmelerin başında öğrenci gençliğin ve genç kadınların eylemlerin yükselmesinde ve yayılmasında oynadıkları rol oldu. Abartıya düşme korkusu olmadan diyebiliriz ki, ilk gösterilerin üzerine benzin dökmüş gibi alevlendiren, büyük bir dinamizm katan üniversite öğrencileri, ama özellikle de İstanbul Üniversitesi öğrencileri oldu.**

Denizlerin okulunun mücadele havasını soluyan devrimci gençlik, kimsenin beklemediği bir anda, kendisine, okulun mücadele geçmişine yakışanı yaptı: İlk gün, gösterilerin ilk saatinde Saraçhane'de toplananların üzerine çöken karamsarlığı, umutsuz havayı sokağa çıkarak bir anda ve dakikalar içinde dağıttılar. Böylece İstanbul'da çakan kıvılcım bir iki gün içinde bütün Türkiye'yi bir yangın yerine çevirdi. Devrimci kitle gösterileri bir halk ayaklanması düzeyine ulaştı.

Daha ilk günden "Hükümet İstifa" sloganı ve talebiyle sokağa çıkan kitleler daha ileri gidemediler. Ayaklanma, CHP ve dinci faşist iktidarın elbirliği ile söndürüldü. CHP ve Genel Başkanı, ayaklanmayı mümkün olduğunca Saraçhane alanıyla sınırlamaya; talepleri de tutuklanan İmamoğlu'nun durumu etrafında tutmaya çalıştı. "Boykot" konusunu ortaya atarak hükümetin istifası talebini geriye atıp unutturmaya

çalıştı. Dinci faşist iktidar, CHP'nin uzattığı bu eli hemen kavradı; "boykot" meselesini köpürttüğünce köpürttü; bütün dikkatler "hükümet istifa" talep ve sloganından "boykot"a çevrildi. Böylece, ayaklanma düzen için gerçek bir tehlikeye dönüşmeden, dinci faşist iktidar ve CHP işbirliği ile söndürüldü.

Halkın çok farklı kesimlerinin, ama özellikle, dinci faşist iktidara büyük bir öfke ve kin içindeki kentin küçük burjuva ve orta kesimlerinin; öğrenci gençliğin katıldığı ayaklanma daha ileri gidecek kararlılığı gösteremedi. Bu durum, ayaklanmada ağırlığı teşkil eden toplumsal kesimlerin sınıfsal karakterlerinden ileri geliyordu. **İşçi sınıfı, yoksul kitleler ve Kürt halkı -uzlaşmacı partinin de büyük etkisiyle- ayaklanmada etkin biçimde yer almadılar.**

Halk ayaklanması, ancak işçi sınıfı ayaklanmanın başına geçerse -nasıl ve hangi toplumsal kesimler tarafından başlatıldığından bağımsız olarak- ve işçi sınıfı ayaklanan halk kitlelerine önderlik ederse işte o zaman ayaklanma, gidebileceği en ileri noktaya, burjuva egemenliğin yıkılması ve politik iktidarın halk güçleri tarafından ele geçirilmesi noktasına kadar gidebilir. Çünkü sadece işçiler, tam özgürlük için, devrimci demokratik bir iktidar için sonuna kadar ve kararlılıkla mücadele etme yeteneğine sahipler. Türkiye ve Kürdistan'ın ayaklanma deneyimleri, sadece işçilerin başladıkları işi hayatları pahasına sonuna kadar götüreceklerini bize yeterince öğretiyor.

Ancak bunun için "böyle zamanlarda devrimci partinin önderlerinin de görevlerini daha kapsamlı ve daha cesurca ortaya

koymaları, şiarlarının devrimci kitlelerin inisiyatifinin önünde gitmesi, onların yolunu aydınlatması, onlara demokratik ve sosyalist idealimizi bütün görkemi ve güzelliği içinde göstermesi ve tam, mutlak ve tayin edici zafere giden en kısa, en doğrudan yolu göstermesi zorunludur”.

Evet, bir halk Ayaklanması’nda kitlelere önderlik edebilmek için devrimci işçi önderlerinin yapması, yerine getirmeleri gereken en önemli görev, devrimci kitlelerin inisiyatifinin önünde giden şiarlar ortaya koyması, bununla kitlelere en doğru, zafere, yani burjuva egemenliğin yıkılacağı ve politik iktidarın emek güçlerinin eline geçeceği giden en kısa, en doğrudan yolu göstermesidir. Bu konuda devrimci komünist parti önderlerinin cesurca hareket etmeleri tayin edici önemdedir.

Bu anlamda, kitlelerin “Hükümet İstifa” sloganıyla sokaklara çıktığı bir yerde ve zamanda, bu inisiyatifin önünde gitmek, “mutlak, tam ve tayin edici zafere” giden yolu göstermek ancak iktidar hedefini bütün açıklığıyla, çekinmeden, korkusuzca ortaya koymakla mümkündür. Bunu ortaya koyacak şiar, Geçici Devrim Hükümeti şiarıdır.

Bu şiarı atmak kimi aklı evvellerin sandığı gibi, böyle bir hükümetin hemen, pratik olarak hayata geçirilmesi çağrısı yapmak değil elbette. Ama bu şiarın ortaya atılması, kitlelerin şimdiden yıkılacak burjuva hükümetin yerine ne konulacağı, ne konulması gerektiği üzerinde düşünmelerini, bu konuyu gündemlerine almalarını sağlamak demektir.

“Devrim, ayaklanma muazzam bir aydınlatıcı ve örgütleyici güce sahiptir. Ayaklanma ya da devrim sırasında halkın güçlerine inançsızlık çok tehlikelidir ve buna izin verilmemelidir.” (Lenin)

Halk ayaklanması geri çekildi ama ortadan kaldırılmadı. Ayaklanmayı ortaya çıkaran maddi temeller orta yerde durmalarının ötesinde, giderek daha da olgunlaşıyor. Yeni bir halk ayaklanması dalgası kapıda. Faşist devletin baskı ve terörü artarak devam ettiği gibi, dinci faşist iktidar için, halk kitleleri üzerindeki bu yıkıcı politikasını yoğunlaştırmaktan başka yol yok. Sömürü, kitlelerin yoksullaşması derinleşerek sürüyor. İşsizlik, yani işçilerin yaşamdan kovulması, açlık ve sefalete terk edilmesi artıyor; buna karşılık düzenin bu gidişi tersine çevirecek hiçbir koşulu yok. Dolayısıyla halk kitlelerinde dinci faşist iktidara yönelik yıkıcı öfke ve kinin birikmesi artarak sürüyor. Kısacası, yeni bir ayaklanmanın, iç ve dış, tüm koşulları birikmeye, yoğunlaşmaya devam ediyor.

Devrimci işçi önderler, her şeyden önce, işçi-öğrenci gençlik birliğini sağlamanın yolunu bulmalılar. Bir öğrenci gencin yazdığı gibi, “omuz versen bu kıvılcım yangın olur”. Evet ve bunun için devrimci öncü işçilerin “işçi-öğrenci gençlik el ele” şiarını öne sürerek buna uygun bir pratik içinde olmaları lazım. Kürt halkına, özgürlük yolunun, bugün için dinci faşist iktidarda cisimleşen burjuva egemenliğin yıkılması olduğunu gösterecek, “Kürt-Türk Halklarının Mücadele Birliği” ve “İstanbul-Botan El Ele” şiarını öne sürmeleri gerek.

Kurtuluşun tek yolu Birleşik Devrimdir; bunun dışındaki her işaret, her yol önerisi, iki ülke halklarını aldatmaktan başka bir anlam taşımaz. Dolaysız egemenlik Türkiye ve Kürdistan işçi sınıfının, emekçi halklarının eline geçmelidir. Gerçek, tam ve tutarlı demokrasinin tek çözümü budur.

Hazırlıklar bu gerçeğe uygun olmalıdır.

DEVİRİMİN ODAĞI SORUNU

16 Nisan 2025

19 Mart'ta sokak gösterileriyle başlayıp kısa sürede bir halk ayaklanmasına dönüşen devrimci kitle eylemlerinden sonra bazı siyasal hareketlerin "devrimci odak" ya da "devrimci merkez" yaratmaktan, bunun acil bir sorun olarak gündeme geldiğinden söz etmeye başladıklarını görüyoruz.

Elbette bu, "devrimci odak" ya da "devrimci merkez" -kavram şimdilik ikinci derecede önemlidir- ifadelerini ne anlama geldiklerini bilerek kullanıyorlarsa, son derece önemlidir. Çünkü, adı ne olursa olsun, -elbette kavram içeriğe uygun olmalıdır- "devrimin odağı" sorunundan ve bunun bir an önce yaratılması gerektiğinden söz eden, birleşik devrimin güncel, çözüm bekleyen pratik bir mesele haline geldiğini kabul ediyor demektir.

Ama önce şuna işaret etmeden geçmek olmaz. Uzun bir süredir devrimin güncel, pratik bir mesele haline geldiğini ortaya koyan Leninistler, 2020 yılının Mayıs ve Haziran aylarında iki makaleyle, 2021 yılının Ocak ayında bir başka makaleyle bu sorunu gündeme getirmiş ve "Birleşik Devrimin Odağı"nın yaratılması gerektiği konusu üzerinde durmuşlardı. Geçtiğimiz ay ortaya çıkan ayaklanmanın etkisiyle bugün "devrimin odağı"nın yaratılmasını acil bir görev olarak ortaya atanlar o zamanlar hiç seslerini çıkarmamış, bu görevi yerine getirmeye çalışmak yerine seçimlerle oylanmayı tercih etmişlerdi. Bunları sadece geçmişini unutmayıp, hatırlatmak adına yazıyoruz.

"Geç olsun, güç olmasın" derler. Kimi devrimci yapıların doğru, devrimci politikaya yönelmiş olmaları bizi sadece sevindirir; yeter ki, böyle bir meselenin anlamını gerçekten içselleştirmiş

olsunlar.

19 Mart Ayaklanması, öğrenci gençliğin eylemleri dışında, geri çekildi demek mümkün. Bu konuda "ihtiyatlı" konuşmamızı okurun anlayacağına güveniyoruz. Çünkü bu tür büyük toplumsal olayların başlangıç ve bitişlerini kesin çizgilerle, kesin tarihlerle tanımlamak mümkün değil. Ama şunu büyük bir güvenle söyleyebiliriz ve söylüyoruz: Ayaklanmayı ortaya çıkaran koşullar ortadan kalkmadı; aksine her geçen gün daha da derinleşiyor. Dinci faşist iktidar ve faşist devletin, bu yolda ilerlemekten başka çareleri de yok. Tek tek sıralamaya gerek yok. Şu kadarı yeterli: yeni bir halk Ayaklanması'nın bütün koşulları olgunlaşıyor.

Özellikle günümüzde bir devrim merkezinden, bir devrim odağından söz etmek, bunu gündeme getirmek son derece önem kazanmıştır. Çünkü ayaklanan kitleler, kendilerini "öncü" olarak kabul eden devrimci yapılardan yıkmak istedikleri, istifasını istedikleri hükümetin, iktidarın yerine neyin geleceğini, nasıl bir iktidar kurmaları gerektiğini duymak isterler.

CHP ve onun İstanbul Belediye Başkanı İmamoğlu, kendilerini işte böyle bir alternatif olarak öne sürüyor, iktidara ve cumhurbaşkanlığına aday gösteriyorlar. Bu burjuva muhalefet, paranın, basın vb gücü ve desteği ile bu konuda öne çıkmış durumda, kendilerini gerçek bir alternatif olarak kitlelerin önüne koyuyorlar. Nesnel durum şu noktaya gelmiş durumda: "Hükümet İstifa" sloganını atan, dinci faşist iktidar yıkılsın diyen bir politik güç, bunları söyleyip orada duruyorsa ve devamında bunun karşısına işçi sınıfının iktidarını, emeğin iktidarını politik hedef olarak kitlelere göstermiyorsa o politik güç, burjuva

muhalefetin kuyruğuna takılmış ve CHP ve İmamoğlu'na çalışıyor demektir. Sosyal reformist partilerin, özellikle TİP-TKP-EMEP ve Sol Parti'nin bugün yaptıkları budur. Emegin iktidarını, devrimci halk iktidarını güncel politik hedef olarak ayaklanan kitlelerin önüne koymayan her siyasal partinin, kaçınılmaz biçimde, içine düşeceği durum bu.

Devrimci güçler, ayaklanan ve ayaklanacak işçi sınıfı ve halkın diğer güçlerine politik hedef olarak emegin iktidarını, aynı anlama gelmek üzere, devrimci-demokratik halk iktidarını göstermek zorundalar. **İşçi sınıfının sınıf çıkarlarını burjuvaziden bağımsız tutmanın, işçi sınıfının bağımsız sınıf çıkarları çizgisini korumanın başka yolu yok. Faşizme -bizim somutumuzda dinci faşist iktidar ve faşist devlet- ve kapitalizme karşı ayaklanan kitlelerin gözlerini çevirecekleri, sesine kulak verecekleri, ne dediğini merak edecekleri bir devrimci merkez, bir devrim merkezi ya da odağı: günümüzün acil ihtiyacı budur.** Böyle bir merkez ya da odak -tekrar söyleyelim, kavramlar şimdilik ikincil önemdedir- vakit geçirmeksizin yaratılmalıdır.

Böyle bir odak-merkez, söz ve eylemiyle tutarlı, kararlı, emekçi sınıfları iktidara taşıyacak ciddiyette; işçi, emekçi ve Kürt halkını baskı, zulüm ve sömürüden kurtaracak bir programa sahip olduğunu gösterebilirse halk kitlelerinin dikkatlerini üzerine çekebilir. Bunun ilk koşulu, ayaklanma organı olarak Geçici Devrim Hükümetini ilan etmeye hazır olduğunu; böyle bir iktidar organının mülksüzleştirilenleri mülksüzleştirme kararlılığında olduğunu ortaya koymalı. **GDH, ayaklanma sırasında ayaklanmayı yönetme güç ve kapasitesinde, iktidarı fethedecek cüret ve cesaretle bir organdır. Böyle bir organ, kitlelerin karşısına kısa, öz, hemen anlaşılabilir**

bir programla çıkmalıdır. Örneğin, -Bankalara, bütün zenginlerin ellerindeki tüm servete, fabrikalara, büyük tekelci işletmelere, büyük topraklara emekçi sınıflar adına el koyacak.

-Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı koşulsuz tanınacak. Birlikte yaşamayı arzu etmesi durumunda, Kürt ulusunun Türk ulusu ve diğer ulusal topluluk halklarıyla tam hak eşitliği koşulları ve olanakları sağlanacak.

-Zindanlar yıkılacak, tutsaklar özgürleştirilecek.

-İşsizlik, işçi için yaşamdan kovulma demektir. İşsizliği ortadan kaldırmak için, derhal, vakit geçirmeksizin, kölece çalışma koşullarına son verilecek, çalışma saatleri düşürülecek, böylece hem işçinin sağlığının korunması hem de işsizliğin ortadan kaldırılması gerçekleştirilecek.

-Tüm yurttaşlar halk iktidarının güvencesi altına alınacak, barınma sorunu çözülerek bir tek kişi bile evsiz bırakılmayacak.

-Ordu, polis, bekçi teşkilatları dağıtılacak, halkın doğrudan silahlanmasının ürünleri olan milisler kurulacak.

-Az topraklı ve topraksız köylünün, esnafın, şehir emekçilerinin banka borçları derhal silinecek, haciz, ipotek gibi işlemler derhal kaldırılacak.

-Emperyalist devlet ve kuruluşların askeri, mali, ekonomik tüm varlıklarına el konulacak.

-Tüm okul ve hastaneler kamulaştırılacak, herkese parasız eğitim ve sağlık hizmeti sağlanacak.

"Hükümet İstifa" sloganını atan parti ya da hareket, CHP ve İmamoğlu'nun kuyruğuna yani burjuva sınıfın öteki tarafının kuyruğuna takılmış ve kitleleri de burjuvazinin peşine takılmaya çağırılmış olmak istemiyorsa, işte bu anlayış ve perspektifle hareket etmelidir.

Operasyona ve Olası Gelişmelere Dair

..... sinan kaleli

Dinci faşizmin "İmamoğlu hamlesi", bizim on yıl önce ortaya koyduğumuz "Sandıkla gitmeyecekler" in net kanıtı. Mevcut sistemin düzen içi kanallarla, bırakın değiştirilmesini, tekamül etmesi bile mümkün değil.

Gezi'de de gördük, İmamoğlu vakasında da... geniş emekçi kesim, nüfusun çok büyük bir kesimi, birikmiş ve kördüğüm halini almış yaşamsal sorunlarının çözülmesi için harekete geçmeye hazır. Tarihin şaşmaz kuralı işliyor. Tüm yetkenin tek bir merkeze toplanma süreci, karşı darbenin de o tek merkeze yönelmesini getiriyor. Bir genel bahane gerekiyor ve o genel bahane ortaya çıktığında derhal "tek adam" da somutlaşan düzene karşı harekete geçiyor. Marx'ın 1848 Fransası'nda mükemmel şekilde ortaya koyduğu durum, kuşkusuz bunu bir anıştırma manasında söylüyoruz, komedinin komedisi düzeyinde tekrar ediyor. Ne diyordu üstat: "İyi kazmışsın köstebek!"

Evet mevcut sistemin düzen içi kanallarla değişim dönüşüm

geçirmesi mümkün değil. Bu açıdan "demokratikleşme" beklentileri tam bir boş hayal. Bunun "öylesine beklenti" değil, "mücadele ile kazanılacak bir süreç" diye ifade edilmesi bir şeyi değiştirmiyor. Düzen içi kanallarla yürütülecek hiçbir mücadelenin, böyle bir dönüşümü sağlama imkan ve kabiliyeti yok. Bir devrimle veya Lenin'in o harika ifadesini kullanacak olursak, "bir dizi devrimle" gerçekleşebilir "demokratik dönüşüm". İşçi sınıfının iki Yüzyıllık uluslararası savaşım tarihi de, bizim en azından son elli yıllık sınıf savaşımı tarihi de bunu defalarca ve defalarca kanıtladı.

"Sandıkla gitmeyecek" olan ve bunu her fırsatta ortaya koyan dinci faşist iktidar, bu son hamlesiyle "düzen içi değişim" umutlarının tabutuna son çiviye de çaktı. Bu aşamadan sonra sistem içinde, sistem içi güçlerin arzuladığı türden en küçük bir değişim ve dönüşüm için bile halk yığınlarının, işçi ve emekçilerin harekete geçmesi, asli değişim gücü olarak sokaklarda yerini alması gerekiyor. Sistemin ve faşist devletin yapısı ve konumlanışı,

başka bir yol bırakmıyor.

Burjuva muhalefet için sokaklar demek, "Reisin Türkiye'si"nden bile tehlikeli bir durum demek. Burjuva devletin ve düzenin "kurucu partisi" olarak CHP'nin, öcü gibi korktuğu bir durum demek. Ama tarihin cilvesine bakın ki, tüm sorunların Gordion düğümü halini aldığı bu aşamada CHP, kendini on milyonlarca emekçinin bizzat sokaklara dökülen öfke ve basıncının önünde buldu. Ya bu öfke ve basıncı göğüslemeye kalkacak ve darmadağın olacak, ya bu öfke ve basıncın başına geçerek "tek adam"ı alaşağı edecek. Her iki olasılık da CHP için kabul edilebilir bir durum değil. O, düzeni korumak için klasik itfaiyeci rolünü oynamaya soyundu. Ama emekçi sınıflarda biriken öfke muazzam. CHP'nin yangın söndürmek adına dahi olsa yaptığı en küçük çağrı, anında milyonları harekete geçiriyor. Daha doğrusu düzenle hesaplaşmak için fırsat kollayan emekçi sınıflara bir imkan, bir olanak sunuyor. CHP yapabilse çoktan "Reis" ile uzlaşıp kendi kabuğuna çekilecek, ama nesnellik ona da izin vermiyor. Bu nedenle ne ileri gidebiliyor, ne geri çekilebiliyor!

Kuşkusuz ilişkilerin bu kompozisyonunda kişilerin özellikleri de sürece etkide bulunuyor. İmamoğlu'nun "klasik CHP" dışına taşan hırslı ve enerjik yapısı, hedefine ulaşmak için pek çok şeyi göze alıyor oluşu ve bunu her fırsatta ortaya koyması (ki bu özellikleri onu burjuva camiadaki "Tayyip karşıtı kamp" için tartışmasız bir lider haline getiriyor), düzenin iç dengelerini de, CHP'nin güncel geleneksel çizgisini de zorlayan bir etken. İmamoğlu sistemin en tepesine çıkmak için kitle hareketini (ki RTE'ye karşı onun elindeki en önemli silah budur) kullanmaktan çekinmeyen yapısı ile CHP'yi daha fazla "ateş hattına" sürüklüyor. Gözaltına alınma süreciyle birlikte bu yönü çok daha

belirgin olarak ortaya çıktı. Sokakları "kendi iktidar mücadelesi"nin yolunu açmak için ustaca kullandığını, sokaktaki milyonların enerjisini sömürdüğünü gördük.

Kendini en tepeye taşımak için bile olsa sokakların önünü açmaya kalkan bir burjuva kesim, ateşle oynuyor demektir. Halk yığınları devrimci enerjileriyle mevcut düzeni şu ya da bu şekilde sokaklarda yıktığında, özgürlüklerin sınırlarını "tepedeki" bir avuç güç tek başına belirleyemez. Düzenin kurucu partisi CHP'nin (ve onun temsil ettiği sermaye düzeninin) asıl korkusu budur ve bu yüzden her daim "yangın söndürücü" rolünü oynar. İmamoğlu kişiliğinde ve mevcut dengelerde bu durum aşınıyor. Hiç kuşku yok, bunda bizzat emekçi sınıflarda birikmiş olan o muazzam öfkenin, uzun süredir patlamaya hazır toplumsal ruh halinin büyük rolü var. "Karaoğlan efsanesi" kendini yinelemez kuşkusuz, çünkü tarih kendini tekrar etmez.

Burada son bir noktaya geliyoruz. Dinci faşizm "İmamoğlu operasyonu"na uzun süredir hazırlanıyordu. Ve böyle bir adımın, ayaklanmak için fırsat kollayan işçi sınıfına ve emekçi kesimlere bir "genel bahane" sunacağını da gayet iyi biliyordu. (Böyle bir durum olmasaydı zaten çoktan "harcarlardı" Ekrem İmamoğlu'nu.) Tam da bu yüzden birleşik devrimin iki ayağında oluşabilecek eşgüdümü engellemek için bir yol bulmaları gerekiyordu. Ekim ayında "Bahçeli'nin uzanan eli" bir bakıma buraya oturdu. Tek veya temel sebep olarak söylemiyoruz. Her hal ve şartta hem bölgesel ve küresel dengeler, hem ülkenin iç dinamikleri, emekçi halkların büyük bir patlamanın eşiğinde oluşu, dinci faşist iktidarı böyle bir adım atmaya yönlendirdi. Ama bu hesapların bir yerinde tam da bu "İmamoğlu operasyonunun" olduğunu söylemek mümkün.

Bu şekilde birleşik devrimin iki ayağı arasında olası eşgüdümü baltalamayı başaracak olan dinci faşizm, şimdi "genel bahane" sine kavuşan yığınların sokaklara aktığı kalkışmayı, ayaklanmayı, devrimin en örgütlü gücü olan Kürt halkının aktif katılımından soyutlayarak bastırabileceğini ve bu sayede halkın ayaklanmacı enerjisinin önemli bir kısmını boşaltarak denetim altına alabileceğini düşünüyor.

CHP'nin içindeki Türkçü faşist damar, tıpkı Mansur Yavaş'ın açıklamalarında (ve sosyal medyaya yansıyan sayısız örnekte) kendisini açığa vurduğu gibi, Kürt halkının sokaklara akışının önüne adeta bariyer olmaktadır. Kimilerinin iddia ettiğinin aksine, bu, Yavaş'ın ağzından kaçan "maksadını aşmış bir söz" değil. Hatta bilinçli bir ifade olduğunu söylemek daha doğru. Kürt halkının katılacağı bir ayaklanmanın kesinlikle burjuva denetimi derhal aşacağı aşikar. Bu haliyle bile sokaklara akan milyonları denetim altına alamayan burjuva düzen, Kürt halkının da bu aynı ayaklanma sürecine katılmasını nasıl kabul etsin! Yavaş'ın ve benzerlerinin söylem ve açıklamalarını "yangın söndürücülük" olarak görmek, düzenin bekasını sağlama alma gayreti olarak ele almak çok daha isabetlidir. (İşin içindeki İmamoğlu-Yavaş rekabeti çok daha talidir.)

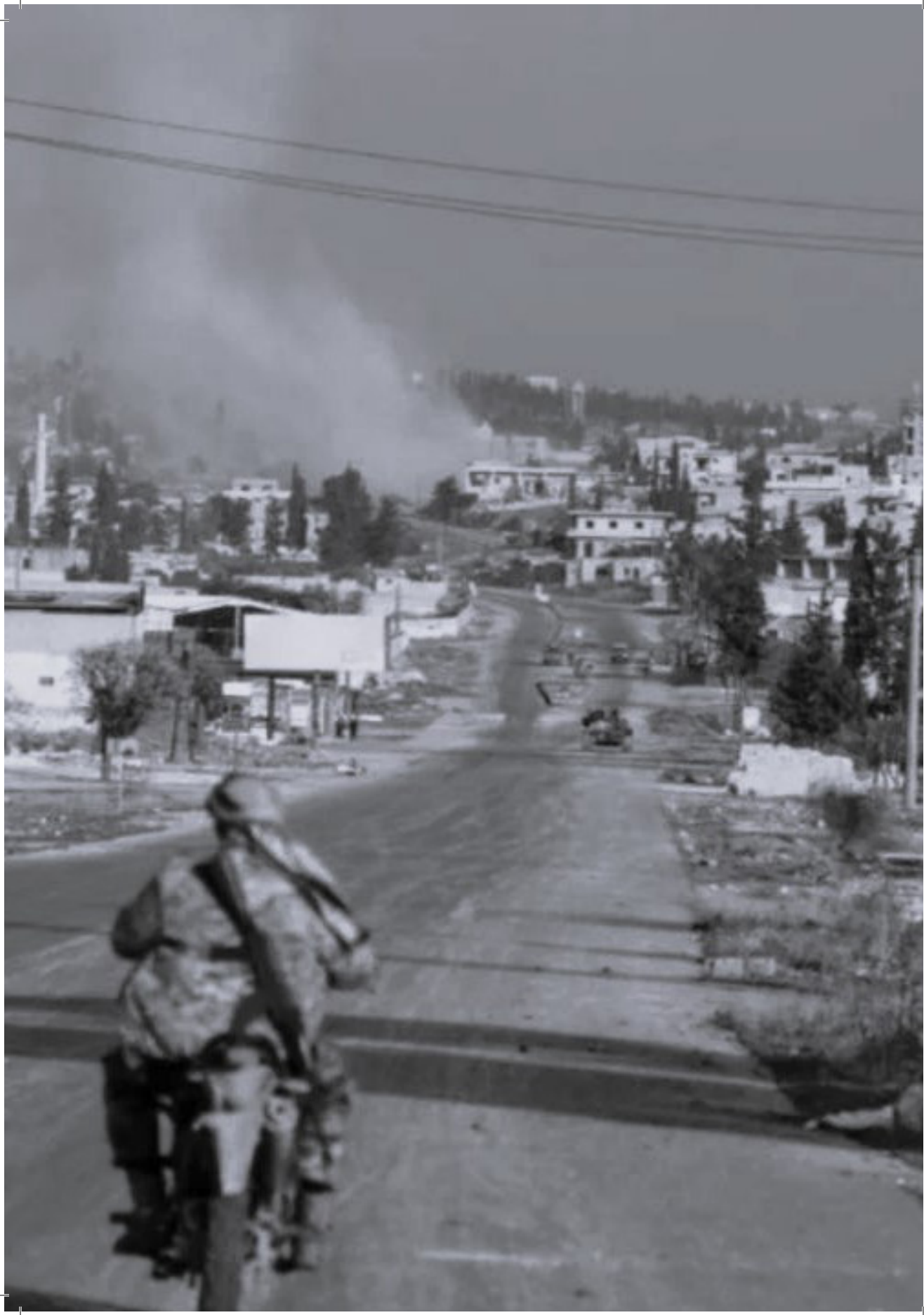
Sonuçta Kürt halkının "süreç" beklentileriyle ve CHP'nin Türkçü damarı eliyle ayaklanmadan uzak tutulması, sermaye düzeninin bekası için elzem. Faşist devletin düşüncesine göre böylelikle "Batıdaki" kalkışma ezilebilecek ve tabii bu adının hemen ardından saldırı tekrar Kürdistan'a yönelecektir. Zaten bugüne kadar hiç hız kesmeyen saldırılar, çok daha yoğun ve bunalımcı olarak tekrar başlayacaktır. Faşist devletin ve dinci faşist iktidarın hesabı kabaca böyledir.

Dinci faşizmin hesabı böyledir

diye işler ona uygun gidecek değil. Günlerdir hareket yükseliş çizgisindeydi. CHP'nin "ön seçim sandıkları", işi sanki daha geniş bir alana yayıyormuş gibi görünse de, sokakları temizlemenin ve yeni bir beklenti yaratmanın yoludur. "İnce ayarlanmış yargı" eliyle şimdilik İstanbul'a çök(e)meyen dinci faşist iktidar, CHP'ye de bir soluk aldırması oldu. Hem iktidar hem CHP açısından bundan sonrası olayın biraz "soğuması" süreci. Tabii gençler, emekçi sınıflar buna razı gelirse...

Halk yığınları sokaklara akıyor, bu koca okyanusta küçücük bir damla olan sosyalist hareket de, genel olarak bu hareketin içinde eriyip gidiyor. Tıpkı Gezi sürecinde olduğu gibi. Oysa küçük örgütlü birimlerin devasa kitlelere yön verebileceği bir dönem bu. Yığınların doğal bir şekilde bir araya geldiği ortamda, bizzat tabanda küçük örgütlü birimlerin oluşturulabilmesi, onlar eliyle daha geniş kesimlere yön verilebilmesi gerekiyor. Küçücük örgütlerin yığınlarla buluşması bu şekilde mümkün. Ve ancak o şartlarda yığınların "CHP'nin insafına terk edilmesi" yanlışı, ortadan kaldırılabilir. Bu sürüklenme halinde işin varacağı nokta ya da daha doğru bir söylemle, sermayenin işi vardırmak istediği nokta, olayın soğuması ve sönmesi.

Dinci faşist iktidar son iki gündür acımasızca saldırıyor. Korku ve sindirme, kalabalıkları dağıtma derdinde. CHP de işi "seçim-sandık" mecrasına dökerek söndürme derdinde. Burada, bağımsız politik duruş, sınıfın bağımsız çizgisi, süreci karşılayacak politik söylem ve hedefler... Ve bizzat tabanda, gençler arasında, kadınlar arasında, işçiler arasında küçük örgütlü birimler yaratılması hayati önemde. Aksi halde bu devasa okyanus iktidar ve burjuva muhalefet işbirliği ile hızla geri çekilecek. Örgütlü müdahale, cesaret ve girişkenlik sermayenin planlarını boşa düşürebilir.

Rojava Suriye: Yeşeren ve Çürüyen

..... abbas gün

Tarihin bir dönemi daha sona erdi. Kimsenin beklemediği bir hız ve sarsıcı gelişmelerle Suriye'deki 60 küsur yıllık Baas iktidarı bitti.

Yaşanan şey uzun süredir hazırlanmış ama etki ve sonuçları hazırlayanların dahi kısa vadeli hedeflerinden hayli ileride ve karmaşık sonuçlar ortaya çıkaran bir girişimin sonucuydu. Kimsenin emin olamadığı ve bizzat yaşayarak deneyimlediğimiz bir süreç oldu. Oldu olmasına ama, daha yaşananların sonuçları tamamen ortaya çıkmadı. Ne yaşananlar tam olarak biliniyor, ne de yaşanacaklar. Özetle bu hamur çok su kaldırır daha.

Öncelikle bu "Şam'ın fethi"nin askeri bir bakışla değerlendirmesini yaparak başlayalım, zira en kolay olanı bu! Çünkü ortaya çıkan bu durumun askeri anlamda bir açıklaması yok. "Baas bitmiş", "ordu çürümüş", "toplum yozlaşmış" vs. bunların her biri büyük ölçüde doğru tespitler ama, askeri olarak dinci faşist çetelerin Şam

yürüyüşünü açıklamaya yetmez.

Uzun süren savaştan dolayı yaşanan toplumsal, siyasal çöküşün; çürümenin, yozlaşmanın yüksek bir boyuta varmadığı bir toplumda bu sonuç -yani böylesine hızlı bir yenilgi ve teslimiyet- kolay alınamazdı. Kuşkusuz bu doğru, ama durum bunun ötesinde. Kesinlikle ordu, Baas yönetimi ve etki gücü olan bir yerlerde emperyalistlerin hamlesine eklemlenen, gelişen hareketin sonuçlarıyla birlikte, ordusuyla Suriye devletini emperyalistlere altın tepside sunan bir odak vardı. Ve bu odak hala da var...

"Bunlar kimler?", "Ne iş yaparlar?", "Esat mı yoksa kardeşi mi yoksa başka birisi mi?" Bunun pek bir önemi yok... Sonuçta içeriden bir güç ve son aşamada bir bütün olarak Suriye yönetimini kapsayacak ya da teslim alacak kadar etkili bir odak. "Bunu ne için yaptılar?" "Karşılığında ne aldılar?" (Çok basit gelebilir

ama bunun sadece para ve olanak karşılığı olması kuvvetle muhtemel) ve “Bunlar kimler?” gibi soruların en azından şu an bir önemi yok. Önemli olan ve bu odağı önemli kılan şey, Suriye devletinin teslim olacağı ve Suriye ordusunun en ufak bir direniş göstermeyeceği (ya da bunun kesin olarak engelleneceği) konusunda ABD, İngiltere ve diğer emperyalistleri ikna etmiş ya da en azından harekete geçme konusunda inandırıcılık sağlamış olmalarıdır. Rusya ve İran ise olayların gelişimi sonucu böyle bir odağın tüm rejimi felç ettiğini fark ettikleri anda yapacakları bir şey olmadığını anladılar.

Bu şekilde düşünmemize sebep olacak bir çok veri, olayların yaşandığı haftada gözümüzün önündeydi ve hala ortalığa saçılmaya devam ediyor. Neredeyse daha dinci faşistler niyet dahi etmeden, önlerindeki şehirlerin adeta onlara yön gösterircesine boşaltılması... Boşaltılan şehirlerde sınırlı bazı istisnalar dışında devlet kurumlarının hiçbir direniş olmadan ve zarar görmemelerine özen gösterilerek çetelere teslim edilmesi... Ortaya çıkan bazı direnişlerin ordu tarafından verilen merkezi talimatlarla etkisiz hale getirilmeleri... (Bunun en çarpıcı örneği Hama civarında bazı ordu birlikleri ve milisler tarafından başlatılan ve çeteleri 30 ila 50 km geriye püskürtmeyi başaran karşı-saldırının, ordu merkezi tarafından verilen ‘çekilin’ talimatı ile yok edilmesidir.) Yapılan geri çekilmenin, Suriye ordusunun diğer faaliyetlerinin aksine, gayet düzenli ve planlı bir görüntü çizmesi...

Bunlar Baas iktidarının bu saldırı karşısında (ya da içinde) aldığı tavrın, konumunun anlaşılması için yeterli verilerdir diye düşünüyoruz. Ve buradan bu durumdan kaynaklı olarak, yaşanan şeyin bir savaş sonucu ortaya çıkabilecek bir sonuç olmadığını ve bu durumda askeri bir değerlendirme

yapmanın anlamsız olduğunu görüyoruz. Değerlendirilmesi gereken hiçbir nokta yok mu? Elbette var, ama bunlar durumu açıklamaya yetmez. Örneğin HTŞ çetelerinin bulundukları hakimiyet alanlarında askeri yapılarında belirgin gelişmeleri kazandıkları yerler var. Ortaya çıkan görüntülerden anlıyoruz ki, savaştaki hız kabiliyetlerini arttırmışlar. Bu konuda geçmişte de gerek HTŞ, gerek DAİŞ epey gelişkin bir noktadaydılar. Oluşturdukları motosikletli güçleri ve Nazilerin kama hareketleri benzeri dalışları yapan hareketli birliklerinin verdiği görüntü, askeri anlamda bir nitelik kazanma çabalarını ortaya koymuş oldu. Ama burada esas dikkati çeken şey, bu birliklerin arasındaki muhabere çabukluğu ile koordinasyon uyumu idi. Bu, HTŞ’yi ve onun kapasitesini çok çok aşan bir durum. Savaş istihbaratı ve koordine konusunda masada HTŞ’nin değil, başkalarının oturduğu çok belliydi. Artık ABD mi, Türkler mi, İngilizler mi ya da hepsi birden mi? Seç, beğen, yerleştir...

Rusya ve İran’ın olaylar başladığında ve ilerlerken aldıkları tutum ve gösterdikleri refleksler de ortaya koyduğumuz bu durumu destekler niteliktedir. Yani kabaca özetlersek, zaten Ukrayna, Lübnan ve Filistin’de var olan durumlardan kaynaklı çok da rahat bir durumda olmayan, belli ölçülerde savaşın yıpranmasını üstünde hissediyor olan bu devletler, sanki birdenbire her şeyden vazgeçtiler. Durumları eskisi gibi olmasa da Rusya ve İran’ın aldığı tutum da, sadece Suriye Ordusu’nun bu saldırıyı karşılayacak bir durumda olmaması ile açıklanamaz. Ki durumda yukarıda anlatmaya çalıştığımız gibi en azından tam olarak öyle değil. Yani onlar da Suriye yönetimi ve ordusunun bir biçimde emperyalizme teslim olduğunu ya da kendilerini “sattığını”

gördüler. Ve böylece Rusya ve İran'ın da sahada tutunacak bir dalı kalmamış oldu.

Rusya ve İran olayların sonunda ortaya çıkan duruma göre, belli bir düzeyde yeniden konumlanma çabalarına girişmiş olsalar da, Suriye'deki etkili ve güçlü durumlarını büyük ölçüde kaybetmiş oldular.

Dinci faşist HTŞ çetesi ve bileşenlerinin saldırı sinyali ABD ve İngiltere önderliğindeki emperyalist güçlerden aldığı çok açık. Oralardan bir saldırı sinyali verilmesi, dahası rejim güçlerinin içinde bulundukları güçsüzlük durumuyla bağlantılı olarak "merak etmeyin önünüz açık" mesajı (ve şu anda ortaya çıkan çıkmayısıyla bir çok destek ya da garanti) olmasa, HTŞ'nin böylesi bir harekete girişme kapasitesi de, kabiliyeti de yok. Bu durumu en iyi şekilde Putin'in "Halep'e 350 HTŞ'li girdi, 30 bin rejim ve İran gücü kaçtı" sözlerinden anlayabiliriz. (Tabii ki bu söz daha başka şeylerin de sorgulanmasında referans alınabilir.)

Ki rejimin devrilmesinin üzerinden geçen iki aya rağmen faşist HTŞ çetelerinin iktidarını sağlamlaştırmakta zorlandığı, oturtamadığı görünen bir olgu. Değil Rojava'ya Kürdistan'a saldırmak, elinde tuttuğu bölgelere ne kadar hakim olabildiği tartışma konusu. Süveyda bölgesinde Dürzi halk, girmelerine izin vermiyor. Sahil bölgelerinde de bir direniş mevcut. Hatta direnişin bir ayaklanmaya dönüştüğü, HTŞ'nin çekildiği bile iddia edilenler arasında. İktidarını sağlamlaştırma imkanı bulup bulamayacağı da meçhul. Özetle, gerçek bir halk desteğine dayanmadan rejimin teslimiyetine dayanan bir oldu-bittiyle iktidarı ele geçirmiş durumdalar.

Bunun dışında Esad iktidarı ya da Baas rejimi açısından politik olarak söyleyebileceğimiz söz ise,

antikapitalizme varmayan herhangi bir 'antiemperyalizmin' eninde sonunda bir çıkışsızlığa varacağı ve yenileceği ya da emperyalist kapitalizme teslim olacağı gerçeğinin tarih tarafından bir kez daha önümüze serilmesinden başka bir şey değildir.

Suriye konusunda daha söylenecek sözler bitmedi, süreç sürüyor. Şimdilik Rojava'ya ve devrim güçlerine odaklanalım.

Olaylar ilk başladığında QSD aşağıdan, Tabka tarafından Halep'e bir koridor (aslında başka bir şey yapmayı denedi ama şimdilik koridor diyelim) açmayı denedi. Epey ilerlediler, hatta bir kısım güçleri Halep'e vardı. Ama bir iki gün içerisinde T.C. destekli çeteler kuzeyden doğru gelerek, araya girdiler ve bu koridoru kestiler. Bu zaman diliminde oralarda ne oldu, ne bitti çeşitli rivayetler var. Ama kesin bir şey olarak söyleyebiliriz ki, hiç kimsenin beklentisi olayların bu kadar çabuk sonuçlanacağı ve Halep'in de bu kadar çabuk düşeceği yönünde değildi. Rojava devrim güçleri bu koridor hamlesini 'insani koridor' vs. şeklinde ifade ettiler ama, daha farklı girişimlerin ve çabaların olduğu su götürmez bir gerçektir.

Koridor veya girişim kesilmişti. Böylece Tel Rıfat ve Halep ortada kaldı. QSD birkaç ufak hamle denediği Tel Rıfat'ta tutunamayacağını gördü ve oradan çekilme kararını aldı, uyguladı. Halep'teki iki mahallede (aslında iki buçuk. Rejimin boşalttığı bir mahallenin de yarısına yakını devrim güçleri aldılar olaylardan sonra.) ise kalınacağını ilan ettiler ve kaldılar. Neden orada kaldılar diye düşünülebilir. Kalış nedenlerini açıklayan belli başlı birkaç şey var. Birincisi, birçoğu tarafından bilinmeyen büyük bir nüfus yoğunlaşması var orada. Bu iki mahalledeki nüfus 200 binden fazla (bazı kaynaklar 300 bin-400 bin

diyor) ve buradaki Kürt sivil nüfusun neredeyse tamamı silahlı ve belli düzeyde örgütlü. Geçmiş dönemden kaynaklanan ciddi bir kuşatma altında kalma ve direniş tecrübeleri var. QSD'nin halihazırda orada zaten ciddi bir askeri gücü vardı. Bu yukarıda bahsettiğimiz koridor hamlesine katılan güçlerin ciddi bir kısmı da orada kaldı. Yani iyi bir takviye almış oldular. Tabii bunun yanında, HTŞ Halep'e girdiği gibi QSD'ye güvence vererek "Size saldırmayacağız" diyor. Bu "güvence", ne kadar "güvence" tartışılır ama, şu anda bir süre için de olsa buna sadık kalacaklar gibi görünüyor. Çünkü böylesi bir saldırıya ne güç, ne de olanakları el veriyor. Çokça şişirilen bu HTŞ denen odağın askeri gücü sınırlı ve QSD bunu görüyor.

Olayın bir başka tarafında ise Afrin sürecinden beri devam eden çekilmenin Kürtler açısından başlı başına bir problem ve büyük bir sıkıntı olduğu gerçeği yatıyor. Afrin ve bunun sonrasında Serekaniye sürecinde yaşanan "çekilme ve bu doğrultudaki anlaşmalar", hem politik hem de toplumsal sonuçlar doğuruyor. Yani sahada etkinlik gösterememek, güçsüz bir görüntüyü ortaya çıkartıyor. Sahada gücünü gösteremeyenin ne masada, ne de toplumun içerisinde sözünün ağırlığı kalıyor. Toplumun etkili askeri bir yapılanma olan QSD'ye olan güveni zedeleniyor. Tüm bunlardan kaynaklı Tel Rıfat'taki çekilmenin aksine, Halep'te böyle bir durum ortaya çıktı diyebiliriz.

Kuzey'de tüm bu olaylar gelişirken, Güney'e doğru Tabqa, Rakka, Deyrezor taraflarında da hareketlenmeler oldu. QSD, Tabqa'dan kuzeybatı, Rakka'dan batıya doğru ilerledi. İlerledi ve alanını bir miktar genişletti. Deyrezor'da da birkaç deneme yaptılar ama kısa bir zaman sonra geri çekildiler.

Olaylardan birkaç ay öncesinde rejim güçlerinin güçten düştüğü ve alan bırakabilecekleri konuşuluyordu. O dönem bu sınırları ve kapsamı tam olarak anlaşılabilir ve belirli bir söylem değildi. Şimdi resim belirli ölçüde ortaya çıkmış oldu. HTŞ'nin harekete geçeceği biliniyordu. UKH yöneticileri bu konuda yazıp çiziyor, yayınlarda bu konuda değerlendirmelerde bulunuyordu. İdlib-Halep-Hama civarında yeni bir cephenin açılacağı hesap ediliyordu. Bu bölgede rejim saflarında savaşılan asıl belirleyici güç, Hizbullah'tı. Ve Hizbullah'ın İsrail ile savaşta aldığı darbelerden dolayı oradaki güçlerini büyük ölçüde geri çekmesi ve kalanlarının da diğer milis güçleriyle beraber darbe üzerine darbe yiyerek çok güçsüz bir duruma düşmüş oldukları biliniyordu.

Buradaki boşluğu doldurmak için rejim ve İran güçlerinin yapacağı tek şey vardı: Deyrezor ve güney hattı civarındaki güçlerin bu yeni oluşacak cephe hattına sevk edilmesi. Bu Rakka güneyi, güneybatısı ve Deyrezor bölgesinde bir boşluk olacağı anlamına geliyordu. (DEAŞ'ın halen varlık gösterdiği ve belli ölçüde askeri bir kapasitesinin olduğu bölge.) Oluşacak "boşluk" hem ABD hem de Rusya, İran hatta rejim tarafından bile dillendiriliyordu. Yani boşluk oluşacağını herkes biliyor ve ona göre hazırlık yapıyordu. Ama boşluğun boyutunu hiç kimse bu kadar büyük tahmin edememişti.

Suriye sahasının en etkin güçlerinden olan Türkiye'nin rejime karşı dinci-faşist çetelerin başlattığı operasyonu geciktirdiğine, sonuçtan emin olamadığı için güvenmediğine dair veriler mevcut. Normalde bu saldırının Eylül ayında başlayacağı konuşuluyordu. Dinci-faşist çetelerin hazırlıkları tamamladığı bilinmekteydi. Fakat Türk devleti tuzağa düşme kaygısı, HTŞ'nin operasyonda sonuç

alıp başarılı olacağına inanmama durumlarından dolayı operasyonu erteletmişlerdi. İkincisi eğer HTŞ ve baş destekçisi faşist devlet sonucun başarılı olacağını öngörmüş olsa ya da ellerinde kesin bilgiler olsa (teslimiyete ilişkin) operasyona daha havalı bir isim koyacaklarından şüphe etmemek gerekir. “Şam’ın Fethi”, “Kutlu Şam Taaruzu” vs!..

Peki neydi operasyonun ismi? “Saldırganlığı Caydırma” operasyonu. Öz açısından isim, aktif savunma taktiğinin yansımasıydı. Üstelik üçüncü olarak RTE’nin ve dinci-faşizmin ilk günlerdeki ruh hali dikkate değerdi. Öyle zaferden emin bir tarzda değillerdi ve işlerin istedikleri gibi gitmediğini düşündükleri aşıkardı. Belki de HTŞ’nin iplerini yitirmiş oldukları kesinleşmişti. İdlip’te operasyon öncesi yıl boyunca yoğun bir emperyalist istihbarat çalışması -özellikle İngiltere- olduğunu ifade edelim. Ve ısrarla konuyla ilgileri olmadığını iddia ediyorlardı elbette.

Şimdi bu bölümde son olarak, belki de olayların sonraki gelişimini (daha çok Rojava açısından) doğru anlamamız için gerekli olan bir konuyu açıklığa kavuşturmaya çalışalım. Ne olup bittiğini anlamamız için olayın başlangıcına yani İdlip’ten Halep’e doğru başlayan harekete ve bu hareket esnasında hangi gücün ne yaptığına dikkatle bakmamız gerekiyor.

Olayların hemen öncesinde rejim, Rusya ve QSD’nin görüşmeler yaptığı ve belirli noktalarda belirli bir anlaşmaya vardıkları söyleniyordu. Sputnik’te çıkan sonradan çekilen haberde rejim, Rusya, İran kuvvetleri ve QSD’nin İdlip’e operasyon yapmak konusunda anlaştığı iddia ediliyordu. Bu haberi yukarıda anlattığım boşluk senaryosu ile birleştirirsek söyleyebiliriz ki, Güney’de QSD’nin açılabilceği alanların benzeri de rejim ve Rusya’nın

durumu dolayısıyla kuzeyde de oluşacaktı. Daha doğrusu böyle hesaplanıyordu. Yani aşağıdan Tabka-Rakka ve yukarıdan Minbiç tarafından Halep’e kadar olan bölge. Bunun karşılığında ise Halep-Hama hattında kurulacak savunma hattına QSD destek verecekti. (O dönem bu bölgede hava sahasının Rusya’da olduğunu unutmayalım.) Zira olayların boyutu genişlediğinde, çeteler Şam’a girdiğinde QSD tarafından yapılan “Ruslar yardım istedi reddettik” şeklindeki zorunlu açıklama da bize bir şeyleri gösteriyor. Sadece bu paragrafta anlatılan şey başlı başına bir yazı konusu olduğu için biz şöyle bir cümleyle durumu anlatmaya çalışıp geçelim. Baas en sonunda uzlaşmaya razı gelir gibi olmuş, Rojava devrimi ile büyük sonuçlar doğuracak bir ittifak adımını atma noktasına gelmişti ama iş iştenden geçmişti.

MINBIÇ

Tüm bu gelişmeler olurken Türkler’in hareketsiz kalması beklenemezdi. (Rojava noktasında. Yoksa diğer tarafta zaten hareketli idiler.) Durumdaki avantajlarından güç alarak, önce Tel Rıfat ile başladılar ve Minbiç’e yöneldiler. Rusya faktörünün ortadan kalkması ve ABD’nin yaktığı yeşil ışıqla da önlerinde QSD direnişinden başka bir engel kalmamıştı.

Hazırlıklardan ve görüntülerden anlaşıldığı kadarıyla Minbiç’te belki de bütün Rojava’nın teknik olarak en güçlü şekilde örgütlenen savunma hazırlığı vardı. Gerek tünel ağları, gerek oraya konuşlanan askeri güçlerin boyutu, gerekse de şehir savaşının hazırlıkları üst boyuttaydı. Ayrıca Minbiç, sadece Minbiç savunması değil, Kobane savunmasının başlangıcı anlamına geliyordu.

Peki neden bu kadar kolay düştü? Minbiç’e doğru hareketin başlangıcında bir 5. Kol faaliyetinin oynadığı önemli

bir rol var. Minbiç Askeri Meclisi'nde bulunan birkaç kalabalık grup (biri Ceyş Ul Suvar) karşı tarafa geçti. Bu kimin faaliyetiydi, nasıl oldu, ABD mi, İngilizler mi ayarladı yoksa Türkler kendi mi ayarladı? Bilemiyoruz. Ama böyle bir durum ortaya çıktı. Bu durum savaşın başlangıcında birçok bölgenin kaybedilmesine ve çetelerin neredeyse direk olarak şehir merkezine varmalarına neden oldu. Ve bu da askeri güç içerisinde başka bir psikoloji geliştirdi. Yine de belirli ölçüde bir direniş gelişebilirdi. Ne yazık ki, Afrin'de sona doğru ve Serekaniye'de, neredeyse tüm savaş süreci boyunca yaşanan refleksif geri çekilme durumunun benzeri bir durum yaşandı. Haftalarca direnilebilecek bir şehir, aylarca tutulabilecek coğrafi olarak uygun bölgeler, verilen çok sayıda ölümsüzlüğe rağmen askeri anlamda bir karşı koyuş ortaya konulamadan birkaç gün içerisinde kaybedildi.

Yani yaşanan durum savaşın başındaki ihanet durumu ve Minbiç'in birçok cephesinde ortaya konulamayan savaş iradesinin yarattığı psikolojik geri çekilme refleksinin sonuçlarından başka bir şey değildi.

ŞİMDİKİ DURUM

Yukarıda bahsettiğimiz durum, gerek Rojava yönetiminin verdiği demeçlerden gerekse de çeşitli mecralarda yayınlanan yazılardan anlayabileceğimiz gibi, kritik bir eşiğe varmıştı. Burayı çok iyi bilen hevalerden biri yazdığı yazıyı "... bu satırların yazıldığı saatlerde Kobane operasyonu başlamış olabilir..." diye bitiriyordu. Rojava'da bütün alarm zilleri çalmıştı. Hedef Kobane idi ve herkes biliyordu ki Kobane giderse ortada Rojava diye bir şey kalmazdı. Herkes kendini, tabir yerindeyse "ya herro ya merro" moduna ayarlamıştı ki...

İki köprü ve civarındaki karşı koyuş pratiği, bütün havayı tersine çevirdi.

Çeteler Tişrin ve QaraQozaq'da önce durduruldu sonra savunma hattı suyun diğer yanında kuruldu. Yani her iki köprünün üzerinde de görüntü verecek kadar ilerleyen çeteler, Tişrin tarafında 7-8 km (hatta daha fazla) geriye püskürtüldü, QaraQozaq'ta düşmanla iç içe geçildi. Ve tüm bunlar TC ordusu tarafından 24 saat boyunca verilen siha, topçu, jammer, istihbarat vs. desteğine ve zaman zaman devreye sokulan savaş uçaklarına rağmen yapıldı. Ve Minbiç ile birlikte yaşanan ilk "şok" atlatılmış oldu. Belki de Afrin'den bu yana süren "çekil çekil nereye kadar" psikolojisi kırılmış oldu.

Sahada çok şey değişti. Minbiç'ten ve öncesinde elde ettiği az bedelli zaferlerden cesaret alıp, "Hurra Kobane" diyerek Rojava'yı direk kalbinden hedefleyen (bitirme saldırısına cüret edecek kadar gaza gelen) TC'nin, bu işin o kadar da kolay olmayacağını görmesi sağlandı. Masada da Kürtler'in eli güçlendi. Şu an için askeri olarak durum belki de uzun süredir hiç olmadığı kadar iyi görünüyor. Bahsettiğimiz iki cephede de her gün çatışma var. Çeteler büyük kayıplar veriyorlar. Kobane'ye büyük bir güç takviyesi yapıldığı gözlemlenebiliyor. Büyük ve kararlı bir hazırlık var. Kobane'nin düşmesi demek, Rojava'nın büyük ölçüde düşmesi demek. Herkes bunun bilincinde.

Tişrin ve QaraQozaq'taki savaş esas olarak hava ve topçu (Katyuşa, Gradlar dahil) gücünün etkili savunması ve tünellerdeki operasyon güçlerinin etkili çıkışlarıyla oluyor. İlk defa Rojava'daki bir savaşta tüneller etkili olarak kullanılıyor. Dronların etkisi ise muazzam. Başlangıç için çok çok iyiler. (Şu Mİ6 eğitti, coniler gösterdi sözlerinin hepsi palavra,

neredeyse malzemeleri bile kendileri edinip geliştirdiler. Bunu anlamak için sadece X'te birkaç hesabı takip etmek bile ehil bir göz için yeterlidir.) Savaşta yaratıcı olmak, savaşa ciddi yaklaşmak. En zor alanlarda bile belli bir düzey yakalanması bu sayede oluyor. Ve öyle anlatıldığı ya da yansıtılmaya çalışıldığı gibi dış güç işi yok.

Tişrin ve QaraQazaq'taki direniş ve irade durumu tersine çevirdi. Bu arada özerk yönetimin ve UKH'nin yaptığı çağrılara ve pratiğe de bakmak gerekiyor. Birincisi henüz savaşta ki durum netleşmeden ve henüz durum stabilize edilememişken YPJ komutanlarından H. Sozdar'ın bir açıklama ve çağrısı olmuştu. "Kürt kadınları da, Suriye'deki kadınlar da kendilerini esir etmek isteyen bu yönetimi kabul etmeyecek." Kadınları köleleştirmek isteyenlere karşı mücadeleye devam edeceklerini ifade etmişti. Bu dönemde Rojavalı devrimci kadın kitlelerinin bir temsilcisi olarak böyle bir şeyi kabul etmeyeceklerini ilan etmiş oldular. Zaten neden kabul etsinlerdi ki köleliği.

Aynı dönemde UKH, Kürt halkına ve Rojava devrimci güçlerine ısrarla "direnmekten başka yolumuz yok" çağrısı yaptılar. Ayrıca pek çok çağrıda da Türkiye halklarına ve devrimcilerine çağrıda bulundular.

Bu süreçte pek çok ülkeyle görüşmelerde bulunuldu. Saldırıları karşı belli bir direniş oluştuktan sonra (Tişrin, Qaraqozak) Amerika ve Avrupa'dan emperyalist devlet yetkilileri, siyasetçiler Kürt halkıyla ilgili açıklamalar yapmaya başladılar. Ve şimdilerde heyetlerin gelip gittiği gözlemleniyor. Yalnız bırakmayalım vs tarzında çağrılar yapılıyor. Çeteler ilerlerken tüm bu güçler sadece seyrediyordu... Devrim, emperyalistlerin ve gericiğin bu kuklalarını püskürtüp geriletmeye

başlayınca, yeni taktikler, yolundan saptırma, oyalama ve aldatma yöntemleri devreye giriyor. Her ne olursa olsun, bir kez daha görüyoruz ki, kendi gücüne dayanmayan veya dayanacak bir öz gücü olmayan hiçbir hareket ayakta kalamaz, düşmanlarını "taktik değiştirmeye" zorlayamaz.

Baas Rejimi, son kertede ne devrimci dostuydu, ne de ezilen halkların kurtuluş umudu. Kürtler açısından Arap şovenisti bir devlettir. Buna rağmen rejimin düşüşünün ya da Rusya'nın Suriye'deki yenilgisinin Kürt halkına yaradığı söylenemez. Tam tersine bunca zaman onların varlığı Rojava devrim güçlerinin hareket alanını genişletiyordu. Rojava'nın kritik eşiğe geldiği unutulmamalı. Türk faşizminin Kürtler'i ve özerk yönetimi ortadan kaldırmak için атаğa kalktığı ve Kobane'ye saldırının an meselesi olduğundan söz etmiştik. Bu süreçte elbette olanaklar açığa çıktı, fakat bu olanakların devrimci bir savaş olmadan, dışı dış bir mücadele olmadan kazanılmayacağı açık. Bugün Tişrin'de sivil halkın onca katliama rağmen -ki 20'ye yakın insan hava saldırılarında katledildi- ısrarla nöbete devam etmesi gerçekliğini görmek lazım. Rojava'da halk, özgürlüğüne kilitlenmiş durumda. Ve halk, özgürlüğü için, sadece özgürlüğü için savaşıyor.

Rojava'da pazarlık planı vs durumlarından daha çok bir varoluş ve yokoluş durumu vardı ve hala daha da var. Çok kritik bir dönemdi ve hala durum kritik. Ama Kürt halkı inanıyor, Rojava halkları inanıyor. Özgürlük için bölükler halinde ölümsüzlüğe koşacak kadar inanıyorlar. Biz de inanıyoruz. Yoldaşlarımızın binlerce özgürlük savaşçısıyla birlikte ölümsüzlük halayına kalktıkları bu topraklarda zafer halayına durulduğunda da yan yana olacağız.

Proletaryanın Kutup Yıldızı: Marksizm Leninizm

..... özgür güven

19. Yüzyılda Marksizm, 20. Yüzyılda Marksizm-Leninizm etkili olmuştur. Marksist-Leninist görüşleri, fikirleri benimseyenler içinde olduğu kadar karşı çıkanlar içinde de bu fikirlerin, tezlerin etkisi çok büyük. Komünist Manifesto'nun yayınlanmasından Ekim Devrimi'ne, oradan bugüne uzanan süreçte hem politik alanda hem insan düşüncesinin gelişiminde Marksizm-Leninizmin önemi belirleyici düzeydedir. **Marksizm-Leninizmin, bilimsel sosyalizmin tezlerine, fikirlerine karşı çıkanlar, hatta ona savaş açanlar bile Marksizm-Leninizm'i bir nirengi noktası, bir çıkış, bir başlangıç noktası olarak kabul etmek, oradan hareket etmek zorundadır.** Öyle ki, 89-91 karşı

devrimlerinden sonra yaşananlar ne olursa olsun, bu konuda kim ne söylerse söylesin şurası bir gerçek; Ekim Devrimi dünya tarihinde bir dönüm noktası olmuş, tarihsel gelişmeyi etkilemiştir.

Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan karşı devrimlerden sonra sosyalizm tarihsel inisiyatifi geçici olarak elinden kaçırdı. Bu nedenle 20. Yüzyılın sonu ile 21. Yüzyılın başında sosyalizm için "büyük bir ütopya" diyenler ve kapitalizmin sosyalizme üstünlüğünü kanıtladığını öne sürenler oldu. Hatta emperyalist merkezlerden pompalanan "tarihin sonu" propagandasının etkisinde kalanların sayısı hiç de az olmadı. 1800'lü yılların ortalarında Marx ve Engels

tarafından teorik olarak geliştirilip ortaya konan bilimsel sosyalizm, Ekim Devrimi'ne dek bir teori olarak kaldı. Ekim Devrimi ile teoriden pratiğe geçen sosyalizm, İkinci Emperyalist Savaşın sonra gerçekleşen Doğu Avrupa ve Çin devrimleriyle birlikte bir dünya sistemi haline geldi. **Her ne kadar 89-91 karşı devrimleriyle ve sonrasında sosyalizm güç kaybetmiş olsa da insanlık tarihi boyunca kurulup gelişen dünya uygarlığının gerçek temsilcisi ve savunucusu olmaya devam etmiş, kapitalizmin, emperyalist-kapitalist sistemin bütün baskılarına, saldırılarına rağmen gelişip güçlenmeye ve bir kutup yıldızı gibi "büyük insanlığın" ufkunda parlamaya, proletaryaya ve insanlığa yol göstermeye devam ediyor.**

20. Yüzyılın sonunda, 21. Yüzyılın başında emperyalist ülkelerde yapılan bazı kamuoyu araştırmaları ve anketlerin sonuçları bile, bilimsel sosyalizmin fikirlerinin, Marx'ın Marksizmin fikirlerinin, tezlerinin gücünün kanıtları olmuştur. Bunlardan biri İngiltere'nin önde gelen üniversitelerinden Cambridge Üniversitesi'nin profesörlerinin yönlendirmesiyle yapılmış, "Bin yılın en büyük düşünürü" araştırmasıdır. Bu anketin sonucunda, bu araştırmayı organize eden profesörlerin tahmininin tersine Albert Einstein değil, Karl Marx birinci olmuştur. Bir diğer araştırma, bu anketten kısa bir süre sonra BBC'nin düzenlediği anket-kamuoyu yoklaması. Karl Marx bu araştırmada da birinci olurken Einstein yine ikinci oluyor. Bir üçüncü araştırma Reuters'inki. Ama bu sefer anket ya da kamuoyu yoklaması değil, akademi, sanat ve iş dünyasından ünlülere soruluyor soru. Elitler arasında da soru şu "Bin yılın adamı kim?" Sonuç, bu sefer

istedikleri gibi oluyor, ama kıl payı: Einstein birinci olurken bir oy farkla Marx ikinci oluyor. Son bir örnek daha araştırmayı yine BBC, ama bu sefer radyo üzerinden yapıyor ve "gelmiş geçmiş en büyük düşünür" diye soruyor soruyu. 30 bin kişinin katıldığı bu araştırmada da Marx açık ara birinci oluyor. David Hume, yani İskoçların büyük düşünürü ikinci oluyor. Üstelik bu araştırmada Platon, Aristoteles, Sokrates, Kant, Hegel gibi insanlık tarihinin yetiştirdiği pek çok büyük düşünür ilk 20'ye bile giremiyor.

Bu araştırmalara dayanarak şunu söyleyebiliriz: Tarih bir kez daha nesnel olduğunu, hak edene hakkını teslim ettiğini gösterdi. İnsanın insanlaşma sürecinde binlerce düşünür, kanun ve teori ortaya çıktı. Ancak bunlardan hiçbir Marksizm-Leninizm kadar derinlikli ve bilimsel olmadı. **Her şeyden önce bugüne dek ortaya konan hiçbir teori Marksizm-Leninizm gibi bir sınıfı -işçi sınıfını- kuşaklar boyu süren ve daha da sürecektir olan bir mücadeleye sevk edememiştir. Ayrıca, yine hiçbir teori Marksizm-Leninizm gibi insanın tarihi üzerinde etkili olmamıştır.** Marksizm-Leninizm biliminin tarihte bu önemli yere ve konuma sahip olmasının altında yatan asıl neden, bu bilimin sahip olduğu felsefenin son derece bilimsel olmasıdır. Bu bilimin açığa çıkardığı toplumsal gelişme ve evrim yasaları, bizzat toplumun gelişim sürecinden, insanın evriminden çıkarıldığı gibi, daha sonraki tüm toplumsal yaşam tarafından da tekrar tekrar doğrulanmış, neredeyse bilimsel bir kesinlik kazanmıştır. Hakeza politik ve kültürel donanımıyla geliştirdiği değerler, işçi sınıfıyla birlikte bütün bir insanlığın çıkarlarıyla uyumludur; sömürücü sınıf dışında hiçbir

kesimi dışlamaz. 20. ve 21. Yüzyılda yaşananlar gözönüne alındığında, emperyalist-kapitalist dünyanın bütün saldırılarına rağmen, yaşanan karşı devrimlere rağmen bu değerler ve politik duruş, toplumsal yaşamda tekrar tekrar olgular, olaylar ve gelişmeler tarafından doğrulanıp geliştirilmiş ve güçlendirilmiştir.

Tarihsel-toplumsal gelişme hep ileriye doğru olmuştur. 1830'ların restorasyonları, 89-91 karşı devrimleri gibi zaman zaman duraksamalar, geriye düşmeler olsa, zikzaklar çizse de bu hep böyledir, tarih ırmağı hep ileriye doğru akar. Sovyetler Birliği'nde yaşanan karşı devrimin üzerinden 30 yılı aşkın bir zaman geçti. Bugün şunu rahatlıkla söyleyebiliriz; iktidarı ele geçiren burjuva güçlerin bu topraklardaki akıbeti de 1830'larda denenilen feodalizmin yeniden restorasyonundan farklı olmamıştır, olmayacaktır. Bu duraksamalar ve geri düşüşler geçicidir, aslolan tarihsel-toplumsal gelişmedir. **Marksizm-Leninizm hala dünya proletaryasının elinde, milyonlar ve milyonlarca emekçinin elinde güçlü bir silahtır; işçi sınıfının kurtuluşu uğruna verilen mücadelede proletaryanın ufkunda bir kutup yıldızı gibi parlamayı sürdürmekte, ışığıyla ona yol göstermeye, yolunu aydınlatmaya devam etmektedir.**

SOĞUK SAVAŞTAN

YENİ EVREYE

İkinci Emperyalist Savaştan sonra Doğu Avrupa ve Çin devrimleriyle birlikte tek ülkedeki sosyalizm bir dünya sistemi haline geldi. Bu devrimleri Kore DHC, Küba ve Vietnam devrimleri izledi. Dünyanın coğrafi olarak üçte biri, nüfus olarak neredeyse yarısı artık sosyalizme geçmişti. Kapitalizmin küresel pazar

zinciri kırılmış, kapitalistler dünya pazarlarının önemli bir bölümünü kaybetmişlerdi. Ardarda yaşanan iki dünya savaşından sonra emperyalist-kapitalist dünyanın hegemonik gücü durumuna gelen ABD, sosyalizmin önünü kesmek, gelişmesini durdurmak, diğer ülkelerin işçilerinin ve emekçilerinin sosyalizme yönelmelerini engellemek amacıyla 1950'lerin ortalarından itibaren soğuk savaş gündeme getirdi. Bunun bir parçası olarak Sovyetler Birliği'ni Yeşil Kuşak'la kuşattı. Yani Pakistan'dan Türkiye'ye Sovyetler Birliği'ne sınır komşusu olan bütün ülkelerde dinci-gerici burjuva iktidarları işbaşına getirdi, destekledi. Ama her şeye rağmen bu dönem Sovyetler Birliği'nin her alanda emperyalist ülkelerle arasındaki yarışta büyük üstünlükler kurduğu bir dönem oldu. Sosyalizm, ekonomik kültürel olarak her alanda kapitalizmden üstün olduğunu gösterdi.

60'ların ortalarından itibaren Afrika'dan Latin Amerika'ya, Avrupa'dan Asya'ya dünyanın her yerinde devrimci bir kabarış yaşandı. "68 Baharı" olarak bilinen bu hareket emperyalist ülkelerde burjuva muhalefet sınırlarında kalsa da bağımlı ülkelerde devrimci isyanlara, ayaklanmalara varan mücadeleler olarak gelişti, yaşandı. Etkisi yıllarca sürdü.

Emperyalist-kapitalist sistemin yapısal krizi 70'lerin ortalarından itibaren derinleşti. Yaygın söylemde "Petrol krizi" dense de sorun petrol ambargosu değil, aşırı üretim kriziydi. Emperyalizmin kaptanları bu krizi atlatmak amacıyla "neo-liberal" politikalar uygulamaya başladı. Daha sonra "neo-liberal" adını alan bu politikalar işçi sınıfına yönelen kapsamlı bir saldırıdır. Bu politikalar çerçevesinde işçi

sınıfı hem ekonomik hem politik olarak örgütsüzleştirilmeye; sınıfın birliği parçalanıp atomize edilerek işçi sınıfının sınıflar mücadelesindeki etkinliği kırılmaya, sınıf gücünden düşürülmeye çalışıldı. Hemen arkasından bağımlı ülke ekonomilerinin tam ilhakına varacak politikalar adım adım uygulanmaya başladı. IMF ve DB eliyle “yapısal uyum” denilerek bağımlı ülkelerde o güne dek birikmiş sermayeye el koymaya yöneldiler.

Bu süreçte soğuk savaş giderek tırmandıran emperyalistler, başta Sovyetler Birliği olmak üzere Çin’i ve bütün sosyalist ülkeleri kapsayacak düzeyde ekonomik-politik-askeri her alanda kısıtlamaya, kuşatmaya yöneldiler. 60’lı yılların ortalarından itibaren SBKP ile ÇKP arasında ortaya çıkan ideolojik-politik ayrılık ve tartışmaları da kullanan ABD, dünya komünist hareketini parçalamak için elinden geleni yaptı. CIA eliyle kitaplar yayınlayarak bu ideolojik tartışmalara müdahale etti, kafa karışıklığı yarattı. Sonuçta dünya komünist hareketinde uzun yıllar süren ve bugün de etkisi devam eden bir ayrılık, parçalanma ve karşıtlık ortaya çıktı.

Soğuk savaş 80’li yıllarda Doğu Avrupa ülkelerinde özellikle Polonya’dan başlayarak kimi tahribatlara çözümlere neden oldu. Zaten 70’lerin sonunda, özellikle İran’da Şahın devrilmesinden ve devrimin zaferini çalan mollaların iktidarı ele geçirmesinden sonra Afganistan devrimini boğmak amacıyla dinci-faşist grupları örgütleyip eğiterek silahlandıran ABD, burada bir karşı devrim odağı kurup iç savaşa neden olmuştu. Şimdi de aynı oyunu Doğu Avrupa, özellikle Polonya üzerinden kurmaya, bir karşı devrim odağı da burada

örgütlemeye başlamıştı. Başlayan tahribat ve çözümler Polonya’dan başlayarak Doğu Avrupa ülkelerine yayıldı, 89-91 karşı devrimlerine varan süreç başladı. Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinde birbiri ardına yaşanan karşı devrimlerle burjuva güçler iktidarları ele geçirdiler. Sosyalist sistem dağıldı, sosyalizm tarihsel inisiyatifi geçici olarak elinden kaçtı. Ancak her şeye rağmen, yıkılan tek yanlı sosyalizm örnekleri bile sosyalizmin kapitalizme üstünlüğünün açık kanıtları olarak tarihe geçti.

80-91 KARŞI DEVRİMLERİNDEN SONRA DÜNYA

Emperyalist ideologlar, Sovyetler Birliği ve sosyalist sistemin dağılmasından hemen sonra ideolojik bir saldırı başlattılar, önce “tarihin sonu”nu ilan ettiler, arkasından “tek kutuplu dünya”, yani ABD’nin merkezinde olduğu, her şeye karar verdiği dünya dediler, yetmedi; bu sefer 21. Yüzyılı “Amerikan Yüzyılı” olarak tanımlamaya çalıştılar. Ama hiçbir zaman evdeki hesap çarşıya uymaz. Bu sefer de uymadı. Emperyalistler daha zaferlerinin tadını çıkaramadan dünya yeni bir isyanlar ayaklanmalar dönemine girdi. Üstelik bu kez “68 Baharı” gibi gençlik hareketleri değil, onları kat kat aşan devrimci halk ayaklanmalarıydı yaşanan. İlk ayaklanma Seattle 99’da ve emperyalizmin merkezinde ABD’de patladı. Onu Avrupa’nın başkentlerinde yaşanan ayaklanmalar izledi: Roma, İstanbul, Paris, Davos ve Asya’da Seul... Emperyalist efendiler ve NATO nerede zirve yapıyorsa, toplanıyorsa ayaklanmalar da oraya taşınıyor, onları takip ediyordu. Yeni Yüzyılın başında NATO, ABD’nin tersine 21. Yüzyıla “ayaklanmalar Yüzyılı” diyerek malumu ilan etti.

Şimdi burada bir soru sormak ve bir değerlendirme yapmak gerekiyor. Soru şu, Lenin, Ekim Devrimi'yle birlikte "proleter devrimler ve kapitalizmden komünizme geçiş çağı"nın başladığını belirtmişti. Şimdi bu çağ bitti mi?

Bu soruyu niye sorduk? Çünkü çağımızın özünü doğru anlamak, doğru kavramak, kapitalizmin günümüzde geçirdiği evrimi, emperyalizmin yeni evresini anlamak ve tarihsel gelişmenin yönünü net ve doğru olarak görebilmek için bu soruyu sormak ve yanıtlamak gerekliydi.

Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan karşı devrimler, sosyalist sistemin çözülüp dağılması elbette dünyadaki politik yapıyı değiştirdi ve dünya komünist hareketini zayıflatı. Marksizm-Leninizmle bağı zayıf olanlar, dünyanın her yerinde safları terk etti, burjuva limanlara sığındı. Ancak emperyalist-kapitalist sistem kendisini en güçlü zannettiği bu dönemde tarihin en güçsüz, en zayıf evresine girmişti.

20. Yüzyılın son çeyreğine kadar sosyalizm dünyanın her yerinde yükseliş halindeydi. Ekim Devrimi, Avrupa'da faşizmin ezilmesi bütün dünyada komünistlerin prestijini artırmış, her yerde işçiler, emekçiler ve ezilen uluslar gözlerini Sovyetlere çevirmişti. Ancak 89-91 karşı devrimleri bu durumu tersine çevirdi, 20. Yüzyılın sonunda sosyalizm prestij kaybetti; dünyanın her yerinde komünist partileri güç kaybı yaşadı.

Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki karşı devrimlerden sonra bu ülkelerde yaşanan ekonomik yıkım İkinci Dünya Savaşı'ndan daha ağır oldu. Bu ülkelerde birbiri ardına kapitalizmin restorasyon girişimleri ve Demokratik

Almanya'nın ilhakı yaşandı. Ancak hiçbirinde istedikleri sonucu elde edemediler; bu ülkelerde yaşayan halklar umdukları, bekledikleri ekonomik refahın kapitalizm altında asla gerçekleşmeyeceğini yaşayarak öğrendiler. Onlara kapitalizmin vitrinleri gösterilmiş, aldatılmışlardı. Polonya'nın mühendisleri İngiltere'de, Fransa'da, Almanya'da inşaat işçiliği, su tesisatçılığı yapmaya başladılar; deyim yerindeyse göçmen vasıfsız işçi konumuna düştüler. Sosyalist ülkelerin yetişmiş kalifiye elemanları, uzmanları Batı Avrupa'da, ABD'de mafyacılık yapmaya başladılar. İkinci Dünya Savaşı sırasında bile ancak %22 küçülen Rusya ekonomisi, Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bunun çok gerisine düştü, %52'lik bir küçülme yaşadı. Eski sosyalist ülkelerde yaşanan kapitalizmin restorasyonu çabaları, dünya halkları açısından kötü birer örnek olmanın ötesine geçmedi. Aynı dönemde emperyalist tam ilhak politikalarının yoğun olarak uygulandığı başta Latin Amerika ülkeleri olmak üzere Asya ve Afrika'daki pek çok ülkede bu politikalar nedeniyle ekonomiler daha da kötüye gitti, halk kitlelerinin yoksulluk ve sefaleti daha da yaygınlaşıp derinleşti. Bu dönemde bir avuç emperyalist tekel (ÇUS, Çok Uluslu Şirket) servetlerine servet katarak daha da zenginleşirken, eski sosyalist ülkelerin halkları başta, bütün ülkelerde emekçi yığınlar ve halklar daha da yoksullaştı, yoksunlaştı.

Burada şunu belirtmek gerekiyor: Tarih hiçbir zaman düz bir çizgi halinde ilerlemez, inişli çıkışlı, zikzaklarla dolu, patlamalar ve sıçramalarla ilerler.

Emperyalist-kapitalist sistem, tam da Sovyetler Birliği ve sosyalizme karşı zafer kazandık dedikleri bu

tarihsel kesitte sıçramalı çöküş sürecine girdi. Bu aynı zamanda sosyalizm mücadelesinin her alanda gelişiminin olanaklarını artırdı; sosyalizme geçişin bütün maddi ön koşullarını olgunlaştırdı. Emperyalist-kapitalist dünya 1980'lerin sonlarında başlayan ve bugüne kadar giderek yükselen bir grafikte gelişen bilişim teknolojilerine rağmen bu çöküş sürecinin önüne geçemedi.

Bilinen şey, kapitalizmin teknik temeli devrimcidir. Bu devrimci karakter üretici güçlerin, özellikle de üretim araçlarının gelişiminde kendini gösterir. Ancak bu durum üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetiyle üretimin kollektifleşmesi arasındaki çelişkiyi, yani kapitalizmin temel çelişkisini çözmez, aksine daha da derinleştirip keskinleştirir. Bilişim teknolojilerindeki devrimsel gelişmeler, bilgisayar, robot teknolojisi ve tam otomasyona dayalı üretime geçişin önündeki en büyük engel tam da üretim araçlarının özel mülkiyetidir, yani bizzat sermayenin kendisidir. Bu bile, çok açık olarak, üretici güçlerin kapitalist kabuğuna sığmadığının, onu yırtmaya başladığının kanıtıdır.

Son elli yılda kapitalist dünyada, özellikle emperyalist merkezlerde üretim tekniklerinde, burjuva devletin ekonomiye müdahale biçimlerinde, emperyalistlerin bağımlı ülkelere yönelik politikalarında, iç ve dış politikalarında büyük değişiklikler yaşandı. Her şeyden önce kapitalizm kendi gelişiminin son sınırlarına dayandı. Kapitalizmden komünizme geçişin bütün maddi ön koşulları yeterince olgunlaştı ve birikti. 20. Yüzyılın son çeyreğinde uluslararası alanda faaliyet gösteren çok uluslu şirketler, yani dev tekeller ortaya çıktı. Fordist üretim olarak bilinen devasa işletmelerin yerini üretim sürecinin

parçalara ayrılması ve tedarik zinciri aldı. Üretim hem hammaddelelerin daha kolay bulunduğu hem de işgücü maliyetinin düşük olduğu bağımlı ülkelere dağıtıldı; üretilmiş parçaların biraraya toplanması, montajı ve son rötuşları emperyalist merkezlere kaldı. Ancak bu süreçte bir olgu daha ortaya çıktı: Marx'ın hayali sermaye dediği finans sermayesi uluslararasılaştı, bütün kapitalist dünyayı binlerce koldan özellikle borsalar, türev piyasalar ve net ağları üzerinden emperyalist merkezlere bağladı. Bu sayede sermayenin dünya üzerindeki dolaşımı geometrik olarak artış gösterip hızlandı. Tedarik zinciri ve finans sermayesinin dolaşım hızındaki bu artış, bugüne dek bağımlı ülkelerde birikmiş olan sermayenin de emperyalist merkezlere akmasına; bağımlı ülke ekonomilerinin doğrudan emperyalist merkezler tarafından yönetilmesine; bağımlı ülke ekonomilerinin tam ilhakına yol verdi. Finans sermayesi, bir başka söylemle sanal (fiktif) sermaye, dünya ölçeğinde bağımlı ülkelerin ürünlerini ve birikmiş zenginliklerini birkaç bilgisayar tuşuna basarak yapılan numaralarla ışık hızında kendisine katmakta, olağanüstü zenginlikleri büyük bir oburlukla yutmaktadır. Bu durum dünyanın her yerinde toplumsal ilişkilere yansımakta, zenginler daha da zenginleşirken yoksullar daha da yoksullaşmakta; sınıf karşıtlıkları toplumsal çelişki ve çatışmalar daha da derinleşip yoğunlaşmaktadır.

Bilim ve teknolojiye, özellikle bilişim sektöründe yaşanan devrimsel gelişmeler, emperyalizmin uluslararası iş bölümünde köklü değişimler yarattı. ABD başta bütün emperyalist ülkelerde bu değişim öncelikle imalat sanayiini etkiledi; çevre kirliliğine neden olan, yüksek

enerjiye ihtiyaç duyan ve karbon salınımını artıran hemen hemen bütün imalat sanayi sektörleri bağımlı ülkelere kaydırıldı. Emperyalist ülkelerde sermaye ağırlıklı olarak bilişim, finans ve hizmet sektörüne yöneldi. Bağımlı ülkeler, deyim yerindeyse çok uluslu şirketlerin atölyelerine, üretim merkezlerine dönüştürüldü. Emperyalist ülkelerde kol emeğine dayalı üretim düşünce, mavi yakalıların yerini beyaz yakalıları aldı, ücretli çalışanların, özellikle göçmen işçilerin önemli bir bölümü de hizmet sektöründe istihdam edildi.

Bilişim teknolojilerinin (bilgisayar, yapay zeka, robot vb.) üretim sürecine girmesiyle birlikte üretim sürecinde kullanılan canlı emek azaldı; haliyle işgücü miktarı, işçi sayısı da düştü ve işsizlik daha da arttı. Yeni teknolojiler hem işsizliği hem de aşırı üretimi artırdı. Sonuç kapitalizmin bunalımının dünya bunalımına evrilmesi ve derinleşmesi oldu. Doğası gereği aşırı kar peşinde koşan sermaye, anın karını her şeyin önüne alır, gelecek umurunda olmaz. Zaten istese de rekabet ve kar hırsı onu engeller, umursamaz. Marx Kapital'de sermayenin bu özelliğini ele alırken, sermaye sınıfının gıdaların, tüketim mallarının üretimini artırdığını, ama işçi sınıfının onlara ulaşmasını imkansız hale getirdiğini anlayamaz, bu yüzden de kapitalizmin krizleri önlenemez diyordu. Marx'ın sözünü ettiği krizler tekel öncesinin devrevi krizleriydi. Şimdi krizler kalıcı, üstelik emperyalizmin çöküş süreci bu kalıcı ve yapısal krizi dünya bunalımına dönüştürdü. Bağımlı ülkelerde uygulanan tam ilhak politikaları nedeniyle bu ülkelerde işsizlik, yoksulluk ve yıkım çok daha fazla oldu. Uzun süredir bağımlı ülkelere, özellikle savaş

bölgelerinden emperyalist merkezlere doğru yoğun bir göç var. İnsanlar savaş ve ekonomik yıkım nedeniyle ellerinde avuçlarında ne varsa yitirdiler. Açlık ve sefalet içinde ölümü beklemektense, daha iyi bir yaşam umuduna sarılıp, ölümü de göze alarak emperyalist ülkelere ulaşmaya çalışıyorlar. Üretimde kullanılan yüksek teknoloji ve uluslararası işbölümü nedeniyle emperyalist ülkelerde ekonomik yapıda ve üretim sektörlerinde yaşanan değişim nedeniyle zaten artış gösteren işsizlik, bu göçlerle birlikte iyice arttı. Sonuç, emperyalist merkezlerde de ücretlerde düşüş, çalışma ve yaşam koşullarında kötüleşme oldu. Bunun yarattığı sonuç ise, İngiltere'den Fransa'ya, İtalya'dan Belçika'ya, Almanya'ya dek AB'nin merkezlerinde onbinlerce, yüzbinlerce işçinin ve çiftçinin, göçmenlerin katıldığı isyanlar, ayaklanmalar, başkaldırıları oldu. Dünya bunalımının olgunlaştırdığı devrimci durum ve devrimci ayaklanmalar bütün yeryüzüne yayıldı.

AMERİKAN HEGEMONYASININ ÇÖKÜŞÜ VE KÜRESEL İÇ SAVAŞ

Aşırı üretim, yeni Pazar arayışı ve pazarlar uğruna savaş kapitalizmin kendisinde verilir. Ancak emperyalizm iki dünya savaşından sonra yeni bir dünya savaşına, cephe savaşı tarzında yeni bir dünya savaşına daha girmeyi göze alamadı. Zira ilk savaştan sonra SSCB doğdu ve tek ülkede sosyalizm kuruldu; ikinci savaştan sonraysa dünyanın üçte birinde devrimler zafere ulaştı, sosyalizm bir dünya sistemine büyüdü. Üstelik 1950'lerle birlikte nükleer silahlar savaşın yıkıcılığını kat kat artırmıştı. ABD her iki dünya savaşında da kendi

toprakları üzerinde savaş yaşamadığı, savaşın yıkımına uğramadığı için avantajlı çıkmış, dünyanın hegemon gücü haline gelmişti. Ama bu sefer durum farklıydı; kıtalar arası balistik füzeler, nükleer başlıklar artık bunun böyle olmayacağını, dünyada hiçbir yerin savaşın dışında kalamayacağını gösteriyordu. Bu yüzden emperyalizmin kaptanları ikinci emperyalist savaştan sonra krizlerle baş etmenin bir yolu olarak krizleri bağımlı ülkelere aktarmaya, deyim yerindeyse kriz yönetimine başvurdular. Ama buna rağmen lokal savaşlar dünya üzerinden hiç eksik olmadı.

21. Yüzyıla yaklaşırken artık kriz yönetimi, krizleri bağımlı ülkelere aktarma yöntemi işe yaramaz hale geldi. Ötelenen krizler katlanarak büyüdü, ertelenemez düzeye vardı; giderek bir dünya krizine, oradan da dünya bunalımına büyüdü. Bu bunalım, tıpkı dünya savaşları gibi dünyanın her yerinde devrimci durumu olgunlaştırdı, pek çok ülkede, hatta emperyalist merkezlerde isyanlara, ayaklanmalara varan eylemler yaşandı. Ayaklanmalar da tıpkı küresel kriz dalgaları gibi emperyalist merkezlerden bağımlı ülkelere, oradan da yeniden emperyalist merkezlere doğru akıyor, bütün dünyayı ve burjuva toplumunun ayağının altından topağı çekiyor.

ABD tekelleri, çökmeye başlayan Amerikan hegemonyasının çöküşünü durdurabilmek, ellerinden kaçırdıkları üretici güçleri yeniden kontrol altına alarak hegemonyalarını pekiştirerek yeniden kırabilmek amacıyla dünya proletaryasına ve halklara karşı kapsamlı, yoğun bir saldırı olarak üçüncü dünya savaşını başlattı. Bu yeni dünya savaşının işaret fişeği

ABD tekellerinin planladığı New-York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne (ikiz kulelere) yapılan saldırı oldu. Bu yeni dünya savaşı daha önceki emperyalist paylaşım savaşlarından farklıydı. Emperyalist ülkeler arasındaki bir savaş olarak başlamadı. Savaşın taraflarından birisi ABD'nin başını çektiği emperyalist kapitalist ülkeler koalisyonu ve NATO'ydü, diğeri dünya proletaryası ve emekçi yığınlardı. ABD, o dönemki devlet başkanı Bush'un ağzından "ya benden yanasın ya da bana karşısın" diyerek bu kamplaşmanın altını kalın çizgilerle çizdi: Böylece emperyalist ülkelerden bağımlı ülkelere, dünya burjuvazisinin önemli bir kısmının kendi arkasında saf tutmasını sağlamıştı.

Burada ABD'nin en başta gelen amacı dünyadaki isyan ve ayaklanmaları bastırmak, devrimci güçleri ezmek ve devrimlerin önüne geçmektir. Bunun yanı sıra, başta enerji ve doğal kaynaklar olmak üzere, giderek azalan kıymetli minerallerin kontrolünü ele geçirmek, olası rakiplerini de bu yoldan baskı altına alıp etkisizleştirerek boyun eğmelerini sağlamaktır.

Bu amaçla 11 Eylül'den başlayarak Afganistan'dan Libya'ya dek uzanan ve "Büyük Ortadoğu" olarak bilinen doğalgaz ve petrol gibi fosil tabanlı yakıtların (enerji kaynaklarının) bulunduğu bütün bölgede etnik ve dinsel temelli iç karışıklıklar, iç savaşlar başladı. Sonra da iç karışıklıkları, iç savaşları bahane edip Afganistan, Irak, Libya, Suriye gibi ülkeleri işgale, iş başındaki yönetimleri devirmeye yöneldi. İşbirlikçi de olsa tam ilhak politikalarına uymayan, ayak sürüyen, engel çıkaran Saddam, Kaddafi, Esad gibi burjuva liderleri devirdi.

TARİHİN İRMAĞI SOSYALİZME AKIYOR

İnsanlık tarihi hiçbir zaman düz bir çizgi izlemedi, daima iniş çıkışlar, zikzaklar, gerilemeler ve ileri sıçramalar barındırdı. Bundan sonra da böyle inişler çıkışlar olacaktır. Emperyalist kapitalist sistemin kuşatması altındaki tek yanlı sosyalizm örneklerinin karşı devrimlerle birer birer yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte sosyalizm dünya ölçeğinde bir gerileme yaşadı. Bunu fırsat bilen emperyalist efendiler, dünya sosyalizmine, komünist harekete ve özellikle sosyalist ülkelere karşı çok yönlü, kapsamlı ideolojik ve pratik saldırılar düzenledi. Küba, KDHC, Vietnam, Laos gibi sosyalist ülkeler ve Afrika'da Zimbabwe, Angola gibi sosyalizm yolunda ilerleyen ülkeler, daha önceki dönemlerle kıyaslanmayacak kadar ağır baskı altına alındılar, ambargoya maruz kaldılar. Bu dönemde sosyalist ülkeler ve dünya komünist hareketi, önce karşı devrimlerin yarattığı olumsuzlukları ve emperyalistlerin her türden saldırısını göğüsledi, baskı ve saldırılara karşı koydu; sonra kendisini yeniden toparlayıp komünizme doğru yeni yollar açarak, yeni yöntemler bularak ilerlemeye, gelişmeye başladı.

Bu dönemde emperyalist-kapitalist dünyada giderek yaygınlaşıp derinleşen bunalımla birlikte dünyanın her yerinde Marx "yeniden keşfedildi", onun haklılığı karşıtları tarafından bile kabul edilmeye, dillendirilmeye başladı. Çünkü Marx'ın kapitalizme yönelttiği eleştiri, onun sağlığında suskunluk fesadıyla boğulmaya çalışılıp görmezden gelinse de daha sonraki bütün tarih onun haklılığını

teyit etti. Ayrıca Marksist tarih anlayışı ve Marx'ın tarihe uyguladığı yöntem olan diyalektik materyalizm ve tarihsel materyalizm, tarihin önlenemez ilerleyişini nedenleriyle birlikte ortaya koyarak daha sonraki gelişimin yönünü gösterdi, gösteriyor. Bütün tarihsel gelişmenin doğruladığı bu temel yönetime göre tarih sınıflar mücadelesinden ibarettir ve tarihi yapan halktır, sadece halktır. Doğu Avrupa'da olsun Sovyetler Birliği'nde olsun tek yanlı sosyalizm örnekleri karşı devrimlerle yıkılsa da halklar, proletarya ve emekçi yığınlar bu deneyimden aldıkları derslerle, öğrendikleriyle çok daha güçlü ve umutlu olarak geleceğe yürüyüşlerini sürdürüyorlar.

Paris Komünü'nü saymazsak sosyalizmin iktidar deneyimi bir Yüzyıllı biraz aşılıyor. Yani insanın insanlaşması serüveninde iki kuşak bile değil. Buna rağmen şurası kesin, toplumsal gelişmenin, yani insanın geleceğini temsil ediyor. Üstelik yaşanan sosyalizm örneklerinden Demokratik Almanya dışındakilerin tamamı ekonomik ve kültürel olarak gelişkin kapitalist ülkelerde değil, daha geri ülkelerde gerçekleşti, Rusya'nın çok büyük bölümü ve diğer ülkelerin tamamı geri tarım ekonomisine dayanan ülkelerdi. Buna rağmen kısa sürede, üstelik dünya savaşlarına, emperyalistlerin ambargolarına, kuşatmalarına rağmen ekonomik ve kültürel olarak en gelişkin kapitalist ülkelere yetiştirdi, hatta pek çok alanda onları geçti. Yalnız başına bu bile, bir insan ömrüne sığan gelişme bile sosyalizmin kapitalizme üstünlüğünün en açık kanıtıdır. Bu Yüzyıllık tarih, ekonomik, kültürel, insanal her alanda sosyalizmin üstünlüğünün kanıtlarıyla doludur.

Sonuç olarak bilim ve

teknolojideki gelişmeler, bilişim teknolojilerinde yaşanan devrim, fiktif (sanal) sermayenin küreselleşmesi tedarik zinciri, bağımlı ülkelerin tam ilhakı gibi gelişmeler, bağımlı ülkeler açısından ikili bir durum ortaya çıkardı. Bir yandan yeni teknolojiler üretici güçleri geliştirip ekonomiye görece de olsa bir rahatlama verirken aynı zamanda tam ilhak süreci bağımlı ülkeleri daha da yoksullaştırıp emperyalist ülkelere olan bağımlılığını binlerce koldan yoğunlaştırıp iyice perçinledi. Aynı süreç kapitalizmin temel çelişkisi olan üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyeti ile üretimin kollektifleşmesi arasındaki çelişkiyi ve çatışmayı da alabildiğine keskinleştirip derinleştirdi. Temel çelişkinin bu kadar keskin ve derin olması sadece bağımlı ülkelerde değil, emperyalist ülkelerde de proletarya ile tekelci sermaye arasındaki sınıf mücadelesini sertleştirdi, isyan ve ayaklanmaları besleyip büyüttü; küresel devrimci duruma ve küresel iç savaşa varmasının yolunu döşedi.

Engels, 150-160 yıl öncesinden kelimesi kelimesine değil ama anlam olarak şunları söylüyor: Üretici güçler öylesine arttı ki, genişleyen hiçbir Pazar bu fazla üretimi tüketecek güce sahip değil; bu yeni üretici güçler sanayi ve ticaretin tıkanmasına, işsizliğe ve binlerce, milyonlarca işçinin sefaletine neden olmuştur. İşte tam da bu nedenle bu sistem yok olacaktır. Marx da kapitalizmin çelişkilerini ele alırken aynı şeye dikkat çekiyor ve şöyle sesleniyordu: *“Buhar makinesi ve otomatik çalışan iplik makineleri Blanqui gibi azınlığa dayanan devrimcilerden çok daha tehlikeli devrimcilerdir.”* 150 yıl öncesinin üretici güçlerinin gelişim seviyesi karşısında bunları söyleyen Engels

ve Marx bugünleri görseler neler söylerlerdi varın siz düşünün.

Bilim ve teknolojiye, özellikle yapay zeka gibi bilişim teknolojilerinde yaşanan devrimsel gelişmeler, elektroniğin ve robotların üretim sürecine dahil olması, üretici güçlerin görülmemiş ölçüde geliştirip komünizmin maddi önkoşullarını olgunlaştırırken, yarattığı devrimci etki, Blanqui gibi onlarca devrim savaşıncısının etkisini kat be kat aşmaktadır. Üretici güçlerin gelişmesi ve onu dar bir kabuğa, kapitalist mengeneyle sıkıştıran kapitalizmin çaresizliği, zavallılığı... Bilim ve teknolojideki devrimler, devrimsel gelişmeler tüm insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar üretim yapabilmenin olanaklarını ortaya çıkarmışken, bunu kapitalist özel mülkiyet altında zapt etmeye çalışan sermayenin, kapitalizmin çaresizliği, zavallılığı...

Üretici güçlerin gelişimi, bilgisayar, yapay zeka ve robotik otomasyona dayalı üretim teknolojileri, dünyanın makinelerinin parça insan-parça işçi haline getirdiği işçiyi de çok yönlü gelişmeye zorluyor, üretici güçler bütün yönlerden kapitalist kabuğu yırtmaya başlıyor, içine sıkıştırıldıkları mengeneyle çatlatıyor. Kapitalizm kendi işleyiş yasalarının bir gereği ve sonucu olarak “mezar kazıcılarını” yarattı. Bununla birlikte Marksizm-Leninizm kavrayan, bilimsel sosyalizm silahını kuşanan proletaryanın öncü müfrezeleri dünyanın her yerinde gelişip güçleniyor. Burjuva toplum ve sermaye sınıfı, kendi yıkımlarını önlemek, ellerinden kaçırdıkları üretici güçleri yeniden denetim altına alabilmek; çökmekte ve dağılmakta olan emperyalist hegemonyayı yeniden kurabilmek; bugün varolan

ve bütün insanlık tarafından kurulmuş olan kapitalist uygarlığın çöküşünü durdurabilmek için bütün dünyayı ateşe vermeye hazır. Ama aynı zamanda buna karşı gelişen diğer eğilim, dünya proletaryası ve halklarının özgürlük eğilimi de giderek güçleniyor. **Tarih zikzaklarla, duraksamalar ve sıçramalarla gelişmeye devam ediyor. Bütün**

gelişmeler yeni ve daha ileri bir toplum olan sosyalizmin ve komünizmin ufukta belirmeye, her geçen gün daha da belirginleşmeye başladığını gösteriyor. Burjuvazi ne yaparsa yapsın yeni bir şafağın; kapitalizmin karanlığını yırtacak, insanlığın kurtuluşuna varacak özgürlük şafağının doğuşuna engel olamıyor, olamayacak...

Marx'ta Kadın ve Cinsiyet Sorunu

Marx, sömürünün olmadığı bir dünya düşünüyü kurarken, kitlelerin deneyimlerinden hareketle teorize etmiş; bu dünyayı kuracak özne olan işçi sınıfını da yine kitlelerin kendi mücadelelerine dayanarak keşfetmiş, göstermiştir. Yani Marx'ta dünyanın devrimci dönüşümü ve yeni bir toplum teorisinin kuruluşu kurgusal değil, diyalektik bir süreçtir; pratikten teoriye, teoriden pratiğe doğru hareket eder. Marx için, önce söz değil, eylem vardır, söz eylemi takip eder. Marx'ın kadın sorununa yaklaşımında da yöntemi aynıdır, değişmez. Kadın sorunu üzerine özel bir çalışması, kadının, kadın cinsinin sömürüsünün ve kadının toplumdaki yerinin, tarihsel gelişmedeki rolünün irdelendiği ayrı bir kitabı da yoktur. Ama Marx, en başından başlayarak bütün çalışmalarında kadının toplumdaki

yerini, kadın cinsinin ezilmişliğini ve sömürüsünü de ele alır, irdeler. **"Alman İdeolojisi", "1844 El Yazmaları", "Kutsal Aile", "Komünist Manifesto", "Kapital"...** hepsinde kadın cinsinin sömürüsü, toplumdaki yeri ele alınmış, kurtuluşunun nasıl olacağına da işaret edilmiştir.

Marx'ın devrim felsefesinde kadınların özgürlüğü vardır, her türlü baskı ve sömürünün son bulması vardır. Dunayevskaya, **"Rosa Luxemburg ve Marx'ın Devrim Felsefesi"**nde Marx'ın sadece ücretlerin artırılması için değil, kökten değişmiş çalışma koşulları için; Sufrajetler gibi sadece kadınlara oy hakkı için değil, kadınların tamamen özgürlüklerini kazanmaları için onların örgütlenmelerine ve mücadelelerine yardım ettiğini belirtir ve *"Kapital'in 1. Cildinde kadınlar ve çocuk iş gücüyle*

ilgili 80 sayfa"nın yer aldığını ekler. Bunun "sadece durumu tanımlama ya da direniş için" yapılmadığını söyleyen Dunayevskaya "Marx'ın bütün çalışmayı (Kapital-bn) sonuna bağlarken ifade ettiği gibi, 'inkarın inkarını' üretecek 'yeni tutkular ve yeni güçler', 'insan gücünün gelişiminin kendi sonu olduğunu' tamamen yeni bir toplum yaratarak kapitalizmin 'mezar kazıcılarına' dönüşeceklerini" söylüyor.

Marx eserlerinde hiçbir zaman kadınlar üzerindeki baskıyı ve kadının ezilmişliğini göstermekle yetinmemiş, aynı zamanda kapitalizme karşı mücadelede ne kadar önemli bir yere sahip olduklarını da göstermiştir. Kadın ve erkek her iki cinsten insanlardan oluşan emekçi sınıfın yeni bir topluma geçiş için mücadele ederken, daha bu mücadele sürecinden başlayarak eşik konumda bulunduğu yeni insan ilişkileri kurmaya başlamaları gerekmektedir.

1844 EL YAZMALARINDA DOĞA, CİNSİYET VE KADIN SORUNU

"Özel mülkiyetin (insanal kendinin yabancılaşmasının ta kendisi) olumlu kaldırılışı ve bunun sonucu insanal özün insan tarafından ve insan için gerçek sahiplenilmesi öyleyse kendi için insanın **toplumsal** yani insanal insan olarak bütünsel dönüşü, bilinçli ve daha önceki gelişmenin tam olarak zenginliğini koruyarak yapılmış bulunan dönüş olarak komünizm. Bu komünizm eksiksiz doğalcılık olarak -insancılık, eksiksiz insancılık olarak- doğalcılık; insan ile doğa, insan ile insan arasındaki karşıtlığın gerçek çözümüdür; varoluş ile öz, nesnelleşme ile kendinin olumlanması, özgürlük ile zorunluluk, birey ile cins arasındaki savaşımın gerçek çözümüdür. (Komünizm -bn) Tarihin çözülmüş bilmecesidir ve kendisini bu çözüm olarak bilir." (1844 El Yazmaları)

Marx, insanın doğa üzerindeki egemenliğinden söz etmez; yukarıdaki alıntıda da görülebileceği gibi, insanla doğa arasındaki ayrımın, karşıtlığın aşılması gerektiğini belirtir. Yani "tam gelişmiş natüralizm hümanizme, tam gelişmiş hümanizm natüralizme eşittir." (1844 El Yazmaları- Birikim Yayınları)

Karşıtlık diyalektik olarak aşılmış¹, insanla doğa arasındaki çelişki çözülmüş; insanın doğaya yabancılaşması aşıldığı için, insanla doğanın uyumlu gelişiminin önü açılmış olur.

İnsanla doğa arasındaki çelişkinin çözümüyle birlikte, sınıflı toplumda bireyler arasında var olan çelişki de çözülür. Çünkü insan toplumsal bir varlıktır ve her birey toplumdaki diğer insanlarla ilişkilerini ancak doğa vasıtasıyla yönlendirebilir. Bu nedenle doğa ile insan arasındaki çelişkinin çözümü, insanla insan arasındaki çelişkinin çözümüdür; insanla insan arasındaki ilişkinin insanallaşmasıdır.

"Doğanın **insanal** özü, ancak **toplumsal** insan için söz konusudur; çünkü doğa ancak toplumda onun için **insan** ile **bağ** olarak, öteki için, onun ve onun için ötekinin varoluşu olarak ve insanal gerçekliğin yaşamsal ögesi olarak vardır; doğa onun için ancak toplumda kendi öz **insanal** varoluşunun **temelidir**. Onun **doğal** varoluşu ancak toplumda onun için insan durumuna gelmiştir. Öyleyse toplum insanın doğa ile özel birliğinin tamamlanması, doğanın gerçek dirilişi, insanın eksiksiz doğalcılığı ve doğanın eksiksiz insancılığıdır. (1844 El Yazmaları)

Yeni toplumda bireyler arasında

1 Buradaki aşılma (aufhebung veya aufheben) sözcüğü Marx'ın bilinçli bir tercihidir. Zira aufhebung bir şeyi hem ortadan kaldırmayı hem düzenlemeyi anlatır. Kelime, içindeki olumsuzlukları dışlayarak korumayı içeriyor; bu yüzden buradaki "aşılma" diyalektik olarak aşılmadır, hem yadsımayı hem korumayı kapsar.

sınıfsal ya da cinsel olarak var olan karşıtlık çözüldüğünde, doğa ile insan ya da diğer bir söylemle doğa ile toplum arasındaki karşıtlık da çözülür. Yani kadının tamamen özgürleşmesi gerçekleşmelidir, gerçekleşmek zorundadır; zira bu olmadan insanla insan, dolayısıyla doğayla insan arasındaki çelişki de çözülemez.

Bu çelişkinin çözümü, Marx'ın belirttiği gibi kapitalist özel mülkiyete son verilmesiyle başlar, devamında ise "din, aile, devlet, hukuk, ahlak, bilim, vb", "üretim **tikel biçimleri**" gibi toplumsal kurumların toplumsal ilişkilerin de dönüşmesi gerekir. "**Özel mülkiyetin olumlu kaldırılması, insanal yaşamın sahiplenilmesi, demek ki tüm yabancılaşmanın olumlu kaldırılması, sonuç olarak din, aile, devlet, vb dışı insanın, kendi insanal yani toplumsal varlığına dönüşü anlamına gelir.**" (1844 El Yazmaları)

İnsanla insan arasındaki ilişkiyle, insanla doğa arasındaki ilişkiyi birbirinden kopuk ele almak mümkün değildir. Zira insanın yaşamını sürdürebilmesi için hem doğayla, hem de insanla ilişki içinde olması bir zorunluluktur. Bu zorunluluk ilkel topluluklarda da vardı, geleceğin komünist toplumunda da olacaktır. Bugüne kadar yaşanan bütün tarih boyunca insanla doğa, insanla insan ilişkisi belirli aşamalardan geçti. İlkel topluluklarda egemen olan doğanın kör güçleriydi, daha sonraki süreçteyse bu ilişkilerin belirleyeni sınıflı toplum, dolayısıyla egemen sınıf hangisiyse o oldu.

Toplumsal bir varlık olarak doğanın bir parçası olan insanın yaşamını sürdürebilmesi için üretim yapması yani doğal nesneleri kendi emeğiyle dönüştürmesi, kendine yararlı hale getirmesi gerekir. Yani dış doğa, insanın kendi doğası için olmazsa olmaz koşuldur. İnsanın

tarihi göstermiştir ki, az ya da çok, iş bölümüne dayalı bütün toplumlarda insan kendi ihtiyaçlarını karşılamak için hem dış doğayla hem de doğanın bir parçası olan diğer insanlarla ilişki kurmak zorundadır. Burada, birey olarak insanın doğadaki etkinliği onun toplumsal ilişkilerini yansıtır, toplumsal ilişkileri de doğadaki etkinliğini.

Buradan anlaşılacağı gibi, bugünün toplumu olan kapitalizmde insan kültürüyle doğa arasındaki ayrım ve karşıtlık doğal değil tarihseldir ve her tarihsel olgu gibi geçicidir. Yani geleceğin komünist toplumunda, yaygın olarak öne sürüldüğü gibi, insanın doğayı egemenliği altına alması gibi bir olay yoktur; tam tersine, insanla doğa arasındaki ilişki diyalektik bir ilişkidir; insanla insan arasındaki karşıtlık sona erdiğinde insanla doğa arasındaki karşıtlık ve ayrım da sona erecek; nasıl ki insan, doğanın bir parçası olan insanla uyumlu bir ilişki kurarsa, aynı şekilde doğayla da uyumlu bir ilişki içinde olacaktır.

"Cinsil hayat (tür olarak hayat bn), insanla olduğu kadar hayvanla da ilkin fizik bakımdan, insanın (hayvan olarak, bir tür olarak) örgensel olmayan doğada yaşaması ve insan hayvana oranla ne kadar evrenselleşirse, yaşadığı örgensel olmayan doğa alanının da o kadar evrenselleştiği olgusuna dayanır. (...) Bunlar ister besin, ister ısı, ister giysi, ister konut vb biçimi altında görünsünler, fizik bakımdan insan ancak bu doğal ürünler aracılığıyla yaşar. İnsanın evrenselliği pratikte, ilkin doğanın dolayımı bir geçim aracı olması ölçüsünde olduğu kadar, [ikinci olarak] insanın yaşamsal etkinliğinin maddesi, nesnesi ve aleti olması ölçüsünde de tüm doğayı kendi örgensel olmayan bedeni durumuna getiren evrenselliğin ta kendisi görünür. Doğa, yani kendisi insan bedeni olmayan doğa, insanın örgensel olmayan bedenidir. İnsan doğa aracılığıyla yaşar sözü şu anlama gelir: doğa insanın ölmek

için, kendisi ile sürekli bir süreç sürdürmesi gereken **bedenidir**. İnsanın fizik ve entelektüel yaşamının doğaya sıkı sıkıya bağlı olduğunu söylemekten başka hiçbir anlama gelmez, çünkü insan doğanın bir parçasıdır." (1844 El Yazmaları)

Buradan açıkça anlaşılacağı gibi, insanın doğayı egemenliği altına alma girişimi, kendisi de doğanın bir parçası olduğu için insanı da egemenliği altına alma girişimine, almasına varır. Bu, insanın kendisine ve doğaya yabancılaşmasıdır. Bununla birlikte doğal nesneleri insana yararlı hale getirme yetisi yani emek, daha önceleri hayatla uyumlu ve barışık, özellikle kapitalizm altında bu durum diyalektik olarak tersine döndü; insan kendine ve kendi emeğinin sonuçlarına yabancılaştı. "Bundan şu sonuca varılır ki, insan (işçi) artık kendini ancak yemek, içmek, çoğalmak gibi hayvansal işlevlerinde, bir de olsa olsa konutta, süslenmede vb özgürce etkin duyabilir." (age) Üretim sürecinde, atölyede, fabrikada, iş yaşamında ise en insani özelliği olan kendi emeği bir başkasının denetimi altındadır; emeğinin ürünü bir başkasının mülkiyetindedir. Açıkça görüldüğü gibi insan kendi emeğine ve emeğinin sonuçlarına yabancılaşmıştır.

Marx bu tersine dönüşü **El Yazmaları**'nda "insan işlevlerinde ise ancak hayvanlığını duyar. Hayvansal (olan -bn) insanal, insanal (olan -bn) da hayvansal durumuna gelir" diye belirtir. Marx'ın bu sözlerinden emekle, yaratıcısı emekle doğrudan bağlantılı bir faaliyet olmadığı için kadınlara özgü doğum dahil bazı faaliyetlerin insani faaliyet olmadığı gibi zorlama bir sonuç çıkarımları olabilir, ama bu doğru olmaz. Zira Marx, hemen sonrasında şöyle devam eder. "Gerçi yemek, içmek ve çoğalmak da gerçek insanal işlevlerdir. Ama insanal etkinlik alanının üst yanında soyut olarak ayrılmış ve böylece son ve tek erek durumuna gelmiş biçimde, hayvansal

işlevlerdirler." (1844 El Yazmaları)

Marx'ın **El Yazmaları**'ndaki doğa-insan ilişkileri, doğaya ve kendi emeğine, kendi kendisine, insana ve topluma yabancılaşmaya dair bu temel saptamalarından sonra, şimdi cinsiyet, özellikle yabancılaşma ve cinsiyet sorununa gelebiliriz. **El Yazmaları**'nda "Özel mülkiyet ve komünizm"

bölümünde insanın özgürleşmesinde cinsiyetin yerine ilişkin güçlü vurgular yapar. Özellikle toplumsal gelişmenin, toplumun gelişkinliği düzeyinin ölçütü olarak kadın-erkek ilişkisi ve kadının toplumdaki yerinin önemini belirtir:

"Ortaklaşa şehvetin kurbanı ve hizmetçisi olan kadın karşısındaki ilişkide, erkeğin kendisi için var olduğu sonsuz alçalma, kendini dile getirir; çünkü bu ilişkinin gizi kendi **ikirciksiz**, kesin, açık, örtüsüz dışavurumunun **erkek-kadın**² ilişkisinde ve **doğal ve dolayumsuz** cinsil ilişkinin kavranma biçiminde bulur. İnsandan insana dolayumsuz, doğal, zorunlu ilişki, **kadın erkek ilişkisidir**. Bu **doğal**, cinsil ilişki içinde insanın doğayla ilişkisi, dolayumsuz olarak insanla ilişkisidir, tıpkı insanla ilişkisinin dolayumsuz olarak doğayla ilişkisi, kendine özgü **doğal** belirlenimi olması gibi. İnsan için insanal özün ne ölçüde doğa durumuna gelmiş olduğu **duyulur**; somut bir **olguya** indirgenmiş biçimde, demek ki bu ilişki içinde **görünür**. Bu ilişkiden yola çıkarak, demek ki insanın tüm kültür düzeyi yargılanabilir. İnsanın kendisi için ne ölçüde **cinsil varlık**, **insan** durumuna gelmiş ve kendini böylece kavramış bulunduğu, bu ilişkinin **özülüğünden çıkar**." (age)

2 Burada Marx'ın "kadın" (weib), "erkek" (-mann) ya da "insanlık" (mensch) dediği yerlerde Almanca metinde kullandığı sözcükler önemli. Zira bu kavramlar farklı dillere çevrilirken yeterli özen gösterilmezse Marx'ta asla olmayan cinsiyetçi bir söylem ortaya çıkabiliyor. Bunun vebali çevirmene ait olduğu halde, sanki Marx'ın dili böyleymiş gibi algılanabiliyor. (Birikim Yayınları- Çevirmenin Notu)

Marx, insanla doğa arasındaki diyalektik ilişkiyi tekrar tekrar vurgular. Zira bu ilişki, insan için varlık-yokluk ilişkisidir. İnsan türü varlığını sürdürebilmek için sürekli olarak doğayla metabolik alışveriş içindedir. İnsan, kendisi için hayati öneme sahip olan doğayla ilişkisinde, hem eylemiyle pratik olarak, hem de düşünsel olarak doğayı anlamalı, onun yasalarını kavramalı, ama asla egemenlik altına almaya sömürmeye yönelmemelidir. Ters durumda, kapitalizmin neden olduğu çevre felaketlerinden iklim krizine, yeryüzündeki bütün canlıları etkileyen bugünkü felaketler kaçınılmaz olur. İnsan doğa ilişkisinden bu anlamıyla, insanın insanlaşma sürecindeki gelişim seviyesi anlaşılabilir.

“Erkek kadının ilişkisi, insandan insana en doğal ilişkidir. Öyleyse insanın doğal davranışının ne ölçüde insanal duruma gelmiş ya da insanal özün onun için ne ölçüde doğal öz durumuna gelmiş, insanal özünü, onun için ne ölçüde doğa durumuna gelmiş bulunduğu bu ilişkide görünür. İnsan gereksinmesinin ne ölçüde insanal bir gereksinme durumuna, öyleyse insan olarak öteki insanın onun için ne derecede bir gereksinme durumuna gelmiş bulunduğu, insanın en bireysel varlığı içinde aynı zamanda ne ölçüde toplumsal bir varlık olduğu da bu ilişki içinde görünür.” (age)

Marx’ın burada “en doğal ilişki” diyerek altını çizdiği kadın-erkek ilişkisi iki açıdan önemli; ilki üreme, insan türünün devamı için bunun önemi zaten ortada. İkincisi ise insanın insanlaşmasının sürmesi: Doğadaki bir tür olarak her iki cinsten insanın kadın-erkek ayırmadan birbirine eşit insanlar olması, gelişimin bu düzeye varması. Yukarıdaki alıntıda ifade edilenlerin doğru kavranabilmesinde kilit olan bir söz var: “cinsil varlık.” Bu söz bazı

çevirmenler tarafından “türsel varlık” olarak çevrildi. İnsan toplumsal varlık olduğuna göre, insan türü tek bir birey ya da bireyler üzerinden anlaşılamaz.

İnsanı anlamak, her bireyin toplumsal üretimin parçası olarak diğer bireylerle ilişkileri ve bu ilişkilerin bilinci ve her bireyin kendi faaliyetleri üzerinden toplumla ilişkilerinin anlaşılmasıyla mümkün olur. İnsana yabancılaşan birey, öteki insanları ve onların yabancılaşmış faaliyetlerini de başka türlü algılar. Örneğin, onların yaptıkları iş, ürün diğer bireyler için gıda, konut, giysi ya da kültür-sanat ürünleri gibi kullanım-tüketim nesneleridir. Burada toplumun her bireyi, diğer insanlar ya da toplum için kendi emeğiyle ürettiği zenginliklerle değil, her bir insanın birey olarak elde edebildikleriyle değerlendirilir.

Bir kez daha vurgulayalım: *“erkek-kadın ilişkisi, insandan insana en doğal ilişkidir”* diyen Marx, her iki cinsin de insan türünden bireyler olduğunu belirtir. Ancak her iki cinsin de insan türünde bireyler olarak tam eşitliğinin sağlanması için, her yönden gelişkin bir toplum gereklidir. Türün bir yarısı olarak kadın, doğada ve toplumda ayrı bir yere konulamaz. Geleceğin toplumunda da türün devam için kadın çocuk doğurmaya devam edecektir. Ama bu asla kadınla erkek arasında bir eşitsizliğe neden olamaz, olmayacaktır. Eşitsizlik bir yana, geleceğin toplumu olan komünizmde, potansiyel yeteneklerini daha fazla açığa çıkararak gelişimini sürdüren insan için bu farklılığın, bir sorun olarak görülmesinin aşılması bir zorunluluktur. İnsanla doğa arasındaki karşıtlığın aşılması insanın yeniden doğallaşması, doğanın insanlaşması, toplumsal yaşamda bugüne dek kökleşmiş bulunan cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkması ve insanla doğanın yeniden bütünleşmesi

insanlığın yeni ve daha ileri bir topluma geçişiyle; üretici güçlerin gelişiminin önündeki bütün engellerin kaldırılması ve bütün insanların gereksinimlerini karşılayabilecek üretimin yapılmasıyla mümkün olacaktır.

ÜRETİM BİÇİMLERİ VE TARİHİN AKIŞI

Marx ve Engels toplumların gelişimine dair kendi teorilerini, tarih tezlerini ve tarihsel materyalizmi sistematik olarak ilk kez **Alman İdeolojisi'**nde ele almaya başladılar. Üretim ve üretim biçimi konusundaki görüşlerini dile getirirken, yabancılaşmanın, sınıflı toplumun asıl olarak iş bölümünden kaynaklandığını, sınıflı toplumun değilse bile, sınıfların ilk biçiminin de aile ile başladığını söylediler.

"Bütün çelişkileri içinde taşıyan ve kendisi de aile içindeki doğal iş bölümünde ve toplumun ayrı ayrı birbirine karşıt ailelere ayrılışında yatan bu iş bölümü, aynı zamanda işin ve ürünlerinin üleştirilmesini, aslında nicelik bakımından olduğu kadar, nitelik bakımından da eşit olmayan dağılımını içerir; şu halde ilk biçimi, tohumu, kadın ve çocukların erkeğin kölesi oldukları aile içinde bulunan mülkiyeti içerir. Aile içindeki, elbet henüz çok ilkel ve gizli olan kölelik ilk mülkiyettir ki, bu mülkiyet ayrıca modern iktisatçıların tanımlamasına mükemmelen uymaktadır. Bu tanımlamaya göre mülkiyet, başkasının iş gücünden serbestçe yararlanma yetkisidir." (Alman İdeolojisi)

Marx ve Engels'in sınıflı toplumun ortaya çıkışında ailenin oynadığı önemli role dikkat çektikleri açık. Elbette ki buradaki aile burjuva aile değil, kendi tarihsel toplumsal koşulları içindeki ailedir. Zira ailenin yapısı ve örgütlenmesi de toplumsal gelişmeyle bağlantılı olarak değişir; feodalizmde geniş aile, kapitalizmde çekirdek aile gibi tarihsel toplumsal gelişme

basamaklarının her birinde, kendine özgü belirli aile yapıları vardır.

Sınıfların ortaya çıkmasından hemen önceki bu aile, kendi tarihsel koşulları içerisinde çok önemli bir yere sahiptir. Devletin henüz olmadığı bu aşamada aile toplumdaki en belirgin, en önemli otorite kaynağıdır. Maddi yaşamın örgütlenmesi ve toplumsal yapı karşılıklı olarak birbirini etkiler, burada ekonominin örgütlenmesi aile yapısında önemli bir etkindir; yani aile, iş bölümünün etkilerine dolaysız olarak açık olduğu için, sonuçları da ilk olarak ailede görülür. Avcı ve toplayıcı topluluklardan yerleşik yaşama ve tarım toplumuna geçiş, anaerkil aileden ataerkil aileye geçişi getirir; iş bölümünün gelişmesi ise kadının ve çocuğun babanın otoritesi altına girmesini... ve böylece sürüp gider.

Marx ve Engels, sınıflı toplumun kökleri ailede olduğu için, aile kurumu üzerinde özellikle dururlar. Çünkü geleceğin toplumu olan sınıfsız toplumun kurulabilmesi için aile baskısının, cinsiyetçi baskının ve diğer bütün baskı ve sömürü biçimlerinin tamamen ortadan kaldırılması gerekir. Marksizmin kurucuları cinsiyet ayrımcılığını, kadın sorununu asıl olarak ele alıp derinlemesine irdelemeye tabi tutmuş olmasalar da, bu konu bütün araştırmalarında ve çalışmalarında önemli bir yere sahiptir.

Tarihsel-toplumsal bağlamından kopuk bir aile yoktur, olamaz. Marx ve Engels **Alman İdeolojisi'**nde Stirner'le girdikleri polemikte onun burjuva aile idealinden ve ailenin çözülmesi gerektiğini bir türlü anlayamamasından söz ederler, özellikle bunun altını çizerler. Bu polemikte burjuva ailedeki ikiye bölünmüşlüğü de özellikle vurgularlar.

"Sefih burjuva evliliği ihlal eder ve gizlice eşini aldatır; tüccar spekülasyon, gizlice iflasa sürükleme vb gibi yollarla başkalarını mülkiyetinden ederek mülkiyet

kurumunu ihlal eder; genç burjuva yapabildiği anda kendisini ailesinden bağımsızlaştırır, kendi açısından aileyi fiilen ortadan kaldırır. Ne var ki evliliğe, mülkiyete, aileye teorik olarak dokunulmaz, çünkü bu kurumlar burjuvazinin pratik iktidarını üzerinde kurduğu temeli oluşturur. Çünkü bunlar (...) burjuvaları burjuva haline getiren koşullardır. Burjuvanın kendi varlık koşullarıyla bu ilişkisi genel biçimlerden birini burjuva ahlaktan alır.” (Alman İdeolojisi)

Marx, kapitalist toplumu derinlemesine analiz ettiği ölümsüz eseri **Kapital**'de kadının durumunu ve kadın emeğinin üretimdeki yerini ayrıntılı olarak ele alır. Kapital'i okuyanlar bilir, Marx kapitalizm altında özellikle işçi kadınların çalışma ve yaşam koşulları üzerine feministler dahil, kadın haklarını savunduğu iddiasında bulunan pek çok örgütten daha ayrıntılı bilgiye sahiptir. Sadece bilgi de değil, kapitalizmde kadının konumu üzerine de ayrıntılı bir bakışa sahiptir. Mesela, çalışma hayatına atılan emekçi kadının sadece aile yaşamına maddi katkıda bulunmakla kalmadığını; bunun yanı sıra günün önemli bir kısmında babasının ya da kocasının kontrolü altında olmadığı için kendisini daha özgür hissettiğini ve daha güçlü olduğunu belirtir. Bu durum aile yaşamını iki yönden etkiler. Bir yanıyla geleneksel aile yaşamının altını oyar; ev işleriyle eskisi gibi ilgilenemediği, ilgilenme olanağı olmadığı gibi iş yaşamı nedeniyle bağımsızlık kazanır. Marx bunu belirttikten sonra, bu durumun kadınla erkeğin gerçekten türün iki eşit cinsi olarak "ailenin daha yüksek bir biçimine" doğru yönelimine yol açtığını ekler.

Marx **El Yazmaları**'nda olsun, **Kapital**'de olsun kadın sorununun çözümünün, kadın-erkek eşitliğinin kapitalist toplum koşullarında biçimsel

olarak bile çözülemeyeceğinden hareket eder; burjuva toplumun, özellikle liberallerin konuya yaklaşımından köklü olarak farklı bir konumda yer alır; kadına oy hakkını savunan sufrajetlerden öteye gitmeyen bu harekete karşı, kadının kurtuluşu için köklü bir toplumsal dönüşüm gerektiğini söyler. Ancak toplumun bu devrimci dönüşümü için kadın işçilerin ve emekçilerin erkek sınıf kardeşleriyle birlikte mücadele etmelerinin önemini vurgular. İşte bütün toplumun bu devrimci dönüşümünden sonra yaşamın her alanında kadınla erkek aynı konuma gelecektir.

ÖZEL MÜLKİYET VE KADIN

*“Özel mülkiyet bizi öylesine alıklaştırmış ve sınırlı kılmıştır ki, bir nesne ancak ona malik olduğumuz, demek ki (o nesne) bizim için sermaye olarak var olduğu ya da bizim tarafımızdan dolayumsuz sahip olunduğu, yenildiği, içildiği, giyildiği, içinde oturulduğu vb. kısacası bizim tarafımızdan kullanıldığı zaman **bizimdir**. Her ne kadar özel mülkiyet sırası geldiğinde, sahip olmanın ötesinde bütün dolaysız gerçekleştirmelerini ancak **geçim araçları** olarak etkisi içine alır ve her ne kadar bunların araç hizmeti gördüğü yaşam, özel mülkiyet yaşamı, emek ve sermayeleştirmek ise de.*

*“Bütün bu fizik ve entelektüel duyular yerine, demek ki, **bütün** duyuların yalın yabancılaşması, **malik olma** duyusu belirmiştir. İnsanal varlık kendinden yola çıkarak kendi iç zenginliğini doğurmak için mutlak yoksulluğa indirgenmeliydi.” (El Yazmaları)*

Marx'ın burada dikkat çektiği şey önemli: kapitalizm daha çok şeyi mülk edinmeye uğraşırken, insana özgü duyuları ve duyguları darlaştırıp adeta dumura uğratar. Bu toplumda kadınlar da dahil her şey alınıp satılabilecek, yararlanılabilecek, kullanılabilecek mallardır. Elbette ki

bu durum kapitalist topluma özgüdür ve tarihsel olarak geçici bir durumdur. Sadece insanlığın teorik ve pratik olarak geldiği bugünkü gelişme aşamasına özgü herhangi bir nesnenin mal olarak indirgendiği, soyutlandığı geçici bir durumdur. Kapitalizmin fiziki ve duygusal olarak her açıdan yarattığı bu yoksulluk, Marx'ın sözleriyle "bu satılık yoksulluk" kapitalizmle birlikte aşılarak, insanlık "içindeki tüm zenginliğe" hayat verecektir.

Kapitalizmin insanı duygusal ve duygusal olarak nasıl yoksullaştırdığını belirten Marx, eleştirisini sürdürür. *"Topluluk şehvetinin ganimeti ve hizmetçisi olarak kadına yaklaşımda, insanın varoluşundaki sonsuz alçalma dile gelir, çünkü bu yaklaşımın gizi belirsiz olmayan, kesin, düpedüz ve apaçık bir şekilde erkekle kadının ilişkisini ve dolaysız ve doğal çoğalma ilişkisinin ele alınış tarzını göstermektedir."* (1844 El Yazmaları)³

Ne kadının ne de erkeğin toplumsal konumunda gelişmenin olmadığı bir toplumsal sistem altında özel mülkiyet toplumunda ne kadının ne de erkeğin toplumsal konumu yeterince gelişmez, gelişemez. Bu durumda nasıl ki herhangi bir malın özel mülkiyeti kişinin özel zevklerine hizmet ediyorsa, burada kadın da erkeğin özel zevkleri için vardır. İşte bu, kapitalizm altında insan doğasının ne kadar yoksullaştırıldığının açık kanıtıdır; insanların birbirleriyle ilişkilerinde bile belirleyici olan bencil çıkarlar ve bireyin istekleridir. Bu yüzden insanlar arasındaki ilişkilerde her birey, sadece kendi ihtiyaçları, kendi zevkleri ve hazlarıyla ilgilenir, diğer insanları ise ihtiyaçları olan bireyler olarak değil, kendisinin arzularını karşılayacak, ihtiyaçlarını

3 Daha önce Sol Yayınları'nın çevirisinden aktardığımız bu pasajı bu sefer Birikim Yayınları'nın çevirisinden aldık. Zira Marx'ın söyledikleri bu çeviride daha açık ve daha kolay anlaşılacak biçimde ifade edilmiş.

giderecek mallar ve nesneler olarak görür.

Bu nedenle kadının özgürlüğü ve erkek cinsiyetle eşit konuma gelebilmesi için sosyalizm bir çözüm değil, ama çözümün ön koşuludur. İnsan türünün tam gelişimi ve özgürleşmesi buradan başlayacaktır; kadının gelişimi ve özgürleşmesi de buradan başlayıp, potansiyel olan yeteneklerini açığa çıkararak ilerleyecektir. Kadının da erkeğin de türsel varlık olarak kurtuluşu, özgürleşmesi ancak kapitalizmin aşılmasından sonra, yeni ve daha ileri bir toplum olan komünizmde gerçekleşecektir.

KUTSAL AİLE'DE KADIN SORUNU

Marx ve Engels'in ortaklaşa yazdıkları ilk eser **Kutsal Aile**'dir. Bu eserde **Eugène Sue**'nün bir romanı olan **Les Mystères de Paris**'e ayrılan bir bölüm var. Marx bu bölümde romandan hareketle cinsiyet, kadın sorunu ve burjuva ahlak üzerine bir tartışmaya girişir; analitik bir değerlendirme yapar. Parisli bir fahişe olan Fleur de Marie karakterini ele alır ve onu *"canlı, enerjik, neşeli karakter özelliklerinde esnek olan ve bu özellikleri, insanlık dışı durumu içindeki insaniliğini açıklamaya yeterli olan biri"* olarak tanıtır ve onun güçlü bir karakter olduğunu da ekler: *"Çevresindeki acımasızlığa direnmeden teslim olan savunmasız bir kuzu gibi görünmüyor; kendi haklarını savunabilen ve kavgaya giren bir kız."* Burada Marx'ın üzerinde durduğu Fleur de Marie'nin de içinde bulunduğu sosyo-ekonomik sistemin kadına yönelik bütün kısıtlamalarına, baskılarına rağmen geleceğe dair umutlarını ve yaşam sevincini korumasıdır. Fleur de Marie, aynı zamanda kendini savunabilecek güce de sahiptir. Onun fahişelik yapmasının nedeni karakterindeki herhangi bir

zayıflık değil, ekonomik ve toplumsal koşullardır.

“İyilik ve kötülük Marie’nin gözünde, sadece törel iyilik ve kötülük **soyutlamaları** değildir. O iyidir, çünkü hiçbir zaman kimseye kötülük yapmamış, çevresine karşı her zaman **insancıl** olmuştur. O **iyidir**, çünkü güneş ve çiçekler, ona kendi öz ışıkları ve çiçek açan doğasını açıklarlar. O iyidir, çünkü henüz umut ve cesaret dolu bir **gençtir**. İyi olmayan durumudur, çünkü ona doğaya aykırı bir baskıda bulunur, çünkü onun ne insancıl içgüdülerinin belirtisi ne de insancıl isteklerinin gerçekleşmesidir; çünkü acılarla dolu ve sevinçten yoksundur. O durumunu kendi öz bireyselliği ile, kendi öz doğası ile ölçüştürür, yoksa **iyilik ülküsü** ile değil.” (Kutsal Aile)

Marx, Marie’nin gerçek bir insan olma özleminden söz eder, onu kısıtlayanın maddi koşullar olduğunu belirtir. Kitapta daha sonra Fleur de Marie’nin “ruhunun yeniden doğumu” için teslim edildiği bir rahip vardır. Bu rahip Marie’yi Hristiyan ahlakının kriterleriyle ölçer, yargılar. Oysa Marx ısrarla, onu fuhuşa itenin, kendisine başka seçenek bırakmayan maddi toplumsal koşullar olduğunu söyler.

“İkiyüzlü rahip, Paris’in erdemli insanların günün her saatinde, en kalabalık caddelerde, tıpkı bir zamanlar gece yarısına kadar aynı şeyi yapan Marie gibi kibrit satmaya çalışan 7-8 yaşındaki kızların yanından geçip gittiğini ve bu kızların neredeyse istisnasız Marie’nin kaderini paylaşacağını gayet iyi biliyorlar.” (Kutsal Aile)

Sanki hiçbir şey değişmemiş, 1830’ların 40’ların Paris’i ile 2000’li yılların İstanbul’unu karşılaştırın. Şimdi yaş sınırı biraz daha düşmüş, ellerindekiler de kibrit yerine kağıt mendil ya da su. Onların “ruhunu kurtarmaya” çalışanlar da rahip değil, ikiyüzlü tarikat mensupları.

Devam edelim. Marx’ın burada

asıl dikkat çektiği şey, işçi sınıfından kadınların ve genç kızların, tıpkı bugün de olduğu gibi burjuva toplum tarafından içine sürüklendiği, hatta buna mahkum edildiği zorlu yaşam koşullarıdır. İşçi sınıfının birer ferdi olan bu kadınlar, ancak emek güçlerini satarak yaşamlarını sürdürebilirler. Eğer yeteri kadar iş yoksa, yaşayabilmek için bazıları bedenlerini satmaya, fuhuşa zorlanırlar. Bu, kapitalizmin işleyişinin bir yan ürünüdür. Sürekli artan nüfus ve sürekli derinleşen ve genişleyen yoksulluk, kapitalizmin işleyişinin kaçınılmaz sonucudur, fuhuş da bunun yani kapitalizmin işleyiş yasalarının bir yan ürünüdür. Marx, ideolojik olarak açıkça görülen çelişiklere karşın, kapitalizmde kadın bedeninin de meta haline getirildiğini, hem de büyük bir ahlaki ikiyüzlülükle bunun yapıldığını belirtir. Bugün de farklı değil, reklamlarda kadın vücudu, cinselliği; sosyal medya ünlüleri ya da fenomenlerinde aynı şey, kadın vücudu, kadın cinselliği pazarlanır. Üstelik, dindar geçinenlerde bu ikiyüzlülük çok daha ileri boyutlardadır; tarikatlarda 6 yaşındaki kız çocukları, babaları yanında adamlarla “evlendirilirken”, vakıf yurtlarından kuran kurslarına, tecavüze uğrayan çocuklar; müritlerine kadın-erkek ayırt etmeksizin tecavüz eden “badeci şeyhler” bu ikiyüzlülüğün en açık kanıtlarıdır.

Bu pürten ahlakın ikiyüzlülüğünü B. Brecht “**Üç Kuruşluk Opera**”da fuhuşa sürüklenen bir kadının ağzından teşhir eder. Fahışeyi oynayan oyuncu, kendisine ahlaktan bahseden burjuva beyefendiye, ahlaktan önce ekmek gerek, çocuklara süt gerek diye yanıt verir. Bu bir tek cümle bile kapitalizmin, burjuvazinin ahlakının ikiyüzlülüğünü gösterir.

Yine Marx’tan devam edelim.

Kurgusal bir karakter olan Parisli fahişe Fleur de Marie'den hareketle, tartışma boyunca burjuva toplumun bu ikiyüzlü ahlakını yerden yere vurur. Önce kitabın yazarı Eugene Sue'yü, toplumda yerleşik olan katolik Hristiyanlığın doktriner ahlakını, değer yargılarını itirazsız kabul edip, olduğu gibi kitabına yansıttığı için eleştirir. Çünkü insan dinin bu katı kurallarında belirtildiği gibi dünyevi, bedensel gereksinmelerini yok sayıp görmezden gelecek kadar uhrevi bir varlık değildir. Bu, hele Fleur de Marie için hiç doğru değildir. Zira onun yaşamını sürdürebilmek için fahişelik yapmaktan başka hiçbir seçeneği yoktur. Eugène Sue'ye göre bir papaz Fleur de Marie'ye (bir fahişeye) nasıl büyük bir günah işlediğini, yozluk ve ahlaki çürüme içinde olduğunu anlatırsa, o fahişe hemen nedamet getirip ıslah olmaktadır. Zira, Marie, başka hiçbir seçeneği olmadığı halde, papaz ona bunları anlatıp tanrının emrini aktarır aktarmaz Marie, fahişelik yaptığı, günah işlediği için çok büyük bir suçluluk duyar. Marx, burjuva ahlakın ikiyüzlülüğünü yerden yere vururken, dinsel öğretilerdeki "ruhun kurtuluşu için tanrıya teslim olma, yani bedensel dünyevi olandan vazgeçerek, zihninin en saf haline ulaşmaya çalışan bu tek yanlılığın da ipliğini pazara çıkarır. Marx'ın burada şiddetle eleştirdiği olgu, bedeni, bedensel olanı aşağılayarak çileciliğe kadar varan dinsel öğretilerdeki zihninin tek biçimliliğidir.

Romanın ilk bölümünde Fleur de Marie kendi durumunu bir biçimiyle kontrol edebilmektedir. Kendisinin sorumlusu olmadığı bu hayat, iyi bir hayat olmasa da dinin önüne koyduğu ruhunun kurtuluşunu hedefleyen "yeni"(!) hayatı çok daha kötüdür. Çünkü asla sorumlusu olmadığı "günahlarının" kefaretinin ödemeye

zorlanmaktadır. Marx burada işçi sınıfının içinde yaşadığı koşulları ve bu koşulların işçi sınıfından kadınları içine sürüklediği böyle bir hayatın sorumluluğunun asla Fleur de Marie gibi insanlara yüklenemeyeceğini, sorumluluğun onları açlığa, yoksulluğa ve sonunda fuhuşa sürükleyen kapitalizmde ve burjuva toplumda olduğunu belirterek eleştiri okunu bunlara yöneltir; püriten ahlaki teşhir eder.

"Senin olan her şeyi satılabilir, yani faydalı hale getirmelisin. Soruyorum politik-iktisatçıya: Bedenimi satışa sunarak, başkalarının şehvetine teslim olarak para kazanırsam, iktisadi yasalara uyum olur muyum? Politik iktisat buna şöyle cevap veriyor: Benim yasalarımı çiğnemiş olmazsın, ama yeğenim ahlakla, yeğenim dine soralım bir kere de" diyen Marx, **El Yazmaları**'nda bir dipnot olarak şunları ekler: *"Fuhuş işçinin genel fuhuşunun tekil bir dışavurumundan başka bir şey değildir ve fuhuş içine sadece fuhuş yapmanın değil, ama onu o duruma düşürenin de -bu ikincisinin alçaklığı daha da büyüktür- girdiği bir ilişki olduğuna göre, kapitalist vb. bu kategoriye girer."*

Bu söylediklerimizden Marx'ın eleştirilerinin sadeci işçi sınıfının kadınların durumundan kaynaklandığı sonucu çıkarılmamalı. Zira bir bütün olarak kapitalizmin kadınlara dayattığı toplumsal rolün onları ne kadar darlaştırdığını, bu sınırlamanın onları nerelere sürüklediği Marx'ın dikkatinden kaçmaz; keskin zekasıyla bir bütün olarak kapitalizmde kadının durumunu tartışmaya açar.

Marx, Yeni Hayat Yayıncılık tarafından yayınlanan İntihar Üzerine'de (derleme), adeta kocasının kölesi durumuna düşürülmüş bir kadından söz eder. Çirkin ve çirkin olduğu kadar da kıskanç olan bu koca, kadının evden dışarı çıkmasını dahi engelleyerek yaşamı ona zindan eder. Bu da yetmez, kadını kendisiyle

cinsel ilişkiye zorlar. Bu örnekten hareketle, *"Talihsiz kadın katlanılmaz bir köleliğe mahkum edildi ve bu köleliği dayatan Maseur d. M. den başkası değildi. Üstelik bunu bir yandan medeni kanuna ve mülkiyet hakkına, bir yandan da aşkı sevgililerin özgür duygularından koparan ve cimrinin hazinesine yaptığı gibi kıskanç kocaya karısını kilit altında tutma izni veren toplumsal şartlara dayandırmıştı"* diyen Marx, kadının ezilmesinin en temel iki boyutunu gösterir. İlki kuramsal boyuttur; yasalar ve burjuva toplumun geleneksel olarak yerleşmiş yaşam alışkanlıkları, töresiyle, ahlakıyla kocaya, karısı üzerinde otorite olarak davranma yetkisi verir, öğretir. Diğeri, var olan toplumsal nesnel koşullardır. Kapitalizm, insan dahil her şeyi meta haline getirir. Kapitalizmin asla çözmediği, çözemeyeceği kadın-erkek ilişkisinde de durum farklı değildir; burjuva ailede kadın, insan olarak özne değildir; kocanın karısıdır, adı bile ikinci plandadır, bir meta muamelesi görür.

Daha önce Marx'ın kadının durumunun ve kadın-erkek ilişkisinin bir toplumun gelişkinliğinin göstergesi olabileceği yönündeki değerlendirmesinden söz etmiştik. Burada da olan budur; insanın bencilliği ve toplumdaki diğer insanlara, bir bütün olarak topluma yabancılaştırmanın boyutunu ortaya koyar bu durum. Kapitalizmde kadın erkeğin eşiti, sevgilisi, yoldaşı değildir; olsa olsa mülk olarak var olabilir. Bu yüzden *"kıskanç adam sevebileceği bir köleye ihtiyaç duyar, ama bu sevgi sadece onun kıskançlığının cariyesidir. Tüm bunların üstünde, kıskanç adam özel mülk sahibidir."* (K. Marx İntihar Üzerine)

Marx'ın ele aldığı bir diğer vaka, bir gece nişanlısının evinde kalan genç bir kızın kendi ailesi tarafından herkesin önünde aşağılanmasıyla intihara sürüklenmesidir. Hakeza bir diğer örnek, teyzesinin kocası tarafından hamile bırakılan bir kadının kürtaj yaptıramamasının sonunda

intiharıdır.

Bu intihar olayları, Marx'ın çevirisini yaptığı yazılar arasında yer alır. Ama Marx sadece çevirmekle kalmaz, yer yer kendi görüşlerini de ekler. Burjuva ailenin kadın için nasıl bir cehennem olduğunu, nasıl baskıcı ve köleleştirici bir kurum olduğunu belirtir. Daha iyi bir toplum, daha iyi bir yaşam için burjuva ailenin köklü bir değişim geçirmesinin hatta dağıtılmasının zorunluluğundan söz eder.

EKONOMİ POLİTİK, CİNSİYET VE AİLENİN DÖNÜŞÜMÜ

Marx, **Komünist Manifesto**'dan önce kadın sorunu, cinsiyet ve aileye dair yazılarında, kapitalist toplumda kadının genel durumunu ele alırken, **Komünist Manifesto**'da ve özellikle **Kapital**'de cinsiyet ve aile konusunu ekonomi politik baği içinde ele almaya başlar. Marx'ın Engels'le birlikte yazdığı **Komünist Manifesto**'da toplumdaki maddi ekonomik koşulların değişimine bağli olarak burjuva ailenin değişimi vardır. Burjuva ailenin çözülmesinin maddi ön koşullarının doğup geliştiğini gösterirler: Kapitalist toplumda burjuva aile idealize edilse de işçi sınıfı saflarında ailenin maddi gerçekliği çok daha farklıdır.

"Günümüz toplumunun en alt tabakası olan proletarya, düzeni oluşturan toplumsal katmanların üst yapısını tümüyle ortadan kaldırmadan ayağa kalkıp doğrulamaz." (Komünist Manifesto)

Açıkça anlaşılacağı gibi, sadece kapitalizmin yıkılması, burjuva toplumun yıkılması yetmez; aile dahil burjuva toplumu oluşturan bütün kurumların değişip dönüşmesi, hatta burjuva ailenin tamamen dağılması zorunludur.

"Modern sanayi ne kadar gelişirse erkek emeğinin yerini o ölçüde kadın emeği alır. Cinsiyet ve yaş farklılıklarının

işçi sınıfı için hiçbir ayırt edici toplumsal geçerliliği kalmamıştır artık. Bütün işçiler yaş ve cinsiyetlerine göre maliyetleri değişik olan birer emek aracıdırılar.” (Komünist Manifesto)

Kapitalizm, makinelerin gelişimiyle birlikte, daha önce sadece erkek işçilerin yaptığı işleri kadın ve çocuk işçilere yaptırmaya başlar. Bunun temel nedeni, aynı işi yapıyor olmalarına rağmen kadın ve çocuk işçilere ödenen ücretlerin daha düşük olmasıdır. Sermaye bu sayede daha çok artı emek emecektir.

Komünist Manifesto'da bir programa uygun olarak en kısa en özlü biçimde ifade edilen bu konu, daha sonra Marx tarafından **Kapital**'de daha geniş olarak ele alınıp irdelenir. Makineli üretimin gelişimiyle birlikte kadın emeğinin büyük sermaye tarafından sanayide kullanılmaya başlanması, çalışma koşullarının vahşiliği ve iş gününün uzunluğuna karşı işçi sınıfının verdiği, Marx'ın, **Kapital**'de **gizli iç savaş** dediği mücadelede kadın işçilerin etkin rolüne dikkat çeker. Kadın işçilere erkeklerden daha düşük ücret verilmesi, artı-değer sömürüsünü ve sermaye birikimini artırırken, özellikle kadının anneliği bile sermaye tarafından kadına karşı bir silah olarak kullanıldı, kullanılıyor. Bu durum kimi zaman işçi hareketinde bölünmelere neden olup zorluklar yaratsa da, asıl olarak kadınların çalışma hayatına katılmaları, erkek egemen bakışın kırılmasında etkili oldu, önemli sonuçlar yarattı.

Marx, kadının ezilmesinin ve sömürülmesinin kapitalist sistemin sürdürülmesiyle doğrudan bağı ve ilişkisini ele alır. Emek gücü pazarında kadın emeği daha düşük ücrete tabi olduğundan erkeklerde bir rekabet söz konusudur; sermaye bu durumdan yararlanarak ücretleri genel olarak düşürmeye çalışır. Ancak kadının bu

sistemde hem cinsel olarak hem de işçi emekçi olarak sömürüsü birbirinden ayrılmaz. Kapitalizmin derinlemesine anlaşılması ve bu toplumsal sistemin aşılabilmesi için kadının sınıfsal ve cinsel olarak uğradığı çifte sömürü ve baskı bütünlüklü olarak ele alınmalı, kapitalizme karşı mücadelede yerli yerine oturtulmalıdır. Yoksa sadece kadının cins olarak tek yanlı sömürülmesine karşı harekete geçilmesi ne kadının kurtuluşunda ne de emeğin kurtuluşunda yeterince etkili olmayacaktır.

Sonuç yerine şunları söyleyelim. Marx ve Marksizm, kadının cinsel sömürüsünün ve ezilmişliğinin aile ile, sınıflı toplum ile başladığını, tarihsel süreçte değişerek, derinleşerek bugüne kadar sürdüğünü, ama bunu asıl olarak ekonomideki bağıyla birlikte gösterir. Feministler dahil bütün burjuva kadın hakları savunucuları bu baskı ve sömürünün sınıflarla, ekonomiyle bağını görmezden gelip yok sayarak erkek egemenliğinin kırılması, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması derler. Oysa söyledikleri, yasalar önündeki biçimsel eşitliktir. Bu eşitlik sağlansa bile (kaldı ki kapitalizm koşullarında bu bile mümkün değildir), kapitalist özel mülkiyetin varlığı, ekonomik terörün varlığı burjuva toplum koşullarında kadının konumunda önemli bir değişim yaratmaz. Kadının özgürlüğü ve kadın erkek eşitliğinin ön koşulu kapitalist özel mülkiyete son verilmesidir. Kadının kurtuluşu sosyalizmle başlayacak ve kendi eseri olacaktır.⁴

4 Son Not: Metin boyunca 1844 El Yazmaları ile Kutsal Aile'den yapılan alıntılar aksi belirtilmemişse Sol Yayınları'nın çevirisinden aktarılmıştır: Alman İdeolojisi'nden yapılan alıntılar ise Evrensel Yayınları'nın çevirisindendir.

Silvia Federici'nin 'Ücret Patriyarkası' Üzerine

..... sena kızılırmak

Silvia Federici'nin Ücret Patriyarkası / Marx, Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm Notları adlı kitabı çeşitli tarihlerde yazılmış, toplam yedi makaleden oluşur. 1975'den 2010'lara kadar uzun bir zaman dilimini kapsayan bu makalelerin teorik bir zenginlik taşıdığı için güncel kaldığını düşünmeyin. S. Federici, kendi dönemdaşı olan feministlerden ileri, farklı bir şey de söylememiştir ama iddiası budur.

Öte yandan, o günden bugüne feminizmin tutarsızlığının ve aymazlığının iyi bir örneğidir ve hala feminist (sosyalist feministler dahil) hareketin görüş ve yaklaşımını yansıtmaları bakımından ele almamızı mecbur bırakmıştır.

Kitaptaki makalelerin ortak paydası, ev içi emek meselesi ile Marx ve Marksizm karşıtlığı ve çarpıtmasıdır. Yazar, ev içi emek meselesini ele alırken de, Marx'ı, Marksizmi altetme çabası içindeyken de adeta her şeyi imgeleminde yeniden yaratıp, yarattığı üzerinden kavgaya

ederek zaferini ilan eder. Örneğin, ev içi emeği açıklamaya çalışırken Marx'ın kavram ve kategorilerine başvurur ama bunları olduğu şeyden farklılaştırır, buna da "genişletme", "feminist kuramı" güçlendirme adını verir. Dahası, öngörüsüz ve eril ilan ettiği Marx, tam da bu eril niteliği ve idraksizliğinden kuramını ev içi emeğe vardırabilmiştir... Kahretsin, bu iş de yazarımıza kalmıştır!

Yazarın makalelerindeki her bir yanlış ve tutarsızlığa, çarpıtmaya ayrı ayrı değinmek, kitabı kaldırıp atmaya varacak kadar bıktırıcı olacağından ev içi emek meselesi kapsamında sınırlamak uygun olacaktır. Ama okurun aklında kalmasın...

Peki neden atmak yerine bu zahmete girişiyoruz?

Türkiye'de 90'larla birlikte feminist yazının çevrilmesine dair başlayan yönelim, 2000'lerle özel ve kapsamlı bir çalışmanın önemli bir ayağı olarak devam etti. Bunun birbiriyle bağlantılı iki anlamı vardır:

Birincisi, geniş kadın kitlesini -özellikle genç ve eğitilmiş- feminist ideoloji ile buluşturup devrimci, sosyalist olanla arasına barikat kurmak... ki, 80'lerin sonu itibarıyla kurulan feminist örgütler (ya da kişiler) ağız birliği etmişçesine işe devrimci örgütlere, sosyalizme hakaretle başlıyorlar ve uluslararası sermaye kurumları tarafından fonlanıyorlardı. Feminist yazının çevirisi bu kesimin hem işi hem de gıdası oldu.

İkincisi, Sovyetler'in dağılışıyla nice sosyalist parti arasında sosyalizme, devrime ve devrimci olana şüphe ve kafa karışıklığını arttırmanın ve hızlandırmanın işlevli bir aracıydı feminist yazın. Nihayetinde kapitalist sınıfın onlara yatırımı, 2010'lara değin belli bir sonuç da verdi: Sosyalist kurtuluş yerine "feminist kurtuluş" çokları için ilk sırayı aldı.

Bu, ilk kez burada uygulanan bir yöntem de değildi. '68 Devrimci Hareketi sırasında da benzer bir şey gerçekleşti; AB ve ABD'de... Hareketin şu ya da bu biçimde içinde bulunan ya da başını çeken bir çok komünist parti veya komünist partililerin ideolojik-politik zayıflığı sayesinde, 1. Dünya Savaşında ideolojik-pratik olarak yenilen feminizm -en radikalleri bile kendini, burjuvazinin emperyalist çıkarlarına gönüllü olarak adadılar- yeniden gelmiş, kısa sürede bu çatlaklardan içeri girip, sadece bir etki yaratmakla kalmamış, kimi komünist partili kadınların teorik-politik üretimlerini feminizm teorisini üretmek üzere devşirmişti. Hayır, bu feminizmin gücünden değil, Marksizmi ve Leninizmi dogmatik ele alıştandı. 70'lerden 90'lar boyunca "feminist teori / kuram" esasta bunların elinden çıktı. Bizimkilerin keşfi bu eski ürünlerin 90'larla başlayan çevirileriyle oldu. Hatta Avrupa'da bile artık gündem dışı kalmış nice şey, burada daha yeni gündem yapılırken, neredeyse hiçbir

cümlesi değiştirilmeden kabul gördü.

Avrupa'daki bu eski Marksist-sosyalist menşeli yazarlar, o sırada kadınlara ve işçi sınıfına "yeni bir mücadele alanı" açtıklarını iddia ediyorlardı. Çünkü henüz sosyalizm ve işçi sınıfı karşısında tutunacak durumda değillerdi. Ama Stalin karşıtlığıyla bu işi tamamlamaya çalışıyorlardı. Buradakiler ise Sovyetlerin dağılmış olmasının avantajıyla sosyalizmi ve sosyalist kurtuluşu rafa kaldırarak feminizmi içeri alıyorlardı. Burada keselim en iyisi, çünkü tüm bunlar başka bir yazı konusu. Ama S. Federici'nin kitabına bu açıdan baktığımız bilinmelidir.

-I-

1972'de Selma Games ve Maria-Rosa, Dalla Costa, kendi tanımlarınca "ortodoks Marksizme" karşı çıkarlar ve ayrı ayrı "kadın sorunu" üzerine makaleler yazarlar. Birleştikleri nokta, ev kadınının ev içi emeğine Marksizmin hakettiği önemi vermemesi; bu emeğin her iki sınıf tarafından da sömürüldüğüdür.

Dalla Costa, "ev kadınının ailede ürettiği şeylerin sırf kullanım-değerleri değil, kocasının daha sonra işçi pazarında "özgür" ücretli işçi olarak satabileceği "işgücü" metasını da ürettiğini işaret eder. Ev kadını üretkenliğinin (erkek) ücretli emeğin üretkenliğinin önkoşulu olduğunu, söyler. "Devlet tarafından örgütlenen ve korunan çekirdek aile, bu 'işgücü' metasının üretildiği sosyal fabrikadır." der. (Dalla Costa'dan aktaran Maria Mies, Ataerki ve Birikim)

Böylece 70'lerde "kapitalizmi yıkma stratejisi" olarak ev içi emeğin ücretlendirilmesi kampanyasını başlatırlar. İtalya Komünist Partisi parlamento'ya 55 yaşındaki ev kadınlarının emekli sayılıp, maaşa bağlanmasına dair önerge verince, Dalla

Costa İtalyan Komünist Partisi ile arasını açar. Çünkü, o, emekli maaşı değil, tümünden kadınların ücretlendirilmesini ister, başka türlü kadının bağımsız olamayacağını söyler. Sonunda Dalla Costa, İtalyan Komünist Partisinin yönetiminden istifa etmekle kalmaz, safını değiştirip "feminist kuramın" yazarlığı ve eylemciliğine soyunur.

Ne var ki, bu görüşü kabul edenler arasında bile büyük bir tartışma çıkar. Sosyalistler böyle bir ücretlendirmenin¹ iddia edildiği gibi kadının bağımsızlığı ve özgürlüğünde güçlü bir yerinin olmayacağını söylerken, feministler bu ücreti kimin ödeyeceği ve hangi kısımlarının ücretlendirileceği ile nasıl ücretlendirileceği üzerine ayrışır. 70'lerin sonunda bu tartışmalar söner ve ücretlendirme stratejisi kitlesel mücadeleye de dönüşmez.

Ama işte, tartışmanın en civcivli zamanında Silvia Federici, James ve Dalla Costa'nın yaklaşımını temel alarak tartışmaya dahil olur. **S. Federici, ev işlerinin ücretinin sermaye tarafından ödenmesi gerektiğini ileri sürer. O sırada başka başka feministler de ücreti tek tek kocaların ödemesi gerektiğini savunmaktadır.** Ancak 70'lerin ekonomik krizi sırasında bu çok da çekici gelmez, hele kadınlara ve işçi sınıfına yeni bir mücadele alanı açma iddiası düşünülürse. Eh, şu halde Federici'nin ev işleri için neden sermaye tarafından ödeme yapılacağı meselesini de açıklığa kavuşturması gerekir, ama o bunun yerine "sol" adı altında genelleştirdiği kesime veryansın eder. Bu veryansın esnasında ancak ev işlerini kapitalist üretimin neresine koyduğunu

güç bela takip edebiliyoruz.²

Federici özetle şunları iddia eder:

Kadın sermayeye çalışır (=ev içi emek, yeniden-üretimdir) ve Sermaye üretir (=ev içi emek ile gerçekleşen yeniden-üretim, bir üretken-emektir). O halde kadının ücretsizliğinin kabul gördüğü aile kurumu "sermayenin sermaye için yarattığı bir kurumdur" (sy. 22, age), "ücretsizliğe son verildiğinde sermayeye bedel ödetmiş oluruz" (age, sy 22), bunu, sermayeyi 'ortadan kaldırmak' isteği olarak ortaya koyar, ailedeki kadın-erkek gerilimi (toplumsal cinsiyet eşitliği) son bulur. Kadının artık çalışma hakkı talep etmesine gerek kalmaz. Zaten bu, "daha fazla çalışma, daha fazla sömürülme" (sy.17) talebidir. Kadın aldığı bu ücretle kendi geçimini sağlayacak, zamanı kendi isteğine göre serbestçe kullanacaktır. Böylece sermaye erkek işçi yoluyla aileyi denetleme ve dizginleme işini yapamayacaktır. Zaten fabrika üretimi kaldırılmadığı sürece ev içi emek de kalkmayacaktır, ister kapitalist, ister sosyalist olsun, ki bu sorunda 'sol'un kapitalizmle ortaklaşması bu nedenledir. Kısaca Federici, ev içi emeğin ücretlendirilmesini her şeyi değiştirmenin, sermayeyi ortadan kaldırmanın mihenk taşı olarak görür.

S. Federici daha sonraki makalelerinde ücretsizliğe vurgu yapmakla birlikte ücret talebini hiç dillendirmez. Bunun yerine "Marx'ın kategorilerini" genişletmekle uğraşır. O artık "feminist kuramcı" olarak karşımıza çıkar. Kitabın daha yakın tarihli makalelerinde ise, "müşterekçi" olur, hatta "Marx yaşasaydı" onun da "müşterekçi" olacağına dair inancını belirtir. (sy. 85) Yani Federici'nin kitap boyunca bir çekirge gibi sürekli zıpladığına tanık oluruz. Kendiyle

¹ Aslında ücretlendirme Avrupa'da 70'lerde "feminist strateji" olarak çıksa da, SSCB'nin ilk on yılında partili kimi kadınlar tarafından gündeme getirilmiş, birçok yanılla tartışılıp sonuçlandırılmıştır. Amaç ev kadınlarını belirleyici olan toplumsal üretim ve toplumsal yaşamın içine çekmek, kadının ev içi köleliğini kaldırmazken, böyle bir ücretlendirmenin hem yanlış olacağı, hem de ters tepeceği kabul edilir.

² Bu "veryansınlara" hiç girmeyeceğiz, zira aynı cümle içinde bir dizi hata ve yanlış bir araya getirebilen bir zihinle tartışmaya değmez. Öte yandan "sol" diye kimden bahsettiği de belli değildir... bizde de CHP'ye sol deyip solu eleştirenler var...

birlikte kavramlara da parandeler attırır.

Peki, artık, Federici'nin hikayesini bildiğimize göre, Federici -ev içi emek ve Marx bağlamında konuya biraz daha yakından bakalım.

-II-

Silvia Federici, Dalla Costa'dan aldığı ev içi emeğin yeniden-üretim olduğu fikrini çok benimser. İşgücünün yeniden-üretimi asıl olarak Marx'ta vardır ama Marx, adeta Federici'yi hayal kırıklığına uğratmıştır. Tüm üretim sürecini en ince ayrıntısına kadar inceleyen Marx, "ev içi emek meselesini kuramlaştırmadan bırakmıştır." (sy.43) "... üretim döngüsünde" yer alan ev kadınlarını görmemesini, onun erilliğine ve "stratejik önemi idrak edememe" sine bağlar. O halde Federici için yapılacak şey bellidir:

"Marx'ın toplumsal yeniden üretim kavramını genişleterek ev içi emeğin "emek-gücünü" üreten faaliyet olarak ve bu itibarla kapitalist üretimin ve servet birikiminin asli koşulu olarak tanınmasını merkeze alan bir feminist kuramın temeli haline (sy. 43-44) getirmektedir.

Feminist kuramcımızın ev içi emeğin yeniden-üretim ve üretken-emek olduğuna dair ısrarının, başlangıçtaki tek nedeni ücretin sermaye tarafından karşılanması gerektiğine dair inancıdır. Doğru ya, sermaye, sermaye üretmeyen bir emeğe neden ücret ödesin!?

Ne var ki, Marx'ın "kategorileri"ni alıp, onu genişletmekte bir işe yaramıyordur. Bir adım daha atar Federici:

"Marx'ın, kategorileriyle çalışabileceğimizi ancak bu kategorileri yeniden inşa ederek mimarı düzenlerini değiştirmemiz gerektiğini; böylece ağırlık merkezi münhasıran ücretli emek ya da meta üretimi olmaktan çıkar,

emek gücünün üretimini ve yeniden üretimini, özellikle bunların kadınlar tarafından evde yürütülen bölümünü içerir. Böylece önemli bir birikim ve mücadele alanının yanı sıra, sermayenin karşılığı ödenmemiş emeğe ne derece bağımlı olduğunu ve iş gününün tam uzunluğunu ortaya çıkarırız." (sy.68)

Harika!

"Marx'ın kategorileri" nesnel olandan çıkıp onu anlattığı için Federici'ye uymaz, hemen mimarlıkla bunları olduklarından başka alanlara (anlamlara) doğru yolculuğa çıkarır... Federici'yi kapitalizmin mevcut ağırlık merkezi de mutlu etmez, onu da değiştirir... iş gününü fabrikadan eve uzatır... Böylece ev işlerini otomatikman "üretim döngüsü"ne sokup, üretken-emek payesini kazandırarak ağırlık merkezi meselesini de ispatlamış olur...

Boşuna demiyoruz Federici'nin her şeyi önce kendi imgeleminde yarattığını... gerçekten "kuram oluşturmaya" böylece bakıyor, kitap boyunca kuram mimarlığını gösteriyor...

Peki, Marx'ın yeniden-üretimi ne diyor da Federici'ye uymuyor?

Marx, emek-gücünün yeniden üretimini, üretim sürecinin (işçinin çalışması) içinde tespit eder. İşçi (kadın ya da erkek), belirli bir zaman karşılığında emek gücünü patrona satar, sattığı bu emek-gücünün değeri onun her gün yeniden kendini üretmesi, yani geçim araçlarını alabilmesinin karşılığıdır. Bu, işçinin çalışması içindeki gerekli-emek kısmıdır. Emek-gücünün yeniden üretimi, çalışma dışında herhangi bir yerde, ötesinde berisinde değil, üretim sırasında gerçekleştirilir. Ev içi emeğin, ertesi gün yeniden çalışabilecek biçimde "işgücü metarı" tarafından kullanıldığı doğrudur ama "işgücü metarını" bu anlamda ürettiği doğru değildir. O, yeniden üretim için alınan geçim araçlarının son şeklini

verir ya da tüketmek için kullanılma kısmında harcanır. Ev içi emekle artık gerçekleşen bireysel emek ve bireysel tüketimdir.

İşçi (bir kez daha söylüyoruz, işçinin cinsiyeti değildir ama feministler her işçi ifadesini erkek okumakla sabıkalıdır!) her gün çalışarak bunu yeniden yeniden sağlar üretir. Nasıl ki, artı-değer üretimi dolaşımda değil, üretim sırasında gerçekleşiyorsa yeniden-üretim de öyledir. Artı-değerin dolaşımda yaratılmaması ama dolaşıma çıkarak kendini başka bir metada bularak geri dönmesi gibi, yeniden-üretim de kendini başka bir metada (ücretin para karşılığı gibi) ifade eder, sürecini tamamlar. Ev içi emek, onun tamamlandığı yerde, yani ücretin (gerekli emeğin değeri olarak) gereksinimler ölçüsünde yeniden kullanıp tüketilmesidir.

Demek ki, Federici ne kadar, bizim amacımız "üretken güçler" kapsamında meşruluk kazanma isteği değil (sy.21) vb. dese de, sistemin kendi varlığının, üretim yasalarının bunu dayattığını içten içe kabul eder, bu yüzden ev içi emeği yeniden-üretimin içine koyar. Ve Federici bunu yaparak kapitalisti, işçiyi değil, ev kadını kandırmış olur. Ona değiştirilmiş, kurgulanmış gerçeklerle süslü, kurgusal bir umut vermiş olur. Ev içi emek sermaye üreten bir güç olsaydı, 70'lerde bu mücadele öyle kendiliğinden sönümlenip unutulmazdı.

Devam edelim...

S. Federici'nin ev içi emeğin üretken emek olduğuna dair yegane dayanağı yine Marx'tır. Ondan aldığı üretken-emek tanımını kendi düşüncesinin bir ispatı olarak görmüştür.

Marx'ın Artı-Değer Teorileri kitabında geçen tanım (Federici'nin aktarımıyla) şöyledir:

"O halde üretken-emek, emtia üreten veya doğrudan emek gücünün kendisini üreten, eğiten, geliştiren, idame eden ya da yeniden-üreten emek olacaktır."

Federici'nin bu tanımdan mutluluk duyduğu kesin. Çünkü o, zaten (tıpkı Dalla Costa gibi) ev içi emeği işgücü metai üreten emek olarak kabul etmiştir; herkese de böyle olunması gerektiğini salık vermiştir. Bu inançla alıntıda geçen "... emtia üreten... emek-gücünü üreten... idame eden..." vs her bir noktada ev içi emeği görür, görünmesini ister... Marx'da işte görmüştür de erilliğinden, ev içi emeğin sistemdeki yerini idrak edememesinden olmuştur bunlar!!! Öyle ya da böyle Marx sayesinde Federici bu imkansız ispat işinden el çabukluğu ile kendini kurtarıvermiştir. Oysa Marx, üretken-emeği Artı-Değer Teorileri kitabında çok çeşitli örneklerle anlatmıştır. İnsan hayrete düşer, bu kadar açık anlatımı Federici neden anlamamıştır diye... Ama işte, feminist kuramcımız boşuna Marx'ı eril ilan etmiyor, ona erkek egemen bakışı yapıştırmıyor... Kadınların gözünde o çok sıradan algılayışa ("erkek işte!") hitap etmiyor... Bunu neredeyse her makalesinde döne döne yapıyor... bir şeyi kırk defa söylersen misali...

Peki bir de Marx'ın kendi sözlerine, nasıl anlattığına bakalım...

Marx, Kapital'de, daha kapitalist üretimi olduğu gibi almadan, işin abecesi diyebileceğimiz kısımda üretken emeği, emek süreci içinde şöyle alır:

"...emek sürecinin basit öğeleri şunlardır: 1. İnsanın kişisel etkinliği, yani işin kendisi, 2. İşin konusu ve 3. İşin araçları... (sy. 181)

Emek sürecinin tümünü, sonucu açısından, ürün açısından incelersek, hem araçların, hem de emek konusunun üretim araçları olduğu ve

emeğin kendisinin üretken bir emek olduğu açıkça görülür.” (Kapital I, sy.183)

Marx, bu cümlesinin altına şu notu düşer: “Üretken emeğin ne olduğunu daha emek süreci açısından belirlemeye yarayan bu yöntem hiçbir zaman kapitalist üretim sürecine doğrudan uygulanamaz.” Bu dipnotu düşmesinin nedenine geleceğiz ama devam...

Marx, emek sürecinin tümünü sonucu/ürünü açısından incelerken bütün süreci en iyi anlatan şeyi özellikle öne çıkarır. Bu, emek araçlarının üretimidir. Emek araçlarının üretimi, emeğin üretkenliğinin en doğrudan ispatıdır. Böyle bir emek süreci yalnızca faydalı emek olarak tanımlanamaz.

Öte yandan, toplumların nasıl bir üretim içinde olduğunu bize veren ipuçları yine bu emek araçlarında gizlidir. Örneğin bir taş balta ile tunç/demir balta başka toplumları işaret ettiği gibi, başka bir çalışma-üretim düzenini, niteliğini de anlatır. En basitinden bir tunç/demir balta üreticisinin var olabilmesi için, onun kendi gereksinimlerinin üreticisi olmaması gerekir. Demir baltayı üretecek emek-zamanına sahip olmak, diğer gereksinimler için üretim zamanı kalmaması demektir. Demircimiz kendisi için üretim yapmamakta, üretimi/ürünü (diyelim demir saban) bir başka emek konusunun emek aracıdır. Bu yüzden onun emeği faydalı emek olmaktan çıkmış, üretken emek durumundadır.

Marx, üretken-emeği, üretken-tüketimle anlatmaya devam eder.

“Emek, maddi öğelerini, konusunu ve araçlarını kullandığı, bunları tükettiği için bir tüketim sürecidir de. Bu üretken tüketim, bireysel tüketimden şöyle ayrılır: Bireysel tüketimde canlı bireyin hayatta kalabilmesi için ürünler kullanılıp tüketilir. (Ev içi emekte olduğu gibi -bn), Üretken tüketimde

ise, ürünler, emeğin, canlı bireylerin emek-gücünün etkinliklerinin devamı için tüketilir. (Demircinin ürettiği gibi -bn) (...) öyleyse, araçları da konusu da zaten ürün olan emek, ürün yaratmak amacıyla bu ürünleri tüketir ya da başka bir deyişle bir dizi ürünü, başka bir dizi ürünün üretim aracı haline getirmek için tüketir.” (Kapital II, s. 186)

O halde üretken-emek, en basit haliyle bile -yani daha kapitalizmden söz etmiyoruz- bireysel kendi gereksiniminin üretimi ve tüketimi anlamıyla anlaşılabilir, konulamaz.

Denilebilir ki, ama ev kadınının ev içi emeği de zaten patronun gereksinim duyduğu işgücü metana harcanıyor. Federici de böyle diyor, o yüzden hemen Marx’ın “kapitalistin en değerli üretim aracının yani işçinin kendisinin üretimi” sözünü, yine Marx’a ait “makine temizliği”nin sermayenin değerlendirilmesindeki yeriyle -bunu anladığı meçhul!- birleştiriyor.

Yani, bir an “işgücü metanı” bir insan olarak değil, “emek aracı” olarak alalım ve Federici’ye uyup “makine temizliği”nin ev içi emek tarafından yapıldığını kabul edelim. (Burada insan-üretimi (üreme) şimdilik konu dışıdır.)

Marx, makineleri ölü emek, işgücünü canlı emek olarak koyup, ölünün diriltildiği yegane şeyin bu anda yaşandığını söyler. Canlı emek, ölü emeğe (makineye) kendi canını aktararak onu diriltir. Yani canlı emek olmadan ölü emek-sermayenin değerlendirilmesini sağlayamaz. Öte yandan, her emek arzu ancak kendinde sabit kalmış değer kadar sermayeyi değerlendirebilir, bu yüzden de kapitalist için onun ömrünün uzunluğu önemlidir. İşte “makine temizliğinin” yeri burasıdır.

Şu halde varsayımımıza göre, ev içi emek yine “kapitalistin en değerli üretim aracını” üretmiyor ama “temizliyor!” Federici’nin dediğini

yapıp yine iş gününü de eve doğru uzatsak ("sermayenin değerlenmesi için... 'makine temizliği'..." olarak) bile, kapitalist açısından bu durum, gerçekte makineler gibi (makine onun değişmeyen-sermayesidir) tümünden sahip olmadığı bir "üretim aracı"nın (yani sadece belirli bir zamanını satın aldığı aracın) üretim dışındaki "temizliğine" (çünkü o üretimdeyken bu işler için ona ödeme yapmıştır) yeni bir ödeme yapması, sermayesinin değerlenmesi" değil, kapitalistin kendi gelirinden bir harcamadır. Gerçekte tümünden sahip olmadığı bir "üretim aracı"na iki defa ödeme yaptırarak, "sermayeyi ortadan kaldırmak..." doğrusu, bugüne kadar bulunan en absürt yöntemdir!³

"Sermaye ürettiğimizi söylediğimizde bir sömürü biçiminden diğerine geçmek uğruna, mağlup olacağımız bir savaşa girmek yerine onu ortadan kaldırmak istediğimizi söylüyoruz." (s.22) Bu ne tımturaklı bir anlatım! Federici kendisini duymuyor, duysa cümlesinin de, sermayeyi ortadan kaldırmak yöntemlerinde anlamsızlığını görecek!...

Marx'tan devam edelim. Bu kez, Artı-Değer Teorileri I. Kitabında (Federici de bu kitabı okumuştur.) geçen üretken-emeğin nasıl anlamının değiştiğini görelim:

"Kapitalist üretim anlamında (Marx, bu vurguyu özellikle yapar ama Federici bunu umursamaz - bn) üretken-emek, değişen sermaye parçasına karşılık değiştirilen ve sermayenin yalnız bir parçası değil, ayrıca ona ek olarak kapitalist için bir artı-değer üreten ücretli emektir. (...) Yalnızca sermaye üreten ücretli-emek üretkendir. Örneğin, bir günlük emek yalnızca işçiyi yaşatmaya, yani emek-gücünü yeniden üretmesine yetiyorsa mutlak anlamda, işçinin emeği üretkendir. Çünkü yeniden-üretmektedir; yani

³ "... ücretsizlerin durumunda, ücret mücadelesinin sermayeye karşı bir saldırı olduğu... açıktır." (sy.29)

tükettiğine (kendi emek-gücünün değerine) eşit değeri, sürekli olarak yenilemektedir. Ama kapitalist anlamda, bu emek üretken değildir, çünkü hiçbir artı-değer üretmemiştir. (Gerçekte de yeni hiçbir değer üretmemiş -yalnızca eskisini yenilemiştir; bir başka biçimde üretmek için- değeri bir başka biçimiyle tüketmiştir. Üretimi kendi tüketimine eşit olan işçinin üretken olduğu, yeniden-ürettiğinden daha fazlasını tüketen işçinin üretken olmadığı da işte bu anlamda söylenmiştir.) (...) Sermayenin varlığı, bu tür üretken ücretli emek üzerine kurulmuştur." (sy. 143)

Emek sürecinde anlattığı üretken-emek, kapitalist üretimde tümünden değişmiştir. Artık üretken olabilmesi ne kendi başına emek aracı üretimi, ne de "emek-gücünün yeniden-üretimi"ne bağlıdır. Kapitalist üretim, kendinden önceki üretim sürecini baştan aşağı değiştirmesi sebebiyle (bunu fabrika sistemiyle yapmıştır da diyebiliriz) üretken-emeği ve üretken-emekçi olabilmeyi de değiştirmiştir. O artık, kapitalist için sermaye, artı-değer üretebiliyorsa üretkendir.

Öte yandan, demek ki, Federici'nin yeterli görmeyip değiştirdiği kapitalizmin ağırlık merkezi (hatırlayın O, "kapitalizmin münhasıran ağırlık merkezi ücretli emek ya da meta üretimi..." olarak tanımlayıp, bunu değiştiriyordu...) esasta herhangi bir ücretli emek değil, artı-değer üretimidir. Ama Federici için bunların böyle olması ne gam!! O 'kuram'ın değil 'kurgu'nun peşindedir. O, edebi söz sanatlarının kelimeleri karşımıza olduklarından başka anlamlarda çıkarması misali, kavramların gerçek, nesnel anlamlarıyla oynar. Ama tüm bunlar edebiyat açısından değerlidir, okura büyük derinlik, zenginlik katarken "kuramcılık" açısından pespayeliktir.

Konunun daha iyi anlaşılması

İçin Marx'ın örneklerini okumayı sürdürüelim:

“Örneğin, bir aşçıyla bir garsonun emeği, otel sahibi için sermayeye dönüştürüldüğü ölçüde, onlar üretken emektir. Ama aynı kişiler, ben onların hizmetinden bir sermaye yaratmadığım, ama gelirim onlara harcadığım ölçüde, hizmetkarlar olarak üretken-olmayan emekçilerdir. (sy. 148) (Demek ki, ne üretildiğinden çok, nasıl, ne için üretildiği, emekçinin de ne ürettiğinden çok ne için, nasıl ürettiği önemli olur. bn)

“(...) üretken emekçinin emek-gücü, emekçinin kendisi için bir metadır. Üretken-olmayan emekçinin ki de öyle. Ne var ki, üretken emekçi, onun emek-gücünü satın alan için meta üretir. Üretken olmayan emekçi ise, onun için meta değil, yalnızca bir kullanım-değeri hayali ya da gerçek bir kullanım-değeri üretir. (sy. 149)

“bu durumda (üretken -bn.) emek sermaye ile değişilmektedir. Ötekinde ise gelirle. Birincisinde emek sermayeye dönüşmekte ve kapitalist için kar yaratmaktadır; ikincisinde bir harcamadaki, gelirin harcadığı nesnelerden biridir.” (Artı-Değer Teorileri I, sy.150)

Görüldüğü üzere, Marx, her şeyi ev içi emek açısından da gayet anlaşılır biçimde ortaya koymuştur. Yani Federici'nin Marx'tan, Artı-Değer Teorileri'nden alıp kendi kurgusuyla genişlettiği üretken emek tanımı gerçeğinden fersah fersah uzaktır. Tanım doğrudur, Federici'nin sunuşu yanlıştır.

Toparlarsak... Ev içi emek, sermaye üretmiyor derken, ev içi emeğin toplumsal bakımdan hiçbir yerinin-değerinin olmadığını söylemiyoruz. Silvia Federici'nin ona kapitalist sermaye üretiminde bir değer biçmeye çalışarak ev kadınlarının toplumsal konumunu değiştirebileceği (hem de ücretlendirmeyle!!) iddiasını

yanlış buluyoruz ve Federici'nin kendi iddiasını doğru gösterme çabası içinde her şeyi ters yüz ettiğini -bu yanlışla da güvenilmez bir “kuramcı” olduğunu söylüyoruz.

Ev içi emeğin, sermayenin gereksindiği ve satın aldığı işgücünün bakımına yönelik emek olduğunu, ev kadınının emek-gücünü ve zamanını durup dinlenmeden buna harcadığı doğrudur. Ancak, bu artı-değer üreten kapitalist üretim anlamında bir emek süreci değil, ev alanı içindeki tüketici, bıkırtıcı, alıklaştırmacı, sonu gelmez işler yığınıdır, ailenin bireysel üretim-tüketimi üzerine kurulmuştur. Üstelik kapitalizm, ev içi emeğin bu bıkırtıcı, tüketici biçimine son vermekle ilgili hiçbir gereksinim ve yükümlülük duymadığı gibi -sınıf çıkarı gereği- kapitalist üretim altındaki toplumsallaşma özel mülkiyet egemenliği ile çevrelendiğinden fazlasını da bundan başkasını da başaramaz.

Ev içi emeğin bugünkü biçimini ve niteliğini veren kapitalist üretim ve kapitalist sınıf çıkarıdır. Kapitalizme son vermeden kadının toplumsal konumu ve ev içi köleliği değiştirilemez. Ücretlendirme bu şartlar altında bir çözüm değil, köleliğinin pekiştirilmesinin bir vesilesi olabilir. Sorunu olduğu biçimiyle görmek, esas neyin değiştirilmesi ve bu değişimi hangi nesnel şartların ortaya çıkardığını da görmektir.

-III-

Gerçekte ev içi emeğin bugünkü biçimi kapitalist koşullar ve kapitalist sınıfın çıkarı ile verilmiştir. Kapitalist üretimin ilericiliğinin temel unsuru, üretimi toplumsallaştırmasıdır. Bunu da makineleşmeyle başarmıştır. Kendisinden önceki kapalı, dar ev ekonomisi üretimi içinde yer alan ve çoğunluğu kadın emeğinin

(ailedeki iş bölümüyle) konusu olan üretim alanlarını, kapitalist üretim makineleşmeyle sanayinin içine almıştır. Örneğin, gıda endüstrisi bununla doludur. Bugün basitçe "hazır gıda" dediğimiz her tür konserve, makarna, reçel vs vs... bir zamanlar kadının ev içi emeğinin başlı başına üretimidir. Bunlar "tarladan sofraya" kadar, ev halkının kendi basit işbölümünün üretimi olmaktan çıkmaya başladığı andan itibaren, (-tarımdaki mülksüzleştirme ile birlikte yürüyen büyük ölçekli, makineli tarım ve elbette sanayileşmedir bu an-) kadının durumu, ev içi emeğin biçim ve niteliği de değişmeye başlamıştır. Mülksüzleştirme ve makineleşmeyle başlatılan zanaatkar emeğin yerine, vasıfsız emeğin geçmesi sadece bir yer değiştirme değildir. Bütün emeğin ve üretim biçiminin değişmesi idi. Zanaatkar emeğinde esas olan ataerkil hiyerarşinin de sonuydu. Kadın ve dahi çocuk emeği emek pazarında bir alıcı için hazırды.

Makineleşme, sanayi, ev içi emeğe harcanan zamanı -eski biçimiyle- boşa çıkarıyordu. Aynı anda vasıfsız emeği kolektif biçimde harekete geçirmek, üretimi o güne kadar görülmemiş boyutlara taşıyordu. Bu da metaların daha ucuz ve kolay elde edilmesiydi. Tabi bu yaşam gereksinimlerinin alımı ailenin erkeğin dışındaki fertlerinin de emek-pazarına gönderilmesiydi...

Kısacası, artık, aile, ev içi emek, kadının işçileşmesi, kadın ve erkeğin bu doğan koşullarda yeniden ilişkilenebilmesi kapitalist üretim koşulları tarafından oluşturuluyordu. Sanayi ile birlikte ev işleri en dar sınırlarına çekilirken, gerçekten ortaya çıkan şey aile içi bireysel üretim ve tüketimdi. Ama toplumsal üretim üzerindeki özel mülkiyet egemenliği ile bu iş kadının üzerinden alınmıyor, bilakis daha yıkıcı, köreltici biçimde ona yükleniyordu.

Bugün ev içi emeğin en büyük bileşeni "bakım emeği"dir. Kapitalizmde "bakım emeği" ancak -tıpkı diğer şeylerde olduğu gibi- sermayeye dönüştürülebildiği oranda "rasyonelleştirilir", yani ticari işletmeye çevrilir. Çocuk kreşleri, yurtlar, anaokulları, yaşlı bakım evleri vb... Batılı devletlerde bu ticari işletmelerin dışında, "sosyal devlet" adı altında "rasyonelleştirdikleri" de olur. Ne var ki, tüm bunlar bir kriz esintisine bakar... "Sosyal devlet" övüncü o kadar boşdur ki, kriz esintileri hemen gerçek sahibi hatırlatır. Tekeller devletlerin gerçek sahibi olarak "kamu"nun da sahibidir. Sermayenin artışına, refahına kurtarılmasına hizmet etmeyen her emek, ona harcanmayan her kuruluş sermayesinden bir giderdir... (pandemi dönemi hatırlansın...)

Bu nedenle kapitalist devletler, kutsal aile, annelik, ev kadınlığı övgüsünden vazgeçemezler. Ev içi emeğin toplumsal yükümlülüğe-hizmete aktarılabilmesi için (aktarılabileceği kadar), toplumsal üretim üzerindeki özel mülkiyet egemenliğinin kaldırılması gerekir. Toplumsal üretimin toplumsal mülkiyet egemenliği altında örgütlenmesiyle, ev içi emeğin "bakım emeği" gibi kısımlarının toplumsallaştırılması gerçekleştirilebilir. Bu, kadını toplumla, toplumunda kadınla yeni bir temelde ilişkilenebilmesi olduğu kadar, "ailenin ve cinsler arası ilişkinin daha yüksek bir biçiminin" atıldığı sanayi döneminkinden daha ileri gitmesi, gerçek temellerine kavuşması olacaktır.

Özcesi sosyalizm kadınların özgür ve ev içi kölelikten kurtulabileceği yegane toplumdur.

Fedakar Aile Bireyinin İç Yüzü

..... aybel gül

Dünyanın sonu türü bir film izlediğimizi düşünelim. Bu tür filmlerin odağında genelde hep bir kahraman ve onun ailesi vardır. Kahraman ailesini kurtarmak için büyük bir mücadeleye girer ve filmin sonunda dünya harap olmuş, milyarlarca insan ölmüş olsa da kahramanımız eğer ailesini kurtarmayı başarmış ise filmin sonunda büyük bir rahatlama hissi yaşarız. Ne de olsa “mutlu son” olmuştur.

Şimdi bu işte bir tuhaflık yok mudur? Nasıl oluyor da filmin kahramanının tek derdi kendi ailesini kurtarmak iken arka fonda ölen milyonlarca insanın trajedisi, dünyanın enkaz haline gelmesi filmin sonundaki “mutlu son” hissine gölge dahi düşürmeyen “ufak bir detay” oluyor? İşte bu durumdaki tuhaflık, kapitalist toplumda “fedakar aile bireyi” olarak propaganda edilen şey ile bu “fedakarın” gerçekte olduğu şey arasındaki farktan kaynaklanır.

Sıradan insanlar olarak bir filmin kahramanı olamasak da neredeyse

hepimiz yaşadığımız kapitalist toplum içinde üyesi olduğumuz ailenin selameti için en az film kahramanlarına yaraşır büyük bir mücadele veriyoruz. Yönetmenin film kahramanına dizdiği övgüler gibi, kapitalist toplumun yönetmen koltuğunda oturan burjuva sınıf da aileyi, ailesi için çalışan bireyi övüp duruyor. Fedakar aile bireyi, aileyi savunma yolundaki başarısı oranında örnek birey ilan ediliyor, mutlu sona ulaşmış sayılıyor.

Film ile hayat arasındaki bu şaşırtıcı benzerliğin nedeni, ikisinin de aynı kaynaktan kapitalist ekonomik sistemden beslenmesidir. Kapitalist ekonomik sistemin biçimlendirdiği aile ve aile bireyi her yerde aynı taslaktır.

Bu taslağın iç yüzünde ise burjuva sınıfın propaganda ettiği gibi “sevgi yuvası” bulunmaz. Orada olan şey, kapitalist toplumun tüm çelişkilerini içinde barındıran sömürü yuvasıdır. Bencillik ve rekabetin temel düstür olduğu, bir cinsin diğerini ezdiği, toplumsal birlik ve toplumsal gelişmeye

karşı bir baskı yuvası. Bu durumun daha anlaşılır hale gelmesi için “Fedakar”ın maskesini indirmek için, önce bu ailenin maskesini indirmek gerekecek.

ASLA DURAKLAMA HALİNDE OLMAYAN ÖGE

Her sınıflı toplumun egemen sınıfı, var olan ekonomik ilişkilerin ürünü olarak ortaya çıkmış ve kendi çıkarını temsil eden olguları “sonsuz doğrular” olarak sunar. Oysa belli koşullara bağlı olarak ortaya çıkan her olgu, bağlı bulunduğu koşullar gibi geçici özelliktedir.

“Çekirdek aile” olarak bildiğimiz ana-baba ve çocuklardan oluşan, baba soydan süren tek eşli aile biçimi de insanlık tarihinin tamamında bulunmaz. Esasen bu tarihin oldukça kısa bir dönemini kapsar. İnsanlık tarihinin başından beri yoktur.

Doğuşu üretici güçlerin gelişiminin ve bu gelişimin yarattığı toplumsal çelişkilerin ürünü olan aile, ortaya çıktığı andan kapitalist toplumdaki biçimine ulaşana kadar oldukça çeşitli aşamalardan geçmiş, “asla duraklama halinde olmayan” (Morgan) tarihin en hareketli ögelerindendir.

Bilindiği gibi insanlık tarihi ilk insansıların görüldüğü bir milyon yıl öncesine kadar uzanır. İlk insansıların ortaya çıkışından sınıflı topluma geçiş sürecinin başladığı MÖ 12 bin yıllarına kadar olan tarihsel kesit “ilkel topluluk düzeni” olarak adlandırılır.

1 milyon 40 bin yılları aralığında ilk insansılar ortaya çıkmış, bu insansılar “ateşi kullanmayı öğrenerek kendilerini hayvan dünyasından kesinkes ayırmış.” (Engels) alet yapmayı ve toplu halde hareket ederek hayatta kalmayı öğrenmiştir.

Bu dönem insansıların topluluk özelliği ilkel sürüdür ve bu ilkel sürü

içinde rastgele cinsel ilişki vardır. Cinsellik hayvansal bireyciliğe karşıt olarak önce rastgele hale gelip topluluklar oluşmuş, sonra bu toplulukların gelişmeleri oranında, bu gelişmeleri birebir yansıtan aile biçimleri ile düzenlenmiştir.

Devam eden binlerce yıl içinde beslenme üretim olanakları çoğalıp toplumsal örgütlenme güçlendikçe, hayvansal içgüdüler zayıflamış, hayvansal bireyciliğin önüne geçilmeye başlanmıştır.

MÖ 40-12 bin yıl aralığında alet yapmaya yarayan aletler ortaya çıkmaya başlamış, insanlar yapay ve ısıtılmış barınaklarda yaşamak için mağaraları terk etmiştir. Bu ise yeni bir toplumsal örgütlenme biçiminin kurulmasını getirmiştir.

İlkel topluluk düzeninin üst biçimi olan bu kesitte grup evliliği gelişti ve grup evlilikleri klanları oluşturdu. Uzun bir tarihsel dönemi kaplayan bu klanlar ancak ana yanlı olabilir. Çünkü bu klanlarda aynı kuşak ana babaların serbest cinsel ilişkisi olduğundan, ana belli olmasına rağmen baba belirsizdir. Bu yüzden çocuklar babanın akrabası sayılmaz ananın soyundan sayılırdı. Herhangi bir ayrılık durumunda baba klanı terk edebilir ama çocukları alamazdı. Ortada henüz bir üretim fazlası ürün olmadığından, servet birikimi bulunmadığından miras sorunu da bulunmaz. Çocuklar ana-yanlı klanlarda topluluğun çocukları olarak bakılıp büyütülür. Topluluk tarafından büyütülen çocuklarda bugünkü haliyle ana-baba kavramlarının olamayacağı da aşıkardır.

İlk sınıflı toplum olan köleciler toplumun ortaya çıktığı MÖ. 6-5 bin yıllarına kadar süren ilkel topluluk düzeninde belli başlı üç aile biçimi görülmüştür. Bunlardan ilki Kandaş ailedir.

Kandaş Aile: Ailenin oluşumunda ilk biçim olmuştur. Bu ailede karı-koca ilişkileri kuşaklara ayrılmıştır. Aynı kuşak ana-babaların hepsi kendi aralarında, çocuklar kendi aralarında serbestçe cinsel ilişki kurar.

İkinci biçim, Ortaklaşa Ailedir.

Ortaklaşa Aile: Topluluk örgütlenmesinin ilk adımı ana-baba ve çocuklar arasındaki evliliğin yasaklanması olduysa, ikinci adımı çocuklar arasındaki evlenmenin de yasaklanması oldu. Kardeşler arası evliliğin yasaklanmasıyla başka aileler ile daha geniş birlikler kurarak yakın soy bağlarına dayalı aşiretleri oluşturdular. Aşiretler de hızlıca genişerek gensleri oluşturdular.

Üçüncü biçim İki Başlı Ailedir.

İki Başlı Aile: Gensler kalabalıklaştıkça evlenme yasaklarındaki artan karmaşıklık içinde grup halinde evlenme zorlaşınca, iki başlı aile oluştu. Bu ailede evlilik bağı iki tarafça da kolayca çözülebilir ve çocuk gene ana soyda kalır.

“Demek ki ailenin tarih içindeki gelişmesi başlangıçta bütün aşiretleri kapsayan ve içinde iki cins arasındaki evlilik ortaklığının hüküm sürdüğü çerçevenin durmadan daralmasına dayanır. Önce en yakın, sonra giderek uzaklaşan ve evlilikle edinilmiş akrabalıkların gitgide karı-koca ilişkisinin dışında bırakılmasıyla, grup halinde evlenmenin her türlü pratik olarak olanaksız duruma gelir ve sonunda daha da gevşek bağlarla geçici olarak birleşmiş tek bir çiftten başka bir şey kalmaz.

Ailenin daha önceki biçimlerinde, erkekler hiçbir zaman kadın sıkıntısı çekmedikleri, aksine istediklerinden daha çok kadına sahip oldukları halde, ilk karı-koca evliliğinin kurulması aşamasında kadınlar az bulunan ve aranan bir şey haline gelmişlerdir. Bundan ötürü iki başlı evlenme

aşamasından itibaren, kadınların kaçırılmaları ve satın alınmaları başlar.”

(Engel-Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni)

Bu ailenin oluşması sürecinde tarım ve hayvancılık öğrenilmeye başlandığından tarım ve hayvancılıkta önemli bir rol alan erkek topluluk içinde önem kazanmaya başlar. Bu süreç aynı zamanda ana-yanlı toplumdan ataerkil topluma, sınıfsız topluluklardan sınıflı toplumlara geçiş sürecidir.

Ailenin insanlık tarihinin başından beri bugünkü kapitalist biçimi ile var olduğu düşüncesi ne kadar saçmalık ise, kadının insanlık tarihinin başından beri erkeğin kölesi olduğu yolundaki fikir de oldukça saçmadır.

Ailenin başat özelliği kadın-erkek ilişkisi olduğundan kadının durumu ailenin durumunu, dolayısıyla ailelerden oluşan toplumun durumunu yansıtır. Bu yüzden aile gelişimini incelerken, kadının toplumsal ilişki tarihine de girmiş oluyoruz. Bunu bir kenara not ederek devam edelim.

Tarım ve hayvancılığın öğrenilip alet yapımının çeşitlendiği, Engels’in ilkel topluluk düzeninin “yukarı barbarlık” olarak tarif ettiği aşamasına kadar, kadın toplumda soyun devam ettiği ve erkeklerle eşit haklara sahip saygın bir konumun sahibidir.

İlkel topluluk düzeninin büyük bir bölümü -ki buna son döneminde erkek egemenliğe geçiş sürecini de kapsayan iki başlı aile de dahildir- ana-yanlı, ana-soylu toplum olarak sürmüştür.

Ama insan toplulukları tarım ve hayvancılığı öğrenip üretim araçlarını çeşitlendirerek, ilk kez ihtiyaç fazlasını da “servetler” olarak ailenin mülkiyetine geçirip, bu mülkiyeti de arada hızla arttırınca, erkek üretim araçlarının sahibi olarak önem kazanıyor, yeni bir miras hukuku kuruluyor. Anaya ait çocuklar babaya

geçiyor ve soy babadan sayılmaya başlıyor. Analık hukukunun bu yıkılışı, kadının büyük tarihsel yenilgisi, insanın insan tarafından ezildiği ailenin ve sınıflı toplumun başlangıcı oluyor.

Familia'nın köleci Roma İmparatorluğundaki karşılığı "bir adama ait kölelerin tamamı"dır. Böylece:

"Kadının klanlar düzeninin en üst aşamasında erkeklerle aynı haklara sahip olmasına ilkel tarımcılarda aileyi yönettiği için üstün yeri olmasına rağmen, hayvancılık ve tarımın temel ekonomik dallara ayrılması çoban ve çiftçi erkeğe toplumda üstünlük sağladı. Kadının durumu, ev işleriyle sınırlanacak duruma düştü ki bu ev işlerinin birçoğu da meslekten erkek zanaatkarların eline geçti. Böylece ancak birkaç ev işini elinde tutan kadın üretimden kesinlikle dışlandı.

Öte yandan evde köle kullanılması da kadının konumunu köleninkine yakın bir yere indirgedi. Evde bile der Engels, "yönetimi eline erkek aldı. Kadın yerini yitirip köleleştirdi ve erkeğin zevkinin kölesi ve basit bir üretim aracına dönüştü." (İlkçağ Tarihi I. V. Diakov-S. Kolalev)

AİLEDE 4. BİÇİM:

TEK EŞLİ (KARI-KOCA) AİLESİ

MÖ 6-5 bin yılları aralığında ilk sınıflı toplum biçimi olan köleci toplum biçimi gelişirken ortadan kalkan ana-yanlı topluluk düzeninin son aile biçimi olan iki başlı aile biçiminin yerini tek eşli aile biçiminin, karı-koca ailesinin aldığını görüyoruz.

Tek eşli aile ekonomisinde artık belirleyici konumu olan hatırı sayılır bir servet oluşturmaya başlayan kocalar kadın ve çocuklar üzerinde kesin egemenlik sahibidir. Soy da yeni mülkiyet ilişkilerine uygun olarak biçimlenen yeni hukuk uyarınca baba soy olarak değişir.

Tek eşli ailede karı-koca evlilik bağlarını istedikleri gibi çözemezler. Soy da artık babadan sürdüğünden tek eşlilik de pratik olarak sadece kadın için zorunlu kılınır.

"Tek eşlilik hiçbir şekilde bireysel aşkın meyvesi olmadı. Bu doğal koşullar üzerinde değil, iktisadi koşullar (yani özel mülkiyetin ilkel ve kendiliğinden ortaklaşa mülkiyeti üzerindeki yengisi) üzerine kurulmuş ilk aile biçimi oldu." Engels

Engels tek eşli evliliğin tarihe asla kadın ve erkeğin uzlaşısı olarak girmedğini, aksine yeni bir uzlaşmaz çelişkinin bu aile içinde boy verdiğini anlatır. Erkeğin kadını boyunduruk altına aldığı, kadının elinden tüm üretim araçları alınarak kadının evin içine hapsedildiği, kadının sadece döl veren aşağı bir konuma itildiği yepyeni bir sömürü yuvası olmuştur.

"Öyleyse karı-koca evliliği tarihe asla erkek ile kadının uzlaşısı olarak girmez ve hele en yüksek evlenme biçimi olarak asla kabul edilemez. Tersine, bir cinsin öbürü tarafından uyruk altına alınması olarak bütün tarih öncesinin o zamana kadar bilmediği iki cins arasındaki çatışmanın açığa vurulması olarak çıkar." Engels.

Sınıflı toplumlar tarihine girdiğimiz andan itibaren aile köleci, feodal, kapitalist toplumlarda bazı biçimsel farklar göstermiş olsa da öz itibarıyla özel mülkiyet sahipliği üzerine kurulu "sömürü yuvası" özelliğini sürdürmüştür. Örneğin köleci Roma İmparatorluğunda aile "bir adama ait kölelerin tamamı" anlamına gelirken, kapitalist toplumda "çekirdek aile" denilen karı-koca ve çocuklardan oluşan en dar biçimine ulaşmıştır.

Burjuva toplum bu sömürü yuvasına son biçimini verirken aile kapitalist toplumun en küçük iktisadi birimi olarak, diğer ailelerden akrabalarından gittikçe daha çok

ayrılarak diğer ailelerle daha keskin bir rekabete girmiştir.

“Modern karı-koca ailesi açık ya da gizli kadının evsel köleliği üzerine kurulmuştur. Modern toplum salt karı-koca ailelerinden meydana gelen bir kitledir.” (Engels) Karşılıklı çıkarları sürekli çatışma halinde olan bir kitle.

Kapitalizm içindeki birey-toplum çatışmasını aileler ölçeğinde de görürüz. Aileler başka ailelerle sürekli rekabet halindedir. Ve bu rekabet kapitalizmin ekonomik krizi derinleştikçe daha da artar, çatışma şiddetlenir. Bu çatışma kapitalist sınıf tarafından daha da körüklenerek kutsanır. Kapitalist sınıf kendi toplumunun bekası için bu küçük sömürü yuvasını göklere çıkaran hayatta en önemli şeyin aile olduğunu söyleyen, aile bağlarının önemi, aile değerleri vs. üzerine sürekli bir propaganda faaliyeti yürütür. Aile bireylerinin hayattaki en önemli işlerinin aile çıkarı ve bütünlüğünü korumak olduğunu söyleyip, fedakar aile bireyine methiyeler düzer. Dünya, insanlık kapitalizmin kıyımından geçse de “fedakar” kendi üç dört kişilik ailesini koruyabildi mi her şey yolunda sayılır. Bu öylesine bir şuarsuzluk halidir ki, ailesel bencillik tıpkı kişisel bencillik gibi hayatın en doğal şeyiymiş gibi sunulur.

Gelelim “fedakar”ın iç yüzüne...

Burada başa dönüp başta bahsettiğimiz “dünyanın sonu” türü filmi hatırlayalım. Bu filmin kahramanı için en önemli şey sadece kendi ailesi idi. Bu “fedakar” aile bireyi (tabi aynı zamanda kahraman!) dünya yok olur milyarlarca insan ölürken eğer kendi çekirdek ailesini güvene alabilmişse mutlu olmasından ve zafer duygusu yaşamasından daha doğal bir şey yoktu.

Bu durum burjuva topluma ait kültür gelenek, ahlak anlayışının insanların üzerine boca edilmesi, bu

kapitalist hücrenin savunusudur.. Doğduğu andan itibaren burjuva anlayışın üzerine boca edildiği bireyler, bu yüzden bu ailenin insanlıktan önce gelmesinde hiçbir tuhaflık bulmazlar. Kafalarını kendi minik aile hapishanelerine kayıtsızlıkla gömerler. Milyarlarca insan ölürken sadece kendi ailesini önemsemenin insanlık dışı yanı, asıl dehşetin kendisidir. Fedakar aile bireyinin iç yüzünde, kölece ilişkilerin cahil ve bencilce savunusu, insancıl duyguların yokluğu vardır.

Bugün kapitalist toplum dünya çapında çöküşü yaşadığından, bu toplumun hücresi olan aile biçimi de büyük sarsıntılar geçiriyor.

Bir burjuva sınıf temsilcisi üçkağıtçılığı ile övünen patronlar gibi, bu ülkede bunca açlığa, işsizliğe rağmen açlık ayaklanmalarının yaşanmıyor oluşunu akrabalar arası dayanışmanın, aile dayanışmasının gücüne, kırdan şehre akan erzakların gücüne bağlıyordu sevinçle. Şimdi geçim koşulları oldukça zorlaşıp, rekabet zirvelere çıkınca bu geniş akraba dayanışması da ortadan kalktı, her aile birimi kapitalist koşulların zorluğu ile başbaşa kaldı. Geçim koşullarının zorlaşması akraba dayanışmasını ortadan kaldırdığı gibi, ailesel birliği de parçalamaya başladı.

Çocuklar ana-babalarından ekonomik destek alamamaya, ana babalar da yaşlılıklarında çocuklarının bakımını alamamaya başladı. Tek başına ya da sokakta yaşayan yaşlıların korkunç artışına, sokakta yaşayan çocukların korkunç artışı eşlik etti. Aile içi çatışmalar olabilecek en şiddetli hale geldi. Aile içi şiddet ve baskı korkunç boyutlara ulaştı. Kadın cinayetlerine, cinnet geçirmelere, intiharlara bir de bu açıdan bakın deriz.

Bu durum, bu durumun yaratıcısı olduğundan ironik olarak en çok da burjuva sınıfı telaşa düşürüyor. Çünkü

kapitalist sistemi ayakta tutan bu en küçük iktisadi birimin dağılması demek, kapitalizmin temel dayanağını da kaybetmesi demektir. Bu yüzden kafanızı nereye çevirirseniz ailenin önemi-değerinden, kutsallığından dem vurulduğunu görürsünüz.

2025 yılının “aile yılı” ilan edilmesi de kapitalizmin aileyi kurtarma çabasının ürünüdür. Keza bu sömürü cenderesinden kurtulmaya çalışan, sömürünün kaynağı olan sisteme karşı mücadeleye girişen devrimcilere, emekçilere, gençlere karşı duygu sömürüsü de en üst düzeylerde yaşanıyor. Kapitalizme karşı mücadeleye girenler hem burjuva sınıfın hem de kendi ailelerinin baskısına, kültürel ve ahlaki kuşatmasına uğruyor, aileyi düşünmeyerek korkunç bir suç işlediklerine ilişkin bir suçluluk duygusu yaratılmaya çalışılıyor. Ailenin uğradığı her felaket, “fedakar aile bireyi” olmak yerine, sömürüyü ortadan kaldırmak için gerçek bir fedakarlıkla mücadele eden gerçek kahramanların üzerine yıkılmaya çalışılıyor.

“Milyonlar ve on milyonlarda bulunan alışkanlıkların gücü en korkunç güçtür.” (Lenin) ve bu korkunç güç bu baskıdan kurtulmaya çalışan bireyleri “aile yuvası”nın zincirlerine ikna etmeye çalışıyor. Hem de bu ikna sadece kendi ailesini düşünecek kadar bencil, toplumsal özgürlük yerine ailesel köleliği tercih eden ‘fedakara’ güzellemeler yapılarak yapılıyor.

Bu toplumda her şey olduğunun tam tersi görünüyor.

Aile ile toplumu oluşturan diğer aileler arasındaki çelişki ve çatışmanın birey ile toplum arasındaki çatışmaya benzerliğinden bahsetmiştik. Şimdi ekleyelim;

“Sadece Benzer”

Bireyin kapitalist toplumla ilişkisi ile kapitalist ailenin kapitalist toplumla ilişkisi farklı içeriklerdedir.

Bireyin çıkarı, özgürlüğü ve çok yönlü gelişebilmesinin koşulları kapitalist aile birimi ile çatışma halindedir.

Çünkü, kapitalist aile içinde barındırdığı kadın ve çocukların sömürüsünü içerir. Bireyi kısıtlar, baskı altında tutar ve çölleştirir.

Aile biriminin diğer aile birimleri ile rekabeti ise sömürüye karşı değildir. Sömürü birimlerinin birbiri ile rekabeti söz konusudur.

Birey hem genel doğası, özellikleri açısından hem de toplumsal, zihinsel ve fiziksel niteliklerinin bireyselliği açısından ele alınan insandır. Bu insan, yani birey hem kapitalist aile içinde baskı ve sömürü altındadır hem de kapitalist sistemin sömürü ve talanını yaşar. Aile içindeki sömürü derken buna aile içinde egemen olan, kadını baskı altına alan kocaları da dahil ediyoruz. Çünkü birey olarak koca, aile içinde kadın ve çocukları baskı altında tutar ama bu baskıyı uygulayan koca kapitalizmin iliklerine dek sömürdüğü, kişisel yeteneklerinin gelişimini engelleyip içini boşalttığı koca bireyi de insan olarak genel bir sömürü altında, aile ile kuşatılmış olarak kadın ve çocuklar kadar bu sistemin değiştirilmesinden çıkar sahibidir.

Gerçek insani yetenekleri ancak kapitalizmin baskısından kurtulunca gelişir.

Yani birey hem aile hem de kapitalist ekonomik biçimle çatışma halindedir. Kapitalist aile bireyin gelişmesinin önünde kapitalist üretim ilişkileri kadar engel durumundadır.

Burada ufak bir parantez açarak proleter aileden bahsedelim. Proleter aile de bir “tek eşli aile” olmasına karşın bu ailenin çözülme halini temsil eder.

Proleter aile mülkiyetsiz olduğu için evlilikler aslen mülkiyet ilişkisi olarak ortaya çıkmaz. Bu ailede erkek egemenliğinin temeli olan üretim araçlarının sahipliği bulunmadığından, kadın ve çocukların da geçim derdi nedeniyle ekonomik hayata karışma zorunluluğu olduğundan, erkek, proleter aile de egemenlik koşulunu kaybetmiştir. Buna (toplumsal ekonomik zemini ayakta olduğundan) ataerkil kültür, Yüzyılların geleneği etkisini sürdürür. Bu kültürün etkisi ancak bu kültürü besleyen ekonomik toplumsal yapı ortadan kaldırıldığından kalkar, deyip parantezi kapatalım.

Kişilerin birbirine ekonomik bağımlılığını kaldırın "sevgi yuvası" olarak propaganda edilen tek eşli aileden geriye bir şey kalmaz.

Buraya kadar bu yazıyı okuyanların kafasında belirecek soru, "Sosyalizm aileyi ortadan mı kaldıracak?" olacaktır.

Sosyalizm kapitalist sınıfın propaganda ettiği gibi aileye düşman değildir. Keza sosyalizmde de aile vardır. Sosyalizmin düşman olduğu şey kapitalist iktisadi birim, sömürü yuvası olarak ailedir. Tarih boyunca ailenin tarihin en hareketli öğelerinden olduğunu, çeşitli biçimlere büründüğünü gördük. Sosyalizmde de aile vardır ama bu aile sömürü, kadın ve çocukların sömürsünü içermez.

Tüm üretim araçlarının toplumun ortak mülkiyeti olduğu sosyalist ekonomik biçimde her bireyin yaşamı, geleceği bizzat toplumun sorumluluğundadır. Sosyalizm kadınları ev hapisliğinden kurtararak onları ekonomik ve siyasal yaşama erkeklerle eşit hak ve sorumluluklarla

dahil eder. Ev işi, çocuk, yaşlı bakımı, eğitim sağlık vs işleri kamusal hizmet haline gelir. Kadın erkek ve çocukların yaşaması için birbirine muhtaç olmadığı koşulları yaratan sosyalist sistem, aileye de yeni bir biçim verir. İnsanların birbirleriyle ekonomik çıkar, kişisel çıkar vs olmadan gerçekten gönüllüce bir arada olduğu, gerçek bir insani sevgiyi barındıran bir aile birliği... -Engels gerçek anlamda tek eşliliğin dahi ancak kapitalist aile ortadan kalktığında, bu karı-koca evliliği ortadan kalktığında olanaklı olacağını anlatır.

"Bireyin özgür gelişiminin herkesin özgür gelişiminin koşulu olduğu" (Marx) bir toplum ancak sosyalist ekonomi tarafından kurulabilir.

Son olarak, "fedakar" aile bireylerine seslenelim. Sadece bir kaç kişinin bu sömürü ilişkileri içinde yaşamını garanti altına almaya çalışmayın. Bunun insanlık dışı yanını görerek sömürü ilişkilerinin tümünü ortadan kaldırmak için mücadele edin ki, gerçek insani gelişmenin yolunu açarak, sevdiklerinizin gerçek kahramanları olun. Sömürü ve bencilliği yutmayan ileri bir ahlakın temsilcileri olun. Aksi halde çırpındıkça bu aile batağında boğulacağınız, bir insan posasına dönüşerek heba olacağınız kesindir.

Yararlanılan Kaynaklar

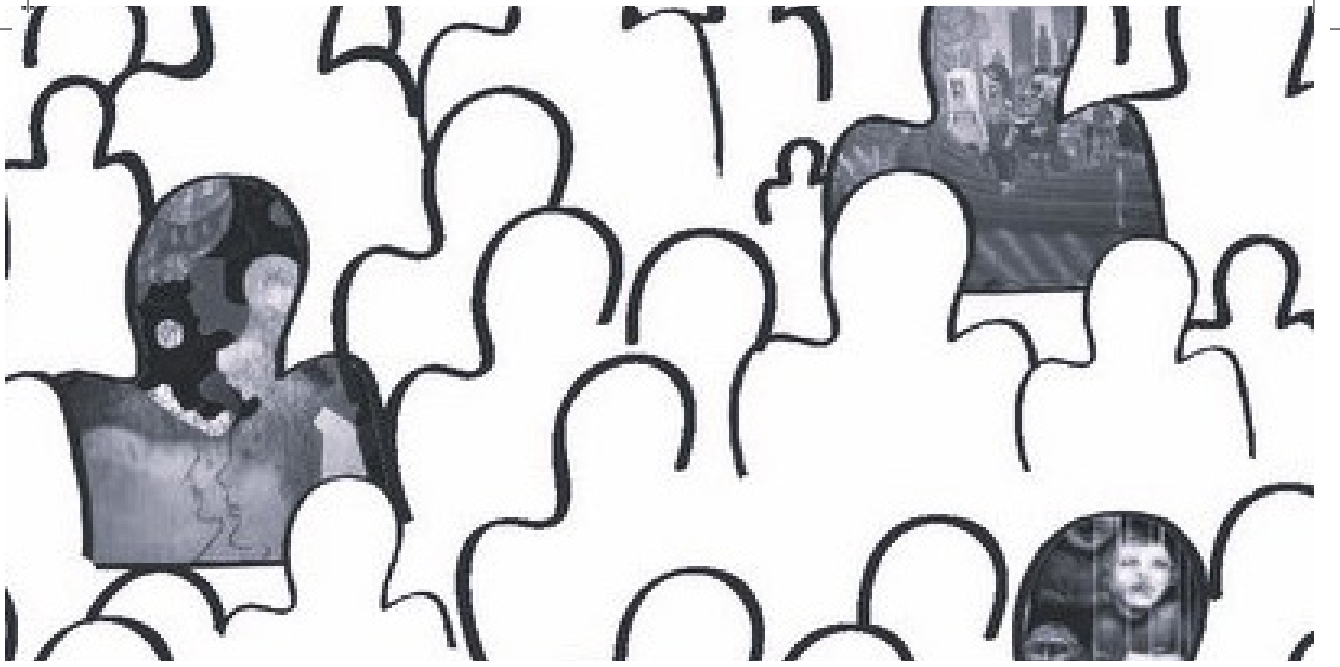
- Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin

Kökene

- Komünist Manifesto
- İlk Çağ Tarihi I. Cilt – V Diakov-S.

Kovalev

- Felsefenin Temelleri- Malinin

Ahlakın Ekonomi Politikası

Toplum olmadan yaşayamayacak birey, kapitalist üretim ilişkisinin artı-değer sömürüsüne dayalı örtük biçimi yüzünden kendi çıkarı ile toplumsal çıkar arasında doğrudan bir bağ kuramaz. Bu bağı kuramadığı için de kapitalist toplumun bireyinin genel ruh hali “ben, topluma karşı!” olur.

Marx, ekonomik ilişkinin insan ilişkilerine yansıma biçimini şöyle anlatır:

“Ben senin için değil kendim için üretim, tıpkı senin benim için değil kendin için üretiyor olman gibi. Demek oluyor ki bu üretimimiz insanın insan için yaptığı bir üretim değildir, toplumsal bir üretim değildir.”

Elbette yaptığımız değiş tokuş

senin açımdan olduğu gibi benim açımdan da bencilce olduğundan ve ikimizin bencilliği de birbirine üstün gelmeye çalıştığından kaçınılmaz olarak birbirimizi kandırmaya bakarız. Birbirimizle mücadele ederiz ve kazanan daha çok enerjisi, gücü, öngörüsü veya el çabukluğu olan kişidir.” Grundrisse

Sömürüye dayalı kapitalist üretim ilişkisi içinde her şey metaya dönüştüğünden, her şey bir alış-veriş ilişkisine dönüştüğünden, herkes bir başkası ile rekabet halinde olduğundan vs. bu ilişki içinden doğan ahlak da bencillikle şekillenir. Örneğin, bu vahşi pazar ortamında iş bulamayan bir işçinin sefaleti gayet normal ve adil görünür diğer insanlara. Kimse

“her yer yemek doluyken, zenginlik doluyken kimse aç kalmamalı, toplumsal zenginlikten herkes payını almalı” demez. Toplumun geneli bu ilişki içinde başarısız olmuşların haline biraz üzülür ama daha çok “Şükür bizim başımıza gelmedi” diyerek kendileri adına sevinirler.

Ahlak ile ekonomi arasındaki bu doğrudan bağ nedeniyle kapitalist ekonominin bunalımı derinleştikçe, bu derinleşme oranında akli ve ahlaki yozlaşma da korkunç boyutlara ulaşır. Bir toplum ahlaki olarak ne kadar çığırından çıkmış ise bilin ki o toplumun ekonomik sisteminin ölüm çanları da her yerden çalışıyordur.

Kapitalist ekonomik biçim değiştirilmeden, yeni kapitalist özel mülkiyete ve bu mülkiyetin dayalı olduğu artı değer sömürüsüne son verilmeden, toplumun genelinin ahlakı da değişmez. Ekonomi ne ise onu yansıtır. Kapitalizmin yarattığı ahlak biçimine karşı mücadele, zorunlu olarak kapitalizme karşı mücadeleyi gerektirir.

Sosyalizm, kapitalist üretim biçimine son vererek üzerinde bambaşka bir ahlak anlayışının boy vereceği sosyalist ekonomik biçimi koyar. Üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti ile toplumsallaşmış üretim, bireyin gelişmesi ile toplumun gelişmesini birbirine uyumlu kılar. Toplumun bir bütün olarak gelişmesi ile bireyin gelişmesi birbirine uyumlu hale geldiğinde, işte o zaman insan soyunun üyeleri olarak bilinçli biçimde birbirimiz için üretim yaparız. Ve bu birleşik etkinliğin muazzam gücü bireyin çok yönlü gelişmesi ve zenginleşmesinin, yaşam hazzının kaynağı olur. Marx bu durumu şöyle anlatır:

“Diyelim ki üretimi insanca gerçekleştirdik, insan soyunun üyeleri

olarak üretim yapılan bu durumda eğer ihtiyacımı karşılamak için bilinçli olarak üretim yapıyorsam, yaptığım işin değerli olduğunu, ihtiyacımı karşıladığını bilirim ve bundan fayda elde ederim. Kişisel etkinliğimde kendi doğamı, komünal doğamın doğruluğunu doğrudan göstermiş ve gerçekleştirmiş olurum. Böylesi bir ilişkide gerçekleştirdiğim iş, yaşamın serbestçe dışa vurulması dolayısıyla yaşam hazzıdır.”

Toplumsal olarak bilinçli biçimde toplum için üretim yapan bireyler çok yönlü gelişme olanağını, tarihte ilk kez, sosyalizm içinde yakalamış olurlar. Bu zemin üzerinde yeni bir ahlak biçimlenir. “Ben, topluma karşı” anlayışı, yerini “birimiz hepimiz hepimiz birimiz için” anlayışına bırakır.

Küba halkı 1959’daki devrimle birlikte kapitalist üretim ilişkilerine son vermiş, yerine sosyalist üretim ilişkilerini kurmuştur. Bu yeni toplumsal ekonomik ilişki biçimi yeni bir yaşam anlayışının yeni bir toplumsal ahlak anlayışının üzerinde boy vereceği yeni toplumsal zemini sunmuştur.

Ama temel ekonomik biçimin değiştirilmesi ile kapitalist toplumdan devralınan tüm sorunlar bir çırpıda çözülmez. Bu sorunların çözülüş hızı, devrimi yapan her ülkenin kapitalizmden devraldığı üretici güçlerin gelişkinlik düzeyine, üretimin çeşitliliği ve zenginliğine, o ülkenin tarihi, coğrafi koşullarına, devrim sürecinde edindiği deneyim zenginliği vb. pek çok etkene bağlıdır.

Bu yüzden Marksistler, sosyalizmin temel ilkelerini ortaya koyarken, her ülkenin uyması gereken bir “ideal sosyalizm” tarifi yapmazlar. Sosyalizmin kurulduğu ülkelerin hepsi, sınıfsız bir topluma ulaşmak

için aşmaları gereken yol, kendi özgünlükleri çerçevesinde farklı farklı biçimlerde temizleyerek bu hedefe ilerlerler. Bu yüzden sosyalizmin tek yanlı bir örneği yoktur, Marksizmin sosyalizmin biçimlerini üstüne yatırıp ölçeceği bir perseus (Dipnot: Perseus yatağı: Mitolojik kahraman Perseus, kurbanlarını bir yatağa yatırır, kurban bu yatağı büyükse budar, yataktan küçükse çekıştırerek yatağa uygun biçime getirir.) yatağı yoktur.

Küba sosyalizminin de kendine has koşulları vardır. Devrim öncesi Küba ABD'nin fuhuş, kumar ve turizm cenneti idi. Şeker kamışı, tütün ve kahve üretimi dışında üretimi olmayan ağır sanayisi olmayan yoksul bir ülkedi.

Küba'nın devrimcileri, devrim sonrası kapitalizmden devralınan zayıf üretici güçlerin toplum yararına yeniden örgütleyerek geliştirilmesi ve toplumun yeni bir kültür, yeni bir ahlak anlayışı ile kitlesel olarak eğitilmesi için devrimin gerçekleştirilmesinden çok daha zorlu bir savaşa giriştiler.

Küba devriminin özgül yanlarından biri Küba devrimcilerinin devrimci ahlak anlayışına, insani bir savaş duygusuna verdikleri özel önem olmuştur.

Fidel, "Savaş sadece tüfek, mermi, top veya uçak meselesi değildir. Belki de buna inanmaları tiranlık güçlerinin yenilgisinin nedeni olmuştur. Ulusal kahramanımız Jose Martí'nin önemli olanın eldeki silahların sayısı değil, cephedeki yıldızların sayısı olduğunu söylediğinde, yalnızca şiirsel görülebilecek bu cümle bizim için derin bir gerçeklik oldu" diye anlatır.

Küba'nın komutanlarından Che, yeni ahlak anlayışını, yeni insanın yaratılması çabasında somutladı. Kendi bedenini kendi ellerinde

tutan, sömürünün her türüne karşı olan, toplumsallık bilinci gelişkin, asalaklığa, tembelliğe düşman, dünya ile sıkı bağları olan ve dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir haklı savaşta fedakârca savaşabilecek denli enternasyonal olan sosyalizmin insanıdır yeni insan.

Kapitalist toplumun yarattığı aç gözlülüğe, bencilliğe, asalaklığa vb. karşı her alanda yürütülen özverili mücadele ile Küba toplumunun ciddi bir bilinç dönüşümü yaşaması, Küba devriminin ikinci özgül yanı karşısında sosyalizme ciddi bir başarı kazandırmıştır.

Bu ikinci özgül yan, Küba'nın küçük bir ada ülkesi olması nedeniyle oldukça kıt kaynaklara sahip olmasıdır. Emperyalist kapitalist ülkelerin sürekli saldırıları altında, ağır ambargo koşullarında, oldukça kıt kaynaklarla bir toplumun çok yönlü ve sürekli artan gereksinimlerini karşılayamaması durumu, uzun erimde ciddi bir sorun yaratır ve kapitalizm de buradan bastırarak sosyalizmi yıkmaya çalışır.

Küba 90'lara kadar, elverişsiz ekonomik koşulların üstesinden SSCB'nin ve diğer emekçi halkların desteğiyle başarıyla gelebilmiş, sürekli iyileşen bir ekonomi örgütleyebilmiş bu arada da yeni insanı yaratma savaşına özel bir önem vermiştir.

Pek çok insan Küba devriminin komutanlarından olan Che'nin devrim sonrası başka ülkelerin devrim mücadelesine gönüllü olduğunu, bu uğurda savaşırken ölümsüzleştiğini bilir ama Che gibi pek çok başka Kübalı devrimcinin de aynı yolu yürüdüğünü bilmez. Martí'nin yıldızlarını kuşanan Küba'nın devrimcileri ve Küba halkı, dünya halklarının çıkarı için büyük fedakarlıklarda bulunmuş ve daha

da fedakarlıklarda bulunmayı göze almıştır.

90'lı yıllarda SSCB'nin dağılarak ABD saldırganlığının zirve yapması ile Küba ekonomik açıdan ciddi bir daralma yaşadı. Küba sosyalizmi, toplumun tüm temel ihtiyaçlarını karşılarsa da ekonomik olarak ciddi daralma, pek çok ihtiyacın karşılanmasını da ciddi olarak zora soktu. O dönemde bu sorunlar sosyalizmi dağıtabilecek denli güçlü olmasına, SSCB'nin dağılmasının sosyalist kampta yarattığı moral bozukluğuna rağmen Küba halkı sosyalizmde ısrarcı oldu.

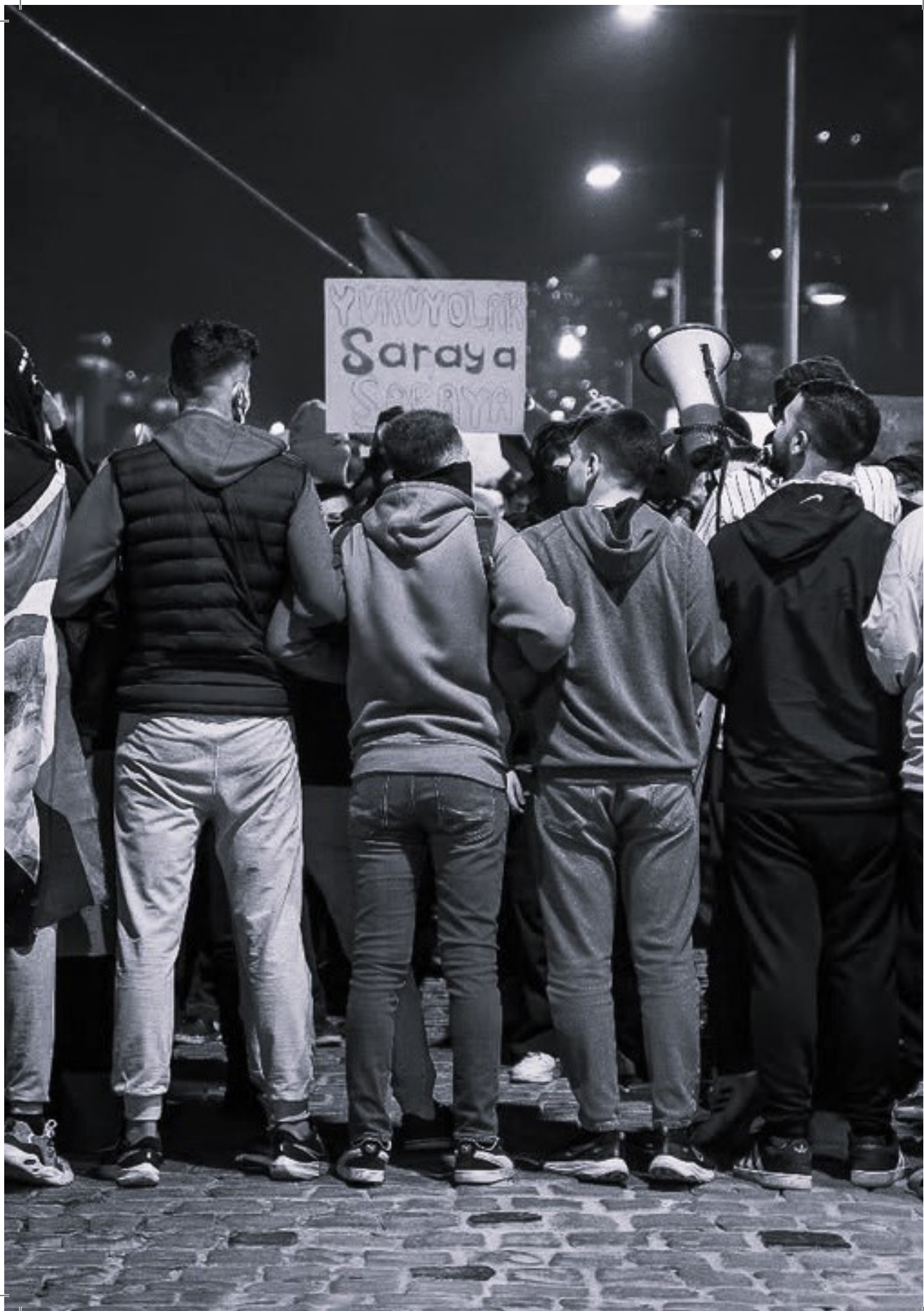
Küba halkı bu ciddi kriz döneminde, canlı bir tartışma ve yeniden silkinme sürecine girdi. Fidel'in önderliğinde tüm toplum, Küba devrimi ve sosyalizm boyunca ekilmiş fikirleri tartıştı ve sosyalist ahlak anlayışı ile biçimlenen Küba insanı koşullarının bilincinde olarak "Bu ada yerin dibine batsa da biz bir daha kimsenin kölesi olmayacağız." diye ilan etti, sosyalizmi fedakârca savundu.

Kapitalizmin sahte bolluk vaatlerine kanmayan emekçiler, zorluğu da eşit olarak paylaşarak dayanışma ruhu ile hareket ettiler. Bu dayanışma ruhunun en önemli parçası da kişilerin kendi kaderlerini toplumun kaderinden ayırmamasıdır. Yani başkaları ile eşit koşullarda yaşamayı, başkalarından iyi yaşamaya tercih etmiştir. Bu tercih kapitalist

dünyanın bencil, bencil olduğu kadar da aptalca olan, insanlığın çok yönlü gelişmesinin önünde duran ahlakın çok üstündedir ve gerçek bir insanlık duygusu taşır. Ama bu sadece övünülecek bir duygu da değil, bireylerin bireysel çıkar ile toplumsal çıkarın bütünlüğünün bilincinde olduğunun da ifadesidir. Kapitalizm içinde insanların meta peşinde koşma "özgürlüğüne", bireylerin toplumsal eşitliğine dayalı çok yönlü, zengin gelişme özgürlüğünü savunmasıdır.

Kıtlık koşullarında eşitlik maddi yoksullukla el eledir. Ve az olan maddi servete yönelik çatışmalar, kapitalist ruhun sönmüş ateşini sürekli üfler. Sınıfları ortadan kaldırmak için toplumsal ihtiyaçların çok yönlü karşılanabilmesi gerekir. Sınıfsız toplumda ancak gelişkin üretici güçlerin yarattığı toplumsal üretim zenginliği içinde "Herkesten yeteneğine, herkese ihtiyacına göre" ilkesini uygulayabilir.

Küba'nın emperyalist kapitalist dünyanın kuşatması altında zayıf bir ekonomik yapısı olsa da neredeyse iman gücü ile dayanıyor. Küba'nın üretici güçleri, kaynakları zayıf olsa da dünya üretici güçleri oldukça gelişkin, kaynakları zengindir. Ve bugün dünya emek ordusu, kapitalizme karşı büyük bir savaş veriyorlar. Elbette ki kazanan emekçi halklarımız olacak ve sosyalizm birbiri ardına tüm dünyada egemen olarak birleşik insanlığın temelini atacaktır.

Görüntü ve Özün Aykırılığı

"Fransızların bu dur durak bilmeyen küçük panikleri -paniğe kapılıyorlar, çünkü sonunda gerçeği duymak zorunda kalacakları anın gelmesinden ödleri kopuyor- insana Terör Dönemi [Büyük Fransız Devriminin en kanlı dönemidir. çn] konusunda çok daha iyi fikir veriyor. Biz bunu, terör öğütleyen insanların egemenliği diye anlıyoruz. Tam tersine, bu, terör felaketine uğramış insanların egemenliğidir. Terör daha çok, korkuya kapılmış insanların, kendine güven tazelemek için giriştikleri süreğen, yararsız gaddarlık anlamına gelir." (F. Engels; Marx'a 4 Eylül 1870 tarihli mektup)

..... umut çakır

-I-

Bilim görünenin ardındaki özü ortaya çıkarmak için vardır. Toplumda, görünen-sunulan ile gerçeklik arasında, bu denli bir aykırılık, ancak tarihin özgün dönemlerinde ortaya çıkabilir. Bu noktada, diyalektik bir dokunuşla şu sonuca varmak kolaydır: Sınırlarını zorlayan bu aykırılık, görünenin ve özün birbirinden bağımsız ve birbirini yok etmeye yönelik gelişimlerinin son halkasıdır.

Daha açık konuşalım: Bu topraklarda görünen, aynı zamanda "sunulan"dır. Çünkü tekelci sermaye egemenliği altında, görüneni oluşturan, birleştiren ögeler, tekelliliğin eli altındadır; tüm medya ve propaganda aygıtları, satılmış uzmanlıkları ve kanaatleri ile kamuyu oluşturan tüm o insanlar ve onlara ait kürsüler vb. Şimdi bu borazancılar korosunun, başka bir ses duyulmasın diye kulakları patlatırcasına üfledikleri çatlak notalar şu manzarayı çiziyor: Ekonomide

işler yolundadır; egemenliğin tüm aygıtları, birlik halinde, gayet sağlam işlemektedir ve egemen sınıf bu temelden devşirdiği güç ve özgüvenle, devrimi son kırıntısına kadar yok etmeye hazırdır. Çatlak notalarla beyni dumura uğramış küçük-burjuva siyaset erbabı, bu manzarayı şöyle tamamlıyor: Her planları tıkr tıkr işleyen egemenler, emekçilerin her hakkına saldırmakta; emekçiler çaresizlik ve umutsuzluk içinde çırpınmakta ve tüm toplum tam anlamıyla “nefessiz” bırakılmakta. Egemenin saldırdığı korku ve onun kendisini hoş göreceği umuduyla dolu kuru bağırsaklardan, başka bir performans beklenemezdi.

Görünen-sunulanan aksine; ekonomideki yapısal krizin bir yapısal dağılma ve tasyiyeye doğru büyüdüğünü; bu dağılmanın tekeli sermayede ciddi özgüven kaybına neden olduğunu ele almıştık. Gerçekte, tekeli sermaye ve onun dinci-faşist iktidarı, kafası kesik tavuk misali, her taş çarparak, düşe kalka, bir ayakta kalma mücadelesi veriyor. Onların bu süreğen ve yararsız gaddarlığı, Engels’in deyimiyle, bunu “öğütleyen” insanların tasavvurundan değil, ama korkuya kapılmış olmaktan, “sonunda gerçeği duymak zorunda kalacakları anın gelmesi”nden ve kendine özgüven tazeleme ihtiyacından doğuyor.

Görünen-sunulandan, öze-gerçekliğe doğru adım atınca beliriveren “güçsüzlük”, elbette, göreceli bir kavramdır. Evet, tekeli sermayenin egemenlik aygıtı, geçmişle kıyaslanınca, pek çok açıdan daha ileri bir tahkimata sahiptir: **Polis daha kalabalık, daha donanımlı, ordu da öyle, propaganda aygıtı hiç nefes aldırmadan, yirmi dört saat iş başında; bastırmanın her türlü için**

gereken tüm kadro, aygıt, zindan, yetki vs. hepsi tam. Ancak, geçmişle kıyaslandığında daha ileri tahkimata rağmen, bu güçsüzlük, devrimin tüm bunlardan daha büyük etkiye sahip bir “stratejik” tahkimata ulaşmış olmasından kaynaklanıyor.

Devrimin, “stratejik” tahkimatını, şu üç öge belirgin hale getiriyor:

1- Ekonomideki yapısal dağılma; en geriden gelenler dahil, toplumun mümkün olan en geniş kesimlerini dinci faşist iktidara karşı görülmemiş bir öfke selinde birleştiriyor. Stratejinin birincil halkası olan sınıflar ittifakı, bu yoldan sağlama alınıyor.

2- Aynı ekonomik buhran, işlerin bilinen; parlamenter ya da barışçıl bir uzlaşmayla hal yoluna koyulabileceği umudunu yok ediyor ve emekçi milyonları adeta arkalarından bir isyana doğru sürüklüyor. Bu, stratejik halkalara hareketlilik, etkinlik kazandıran taktiksel meseleyi, yani hangi yoldan yürüneceğini pratik üzerinden kesinleştiriyor.

3- Özgüvenini kaybeden egemen tekeli sermaye, iç kavgaların önüne geçemiyor ve bu iç kavga boyutlanarak, devrime karşı toplanmış tahkimatı, güvenilemeyecek bir aygıtlar yığınınna dönüştürüyor. Ve böylece, hareket halindeki stratejik taktiksel bütünlük, önüne dikilen bayrağı, yarıp geçme olanağına kavuşuyor.

İçinden geçtiğimiz günlerde, devrimin stratejik tahkimatını özel olarak güçlendiren öge, bu sonuncusudur. Dinci-faşist iktidarın, CHP şahsında, burjuva-gerici muhalefete karşı giriştiği süreğen yıldırma operasyonları pek çok açıdan devrimin tahkimatına yarıyor. Birincisi, devrim karşısında burjuvazinin acil ihtiyaç duyduğu

birlik (buna “iç cephe” adını veriyorlar) baltalanıyor ve sermayenin korku ve güvensizliğini körüklüyor. Ama bundan daha önemlisi şu: Gerici muhalefetle kavga sertleştikçe, mesele “kayıkçı dövüşü”nü aşıyor, burjuva muhalefet önüne kitlelerden örülü bir duvar çekip kendini korumaya yöneliyor. Ve bu çırpınıyla yaptıkları çağrılar, devrimin kararsızlık ve yalpalamayla damgalı kesimlerinin dikkatini sandıklardan uzaklaştırıp nihai hesaplaşmanın arenası isyancı sokaklara doğru çekiyor.

Eğer egemen sınıf arası iç kavga yeterince sert geçmeye başlamışsa, hiçbir güç emekçi toplumun ciddi bir kesiminin bu kavganın arenasına dahil olmasını ve sızmasını önleyemez. Çünkü kapitalizm altında emekçi sınıfların bir kısmı her zaman burjuva önyargılarla dolu olmaya devam eder ve daha geniş bir kesimi ise bu önyargılardan henüz tamamen kurtulamazlar. Fakat tam da bu dolu ve yarı-dolu önyargılar, egemen sınıf arası çatlağın büyümesine yol açan büyük kavgalara vesile oluyor. Geçmişin ölü hatıralarıyla dolu önyargılar, bunların iki farklı yorumunu masaya yatırmış canlı, diri bir kavganın ortasında, önyargıların kendisini parçalıyor ve onu geleceğe yönelik devrimci bir tahayyülün büyüdüğü gübre yığınının dönüştürüyor. Ve eğer olağanüstü baskı ve yıldırma yeterince uzun bir dönemi kaplamışsa, sadece burjuva önyargılara değişik düzeyde sahip olanlar değil, onlarla birlikte, farklı olgunluk seviyesinde devrimci bilince sahip emekçiler de kendilerini burjuva iç çatışmanın içine doğru çekilirken bulurlar. Çünkü, bu koşullar altında, orası, artık bir “nefes molası” alanıdır.

-II-

Özü-gerçeği, görünenin-sunulunun altında boğmak çabasında tekeli sermaye yalnız değil. Elbette, küçük burjuva reformizmi işbaşında. Ve bu tayfaya inanacak olursak, her tarafa yumruk sallayan dinci faşizm, toplumu tamamen “nefessiz” bırakmıştır. Oysa toplum, hele ki uzlaşmaz çelişkilerin huzursuzluğunda, tarihin hiçbir döneminde nefessiz kalmaz, mutlaka bir yolunu bulur. Şimdi o yol eylemdir, isyanın ve genel bir ayaklanmanın mayalanmakta olduğu sokaktır. Evet, dinci faşizm şimdi her direnç noktasını, itirazı vs. susturuyor, tutukluyor, olmadı kayyum atıyor. Ama emekçilerin buna verdiği yanıt net: **Madem ki, sözümüz kesiliyor, öyleyse eylemimiz konuşsun: Şimdi küçük-büyük her sokak eylemi, emekçi toplumun nefes alma refleksi kadar doğal bir olgu haline gelmiştir.**

Nefes almayı yani canlı-etkin yönünü, söze-itiraza-protestoya değil, açık kavgaya döken her toplum, geleceğe dair umudu, hedefi ve tahayyülü de bu kavgadan devşirmeye başlar. Ve bu canlı-etkin yönden, burjuva muhalefet bile kendini sıyıramaz. Egemen sınıfın iç kavgası emekçi sınıflar için hem nefes alma ihtiyacını gideriyor, hem de bu kavgada önyargılarını parçalayıp kendi sınıflarına özgü tahayyüllerinin gelişiminde emekçilere yardımcı oluyor. Bakın hele CHP’nin en gerici ağızlarından çıkan sözlerle: Biri diyor ki, “Kurtuluş yok tek başına...”; ondan daha gerici olan bir başkası, bir ara coşa gelip, “Silivri’yi Kapatalım” mücevherini yumurtlayıveriyor. Ve eylem alanında burjuva önyargılarını sınamadan geçiren emekçi kitlelerden en coşkulu alkışı, bu sözler devşiriyor.

Ortada bir anlık, ne sandık seçim muhabbetlerinin can sıkıntısı, ne de yasal-mevzuat kuruntularının karanlık uçurumu kalıyor. Nefes alan kitle ciğerlerine en çok devrim havasını kabul ediyor, sadece onu buyur ediyor.

Nihai bir hesaplaşmaya doğru ilerlediğini sezinleyen emekçilerin, “Kurtuluş yok, tek başına...” sloganında gördükleri, direnişin ötesine yayılan bu tahayyüldür. Çünkü slogan bir kurtuluşu ifade ediyor; var olanı savunmaya çakılı bir çizgiyi değil, onu yıkan ve yeniden yapan bir tahayyülü harekete geçiriyor. Kitlelerin bu sloganı şimdi böylesine heyecanla sahiplenmeleri, direniş çizgisinin ötesine geçişin bir özetidir.

Kuşkusuz, bilimsel sosyalizmi, Leninizmi rehber edinmiş öncüler için “Kurtuluş yok, tek başına...” sloganı bir devrim şiarı değil; olsa olsa bir kavga bir eylem ya da bir ajitasyon çağrısıdır. Çünkü ne apaçıktır ne iki anlama gelmeyecek bir hedefe atıfta bulunur ne de sınıf bilincini keskinleştirecek “dost-hasım” ayırımına işaret eder.

Oysa, sloganlaştırılan şiirinde Brecht, aç yığınlar hitap eder, orada bu çağrı sınıfsal bir temelle bütünleşmiştir. Uzun yıllardır bu çağrıyı sloganlaştıranlar, onu bu sınıf bütünlüğünden ayırdıkları için (çünkü sloganın kendisinde bu bütünlük göze çarpmaz), geline nokta, keskin kavgalara sürüklemekten kurtulamayan burjuva muhalefeti de içerecek bir gevşeklik kazanmıştır.

Ancak bir devrim, proleter öncünün sloganlarına ve şiarlarına erişim için, doğrudan olduğu kadar, dolaylı ve zikzaklı yolları da döşer. Devrimin büyük kitleleri bu zikzaklı yolu izleyerek, proleter çizginin açık

seçik şiar ve sloganlarına erişebilirler. Şimdi, geline aşamada “Kurtuluş Yok Tek Başına...” çağrısı, bir geçiş köprüsü vazifesi görüyor. Bir “kurtuluş” tahayyülüne yataklık ettiği kadar, burjuva muhalefetle birleşme çabalarına da yataklık ediyor. Emekçi sınıfların kendilerine özgü “kurtuluş” tahayyülü ile, gerici burjuva muhalefetin “paçayı sıyırma” tahayyülü karşı karşıya geldikçe, bu slogan, emekçi sınıfları proleter çizgiye doğru taşıyacaktır. İşte, “Silivri’yi Kapatma” çağrısı, bu iki tahayyülün çatışma noktasında beliriverdi.

Silivri’yi kapatma hedefi, “Zindanlar Yıkılsın Tutsaklara Özgülük” şiarının oldukça silik bir gölgesidir. Ama, nihai kapışmaya hazırlanan emekçiler için, heyecanı, coşkuyu ve kararlılığı arttırmanın bir vesilesi oldu. Politik olarak bayağı, Kürt halkına düşmanlığı kusan birkaç ezber cümle dışında bomboş bir şahsiyetin M. Yavaş’ın ağzından bu çağrının dökülmesi, muhtemelen bir “boş bulunma” anına denk geldi. Ama her rastlantı gibi bu da zorunluluğun bir ifadesidir. Görünenin-sunulananın özle-gerçekle bu denli aykırı düştüğü bu tarihi kavşakta, benzer pek çok ironik anlara rastlayacağımızdan kuşku yok. Bir zindanı kapatma çağrısı, “paçayı sıyırma” peşindeki burjuva gerici muhalefetin yasal-mevzuata değil, ama bu mevzuata içerik ve işlerlik kazandıran bir egemenlik aygıtına yönelen çağrısı, bir başka açıdan da ironiktir. Umudu bir “direniş ilkesi” sayarak, var olanı koruyup savunmakla yetinen tüm küçük-burjuva reformizminin karşısına burjuva gericilik kendi arzu hilafına rağmen bir yıkıcı-yeniden kurucu ilkeyi temel alan bir umutla çıkıyor. Çünkü küçük-

burjuvaların tersine, kendini asla boş hayalle kandırmayan bir sınıfın, tekeli sermayenin hoş temsilcisi gerici muhalefet, paçayı sıyrabilmek adına kitleleri gerçekten kendine kalkan yapmak istiyorsa, onların yıkıcı-yeniden yapıcı tahayyülleriyle harekete geçme derecesine ulaşmış etkinliklerine ihtiyacı olduğunu biliyor. Direnişin değil, yıkıcı-yeniden yapıcı bir tahayyülün, bu kitleyi etkin bir özneye dönüştürebildiğini görüyor, "paçayı sıyırma" telaşıyla apaçık görünen bu eğilime hitap etmekten kendini alamıyor.

Özetle: Burjuva iç cephenin her kavgası, bir tarafı, ancak devrimden aşırılıp çarpıtılmış, silikleştirilmiş sloganlarla hareket etmeye ve devrimin özlemlerine yaslanmaya zorluyor. Ne tutarlı olabilirler bu çizgide ne de sonuna kadar gidebilirler. Aksine, ilk kritik virajda terki diyor ederek, devrimin yeminli düşmanları olma yüzünü sergilemekten kaçınmayacaklar.

Bundan, burjuva gerici muhalefetin çağrılarına koşturan, devrimci bilince bir şekilde bulaşmış emekçi kitlelerin de bir kuşkusu yok. Acı tecrübelerin yoğun düş kırıklığı, kuşkusu olanları uyandıracak sertlikte. Tüm bunlara rağmen, Engels'in ifade ettiği gibi, öyle bir gelişme aşamasına varmış bulunuyoruz ki, iktidarıyla, muhalefetiyle, tekeli sermaye devrim için çalışıyor. Dinci-faşizm süreğen ve yararsız gaddarlığıyla sözü-direnişim mevzi kavgalarını nihai hesaplaşmanın arenasına doğru sıkıştırırken, sertleşen iç kavgada gerici burjuva muhalefet, kitleleri kendine kalkan yapma çabasında, sözün bitip nefesin kesildiği yerdeki eylem arenasına yataklık ediyor. Ve bu muhalefet, hesaplaşmanın kaçınılmazlığını ertelenemezliğini sezinleyen kitleyi, ancak devrimin özlemlerinin silik bir kopyasıyla coşturabiliyor.

Ne derler? Her kopya aslını parlatır, belirginleştirir.

Faşist Aygıtı Kıracak Tarihsel Moment

Kartalkaya Otelı yangını, bu tarihsel dönemin metaforu gibiydi. Sistemi bizzat yaratanlar, altında imzası olanlar, onu sırtlayanlar, kor ateşin içinde kurban oldular. Bir uyardı bu, metaforun anlamını çözemeyenlere, “bir aptala anlatır gibi” anlatmak, TÜSİAD’a düştü. Yakın zamana dek hep karnından konuşan TÜSİAD, malumu ilan etti; “Sistem Çöktü!”

Bir noktanın açıklığa kavuşması gerek. TÜSİAD çöken sistemin esas, kalıcı sahibidir. Üyelerinin hepsi sanayide, ticarete, bankacılıkta yoğunlaşmış, iç içe geçmiş ve merkezileşmiş sermayenin tekeli birliklerinin temsilcileri

ve yöneticileridir. TÜSİAD’ın barındırdığı sermaye birikim ve yoğunluğunun yanında, MUSİAD ve onun gibilerin esamesi okunmaz. Burjuva gerici muhalefetin şeytan taşlar gibi sözünü edip durduğu “Beşli Çete” ya da daha geniş alınırsa “yandaş sermaye”, sırtını sadece iktidar ilişkilerine bağlayabilen ve bu ilişkiler sayesinde ulaşabildiği sermayenin çoğunluğu borçlardan oluşan, iktidar ilişkilerinin kaybolduğu gün tüm yaldızlı prestijleriyle beraber sermaye birikimleri borç yığını altında kalacak olan gruplardan oluşur. Bu anlamıyla, tekeli egemenliğin esas ve kalıcı sahipleri her zaman TÜSİAD’dır.

Peki ama nasıl oluyor da sistemin esas sahipleri, kendi egemenliklerinin siyasi temsili olan dinci/faşizmle olası bir çatışmayı göze alıp, sahibi oldukları sistemin çöküşünü ilan edebiliyorlar? Meseleyi yüzeysel ele alanlar, TÜSİAD'ın temsil ettiği tekellerle dinci-faşizmin başından beri doku uyumsuzluğu içinde yaşadığını iddia edeceklerdir. **Oysa gerçek, doku uyumsuzluğu değil, tam uyumu gösteriyor.** 23 yıllık dinci faşist iktidarın en büyük kazananı TÜSİAD'dır. Sanayi, ticaret ve bankacılıktan en tepeleri hep onlar ellerinde tuttular, ithalat-ihracat kanalları onların tekelinde kaldı, borsa, emlak, genel para trafiği onlar tarafından yönlendirildi. Hele ki 2018'den sonraki, dört-beş yılda, işbirliğini yaptıkları emperyalist tekelleri bile kısıktıracak ölçülerde, yüksek oranlı karlılık dönemi yaşadılar. Sadece bir örnek: Dünya devi Fiat tekelinin işbirlikçisi TOFAŞ, Ferrari'den sonra dünyanın en yüksek karlı ikinci otomotiv şirketi idi. (M. Ali Verçin, 27.06.2024, Karar gazetesi) Bunların sermaye birikimi temposu hemen hiç hız kesmedi, tepeleri ellerinde hiç bırakmadılar. Bu bir.

İkincisi, bir sınıf egemenliğinin, bizzat kendi siyasi temsiliyle ters düşmesi, tarihte az rastlanan bir olay değildir, bu topraklarda da pek çok kez yaşanmıştır. Öncekiler bir yana, 2001 krizi sırasında yaşananlar, pek çokları için taze hatıradır. O zaman TÜSİAD ve kontrol ettiği basın, Ecevit-Bahçeli koalisyon hükümetini gözden düşürmek için elinden geleni ardına koymamıştı. Gerçi çok fazla çaba göstermesine gerek kalmamıştı, çünkü o zaman da gerçek anlamda bir çöküş yaşamıştı ve şiddetle ihtiyaç duyulan

hükümet değişikliğini, halk sokaklarda isyan çılgınlıklarıyla dile getiriyordu. **Bütün iktidar yani ekonomisi, siyaseti, ideoloji aygıtlarıyla, faşist baskı aygıtlarıyla, egemenliğin tüm veçhelerini elinde bulunduranlar, bütünü kaybetmemek adına, yürütmenin-şahın korunması adına vezirin feda edilmesinden başka bir çare bulamamışlardı.**

Bugünün 2001 krizinden fazlası var, eksigi yok. 25 yıl önce tekeli sermaye yaşadığı çöküşten emperyalist tam ilhak yoluyla kurtulmak şansına sahipti. Şimdi ise çöken sistemi ayakta tutacak, ona yeni bir yapı kazandıracak ne hazır öğeler var ne de bir program. Bu çeyrek Yüzyılda başka şeyler de değişti. Örneğin, vezirin şah adına feda edilmeyi sineye çekemeyecek bir politik bagaja sahip olması ve daha da önemlisi, emekçi sınıflarda vezire yönelik yaygın ve derin öfkenin, onun güçsüz bir anında her şeyi yakacak bir sele dönüşmesi ihtimali gibi.

Bu son durumu özellikle göz önünde bulunduran TÜSİAD, yoğurdu üfleyerek kaşıklıyor ve siyasi temsilcisi dinci faşizmin üstüne bir çizik atmak yerine, onu uyararak kendine getirmeye çalışıyor. Tekelci sözcülerinin ifadelerinin özeti şundan ibaret: Baskı artık işe yaramıyor; tersine, baskının dozu yükseldikçe kurumlar yani o baskıyı uygulamaya sokan faşist egemenliğin temel aygıtları, emekçi sınıfların hedef tahtasına konuluyor. Sistemin esas, kalıcı sahipleri TÜSİAD'ın büyük endişesi burada beliriyor. Sadece var olan hükümeti değil, boydan boya tüm faşist aygıtın -polisi, ordusu, adliye ve zindanlarıyla- emekçi sınıf hareketinin konusu haline gelmesinden ürküyor. Oysa, "bütün iktidar" sahiplerinin,

devrim karşısında son güvencesi hep şuydu: Aygıtın, hadi diyelim atın, kendisini korumak için sürücüyü zamanı geldiğinde feda etmek. Fakat emekçi kitle hareketi öyle bir aşamaya doğru hızla ilerliyor ki, sadece vezirin değil, kalenin, filin, atın vs. tüm taşların kaybedileceği ve şahın tümüyle korumasız kalacağı nihai hamle, ufukta görünmeye başlıyor.

Gerçekten, olayların gidişatı bu yöndedir. Yıllardır karnından konuşan TÜSİAD'ı şimdi yürek çarpıntısıyla kusarcasına konuşturan, muazzam bir baskı ve tehdit dalgası altında bile bir araya gelmekten geri durmayan emekçi sınıflar içinde -Silivri'yi kapatalım sloganında görüldüğü gibi- faşizmin temel aygıtlarını hedef tahtasına oturtacak bir öfke birikiminin bir kararlılığa ulaşma ihtimalidir. Bu hareket halindeki öfke, devrimci hedefleri dile getiren her çağrıyı benimsemeye hazırdır. Emekçi sınıflar bu kararlılığa hangi koşullarda ulaşıyor? Görülmemiş bir baskı ve tehdit cenderesi altında. Meselenin püf noktası burasıdır.

Tüm yaşananları, güncelliği ve karmaşıklığı içinden değil, yukarıdan ve derinden incelediğimizde, Türkiye tekeli kapitalist sistemin şu noktaya gelmiş olduğu rahatlıkla görülür: En geniş emekçi yığınların acil-yaşamsal ihtiyaçlarıyla, tekeli sermaye egemenliğinin tüm varlık koşulları artık birbirine tahammül edemeyecek aşamaya gelmiş, bir "mutlak çelişki" karakteri kazanmıştır. Bu derin ve özsel nedenden ötürü, tekeli sermaye egemenliği adına dinci faşizmin yükselttiği her baskı-tehdit basamağı, emekçi sınıflar üzerinde ters etki yapıyor. Dozajı arttırılan her baskı, acil-yaşamsal ihtiyaçlarının yakıcı

özlemleriyle dolu emekçilerde bir korku değil, kararlılık yaratıyor, dile gelen öfkeye bir eylem alanı yaratıyor. Baskı, tehdit ne denli koyulaşıp ne denli hayatın her alanını kapsarsa, emekçi milyonlar soluğu, kendi yaşam alanlarından çıkıp, eylem alanlarında almaya başlıyorlar. Çünkü şunu apaçık görebiliyorlar. Toplu eylem onları koruyor, özlemlerine canlılık kazandırıyor. Eylem alanı, geleceğe dair tasavvurun filizlenip gerçek anlamda umut haline geldiği yer oluyor. Tek başına direniş ilkesi umudu beslemez. Onu besleyen, asıl olarak geleceğe dair net bir tasavvurdur. İşte eylem alanı, birliktelik, güç, azim, kararlılık ve meydan okuma yoluyla gerçek umudu ete kemiğe büründürüyor.

Emekçiler şunu da apaçık görebiliyorlar: Eylem alanı dışında kaldıklarında, dile getirdikleri öfke onları tek tek faşizmin süreli avının kurbanı haline getiriyor. Faşist baskı, sözün hükmünü tüketiyor, yasal mevzuatta bulaşık yollara ilişkin boş inancın hakkından geliyor. Buna karşılık, birlikte eylem, kitlelere bir özgürlük alanı açıyor, bu alanda öfkelerini, özlemlerini, geleceğe dair umut dolu tasavvurlarını buluyor ve onlara sarılıyorlar. Ne denli dertle, acıyla yüklüseler, eylem alanında yaşadıkları dönüşüm o kadar keskin oluyor. Bu, artık salt protesto karakterini yitirmiş, geleceğe dair tasavvurlarını oluşturup biriktiren, yıkıcı ve kurucu karakterde bir eylemdir.

Nefes aldırmayan bir baskı ortamında iktisadi açıdan bu cehennemi yaşayan toplum, eylem alanlarında özgürlüğün ufukta görünen kokusunu ciğerlerine

çekmeye başlamışsa, sonuçlarının ne olacağını TÜSİAD elbette bilir, çünkü onlar bu sistemin gerçek-kalıcı efendileridir, “sonradan görme” dinci-faşist tayfadan çok daha gerçekçidirler. Ağır baskı ve ona eşlik eden iktisadi cehennem koşullarında solunan her özgürlük havası, kitleler nezdinde, baskı koşullarına ve bu koşulları yaratan egemenlik aygıtlarına karşı tahammül seviyesini sıfırlar. Dünya çapında Yüzyılları aşan egemenliğin deneyimiyle sermaye, en yetkin faşist aygıtların, tam da böylesi tarihi momentlerde yıkıma uğradığını hafızasına kaydetmiştir. 1974 Portekiz, 1978 Nikaragua, 1979 İran, 2011 Tunus, bu tarihsel deneyimin en yakın, en keskin örnekleridir. Bu koşullar altında, bu özgün tarihsel momentte, eylemin yarattığı özgürlük kokusu, halkın derin özlemlerinde yasa ve sınır tanımayan bir taşkınlığa yataklık eder.

Öyleyse TÜSİAD’ın “sistem çöktü” uyarılarını altındaki esas derdi aydınlatabiliriz. Tekelci sermaye, sadece hükümet aygıtının değil, faşist egemenlik aygıtının en keskin öğelerinin kırılmasıyla sonuçlanacak bu tarihsel momentten kaçınabilmek için, dinci-faşizmi uyarmak zorunda kalmışlardır. Bu özgün tarihsel momentte, dozajı arttırılan her baskı devrimci isyanların

ana kaldıracı halini alır. “Kurumlar yıpratılıyor” uyarısı, sadece baskıyı örgütleyenleri değil, o baskıyı uygulamaya koyan aygıtlara karşı yönelen ve giderek bir kararlılık, bir hedef kazanan öfkenin tehlikeli gidişatına parmak basmaktır.

Toplumsal devrimin ve dolayısıyla emekçi halk yığınlarının şansı odur ki, şu an iktidarda, sermayesini yalnızca hükümet koltuklarında kalma tekeline dayayabilen politikayı olağanüstü bir kibir ve şişirme üzerinden kurgularken burnunun ucunu görme yetisini kaybeden, muhalefet sıralarına kurulup sırasını bekleme pozisyonunu kabule yanaşmayacak denli hassas bağlantılara sahip bir dinci faşizm var. Böyle bir iktidar kendini “feda edilecek vezir” olarak göremez.

Burjuva sınıfın kendi arasındaki kavgaya, siyasi partiler sınırını aşıyor, sistemin gerçek sahipleriyle geçici sahipleri arasındaki bir kavgaya doğru büyüyor. Bu yoldan tekelci sermaye egemenliğinin birliği ve uyumu bozulurken, tersinden, emekçi sınıflar ortak eylemin alanlarında birliği, dayanışmayı, kararlılığı ve uyumu örmeye devam ediyor.

Şimdi tek tek avlanacak olanlar, birliği ve uyumu bozulanlardır.

Aynı Nakarat

Marx'ın tarihteki büyük olayların, ilkinde trajedi ikincisinde komedi olarak tekrar ettiğine dair sözleri iyi bilinir. Bu toprakların yoğun çatışmalarla örülmüş uzun iç savaş tarihinde ise olayların iki kez tekrarı yetmiyor. **Ama ne trajik ne de komik. Sadece dramatik.**

İmralı'dan bir kez daha "tarihi çağrı" geldi hem silahlar bırakılacak hem de örgüt feshedilecek. Beklendiği üzere, çok kısa sürede UKH liderliği çağrıya uyacağını bildirdi. Elbette tekelsel sermayenin ve onun dinci-faşist iktidarının etekleri zil çalıyor. Bahçeli hemen telefon trafiğine daldı, sağa-sola "barış halayları" randevusu verdi. TUSİAD'dan MÜSİAD'a kadar

bilcümle sermaye sözcüleri, yeni durumun yatırım ortamına getireceği rahatlamının hesabına koyuldular. Fakat, tüm bu mutlu-mesut manzarayı esastan bozan bir olgu ısrarla gözden kaçırılıyor. Amed ve Van'da çağrıyı dinlemek için alanları dolduran halkın yaşadığı hayal kırıklığı ve kuşkusuz hayal kırıklığına eşlik eden o dile gelmeyen öfke. Bu kırılganlığın "tarihi" sonuçlarına kısa sürede şahit olacağız.

Ancak biz "tarihi" diye nitelenen çağrının ilk kez dile getirilmediğini hatırlatarak başlayalım. Tarihten ders alınsaydı, tekerrür etmezdi diye, can sıkıcı kesinlikle amiyane bir ifade vardır.

Şimdi, can sıkıcı bile olsa, bu ifadenin tam zamanı. Benzer çağrı ve beklentilerin, uzun iç-savaş boyunca, en az dört kez yaşandığını ve her seferinde uzlaşma beklentilerinin tam tersi sonuçlara vardığını belirtelim. İlk ateşkes ve uzlaşma çağrısı, 1993 Newroz’unda gelmişti; ikincisi 1999’da Öcalan’ın tutsaklığı sonrasında geldi, üçüncüsü 2009 yılında Oslo görüşmeleriyle başladı ve uzatmalı süreçlerle dördüncü çağrıya, 2013 Newroz’una bağlandı. Ancak, her seferinde beklenen sonucun tam tersinin yani silahların yeniden devreye girmesi ve mücadelenin daha şiddetli, daha yaygın hale gelişinin “gizemi”, uzun iç savaş tarihinde kısa bir gezintiyle aydınlatalım.

DRAMATİK DÖNGÜLER

1993 Newroz’unda ilan edilen ilk uzlaşma ve ateşkes süreci, diğerlerine nazaran oldukça kısa sürmüştü, aynı yılın yaz aylarında çatışmalar her alana yayılmıştı. UKH’yı Newroz ateşkesine ikna eden kişi, o zamanlar Cumhurbaşkanı T. Özal’ın özel kalem müdürü gibi çalışan Celal Talabani’ydi. ABD’nin Bağdat’ı cehenneme çevirdiği I. Körfez Savaşı sona ermiş, Irak’ın kuzeyinde, Güney Kürdistan’da ilan edilen uçuşa yasak bölgeyle, fiilen bir Kürt özel bölgesi ortaya çıkmıştı. Bu kadarı bile, Kuzey (Bakur) hakkında yeterince uyarıcı olmuştu ve ilçelerde birbiri ardına patlak veren serhıldanlar, birleşik bir ayaklanmayı gündeme getirmişti. 93 Newroz’una işte böyle bir fırsat gözüyle bakılıyordu. UKH, ilan ettiği ateşkes ve uzlaşma çağrısında bu önemli fırsatı kendi eliyle tepti. Takip eden günlerde, devrimin Türkiye ayağında önemli gelişmeler kaydedildi. Sivas katliamıyla kaban

kitle hareketi, 1994 ekonomik çöküşüyle emekçi sınıfların tümüne yayıldı ve yükselen kitle eylemi 1995 Gazi Ayaklanması’yla zirveye taşındı. Birleşik devrimin Kürdistan ayağı, kendi zirvesini 1993 yılında görürken, Türkiye ayağı ancak iki yıl gecikmeyle onu izlemişti.

İkinci ateşkes Öcalan’ın tutsaklığı sonrası, 1999 Ağustos ayında ilan edildi. Çağrı öncesi, İmralı’ya ordu üst kademesinin ziyaretleri dikkat çekiyordu. Ve bir kez daha “tarihi” ilan edilen çağrı, hemen UKH liderliğinde kabul gördü. Öcalan, tıpkı bugünkü gibi önce silahlı unsurların Türkiye’yi terk etmesini ve bunu takiben toplanacak kongrede silahların bırakılıp örgütün feshedilmesini istemişti. Oysa Kürt halk hareketinde beklenmedik bir sıçrama yaşanmıştı; bu kez Rojhilat-Rojava dahil, dört parçada birden birleşik bir isyan dalgası ortaya çıkmış, Avrupa’dan Japonya’ya kadar nerede bir Kürt varsa, ulusal kurtuluş uğruna kendini ateşe atmaya başlamıştı. Fakat çağrıyla birlikte kitlesel hareket aynı hızla o zirveden geriye doğru çekildi. Ve -evet bildiniz- takip eden aylarda, bir kez daha derin ekonomik bir çöküş ve Türkiye ayağında kitle hareketinin yeni zirvesi, 2001 krizi öyle şiddetli bir sarsıntı yaratmıştı ki, Sabah gazetesi baş yazarı “Tam bir devrim durumu” itirafını kaleme almak zorunda kalmıştı. Birleşik devrim dinamikleri, bir kez daha, aynı zirvede buluşmadı. 99’da bu zirveyi gören Kürt halk hareketi, Türkiye’de 2001 kriziyle yaşanan zirveyi uzaktan izledi.

Bu arada, İmralı’dan gelen çağrıya uyan örgüt, 8. Kongre’yi toplayıp kendini feshetme ve yerine bir kongre yapılanması olan KADEK’i geçirdi. Kongre programında,

sınırların değişmediği bir demokratik kurtuluştan bahsediyor, bir iktidar hedefi güdülmeyi ilan ediyordu. Bu ara dönem, atılan adımların keskinliğiyle uzadı, ancak 2004 Haziran'ında sona erdi. Çünkü Kürt halk hareketi bir kez daha büyük bir canlanma içine girmişti. Saddam iktidarını deviren ABD işgaliyle Irak bölünmüş ve Başur'da bir federasyon yapılanması ortaya çıkmıştı. Bu dış gelişmenin Bakur'a yansıması Siirt ve Hakkâri gibi kent merkezlerini silip süpüren serhildanlar dizisi oldu.

2009 Oslo görüşmeleri, doğrudan 2008 dünya krizinin gölgesinde ve etkisinde başladı. Cumhurbaşkanı A. Gül, durduk yerde "Kürt sorununda iyi gelişmeler olacak" deyiverdi. O dönem bir partinin başında bulunan kan içici M. Ağar bile "Ovada siyaset" müjdeleri vermekle meşguldü. Ne de olsa dünya kapitalist sistem krizi Türkiye ekonomisini de vurmaya başlamış, emekçi kitle hareketini ateşlemişti. Bu ateş içinden geçen Türkiye devriminin kitlesel hareketi, 1 Mayıs alanı olarak Taksim'i özgürleştirmişti. Ancak, o çok korkulan küresel krizin bu topraklarda beklenenden daha az etki yaratacağı anlaşıncı, bu üçüncü "ateşkes-uzlaşma" süreci akamete uğradı.

Ekonomik yıkım beklenen derinliğe ulaşmadı ama bu kez dünyadan bu topraklara, canlı yayın devrim görüntüleri ulaştı. Muhteşem 2011 yılıyla birlikte, herkes Tunus'u, Mısır'ı konuşuyor ve birbirine "Bizim Tahririmiz ne zaman?" diye soruyordu. Türkiye devrimi, o muazzam zirvesine, Gezi Ayaklanmasıyla dolu dizgin ilerlerken, Kürdistan devrimini de bu zirveye ortak edebilecek gelişme Rojava'dan geldi. **Ve -artık şaşırmıyoruz- bir**

kez daha, hükümetin inisiyatifiyle dördüncü uzlaşma-ateşkes dönemi, şu kötü ünlü "Açılım Süreci" başlatıldı. Yine benzer "tarihi" çağrılar ve yine "Barış halayları"na dair nutuklar ortalığı kapladı. Türkiye devrimi Gezi ile kendi zirvesine koşarken, Açılım sürecinin etkisindeki Kürdistan, buna ancak bir yıl gecikmeyle, 2014 Kobani Ayaklanmasıyla cevap verebildi. Bu ayaklanmadan sonra Açılım süreci fiilen sona ermiş bulunuyordu ve resmi ilan için 2015 beklenecekti.

DERSLER

Bu kısa tarih okumasından, ilk anda görülebilecek denli açık birkaç dersi kayıt altına alalım.

1. Her ne kadar iç içe geçmiş de olsa, uzun iç savaş ve devrimci durum, kimi tarihi süreçlerde farklılaşan dinamikler üzerinde şekilleniyor. Birleşik devrimin her iki ayağına da egemen olan uzun iç-savaş, son otuz yılda temposunu Kürdistan ayağına göre ayarlıyor. Normal bir durumdur, çünkü devrimin -örgüt ve silah olarak- ağırlık noktası oradadır. Ve Kürdistan devrimi, sınıfsal temelin yanı sıra, ulusal temeli barındırıyor. Anlamı şu: Buradaki hareket diğer parçalardaki gelişmelerden hızlıca etkileniyor. Türkiye devriminde ise sınıfsal temel ön plandadır ve o hemen her seferinde, derin ekonomik yıkımlarla ateşleniyor; birleşik devrimin Türkiye ayağındaki kitle hareketinin dalga boyu, doğrudan ekonomik yıkımın çapının damgasını taşıyor.

2. Birleşik devrimin Kürdistan ayağı iç savaşın temposunu belirlerken, Türkiye devrimi ise, iç savaşın doğrudan etkisi altında, ekonomik krizlere göre

temposunu ayarlayan bir devrimci durumdan besleniyor. Birleşik devrim, aynı temele dayanan fakat farklı dinamikler de taşıyan iç savaş-devrimci durum salınımında bir “senkronizasyon” sorunu yaşıyor. Kürt halkının genel hareketinin zirvesi ile Türkiyeli emekçilerin genel eylem zirveleri, çoğu zaman üst üste binemeyen, ama birbirini uzun ve kısa aralıklarla izleyen bir süreçler dizisine sahne oluyor.

3. Bu “senkronizasyon” sorununun, ne yazık ki, UKH’nin hep “tam zamanında” girdiği uzlaşma süreçleri ve “tarihi” denen çağrılar etkili oluyor. Bu devrim eğer uzun iç savaştan geçiyor ve onun içinde biçimleniyorsa, öznel öğelerin yapacağı güç hesapları, her zamankinden daha önemli hale gelir. Uzun döneme yayılan, dağılan güç birikimlerini toparlamak için öznel etken harekete geçmiş olmalı, tayin edici bir zamanda ve tayin edici yerde üstün güçleri bir araya getirebilmek, stratejinin temel hedefi olmalıdır. Yoksa, uzayıp giden çatışmalarda, bir yanda dağılma, diğer yanda toparlanmayı görmek şaşırtıcı olmaz. Güçlü bir karşı devrimci desteğe sahip faşist bir iktidarın sırtını yere getirmek, ancak Türkiye ve Kürdistan genel halk hareketlerinin yaşadığı zirveleri üst üste bindirebilmekle mümkün olur.

Buraya kadar çıkarılan dersler, tarihi okumanın içinden, kendiliğinden çıkan dersler. Fakat, güncel gelişmeleri tartışırken, özellikle dördüncü derse dikkat çekmek isteriz. O da şudur:

4. Tarihin okumasında dikkat çekici bir yön, tüm ateşkes-uzlaşma süreçlerinde, ilk inisiyatifi alan tarafın egemen sınıf ve iktidar

tarafı olmasıdır. Kimi zaman tehdit, kimi zaman rica-minnet, ilk adım hep o taraftan geliyor. Diğer dikkat çekici yan; her “ateşkes-uzlaşma” denemelerini ya bir ekonomik yıkım takip ediyor ya da çok güçlü bir kitle kalkışması. Bu iki dikkat çekici olgu, aynı yöne işaret ediyor: Tekelci sermaye, yönetici sınıf birikimiyle, ekonomik yıkım dalgasını da, bir toplumsal patlamayı da önceden görebiliyor. Bu sayede “ateşkes-uzlaşma” inisiyatifi tam zamanında ortaya koyabiliyor. Yeterli deneyime sahip bir egemen-burjuva sınıf için, ekonomik yıkımın gelişini öngörmek zor değildir; hem bu türden yıkımlar dizini çokça yaşamıştır, oradan bilinir, hem de çoğu kriz zaten aylar öncesinden ekonomik göstergelere yansımaya başlar. -Bir patronun yakın zamanda dile getirdiği “Kamyon endeksi” gibi- Toplumsal patlamayı öngörmek daha zor görünse de, Türk tekelci sermayesinde ekonomik yıkım anlarının böylesi patlamalara yol açtığı deneyimi yeterince mevcut. Üstelik, politik dengeler yönünden, genel bir hesaplamanın kaçınılmazlığını ele veren bir olgu, şaşmaz bir işaret işlevi görür: Bu noktada artık faşist baskı bir işe yaramıyordur. Ve devrim ise henüz hiçbir derin-köklü özlemine kavuşamamıştır. Böylesi “pata” durumları, dünya tarihinin defalarca kanıtladığı üzere, genel hesaplaşmanın önünü açar.

KISIR DEĞİL, YÜKSELEN DÖNGÜ

En genel biçimde ve basitçe özetlediğimiz dört tarihi dersten sonra, 27 Şubat çağrısının hangi bağlama oturduğunu anlamak kolaydır. **Bir kez daha, sanki tarih tekerrür eder görünüyor. En azından,**

tekelci sermayenin hedefi bu: Birleşik devrimin iki ana ayağının aynı zaman diliminde zirveler görmesini önlemek. Görünüyor diyoruz, çünkü son söz, Kürt halkının sözü, henüz söylenmedi. Muhtemelen Newroz, bu yönlü güçlü işaretler verecektir. Çağrıdan egemen sınıfın duyduğu memnuniyetin sebebi bellidir. Ekonomik buhran ve sınıflar mücadelesinin “pat” durumu (ki, TÜSİAD bildirisinin esas içeriği bu duruma dikkat çekmekti) devrimin Türkiye ayağında yeni bir zirveyi hazırlıyor. Kürt halk hareketinin bu zirveyle örtüşüp birleşmemesi için alınan inisiyatifte, “Barış hayalleri”ne dair düş balonları uçuruluyor.

Gerçekte tarih tekerrür etmiyor; uzun iç savaşta gördüğümüz döngü kısır değil, her seferinde daha yüksek perdeden açılışını yapıyor. 93'deki ateşkes sürecinde ve sonrasında, bir yanda tespilh tanesi sıralanan serhıldanlar, diğer yanda Sivas Katliamı, Gazi Ayaklanması gibi yerel isyanlar bulunuyordu. 2001 kriziyle birlikte, belli bir sürece yayılan yerel isyan dalgalarının mevcut hükümetin gücünü sıfıra indirebildiği görüldü. 2013 Açılım Süreci boyunca ise artık birleşik devrimin her iki ayağında paralel bir gelişmeyle, genel ayaklanmalar dönemi açılmış. Ne büyük Gezi Ayaklanması 95 Gazi Ayaklanması'ydı, ne de Kobane günleri geçmişin serhıldanlarıydı. Artık genel hareket otuz yıllık bir birikim üzerine ve ötesine geçmişti.

Benzer düzey sıçramaları, harekete katılanların nitelikleri yani öznel ögenin bilinci için de geçerlidir. 94 krizinde halk hareketi esas olarak “maışet” yani geçim derdini dile getiriyordu. 2001 krizinde

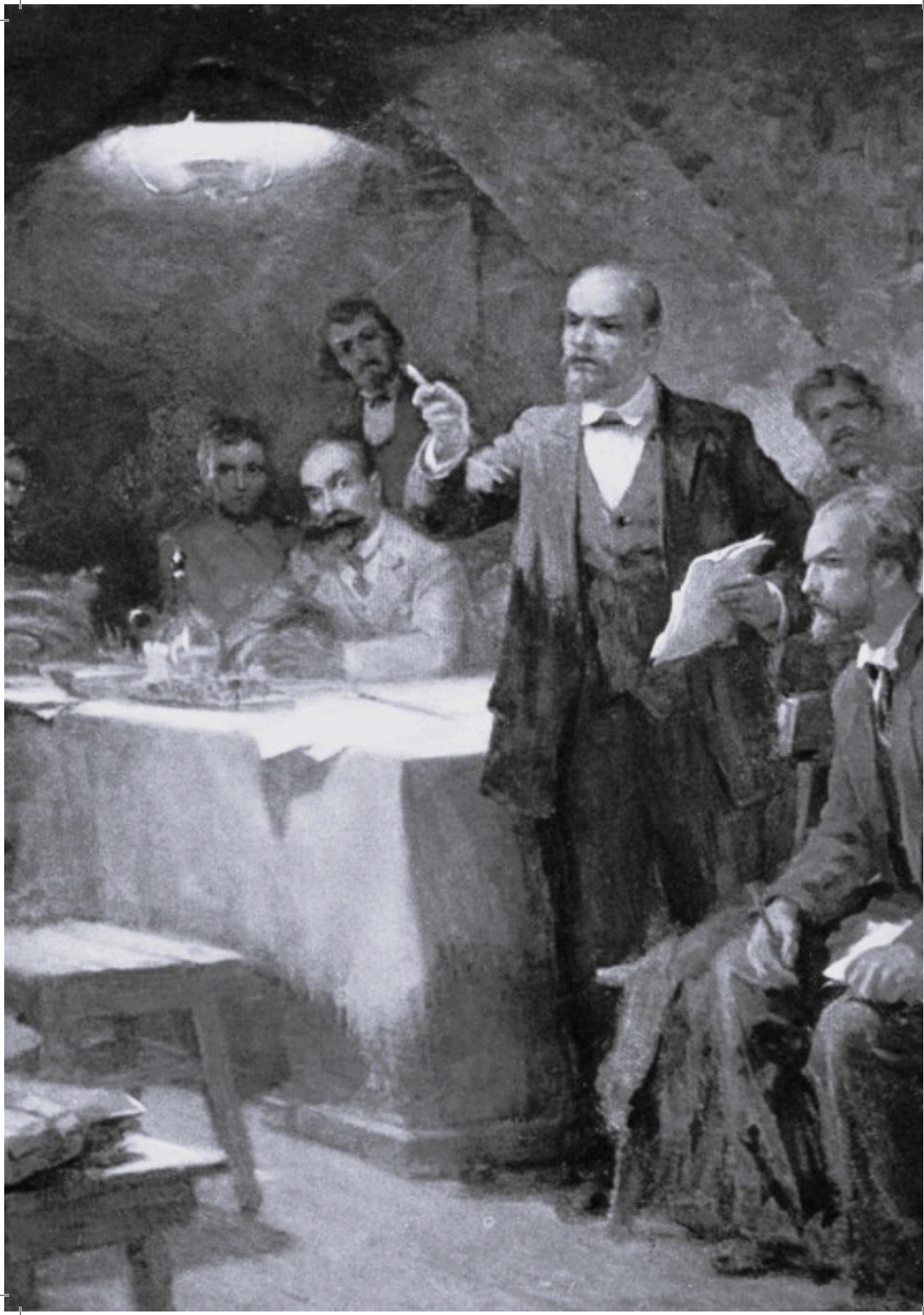
öfke doğrudan mevcut hükümete yönelmişti ve siyasal bir ağırlık kazanmıştı. Gezi Ayaklanması ise, bir bütün olarak bir dünya görüşü yani hem siyasal hem kültürel bir yarılma yarattı. Kürt halkı ise, tüm bu uzun dönem boyunca, dağlarda sürüp giden kavgaya destek olma boyutundan, Kobane günlerinde olduğu gibi, “politikaya el koyma” aşamasına ulaşmıştı.

Kopup gelmekte olan patlama, tarihin bize kanıtladığı üzere, Gezi-Kobane günlerinin daha da ilerisinde, daha yüksek bilincin tezahürü olacaktır. Ve bu bilincin en parlak ışıltıları, Kürt halkından yansiyacaktır. Son “tarihi çağrı”nın, bir önceki tarihi 2013 çağrısı gibi coşkuyla karşılanmadığına şahit olduk. Amed ve Van meydanlarında toplanan kalabalıklar sessiz bir öfkeyle dağıldılar. Çağrının okunduğu salonda bulunan beyaz başörtülü Barış Annelerinde bile benzer tepkiler görüldü. Şahit olduğumuz şey, Kürt halkının “tarihsel belleği”ndeki bir kırılmadır; O bellek ki, şimdiye dek yaşanan 28 isyanın kanlı hatıralarından süzülmüştür ve Kürt halkına, eğer yok olmak istemiyorsan, tüm farklılıkları unutup bir önderin peşinden yürü emrini verir. Bugüne dek bu tarihsel bellek halkın direşkenliğinin dayanağı olmuştur, ama artık ayaklarına dolanıyor.

Her sınıfın birbirine tezat çıkarlarını korlaştırıp eriten bu ulusal birlik belleği, zamanında yerel ve aşiretsel farkları aşmak için zorunluydu ama geline aşamada, kimi temel gerçekleri göz ardı etmenin şalına dönüştü. Dinci-faşist iktidarın postallarını yalamaktan dili pas tutmuş bir akli-evvel, 27

Şubat çağrısını yorumlarken, hemen Amed’de 5 milyon liralık dairelerle dolu sitelerden bahsetti; ona göre, böyle lüks bir yaşamın boy attığı bir kentte, kim “gerilla” yaşamına öykünebilirdi? İşte, Amed’in orta yerinde yükselen bu ultra lüks rezidanslar, açlığın ve sefaletin katmerlisini yaşayan Kürt halkının gözüne batmıyordu. Ulusal birlik ve onu temsil eden önderliğe dair çoğalan soru işaretleri, bu tarihsel belleğin kırılmasına yol

veriyor ve milyonlarca yoksul Kürt emekçisini, ultra lüks rezidansların gerçekliğiyle baş başa bırakıyor. Sonucu tahmin etmek zor değil, Bugüne dek iki devrimin zirvelerinin senkronizasyonunda kaymalara neden olan ulusal dinamikler, yerini, tam da böyle bir senkronizasyonu yaratan sınıfsal dinamiklere bırakacaktır. Bu senkronizasyonu ters taraftan bozan Türkiyeli emekçilerin esiri olduğu sosyal şovenizm de aynı kırılmayı yaşayacaktır.

Yalancılaştırma

..... i. cevât çetiner

Eylem Özdemir, “Kimlik” başlıklı yazısında, Marksistlerin kimlik siyasetine ilişkin eleştirilerini ve kimlik siyasetinin yaygınlaşmasının nedenlerine dair görüşlerini aktarırken şöyle diyor:

“T. Eagleton, 1970’ler ve 80’lerde radikallerin pek çoğunun Marksizmi bir yana bırakmalarının, sistemle ilgili düşüncelerini değiştirmelerinden değil, karşılarındaki rejimin çetin ceviz olduğunu sezmelerinden kaynaklandığını yazıyor.” (Siyaset Bilimi, Yordam Yayınları)

Çarpıcı bir tespit. Çünkü, Marksizmi bir kenara bırakma Marksizmi reddetme biçiminde olmaz sadece. Marksizm temel değerlerini ve devrimci özünü bir kenara bırakma yani revizyondan geçirerek Marksizmi savunma biçiminde de olur. Ve bu

tespit, sosyalist düşün ve siyaset dünyasındaki revizyonizm ve sosyal-reformizmle yani Marksizmin bir kenara bırakılmasıyla iradesizleşme arasındaki ilişkiye; dolayısıyla bu ilişkiden doğan ‘yalancılaştırma’ haline de dikkat çektiği için çarpıcıdır. Sözde Marksistlerin hem iradesizleşme hem de yalancılaştırma hallerini yüzlerine vurduğu için sarsıcı ve yıkıcıdır.

Elbette bu tespit ilk defa dillendirilmiyor. Lenin 1905 devriminin yenilgisinden sonra parti içinde ortaya çıkan sağ likidatörlüğe karşı ve 1. Dünya Savaşı’nın ortaya çıkardığı devrimci koşullara göre konumlanmayı reddeden 2. Enternasyonalcilere karşı da benzer bir tespitte bulunmuş; emperyalizm tahlilini yaparken ele aldığı en önemli olaylardan biri de “çürüme”

olgusu olmuştur. Bu topraklarda da 1990'ların başında sol-sosyalist hareket içinde tasyiyecilik ortaya çıktığında Leninistler benzer bir tespitte bulunmuştu.

1980'lerin sonu, 70'li yılların cüsseli devrimci yapılarının ÖDP, EMEP gibi sosyal-reformist partilere dönüşerek kapitalist sisteme soldan eklemleme yıllarıydı. Onlara sorduğunuzda bu Marksizmin bir kenara bırakılıp kapitalist sisteme eklemleme değildi. Sosyalist bir hareket olmaktan sosyal-demokrat bir hareket olmaya dönüşme değildi. Hatta, durumlarının böyle tanımlanmasına da büyük bir öfke duyarlardı. Durumlarının kapitalist sisteme dönüş olmadığını ortaya koymak için, somut durumun tahliline dayandığını iddia ettikleri teorik-politik-taktiksel gerekçeler sıralayıp duruyorlardı. Tarihe dönüp bakıldığında, yapılanı (tasyiyeciliğin tasyiyecilik olmadığını) haklı, mantıklı, makul göstermek için söylenmedik sözün bırakılmadığı, manevi otoritelerin dahi ortaya konduğu görülecektir.

Fakat ileri sürülen hiçbir argüman gerçekliğin yansıması, kavramsallaştırılması değildi. Toplumsal gerçekliğin teorik-politik-taktiksel iradesi değildi. Aksine, ekonomik-toplumsal-siyasal gelişmelerin tam tersi yönde yol alınmaya çalışılıyordu. Yapılar, ekonomik-sosyal-siyasal gelişmelerin, sınıf mücadelesinin gerçek durumunun ülkenin ve dünyanın nesnelliğine göre değil kendi idealarına göre tarif etmekte. Düşünceyi, nesneye göre değil, ama tersine nesneyi önceden saptanmış ve mantıklarının soyut alanında yer alan kavramlara (alt emperyalizm, faşizmin çözülmesi, reel sosyalizm, çoğulculuk vs. vs.) göre belirliyorlardı.

Onlar, somut sosyo-ekonomik ve siyasi yapıyı soyut ideaya bağlayarak, onu kendinde ideanın gelişme zincirinin bir halkası durumuna getiriyorlardı. Tıpkı Hegel'in yaptığı gibi. Bu yüzden Marx:

"Hegel kendi Mantık'ına siyasal bir beden veriyor, siyasal bedenin Mantık'ını vermiyor." demişti.

Bu durum Hegel'de, Marx'ın deyimiyle, bir 'yalancılaştırma' doğuruyordu. Tasyiyecilik sürecine girenler de, tıpkı Hegel gibi siyasal bedenin, sosyo-ekonomik gelişmelerin Mantık'ını gösteremedikleri için yalancılaşıyorlardı.

Hegel'de yalancılaştırmaya neden olan, benimsediği dünya görüşü yani idealizmdi. O, benimsediği dünya görüşünün kurbanıydı. Peki ama, siyasal bedenin Mantık'ının verilmesi gerektiğini söyleyen tarihi materyalizm anlayışını benimsemiş olanlar neyin kurbanıydı ki, yalancılaştılar?

Marx, tarihsel gelişmenin kavramların gelişmesine indirgenemeyeceğini, tarihsel gelişmenin kendi öz doğası ile kendi iç diyalektiği ile açıklanması gerektiğini göstererek bu 'yalancılaştırma'dan korunmanın yöntemini vermemiş miydi? Vermişti. Bu sayededir ki, bu yöneme göre hareket edenlerin tespitlerini tarih kısa zamanda doğrulayacaktır. Öyle ki, 90'ların ortalarına gelindiğinde, bu tasyiyecilerin söyledikleriyle Türkiye ve dünyada yaşananları mukayese edenlerin yüzlerinde alaycı bir gülümsemenin belirmesi kaçınılmaz oluyordu artık. Ama olanda olmuş, emekçi sınıfların 20-25 yıllık devrim ve sosyalizm mücadelesi içinde yaratmış oldukları birikimlerin önemli bir kısmı da (başta da insan kaynağı), bu yalancılaştırma tufanı içinde heba olup gitmişti.

İşçi sınıfı ve emekçiler, tasyiyecilerin yöneldikleri yolun bedelini ağır bir şekilde ödemiş ve girilen bu yolun da yalanlarla döşendiği kısa zamanda açığa çıkmıştı. Ama cevaplanması gereken soru orta yerde duruyordu. Bu yanlış yola neden girmişlerdi? Düşüncenin nesneyi yansıtması gerektiği yönündeki dünya görüşü mü terk edilmişti? Hayır. Hiç kimse, Marksizmi reddettiğini sosyalizmden vazgeçtiğini söylemiyordu. Ama olan, Marksizmin temel doğrularının ve devrimci özünün bir kenara bırakılması yoluyla Marksizmin bir kenara bırakılmasıydı. Ve bu yalancılaştırma doğuruyordu. Hegel'den farkları ise bile isteye yapıyor olmalarıydı.

Tasyiyecilerin, umduklarından daha çetin ceviz çıkan kapitalist sisteme karşı mücadele iradeleri tükenmişti. O güne kadar yürüdükleri yol zaten zorluydu, ama görülmüştü ki burjuvaziye karşı zafer kazanmak için Marksist düşünce ve pratikte daha da derinleşmek gerekiyordu. Bu da daha zorlu bir yolun yürünmesi anlamına geliyordu. Ve bunu başaracak irade kalmamıştı. 12 Eylül ve ardından SSCB'nin dağılması, irade gücünü kırmıştı. Ya bu durumu açıklıkla ve samimiyetle kabul edecekler ve politik öncülük yapma misyonlarının tükendiğini ilan edip kenara çekileceklerdi ya da 'siyasetin mantığını ortaya koymaktan' vazgeçeceklerdi. Onlar ikincisini yaptı. İradesizleşmelerini 'yalancılaştırma' hali ile örtmeyi tercih ettiler. Bu tasyiyeciler için artık, **"kendine özgü niteliğini yitiren somut ve nesnel gerçeklik... (idealarının) kavramlarının dışavurumu olduğu ölçüde değer taşıyordu."** Hegel gibi, **"İradenin öznesini ürün durumuna, ideanın yüklemi durumuna dönüştürüyor"**lardı.

Tasyiyecilerin durumuna dair bunun aksi düşünülemez. Çünkü Marksizm, Hegelci düşünme yönelimini çözümlemiş ve onu her yerde tanımamızı olanaklı hale getirmiştir. Marksizme bağlı kalanlar, mevcut nesnel koşullara bakar bakmaz yapılanın tasyiyecilik olduğunu tespit edebilirdi ve etti de. Ve dediğimiz gibi tarih de bunun bile isteye yapıldığını kısa zamanda ortaya koydu. Kısa zamanda gerçek açığa çıktı, çünkü nesnel gelişmeler, sınıf savaşının hiç olmadığı kadar sertleşeceğini ve devrimci durumun hiç olmadığı kadar olgunlaşacağını, daha tasyiyeciler ağızlarını açtıklarında bangır bangır bağıriyordu. Öte yandan, girilen bu 'yalancılaştırma' halinin, nesnelliğin yanlış tahlilinden kaynaklanan bir yanılgı olmadığı tam aksine bile isteye tercih edildiği, söylediklerinin tam aksinin ortaya çıkmasına rağmen girdikleri yolu terk etmemeleriyle de görüldü. Hatta, tasyiyecilik süreçlerini daha da derinleştirdiler. Olaylar, Marksizm'i terk etmeyenlerin haklılığını ortaya koydukça, 'yalancılaştırma' halini büyüttüler ve devrimci olan her şeye karşı saldırganlaştılar. 1 Mayıs'ta Kadıköy'de yapılan mitinge yapılan saldırıda insanlar hayatını kaybederken, bu tasyiyeciler hedef tahtasına devrimcileri oturtuyor, gazetelerine 'vandallar çiçekleri ezdi' diye başlık atıyorlardı.

1990'larda bu topraklarda yaşanan bu deneyimle birlikte, bir kez daha Marksizmin bir kenara konulması olan sözde Marksizm'le iradesizleşme ve yalancılaştırma hali arasındaki ilişki kanıtlanmış oldu böylece.

Bu ilişkinin bilinmesinin daha doğrusu unutulmamasının büyük önem taşıdığı bir tarihsel dönemden geçiyoruz. Özellikle 2008 kriziyle birlikte kapitalist dünya

sisteminin çöküşü belirginleşti ve bununla bağlantılı olarak dünya genelinde devrimci bir döneme girildi. Demokrasi ve sosyalizm mücadelelerinin zaferi için gerekli olan iç ve dış koşullar, neredeyse her yerde kendini ortaya koydu. Tam da bu dönemde, düşün ve siyaset dünyasında sosyalist-Marksist fikirler enflasyonu yaşanmaya başlandı. İşte bu tespit sözde Marksizmin üzerinde yükseldiği zemine dikkat çekerek, bu enflasyonla başa çıkmada bizlere iki önemli yardımda bulunuyor.

Bunlardan ilki, sözde Marksizmi hızla tanıma imkanı vermesi. 2008 krizi, mevcut düşün ve siyaset dünyasında yaygın olan sosyalist fikirlerin (özellikle de çoğulculuğu savunanların, tüm sınıfların barış içinde bir arada yaşamasının ve gelişmesinin mümkün olduğunu vaaz edenlerin), ne kapitalist sistemde yaşanan çöküşe açıklık getirmeye ne de yaşanan çöküşle ortaya çıkan sorunları çözmeye ya da kapitalist sistemi aşmaya yönelik yeterli, tutarlı, bütünlüklü bir çözüm sunamadıklarını gözler önüne serdi. Böylece, sosyalist-Marksist siyasal ve düşün dünyasında 2000'lerin başından itibaren şiddetlenmeye başlayan tartışmalar, sorgulamalar yaygınlaşmaya ve derinleşmeye başladı. Ve bunun sonucu olarak da mevcut sosyalist-Marksist düşün ve siyaset dünyasına yönelik birçok eleştiri, unutulmuş Marksizmi yeniden hatırlatma ve pratik politikadaki tıkanıklığı aşma iddiasıyla dillendirilir oldu. Bu sürecin en somut hali, mevcut sosyalist-sol partilerin solunda olmadı daha solunda olduğunu iddia eden partilerin ortaya çıkması oldu.

Bu süreçle birlikte yapılan tartışmalardaki tüm farklı söylemlere rağmen, bu tartışmaların ortaklaştığı nokta, Leninizm'in

tamamen ya da kısmen reddi ya da görmezden gelinmesi oldu, oluyor. 2. Enternasyonalciler, bulundukları noktadan daha ileri gitme iradesini ortaya koyamadıkları, kendi burjuvalarıyla karşı karşıya gelmeyi göze alamadıkları için Lenin'in ortaya koyduğu ve Marksizmin devrimci özünü oluşturan ve üstelik kısa zaman öncesine kadar kendilerinin de savunduğu teorik-politik-taktiksel çizgiye karşı çıkmışlardı. Bugünün sözde sosyalistleri-Marksistleri ise daha ileri gitme iradesinden yoksun oldukları için Leninizmi Marksizmden ayırarak yalancılaştırmaya yöneliyorlar.

Neden Leninizm tamamen ya da kısmen inkar ediliyor? Çünkü Leninizm, Marksizmin devrimci özünün altını kalınca çizerek belirginleştiriyor. Zora dayalı devrim, proletarya diktatörlüğü, reformlar uğruna mücadelenin devrim mücadelesine bağlanması, temel çelişkinin emekle-sermaye arasında olduğunun ilanı, emperyalizm tahlili ve tekelleşmenin demokrasinin reddi olduğunun açığa çıkarılması, UKKTH bunlardan sadece birkaçı.

Evet, SSCB'nin dağılmasıyla yoğunlaşan ve sosyalist hareket içinde de gelişen Marksizmi revizyondan geçirme anlayışına karşı 2000-2008 süreciyle birlikte her ne kadar bir eleştiri geliştirilmeye başlanmış olsa da Leninizm'in reddi üzerinden bu yalancılaştırma hali sürüyor. Buna devam ediyorlar, çünkü kapitalist toplumsal sistemin nesnel çözümlemesine dayanan ve Marksizmin özünde yer alan bu kavramları, düşünceleri savunmak (ki gereğini yapmak bile demiyorum), emperyalist-kapitalist düzenin tüm zorunu göğüslemeyi göze almayı gerektiriyor. Bu da irade...

Bu iradeye sahip olmadıklarını

ise, hemen hemen her ciddi siyasi olay ortaya koyuyor. Örnek mi? Filistin halkının katleden İsrail'e ya da Ukrayna'da iktidarı ele geçiren faşistlere karşı takındıkları tavra bakın. Burjuvalarıyla karşı karşıya gelme iradesinden yoksun oldukları için, 'yalancılaştırma' yoluna gidiyorlar. Siyonizm eleştirisini anti-semitizm olarak, Ukraynalı faşistleri, yurtlarını savunan demokrasi ve özgürlük savunucusu olarak; Suriye'de katliam ve tecavüzlerden sorumlu olan çetelerin artıklarını kol kola girebilecek meşru güç olarak ilan ediyorlar.

Bu tespitin bizlere yardımcı olduğu diğer konu ise, sosyal-reformistlere karşı nasıl bir tavır belirleneceğine dairdir.

Uluslararası komünist hareketin deneyimi ortaya koymuştur ki, özellikle devrimci dönemlerde sosyal-reformistlerin teşhir ve tecridi, devrimin zaferi için hayati önem kazanır. Alman devriminin yenilgisi, bu politikanın ne kadar can alıcı önemde olduğunu göstermiştir. Almanya SDP içinde Kautsky ve şürekasına karşı tartışma yürüten Rosa ve arkadaşları, tüm sert eleştirilerine rağmen onların halen sosyalizm-Marksizm zemininde bulundukları inancı ile hareket etmiştir. Ve yollarını zamanında ayırmayı başaramamışlardır. Teşhir ve tecrit politikaları yürütmemişlerdir. SDP içindeki tartışmalar bir yanı sıra 'teşhir' çabası anlamına gelse de 'tecrit' yani onlarla yolların ayrılması anlamına gelmez. Meselenin hayati olduğunun kavranamaması hem kitleler nezdinde hem de SDP kadroları içinde, Kautsky merkezli gelişen iradesizleşme ve yalancılaştırma halinin varlığının yeteri kadar anlaşılmasına mani olmuştur. Bu da sosyalizme yürekten bağlı insanların ve kitlelerin, devrimin en sert çarpışmalarına

hazırlanmalarına; kritik aşamalarda Kautskyci cenahın (SDP) oyunlarına karşı gerekli uyanıklığı gösterme becerisini geliştirememelerine neden olmuştur.

Rosa, Lenin'in sosyal-reformizmdeki çürümeyi (iradesizleşmeyi yalancılaştırma ile örtme) tespit ettiği için Menşeviklerle yollarını ayırarak Bolşevik Partiyi kurmasının devrimin zaferi için taşıdığı önemi kavrayamadığı için, hep ürkek davranmıştır bu konuda. Ancak sürecin alabildiğine dayatması ve Kautskyci cenahın bunu zorlamasıyla "teşhir ve tecrit" yoluna girdiyse de kitlelere kendilerini anlatmada yeterli zamanı kalmamıştı artık. Devrim patlak verdi ve yenilgiyle sonuçlandı.

Bu iradesizleşme sonucu yalancılaştırma halinin devrimci mücadeleden tecrit edilmemesi halinde ortaya çıkacak vahamet anlaşıldığı içindir ki, Komünist Enternasyonale katılmak isteyen partilere, bu politikayı kabul etme şartı konmuştur.

Uluslararası komünist hareketin bu deneyimini görmezden gelen Türkiye ve Kuzey Kürdistan'ın sol-sosyalist hareketleri 90'lı yıllar boyunca (ve halen) sosyal-reformistlerin tecridine yönelmedikleri gibi her fırsatta onlarla kol kola girmekte sakınca görmemişlerdir. Bu yüzden, devrimi çok daha ileri noktalara taşıma fırsatı defalarca heba edilmiştir.

Sözün özü, sözde sosyalistliğin-Marksistliğin temellerinde yatan, iradesizleşme ve bunun sonucu olarak da 'yalancılaştırma' halidir. Ve bilmeliyiz ki, Leninizmin kısmen ya da tamamen reddedildiği ve sosyal-reformistlerle kol kola olmanın savunulduğu yerde bu durum vardır... Ve tersi...

Kapitalizmin Sonu

SETENAY BERDAN

Meta-Değer'den Likit-Değer'e:

Üretimin Toplumsallaşması Bağlamında Kapitalist Değer-Biçiminin Evrimi

Setenay Berdan'ın Kapitalizmin Sonu Tezi

..... arno doğan

I. Giriş

Setenay Berdan'ın (2020) *Kapitalizmin Sonu* başlıklı çalışması, kapitalist üretim tarzının girdiği tarihsel tıkanma evresini, "likit-değer" kavramına odaklanarak açıklamayı hedefler. Yazara göre, kapitalizmin değer yasası meta, para ve sermaye biçimlerinde belirli tarihsel uğraklardan geçtikten sonra, günümüzde "likit-değer" adıyla anılabilecek son derece soyut ve finansal bir biçime evrilmiştir. Bu evrim, rastlantısal veya salt siyasal tercihlerin ürünü değildir; aksine, kapitalist üretimin içsel dinamikleri ve üretim ilişkilerinin tarihsel gelişimi sonucu ortaya çıkan zorunlu bir gidişattır. Berdan, "likit-değer"in, değer yasasının kendi temellerinden

koparak en yüksek düzeyde soyutlaştığı ve bu nedenle krizin de en şiddetli biçimde yaşandığı son aşamayı işaret ettiğini savunur. Böylece, *Kapitalizmin Sonu* eserinde finansallaşmayı basit bir "ekonomik araç" veya "politika tercihi" gibi görmeyip, kapitalist değer ulaşığı kaçınılmaz ve çelişkili bir düzey olarak ele alır.

Günümüz literatüründe finansallaşma, hayali sermaye ve kriz döngüleri konuları yaygın biçimde tartışılmakla birlikte, bu tartışmalarda çoğu kez sermayenin tarihsel çerçevesi ve değer ölçütünün evrimi üstünkörü ele alınır. David Harvey (2010), Giovanni Arrighi (1994) gibi kuramcılar, finansallaşmanın kapitalist birikim mantığı içindeki yerini tahlil

etseler de Setenay Berdan'ın tezi, finansallaşmanın sadece döngüsel veya konjonktürel bir tepki değil, "değer-biçiminin" zorunlu gelişim aşaması olduğu fikrinde farklılaşır. Makale, bu doğrultuda *Kapitalizmin Sonu*'nun ana argümanını "değer-biçiminin evrimi" bakış açısıyla tanıtmayı ve onu hem klasik Marksist literatür hem de çağdaş finansallaşma tartışmaları çerçevesinde konumlandırmayı amaçlamaktadır. "Değer-biçiminin evrimi" bakış açısı, finansallaşmayı salt bir birikim aracı veya ekonomik strateji gibi görmekten ziyade, kapitalizmin değer yasasının tarihsel evrilmesi içerisinde, üretimin toplumsallaşması ve emeğin kolektif niteliğiyle etkileşim halinde inceler. Dolayısıyla bu makale, finansallaşmanın niçin bir "son aşama" ya da "tarihsel sınır" olarak adlandırılabilirliğine dair Berdan'ın dayanaklarını netleştirmeye çalışacaktır.

Berdan'ın dayandığı yöntemsel temel, Marx'ın diyalektik yöntemi ve emek-değer teorisidir. Kapitalist üretim ilişkileri, yalnızca bireylerin "tercihlerinden" ibaret olmayan, aksine içsel çelişkiler barındıran ve tarihsel olarak belirlenen toplumsal bir sistem oluşturur. Diyalektik yöntem, meta-değerden likit-değere dek uzanan evrimi, basit bir doğrusal gelişme olarak değil, sürekli içsel gerilimler ve krizlerle genişleyen, bir yandan üretimin toplumsallaşmasını artırırken öte yandan sermayenin soyutlama kapasitesini büyüten bir süreç şeklinde ele almamızı sağlar. Bu yaklaşım, üretimin toplumsallaşması derecesi ile "değer-biçiminin" aldığı formlar arasındaki bağı açıklığa kavuşturur.

Setenay Berdan'ın "değer-biçiminin evrimi" anlayışı, tam da bu diyalektik okuma zemininde yükselir. O, meta-değer → para-

değer → sermaye-değer → likit-değer sıralamasını, kapitalist üretimin giderek daha yüksek düzeyde toplumsallaşmasına ve emeğin kolektif niteliğinin derinleşmesine koşut bir biçimde değerlendirir. Bu makale, söz konusu dört aşamayı hem teorik argümanları hem de 1929, 1973 ve 2008 gibi kritik dönüm noktalarını örnek göstererek ele almaktadır. Böylece "likit-değer" in, finansallaşmanın sıradan bir aşaması değil, kapitalist değer yasasının "tarihsel son sınırı" sayılabilecek bir çelişkiler yumağı olduğunu öne süren Berdan'ın tezlerinin daha anlaşılır kılınması hedeflenmektedir.

Berdan'ın çalışması, meta-değerden başlayarak sırasıyla para-değer, sermaye-değer ve likit-değer aşamalarını inceler. Her aşamanın neden ve nasıl ortaya çıktığına dair somut gerekçeler sunar. Bu makalede, ilk olarak üretimin toplumsallaşmasının tarihsel süreçte nasıl evrimleştiği, meta ve para biçimlerinin nasıl ortaya çıktığı ve hangi tarihsel koşullarda "kendisini büyüten değer" olarak sermayeye dönüştüğü tartışılacaktır. Ardından, sermaye-değer aşamasının kriz eğilimleri, üretim ve dolaşım arasındaki çelişkiler ve devlet müdahaleleri ele alınacak; nihayet Berdan'ın özgün katkısı olan "likit-değer" biçiminin finansallaşma, küresel iş bölümü ve kriz döngülerindeki rolü değerlendirilecektir. Her aşamanın tarihsel örnekleri (1929, 1973, 2008) toplumsal üretimin geldiği düzey ve değer biçiminin ulaştığı soyutlama derecesiyle ilişkilendirilerek incelenecektir. Bu sayede, "likit-değer" olgusunun kapitalizmin tarihsel sonuna işaret edip etmediği, hangi açılardan bir "tarihsel sınır" olarak değerlendirilebileceği ve eleştirel yorumlara nasıl yanıt verilebileceği ortaya konacaktır.

II. ÜRETİMİN TOPLUMSALLAŞMASI PERSPEKTİFİNDEN DEĞER-BİÇİMİ AŞAMALARI

Üretimin toplumsallaşması, kapitalist tarihsel sürecin her aşamasında daha ileri bir ölçeğe ulaşarak değer-biçimlerinin değişimini de kaçınılmaz kılar. Basit meta üretiminin dar ve parçalı sınırlarından devasa küresel tedarik zincirlerini koordine eden likit-değer aşamasına kadar, üretici güçlerin kolektifleşmesi ve emek süreçlerinin dünya ölçeğine yayılması hem değerın soyutlama düzeyini hem de ekonominin yapısını dönüştürür. Bu bölümde, söz konusu kolektifleşme ve değer-biçimleri arasındaki etkileşim ele alınırken, önce emeğin ufak ölçekten büyük ölçeğe doğru genişlemesi, ardından değerın aldığı farklı soyutlama katmanları ve nihayet krizlerin bu iki unsuru nasıl birbirine bağladığı tartışılacaktır.

1. TOPLUMSAL EMEĞİN UFAK ÖLÇEKTEN BÜYÜK ÖLÇEĞE EVRİMİ

Kapitalist üretimin ilk filizleri, zanaatkârlık veya küçük tarımsal üretim gibi **basit meta üretimi** formlarına dayanır. Bu dönemde her üretici kendi atölyesinde ya da tarlasında, aile veya küçük emek gruplarıyla üretim yapar ve ürününü piyasa için hazırlar. Emek sürecinin böylesine dağınık olması toplumsallaşmanın sınırlı kalmasına yol açar; çünkü mübadele alanındaki ilişkiler dışında, üreticiler birlikte örgütlenmez.

Zamanla teknik gelişmeler, uzmanlaşma ve büyüyen pazar ilişkileri, emek süreçlerini **ortak bir organizasyona** doğru iter. Fabrika sisteminin kuruluşu ve sanayi devriminin ivmesiyle, "toplumsal emek" tek bir çatı altında toplanır; yüzlerce, binlerce işçi aynı üretim sürecinde yer alır. Bu noktada,

üretimin toplumsallaşması katlanarak artar. Basit meta üretimi, yerini büyük sanayi organizasyonlarına bırakır: Makineleşme, montaj hatları, artan işbölümü ve farklı coğrafyaları birbirine bağlayan hammaddeler-ürün-pazar zincirleri, toplumsal emeği derinlemesine bütünleştirir.

Daha ileri bir aşamada ise **küresel tedarik zincirleri**, farklı ulusları ve kıtaları ortak emek sürecinin halkaları hâline getirir. Tek bir ürün, pek çok ülkeden parça ve bilgi girdisi olarak üretilir ve dünya pazarına sürülür. Burada emeğin kolektifleşmesi en yüksek seviyeye çıkar: Emek, uzaktan bakıldığında "tek bir fabrikanın" uçsuz bucaksız parçalarından farksız görünse de gerçekte birçok ülke ve sektörün eşzamanlı iş birliğini gerektirir. Bu, tam anlamıyla "küresel işbölümü"ne tekabül eder. Toplumsallaşmanın geldiği bu nokta, değer-biçimlerinin de sırasıyla meta, para, sermaye ve nihayet likit biçimlere evrilmesini hem mümkün hem de gerekli kılar.

2. DEĞERİN SOYUTLAMA DÜZEYİNİN ARTMASI

Her bir değerın tarihsel aşamasında, üretimin toplumsallaşmasıyla birlikte *değer* de daha derin bir soyutlama kazanır. Basit meta üretiminde, ürünün değeri görece somut hâlde, zanaatkâr emeği ile ilişkilidir. Üretici kendi emeğinin sonucunu bizzat gözlemler; mübadele sınırlı kaldığı için "fiyat" ile "değer" arasında çok geniş kopuşlar yaşanmaz.

Ancak pazarın genişlemesi ve *para* biçiminin genel eşdeğer olarak yerleşmesi, değerın **para-değer** aşamasına geçmesine olanak tanır. Para, değeri tekil bir ölçüte indirger; binbir çeşit ürün, emek-zamanının farklı miktarlarını taşısa bile, fiyat etiketiyle eşitlenebilir. Bu soyutlamayla birlikte emek, büyük ölçüde "sayılarla" ifade

edilen bir değere dönüşür.

Daha da ileri bir aşama olan **sermaye-değer**, artık üretim sürecine merkezî biçimde hükmeden birikim ilişkisiyle şekillenir. Ücretli emeğin kolektif biçimde örgütlenmesi, sermayenin “kendisini büyüten değer” rolünü pekiştirir. Burada emek gücünün toplumsal ölçekte kullanımı, değeri büyük ölçüde devasa pazarlara ve kâr güdüsüne bağlar. Değerin soyutlama derecesi, ücret, maliyet ve kâr hesabında, farklı sektör ve coğrafyalar arasında ortalama kâr oranı gibi karmaşık mekanizmalarla daha da artar. Bu aşamada fiyat, kar oranlarının eşitlenmesi yasası gereğince değerden, düşük oranlarda da olsa, sapmaya başlar.

En üst noktada yer alan **likit-değer**, reel emek sürecinden görünürde kopuk finansal araçlar, türev ürünler ve küresel fon dolaşımı aracılığıyla değeri adeta “havada” tutar. Soyutlama son derece yüksektir; metanın ve üretici emeğin somut içeriğinden ziyade, finansal enstrümanların risk puanları, kredibiliteleri, türev hesapları öne çıkar. Herhangi bir ürünün üretim sürecindeki emek-zaman ölçütü, piyasalarda yalnızca “dayanak varlık” referansı ile görünebilir ve sanki ortadan kaybolmuş izlenimi verse de sistem kriz anında yine bu emek-zamanı temeline dönmek zorunda kalır. Soyutlama düzeyi ne kadar yükselirse yükselsin, her finansal çalkantıda “gerçek” üretim ve emek-zamanın köklü rolü su yüzüne çıkar.

3. KRİZLERİN EŞİĞİ VE ÜRETİMİN COĞRAFİ YAYILMASI

Üretimin artan ölçekte toplumsallaşması, her aşamada daha karmaşık ve daha büyük ölçekteki kriz risklerini de beraberinde getirir. Basit meta üretimi döneminde krizler yerel veya bölgesel kalabilirken,

büyük sanayi evresinde (sermaye-değer aşamasında) ortaya çıkan bunalımlar hızla ülkeler arası boyut kazanır. Küresel tedarik zincirlerinin oluştuğu ve sermayenin finansal mekânlarda yoğunlaştığı likit-değer evresinde ise krizler bir anda uluslararası piyasalara sıçrayan devasa çöküşlere yol açabilir.

Bu çerçevede, kapitalist birikimin **dış pazarlara açılma** veya **finansal araçların çeşitlenmesi** ve yayılması yoluyla kendine geçici “çözüm” üretme çabaları, gerçekte **üretimin toplumsallaşmasını** daha da derinleştirir ve böylelikle çelişkiyi büyütür. Dış pazarlara açılma (yeni coğrafyaları ve ulusötesi yatırımları devreye sokma), üretimi coğrafi olarak yayar, iş bölümünü genişletir ve değerın soyutlama düzeyini yükseltir. Ancak her yayılma hamlesi, sermaye ile ücretli emek arasındaki çelişkinin farklı yönlerini açığa çıkarır. Benzer şekilde, **finansallaşma** (Berdan’ın deyiimiyle *likit-değer* evresinin ögeleri), emek-zaman kaynağını neredeyse tamamen perdelemiş gibi görünse de büyük kriz anlarında yine reel üretimle yüzleşmek zorunda kalır.

Bu dinamik, “toplumsallaşma → üretici güçlerin büyümesi → değer yasasının gerilmesi” şeklinde bir döngü yaratır. Kolektif üretim ne kadar büyürse, “değer”in soyutlanma kapasitesi o kadar artar; ancak bu soyutlanma her defasında artı-değer sömürsünü sürdürebilmek için emeğe geri döner. Krizlerin eşığı böylece her aşamada yükselir. Basit meta üretimindeki ufak çalkantılar, sanayi evresinde büyük buhranlara, likit-değer ortamında küresel finansal çöküşlere dönüşebilir. Sermaye, küresel tedarik ağlarını veya finansallaşmayı (likit-değer) devreye sokarak bunalımları ertelemeye çabalasa da sistemin özsel çelişkisini nihai olarak aşamaz.

Sonuç olarak, üretimin toplumsallaşması ile değer-biçimlerinin (meta, para, sermaye, likit) evrimi arasında diyalektik bir bağ vardır: Her yeni toplumsallaşma dalgası, değerın soyutlanmasına ivme kazandırır; değerın soyutlanması da üretim süreçlerine yeni organizasyon biçimleri zorlar. Ancak bu dinamik, aynı zamanda krizlerin de derinleşme zeminini hazırlar; çünkü her genişleme veya soyutlama hamlesi, kapitalist birikimin özündeki emeğe dayalı sömürü ilişkisinin etrafında gerçekleşir.

III. TEORİK ARKA PLAN:

DEĞER-BİÇİMİNİN TARİHSEL SÜRECİ

A. META-DEĞER VE İLK TOPLUMSALLAŞMA KIVILCIMLARI

Kapitalist değerın tarihsel evriminin ilk durağı, *meta-değer* olarak bilinen aşamadır. Bu aşamada, emek ürünleri bireysel üreticilerin ellerinde şekillenir; ancak piyasaya çıktıkları andan itibaren, değişim süreci sayesinde “toplumsal emek” nitelikleri kazanır. Her ne kadar üretim hâlâ ufak ölçekli ve yerel düzeyde kalsa da piyasadaki mübadele pratikleri, ürünlerin “meta” statüsüne eriştiğini gösterir. Böylece değer, artık yalnızca bir bireyin emeğindeki somut fayda olmaktan çıkar; *değişim değeri* aracılığıyla toplumsal bir bağıntıya dönüşür.

Bu sürece öncülük eden kuramsal çerçeve, emek-değer teorisidir. Marx'ın analizinde, bir metanın değeri, onu üretmek için toplumsal olarak gerekli emek-zaman miktarıyla belirlenir. Ancak meta biçimi, henüz üretimin tam anlamıyla toplumsal örgütlülüğünü ve büyük ölçekli iş bölümlerini içermeyiz. Yani, farklı bireyler kendi ufak tezgâhlarında, atölyelerinde veya tarımsal alanlarında çalışırken,

ürettikleri ürünlerin toplumsal niteliği, esasen mübadele alanında ortaya çıkar. Mübadeleye sokulan emek ürünleri, piyasa sayesinde gizli bir toplumsallığa kavuşur: Üreticiler birbirlerini tanımasalar da parayla ifade edilen fiyatlar üzerinden karşılıklı bağımlılık geliştirirler. Toplumsal emek-zaman, böylelikle piyasada hem soyut hâle gelir hem de bireysel üreticilerin kendi eylemlerinden bağımsız bir yasa gibi işleyen bir ölçüte dönüşür.

Bununla birlikte, meta-değerın egemen olduğu aşama, basit meta üretimi niteliği taşıdığı için sınırlı ölçekli toplumsal bağlantılara dayanır. Bir köylü ya da zanaatkar, kendi geçim aracını veya malını piyasa için üretip, gereksinim duyduğu başka metaları para aracılığıyla temin eder. Burada üretimin toplumsal boyutu, “dolaylı” bir biçimde gerçekleşir: Üreticiler, aynı pazarın birer üyesi olsalar da üretim faaliyetlerini kolektif olarak planlamazlar. Basit meta üretiminde her üretici kendi işini bağımsız yürütür; ancak ürettiği metayı satarken, *toplumsal emek-zamanın* geçerli ölçütlerine uymak zorunda kalır. Eğer bir ürünün üretimi toplumsal olarak gerekli emek-zamanın üzerine çıkıyorsa, piyasada rekabet yüzünden o ürün daha az çekici hâle gelir ve üretici zarar eder. Bu baskı mekanizması, meta üreticileri üzerinde “görünmez” bir toplumsal disiplin kurar.

Özetle, meta-değer aşaması, kapitalist değerın tohumlarının atıldığı, ancak henüz tam bir sermaye ve finans yapılanmasının doğmadığı bir ortamı yansıtır. Üretim ölçeklerinin ufaklığı, zanaatkarlık, aile işletmeleri veya basit tarımsal faaliyet gibi formlar, pazarla eklemlenmekle birlikte kendilerini hâlâ kısmen bağımsız hissederler. Yine de pazar ilişkilerinin genişlemesi ve fiyat mekanizmasının belirlenmesi yoluyla emek-değer yasası, bu dönemde

kendini dayatmaya başlar. Bireysel üretici, ürününün toplumsal değeriyle karşılaştığında, kendi emeğinin ne ölçüde geçerli veya geçersiz olduğunu piyasa üzerinden öğrenir. Böylece *toplumsallaşma* kavramı, ilk kıvılcımlarını mübadele alanında gösterir; daha ileri bir evreye geçmek, yani üretimin kendisinin toplumsal bir organizasyon hâline gelmesi için, bu aşamadaki basit meta üretim ölçeklerinin aşılması gerekecektir.

B. PARA-DEĞER: GENEL EŞDEĞER VE GENİŞLEYEN MÜBADELE

Meta üretiminin derinleşmesi ve dolaşıma giren farklı ürünlerin sayısındaki artış, üreticiler arasındaki bağımlılığı güçlendirirken, mübadelede de tek bir “genel eşdeğer”in doğmasını zorunlu kılar. İlk başta yalnızca basit meta üretimiyle sınırlı kalan ilişkiler, üretimin toplumsallaşmasının belirli bir eşiği aşmasıyla birlikte son derece karmaşık bir alışveriş ağını ortaya çıkarır. Her üretici, kendi emeğinden çıkan malı satmak ve başka birçok farklı ürüne erişmek ister; bu da pratikte sayısız ikili takas anlaşmasını imkânsız hâle getirir. İşte para, tam bu noktada, bireysel metaların karşısına evrensel bir ölçüt olarak dikilir.

Paranın tarihsel çıkışı, aslında üretimin toplumsallaşmasının ve meta üretiminin yaygınlaşmasının ortak bir sonucudur. Farklı bölgeler, zanaatlar, tarımsal ürünler ve giderek uzmanlaşan iş kolları, her biri kendi ürününü pazara sürer. Metalar bu çeşitliliğe ve karşılıklı bağımlılığa rağmen hâlâ birbiriyle doğrudan takas edilmeye çalışılırdı, mübadele işlevselliğini yitirirdi. Bu yüzden altın, gümüş veya benzeri değerli madenler önce “meta” işlevinden ayrı bir konum kazanarak, daha sonra kâğıt para biçimine dönüşecek ölçüde

soyutlanarak, *genel eşdeğer* hâline gelirler. Artık her ürün para karşılığında satılır ve diğer ürünlere para vasıtasıyla ulaşılır. Böylece dolaşım, çok daha büyük hacimde ve daha çeşitli bir formda gerçekleşir.

Para, mübadeledeki “zorunlu araç” konumunu kazandığında, her üreticinin konumu temelinden değişir. Değer yalnızca üretim sürecinde değil, fiyatlar ve ücretler üzerinden piyasada oluşan, toplumsal bir kabul gören niceliğe dönüşür. Üretim ölçüğü, toplumsallaşma düzeyi ve uzmanlaşma arttıkça, değer, altın/ gümüş veya kâğıt para biçiminde giderek “tekil” bir ölçüt hâline gelir. Bu *soyutlamanın artması*, metalar arasında gerçek emek-zaman ilişkilerini gözlerden saklamış gibi bir etki yaratır; çünkü somut emeğin çeşitli biçimleri, piyasada yalnızca para rakamlarıyla ifade edilen fiyatlara indirgenir. Ancak bu soyutlama, üretimin toplumsallaşmasını daha da hızlandıran bir etmen hâline gelir: Artık herkes aynı para ölçütünde buluşur, herkesin üretimi dolaylı da olsa birbirine bağlanır. Böylece değer, metaforik ve tekil bir ölçüte dönüşmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin genişleyip derinleşmesinin önünü açar.

C. SERMAYE-DEĞER: ÜRETİMİN GENİŞ ÖLÇEKTE TOPLUMSALLAŞMASI

Para-değerin “kendisini büyüten değer” hâline gelmesi, üretim sürecinde -yalnızca üretim sürecinde- ücretli emeğin devreye girmesiyle mümkün olur. Para, ancak emek gücünü bir meta gibi satın alıp onu disiplin altına alan bir toplumsal ilişki kurulduğunda sermaye biçimine bürünür. İşçi, kendi geçim araçlarından yoksun bırakılmıştır; hayatını sürdürebilmek için emeğini bir ücret karşılığında satar. Kapitalist ise, toplumsallaşan bu emek

gücünü, üretim araçlarıyla bütünleştirerek artı-değer üretmeyi amaçlayan geniş ölçekli bir organizasyon kurar. Bu ilişki fabrikalaşma, teknik uzmanlaşma ve merkezi planlamanın sanayi devrimi ile hız kazanmasıyla netleşir: Büyük işçi kitleleri tek bir çatı altında veya birbiriyle entegre iş kollarında, kolektif şekilde üretim yapmaya zorlanır; ancak ürettikleri değer üzerinde tasarruf hakkı işverenin elinde toplanır.

Sanayi devrimi, makinelerin ve fabrika sistemlerinin devreye girmesiyle üretimin dünya ölçeğinde merkezileşmesini tetikler. Üretim kapasitesinin ve piyasaların artması, emeğin toplumsal niteliğini derinleştirirken, kapitalistin elindeki para artık "sermaye" kimliğini kazanır; çünkü bu para, işçilerin yarattığı artı-değeri dolaşım süreci sonunda fazlasıyla geri alır. Böylece sermaye-değer, salt mübadele faaliyetini finanse eden bir araçtan çok, doğrudan üretim ve dolaşımın örgütleyicisi konumuna yükselir. Metalar üretilip dünyanın farklı bölgelerine ihraç edilir; dünya pazarı, iş bölümü ve rekabet ilişkileri hızla genişler.

Berdan'ın analizinde bu aşamada değer ölçütü, emek-zaman ilkesine dayalı olarak tam kurumsallaşma düzeyine erişir: Ücretler, maliyetler, kârlar, fiyatlar—kısacası tüm ekonomik parametreler—toplumsal olarak gerekli emek-zaman üzerinden, rekabet dolayımıyla belirlenir. Artı-değer sömürüsü mekanizması, kapitalist birikimin hareket noktası ve sürekli itici gücü olur. Bu birikim süreci, dönemsel krizleri de doğurur. Ancak her seferinde dayanak noktası yine ücretli emek ve üretim sürecidir; bu da sarsıntıların köklü biçimde giderilemeyip, kendi içinde yeniden üretilmesine yol açar.

Bu dönemde kredi sistemi ve ilk "hayali sermaye" filizleri de

şekillenmeye başlar. Bankaların ve menkul kıymetlerin varlığı, sanayi yatırımlarının finansmanını kolaylaştırırken, sermaye akışını hızlandırır. Yine de bu finansal unsurlar henüz reel üretimle sıkı bir bütünlük içindedir: Esas işlevleri, fabrikalaşma ve altyapı hamleleri gibi somut ekonomik faaliyetleri desteklemek olarak görünür. Yine de burada oluşan finansal mekanizmalar, ilerleyen aşamada sermaye-değerin "likit-değer" düzeyine sıçramasının ilk işaretlerini taşır. **1929 Büyük Buhran** bu büyük ölçekli toplumsallaşmanın krizidir: Sanayi üretimi çok yükselmiş, borsalar spekülatif sıçrama yaşamaya başlamıştır, ancak sermaye henüz likit-değer aşamasına geçmiş sayılmaz. Devletin 'New Deal' gibi müdahaleleri sistemi kısmen kurtarır; ama sermaye-değer aşamasının devresel kriz potansiyelini bitiremez. Üretimin geniş ölçekte toplumsallaşması, sermayeye yeni genişleme imkânları sunarken, değer yasasının çelişkilerini de derinleştirmeye devam edecektir.

D. LİKİT-DEĞER: ÜRETİMİN KÜRESEL ÖLÇEKTE TOPLUMSALLAŞMASI VE FİNANSALLAŞMA

Setenay Berdan'ın analizinde, meta, para ve sermaye biçimlerinin diyalektik gelişiminden sonra ortaya çıkan "likit-değer", kapitalist değer yasasının tarihsel olarak en soyut, ancak aynı zamanda en kırılğan hâlini temsil eder. Burada sermaye, reel üretimden tamamen kopmuş izlenimi uyandırarak, spekülatif finans, türev ürünler, küresel fon akışları gibi araçlarla "kâğıt servet" yaratır. Ancak tam da bu "kopuş" görüntüsünün gerisinde, ücretli emeğin ürettiği değerle bağın asla tam kesilememesi yatar; çünkü finansallaşma ne kadar soyut düzeyde işlerse işlesin, bir kriz anında tekrar emeğin toplumsal

işleyişine ve devlet müdahalelerine ihtiyaç duyar.

Bu düzeye ulaşmadan önce her aşamada, *değer* ve *fiyat* arasındaki bağın daha da gevşediğini gözlemleriz. Para-değerde “meta”nın toplumsal emek-zaman içeriği, tek bir ölçüte (para) indirilmişti; sermaye-değerde bu ölçüt, büyük ölçekli üretim ve farklı kâr oranları üzerinden karmaşık bir ortalama fiyat mekanizması içinde yansımaları buldu. Likit-değer aşamasına gelindiğinde ise fiyatlar reel üretimin artı-değer temeline neredeyse hiç bakmadan, türev ürünler, kaldıraçlı işlemler ve risk primleriyle şekilleniyor görünür. Yani sistem, fiyatın değerden kopuşunu bir üst düzeye taşır: Artık “değer” bizzat emek-zaman ölçütüyle bütünleşmiş olsa da spekülative finans ürünü kâğıtlar, reel emek sömürsünden ve üretim kapasitesinden çok “beklentiler” aracılığıyla piyasalarda değeriştir.

Berdan’a göre bu, soyutlamanın zirvesidir: Değer, sanki emek-zamanı aşmış ve saf finansal akışlarda kendini yeniden üretir hâle gelmiştir. **Bretton Woods’un çöküşü ve 1973 Krizi**, para-değerin, altın standardından kopmasıyla ayrı bir boyut kazanır. Dolar kurunun oynak hâle gelişi, petrol fiyat şokları ve uluslararası kredi akışlarının patlaması (petrodolar havuzları) likit-değerin sıçramalı bir şekilde ivme kazandığı ilk ciddi yol ayrımıdır. **2008 Mortgage Krizi** ise likit-değerin “zirvesi” olarak anılabilir: Türev ürünlerin yüksek soyutlama düzeyi, reel ekonomiden kopmuş bir finansal balon yaratmıştır. Patlama anında merkez bankaları parasal genişleme ve kurtarma paketleriyle devreye girer, çünkü sistem reel emek temeline dönmek zorundadır. Bankaların, borsaların, hedge fonların elinde dolaşan astronomik büyüklükteki “finansal varlıklar”,

reel ekonomiyle ilişkisini yitirmiş gibi görünse de kriz anlarında—2008 mortgage krizinde olduğu gibi—bütün bu likit varlıklar yeniden emek-değer kaynağına ve devlet mekanizmalarına dönmek zorunda kalır; parasal genişleme, kurtarma paketleri ve merkez bankalarının müdahaleleri olmadan sistem çökme tehlikesiyle yüz yüze kalır. Bu geri dönüşte, değer hâlâ toplumsal emek-zamanla ilişkili olduğu gerçeği açığa çıkar: Her aşamada artan ölçüde “fiyattan” uzaklaşıyor gibi görünmesi, tam kopuşu mümkün kılmaz; reel üretim ve ücretli emek, finansal balonları bir anda söndüren bir illüzyona dönüştürür.

Bu çelişki, likit-değerin kendi kendini besleyen finansallaşmasının içsel gerilimini tanımlar. Kâğıt servet ne kadar büyürse büyüsün, kârın sürekli artacağına dair beklentiler en küçük sarsıntıda dibe vurur ve “gerçek” artı-değer (ücretli emek) üretimine duyulan bağımlılık su yüzüne çıkar. Bu yüzden Berdan, likit-değer aşamasını salt bir finansal evre değil, kapitalizmin değer yasasını “en yüksek düzeyde yadsıdığı” fakat aynı oranda bu yasaya “yeniden dönmek zorunda kaldığı” bir moment olarak nitelendirir. Böylece, meta-değerden bu yana süregiden “fiyat-değer” kopuşu, bu son aşamada uç noktaya varır; fakat kopuş nihai olmadıkça krizler daha yıkıcı biçimde tekrar eder. Dolayısıyla, likit-değer evresi hem değer soyutlanma doruğu hem de kapitalist sistemin kendi sınırlarına dayandığı göstergedir.

IV. KAPİTALİZMİN SONU MU?

1. SETENAY BERDAN’IN TEZİ

Setenay Berdan’ın analizinde, kapitalist üretim tarzının tarihsel gelişiminde meta, para ve sermaye

biçimlerinin her yeni aşamada üretim süreçlerini daha ileri düzeyde toplumsallaştırdığı vurgulanır. "Likit-değer" aşaması, bu toplumsallaşmanın ve çelişkilerin en uç noktaya taşındığı bir evredir. Özellikle **finansallaşmanın yaygınlaşması** ve kapitalist ilişkilerin giderek **küresel piyasalara** yayılması, (David Harvey (2010) gibi kuramcıların "mekânsal genişleme" diye adlandırdığı olguyla benzeşen ancak Berdan'ın farklı terimlerle ifade ettiği) birikim stratejilerinin çözümsüz bir krize dönüştüğünü gösterir. Buna göre likit-değer, yalnızca "daha yüksek" bir kapitalist evre değil, **tarihsel sınır** hâline gelmiş bir son evredir. Çünkü her finansal hamle, her küresel pazara açılım, reel emek sömürsünü aşmaktan ziyade onu yeni biçimlerde yeniden üretir ve kriz patlak verdiğinde değer in hâlâ emek-zaman ölçütüne dönmesi gerekir.

Berdan finansallaşmayı, geçici bir can simidi ya da "kâr oranlarını düzeltecek" bir yenilik olarak görmez. Aksine, likit-değer formu, **değer yasasının** geldiği son noktadır ve burada "sanki emek-zaman ölçütünden kopmuş" izlenimini veren finansal araçlar, büyük çalkantılarda yine reel üretim temeline döner. Bu kopuş-geri dönüş döngüsü, sistemi sürekli daha şiddetli krizlerle yüzleşmek zorunda bırakır. Dolayısıyla Berdan açısından likit-değer, kapitalizmin salt 'üst düzey' bir aşaması değil, bizzat kendi çelişkisini daha derin bir çöküşe sürükleyen **son evre** konumundadır.

2. ALTERNATİF GÖRÜŞLER VE ELEŞTİRİLER

Bu yaklaşıma karşı, David Harvey (2010) veya Giovanni Arrighi (1994) gibi kuramcılar, kapitalist bunalımları erteleme yöntemleri arasında "mekânsal genişleme" veya

"finansal spekülasyon"un (Harvey'de "uzam-zaman sıkışması", Arrighi'de "finansallaşma döngüleri") temel mekanizmalar olduğunu söyler. Onlara göre, sermaye her seferinde yeni pazarlara yönelerek veya yeni finansal enstrümanlar geliştirerek belli bir süre daha kâr oranını sürdürebilir. Bu görüşler, finansallaşmanın veya coğrafi açılımların uzun vadede kapitalizmin yeniden yapılanmasına zemin hazırladığını iddia ederek, onu "son sınır" saymak yerine döngüsel bir strateji olarak yorumlar.

Ayrıca kâr oranlarının düşme eğilimi kuramlarını esas alan bazı Marksist yaklaşımlar, teknolojik yenilikler (yapay zekâ, otomasyon, platform ekonomisi vb.) ve devlet politikaları aracılığıyla kapitalizmin ömrünün uzayabileceğini ileri sürer. Fakat Berdan, teknolojinin veya mekânsal hamlelerin sistemi kökten dönüştüremediği, bilakis toplumsallaşma düzeyini (dolayısıyla krizin potansiyelini) büyütürük değer in emek-zaman içeriğini daha da "zor" bir konuma iteklediğini belirtir. Böylece "birikime devam etmek için finansal ve mekânsal yayılma" stratejileri, çözüm olmaktan çok çelişkiyi ağırlaştırır.

3. ÜRETİMİN TOPLUMSALLAŞMASI VE DEĞER YASASI

Marx ve Engels, kapitalist üretimin özünde "toplumsal bir emek süreci" bulunduğunu ama elde edilen kârın özel mülkiyet alanında toplandığını söyler. Onlara göre, anonim şirketler ve kredi sistemi bu çelişkiyi daha da görünür hâle getirir: Dev bir işletmede, yüzlerce hatta binlerce işçinin ortak emeği olmadan üretim imkânsızdır, fakat mülkiyeti elinde tutan küçük bir hissedar grubu, yönetimi profesyonel kadrolara devretmekle yetinir ve kârı paylaşır. Engels, bu durumu "üretimin

toplumsal karakteri" ile "mülkiyetin özel niteliği" arasındaki çatışma olarak tanımlar. Marx'a göre kapitalizmin ilerleyen aşamalarında sermaye "anonim şirket" yapıları içinde giderek toplumsallaşmaktadır, ancak kâr hâlen az sayıda sermaye sahibinin elinde yoğunlaşmaktadır. Bu çelişki, üretim sürecinin kolektif niteliğine karşın mülkiyetin özel ellerde kalmasıyla belirginleşir. Böylece kapitalizm, hem kolektif çalışmanın yarattığı devasa üretkenliği teşvik eder hem de onu özel kâr düzeninde sıkıştırarak kendi sınırına yaklaştığını gösterir. Marx'a göre bu yapı, kapitalizmin kendi bünyesinde gelecekteki toplumsal mülkiyete geçiş için nesnel koşulları yaratmasının bir göstergesidir (Marx, Kapital III. Cilt – Bölüm 25-27, 2016; Engels, Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm, 1970)

Berdan açısından esas belirleyici, **üretim sürecinin** giderek küresel ölçekte iç içe geçmesi ve **bilimsel emek, otomasyon** gibi unsurlarla emeğin kolektif niteliğinin zirveye çıkmasıdır. Makineleşme ve bilimsel emek süreçleriyle birlikte emeğin bütün dünyayı kapsayan, son derece yüksek bir örgütlülük düzeyine ulaştığını savunur. Böylece değer yasası, artı-değer sömürüsünü sürdürürken dahi giderek işlevini yitirmeye başlar; çünkü emek-zaman ölçütünün anlamı, yoğun otomasyon ve küresel entegrasyonla bulanıklaşır. Yine de kapitalizm, "likit-değer" aşamasında dahi krizde reel emek gücünün yarattığı değere sarılmak zorundadır.

Berdan'ın "kapitalizmin sonu" vurgusu, tam da bu kopuş-geri dönüş gerilimine dayanır. Mekânsal yayılma ve finansal spekülasyon (Harvey, Arrighi), veya teknolojinin yüceltilmesi (bazı kâr oranı yaklaşımları) çözüm sunamayacak, zira her yenilikte emek

sömürüsü daha karmaşık biçimde devam edecek; krizler ise daha yıkıcı biçimde patlayacaktır. Üretici güçler öylesine gelişmiş ve kolektif hâle gelmiştir ki, artık değer yasası onların gelişimini engelleyen bir dar boğaza dönüşür. Dolayısıyla likit-değer, bir "üst" aşama olmaktan ziyade *tarihsel sınır* rolü taşır. Berdan bu nedenle, "finansallaşmayı sadece kapitalizmin gelişme çizgisinde bir evre" gören açıklamaları değil, "sistemin kendi iç dayanaklarının tükendiğini" belirten bir tarihsel son evre tezini öne çıkarır.

VI. SONUÇ

Bu çalışmada, kapitalist değer-biçimin meta, para, sermaye ve nihayet "likit" aşamaları boyunca yaşadığı tarihsel evrim, üretimin giderek artan toplumsallaşmasıyla bağlantılı bir çerçevede ele alındı. Değer yasası, her aşamada emek-zaman ölçüsünü merkeze almakla birlikte, üretici güçlerin derinleşmesi ve emek süreçlerinin kolektifleşmesi sebebiyle yeniden yorumlanmak zorunda kalır. Likit-değer formu, bu sürecin son ve en soyut düzeyini yansıtır: Burada finansallaşma aracılığıyla devasa boyutlarda kâğıt servet yaratılabilir, fakat kriz anlarında yine reel emek ve devlet müdahaleleri devreye girer. Bu, kapitalizmin hem muazzam bir zenginliği konsantre edebildiği, hem de en yıkıcı krizleri yarattığı çelişkili bir katman oluşturur.

Setenay Berdan, finansallaşmaya "döngüsel" veya "araçsal" bir çözümden ziyade, kapitalist değer-in yapısal evriminin *zorunlu* bir devam halkası olarak bakar. Meta-değerden likit-değere uzanan yolda, üretici güçlerin artık değer yasasına sığmaması, yani emeğin kolektif karakteriyle değer-in bireysel mülkiyet temeline dayalı işleyişi arasındaki gerilim, kitabın merkezî tezini

oluşturur. Buna göre “likit-değer”, yalnızca kapitalizmin daha yüksek bir evresi değil; mevcut sistemin “tarihsel sınır”ıyla yüzleştiği aşamadır. Finansal araçların gelişmesi veya mekânsal yayılma girişimleri, çelişkinin derinleşmesini engelleyemediği gibi, her kriz patlamasında emek-zaman ölçütüne geri dönme zorunluluğu ve onun yaratacağı yıkımı daha şiddetli hâle getirir.

Meta-değer ile başlayan kapitalist değer serüveni, her aşamada üretici güçleri kolektifleştirip değeri daha da soyut hâle getiren diyalektik bir hat üzerinde ilerler. Bu hareketin günümüzde ulaştığı “likit-değer” aşaması, sistemin kendi iç çelişkilerini açık seçik şekilde görünür kılar: Finansal balonların yarattığı devasa servet, her kriz anında reel emek temeline dönmek zorundadır. Böylece bir yandan insanlık tarihinin en büyük kolektif üretici potansiyeli vücut bulur,

diğer yandan kapitalizmin emek-zaman ölçütüyle finansal soyutlama arasındaki uzlaşmaz çatışması katlanarak büyür. Bu çelişkinin nasıl ve ne yönde çözüleceği, kapitalizmin tarihsel akıbeti ve olası dönüşüm senaryolarını düşünmek açısından önümüzde duran temel sorudur.

Referanslar

Arrighi, G. (1994). *The long twentieth century: Money, power, and the origins of our times*. Verso.

Berdan, S. (2020). *Kapitalizmin Sonu*. Yeni Dönem Yayıncılık.

Engels, F. (1970). *Ütopik sosyalizm ve bilimsel sosyalizm*. (S. Hilav, Çev.). Sol Yayınları. (Orijinal eser yayın tarihi 1880)

Harvey, D. (2010). *The enigma of capital and the crises of capitalism*. Oxford University Press.

Marx, K. (2016). *Kapital: Ekonomi Politikinin Eleştirisi* (Cilt III, Bölüm 25-27). (A. Bilgi, Çev.). Yordam Kitap. (Orijinal eser yayın tarihi 1894)

Marksizm Enternasyonal Proletaryanın Bilimidir

Kenya KP liderlerinden Booker Omole ile Kenya'da sürmekte olan büyük halk ayaklanması, gösteriler, Pan-Afrikanizm ve dünyadaki gelişmeler üzerine bir söyleşi yaptık. ABD emperyalizmi tarafından "NATO üyesi olmayan stratejik ortak" olarak tanımlanan bir ülkedeki sınıflar mücadelesinin seyrinin Türkiye ve Kürdistan işçileri ve devrimcileri tarafından anlaşılması açısından önemli bir söyleşi. Gerek Kenya'da olanları anlamak, gerek Kenyalı işçi ve emekçilerin mücadelesinden öğrenmek fırsatı sunuyor.

Sizi tanıyabilir miyiz? Göreviniz nedir?

Benim adım Booker Ngesa Omole. Kenya Komünist Partisi'nin Ulusal Örgütlenme Sekreteri ve Ulusal Başkan Yardımcısıyım.

Öncelikle, küresel emperyalist sistemin kendi çelişkilerinden kaynaklanan bir kriz yaşadığını

anlamak önemlidir. Bu sistem kendisini bir istikrar noktasına taşıyamıyor. Bu da Kenya'da meydana gelen ve hâlâ devam eden toplumsal patlamanın, emperyalist krizden bağımsız olmadığı anlamına geliyor.

Son aylarda Kenya önemli toplumsal ayaklanmalara sahne oldu, hala oluyor. Haziran 2024'te patlak veren protestolar, Başkan Ruto'nun yönetimi altında artan vergilere ve kötüleşen ekonomik koşullara doğrudan bir tepkiydi. Halk sokaklara döküldü, polisle çatıştı. Ayaklanma hâlâ devam ediyor ve şu ana kadar onlarca ölü ve yaralı var. Lütfen bu olayların nasıl başladığını anlatabilir misiniz?

Aslında, Kenya Komünist Partisi bunu doğru bir şekilde yeni-sömürgeci sistemin krizi olarak tanımlıyor. Bu, ülkemizdeki kapitalizmin krizidir. Ayrıca, Kenya halkının militanlık ve protesto geçmişine sahip olduğunu

belirtmek önemlidir. Bu durum, sosyal gelişimin ölümsüz teorisini doğruluyor: Baskının olduğu her yerde mutlaka bir direniş vardır. Kenya Komünist Partisi, son 10 yıldır mücadelenin temel biçimlerinden biri olarak kitlesel protestolar düzenlemektedir.

Aslında, Kenya Komünist Partisi, Kenya halkının mücadelesinin devamlılığının bir ürünüdür. Ancak şu noktayı kabul etmek önemlidir, şu anda devam eden son toplumsal patlama, bir dönüm noktasına ulaşmıştır. Geçen yıl IMF ve Dünya Bankası, 2023 Maliye Yasası adıyla en cezalandırıcı yasa tasarısını sundu. Kenya Komünist Partisi ve ilerici Örgütler ile İlerici STK'lar ve İşçi Sendikasının güçlü liderliği altında Kenyalı kitleler 2023 yılında 2023 Finans Yasa Tasarısına karşı çıkmak için sokaklara döküldü. Bu yasa sadece IMF tarafından desteklenen bir yasa değil, ayrıca IMF tarafından hazırlanıp Kenya halkının gırtlığına dayanmış bir yasaydı.

Ancak, sokaklardaki hareketlilik yalnızca binler seviyesindeydi çünkü Kenya halkı, bu tür neoliberal politikaların yıkıcı sonuçlarını henüz tam anlamıyla yaşamamıştı. Aslında, Kenya Komünist Partisi, Kenya halkına bunun tarihsel sonuçlarını hatırlatmıştı, çünkü 1970'ler ve 1980'lerde uygulanan yapısal uyum planları sırasında Kenya işçi sınıfının ve yoksul halkının çektiği acılar daha da artmıştı. Ancak o dönemde propagandamız Kenya halkı üzerinde yeterince etkili olmamıştı.

2024 yılına gelindiğinde ise Ruto, sadece Kenya'nın başkanı değil ama ABD emperyalizminin gözdesiydi. Kenya Komünist Partisi, Başkan William Samoei Ruto'nun gerçekte Batı'nın bir kuklası olduğunu kesin bir şekilde doğrulamış oldu.

Ruto, 2022 yılında

kampanyalarına, çoğunluğu oluşturan Kenya halkına onur kazandırmak için bir "tabandan yukarıya ekonomik model" geliştireceği söylemleriyle başladı. Ancak, iktidarının ilk iki ya da iki buçuk yılı içinde, Kenya toplumunun alt tabakalarında yalnızca yoksulluk artmış ve anlamlı bir değişim yaşanmamıştı. Sokak protestoları, 'işgal' adı altında başladı. Bu, topraksız insanların, özellikle gecekondu alanları olarak adlandırdığımız resmi olmayan bölgelerdeki halkın, hükümet evlerini işgal etmeye başladığı ve yalnızca geçim kaynaklarından mahrum bırakılmakla kalmayıp, aynı zamanda yargısız infazlarla öldürüldükleri rejime karşı militan bir mücadele başlattığı anlamına geliyor. Şimdi, sanki bunlar yetmezmiş gibi, Başkan William Samoei Ruto Washington'u ziyaret etti ve Kenya, NATO dışı bir müttefik olarak ilan edildi. Ve Kenya halkı bunun ne anlama geldiğini tam olarak anlayamadı.

Kenya Komünist Partisi, özellikle Ruto liderliğindeki yeni-sömürgeci rejime Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası tarafından sağlanan ve desteklenen ODS borçlarını gündeme getiriyordu. Bu borçlar Kenya halkının çıkarları doğrultusunda kullanılmamaktadır. Aslında Ruto, Kenya halkına ait kaynakları kötüye kullanmak için yurt dışında hesaplar açmıştır. Özellikle Dubai'deki bir hesaba yatırılan Eurobond kredisi, Kenya halkının öfkesini daha da artırmıştır. Son olarak, 2024 Mali Yasa Tasarısı'nın bazı bölümleri, halk karşıtı olarak görülmüştür. Başkan Ruto sadece ilerici vergilendirmeden değil, aynı zamanda vergi dilimlerini genişletmekten de bahsediyordu.

Temel olarak bu, paranın olduğu yeri değil, insanların olduğu yeri vergilendirdiğiniz anlamına geliyor. Kenya Komünist Partisi, Kenya

halkına, Başkan William Ruto'nun yanlış yönetimini durdurmak için bir şey yapmazlarsa, son iki yıldır çekilen acıların devam edeceğini hatırlattı. Haziran ayında, Kenya Komünist Partisi ve İlerici Örgüt, Başkan William Samoi Ruto'yla yüzleşmek için kitlesel bir eylem çağrısında bulundu. İlk gün bizi bekleyen şeyin büyüklüğünü bilmiyorduk, sadece Nairobi'de yaklaşık 1 milyon kişi toplandı ve ardışık günlerde sokaklarda görülen maksimum sayıya ulaşıldı. Bu, 25 Temmuz'da, neredeyse 10 milyon kişinin Kenya genelinde sokaklara çıktığı gündü. Şu anda vurgulamak istediğimiz şey, Kenya Komünist Partisi'nin bu saldırıyı, bu toplumsal patlamayı ilerletmede ön saflarda yer aldığıdır.

Ne yazık ki 78 komünist, devlet tarafından katledildi. 100'den fazla komünist devlet tarafından kaçırıldı, işkence gördü ve kaybedildi. Tutuklananların sayısı oldukça yüksek ve yoldaşlarımız sahte suçlamalarla hâlâ hapiste. Bunlar arasında ben de bulunuyorum. Bana, gayrimeşru bir hükümeti devirmek için yıkıcı faaliyetler organize etmek suçlaması yöneltildi. Terör hücreleri organize ettiğim iddia edildi. Bu, devletin baskıcı yöntemlerini gözler önüne seriyor.

Şunu kabul etmek önemlidir: terör karşıtı yasaları savunanlar, Kenya halkı değildi. Terör karşıtı yasa, Kenya halkının talebi değildi. Aslında, bunlar ABD emperyalizmi ve lobi gruplarıydı. Terör karşıtı yasaları, özellikle Müslüman din adamlarını ve komünistleri tutuklayıp, onları yargılamak ve haberleşmelerini kesmek amacıyla kullanmak istiyorlardı. Kenya'da ödediğimiz bedel buydu. Ancak doğru analizimize göre, Kenya halkının, özellikle işçi sınıfı bilinci, her zamankinden daha yüksek bir seviyede.

Ve bu rejimi mantıksal bir sonuca ulaştırmaya kararlıyız, aynı zamanda Kenyalı halkı şu konuda uyandırıyoruz: Sorun yalnızca William Samoeiruto ile değil. Sorun, neo-kolonyal sistemdir. Sorun, emperyalizmin krizidir. Sorun, kapitalizmin krizidir. Ve Kenya Komünist Partisi, sokaklardaki kazanımları yeniden pekiştirmeyi başarmıştır.

Ve bu rejimi mantıksal sonucuna kadar götürmeye kararlıyız. Kenya halkına hatırlatıyoruz ki, sorun sadece William Samoei Ruto değil. Sorun, neokolonyal sistemdir. Sorun, emperyalizmin krizidir. Sorun, kapitalizmin krizidir. Kenya Komünist Partisi, sokakların kazanımlarını yeniden bir araya getirmeyi başardı.

Şimdi, Kenya halkının birincil düşmanı olan komprador burjuvazi ve onların Batılı destekçileri yani emperyalistler. Washington savaş konsensüsüne karşı tüm demokratik güçlerle birlikte ilerlemeyi sağlamak için "Halk Meclisi Ulusal Koordinasyon Komitesi" adlı yeni bir halk cephesini açtık.

Biz Türkiye'den baktığımızda Kenya'da bir devrim görüyoruz, bu devrimin zaferle sonuçlanması için herhangi bir planınız var mı?

Öncelikle, Kenya Komünist Partisi olarak, sokaklarda yaşananları adlandırma konusunda çok dikkatli davrandık. Bu sürecin ön saflarında yer almış olsak da, buna bir devrim demek isteksiz davrandık. Bunun nedeni, tarihin bize bazen kendiliğindenliğin bir hükümetin devrilmesine katkıda bulunabileceğini göstermesidir. Ancak bu, Kenya'da bir devrim yaşandığı anlamına gelmiyor; çünkü, Kenya devriminin nesnel koşullarının olgun olduğuna inanmakla birlikte, devrimin öznel

koşulları henüz sağlanmış değil. Aslında, Kenya Komünist Partisi olarak, sokaklarda 10 milyon kişi olmasına rağmen, yalnızca 43.000 civarında üyemizle, Kenya ulusunun öfkesini halkın gerçek düşmanlarına yönlendirmek bir kabusu dönüştü.

Şimdi görevimiz, sokaklardaki kitleleri yeniden bir araya getirmek, hatalarımızı düzeltmek ve halk kampını yeniden harekete geçirmek için mücadelemizin karakterini net bir şekilde yeniden tanımlamak ve ulusal demokratik devrimimizin ilk aşamasını tamamlamamıza yardımcı olacak ülkemizdeki tüm demokratik güçleri seferber etmektir. "Ulusal Demokratik Devrim" (UDD) ile sosyalist inşa arasında yüksek bir duvar olmadığını söylesek de, Kenya'da UDD'yi tamamladıktan sonra, devrimin nesnel koşullarını ilerletebilecek ve halk devrimini hızlı bir şekilde sonuçlandırmamıza yardımcı olacak etkili, üretken ve gelişmiş güçlere sahip olacağız. Bu nedenle kesin bir şey söyleyemeyiz. Örneğin, insanlar bizi Bangladeş'le karşılaştırıyor.

Oysa Bangladeş'de olan bir "renkli devrim" idi; Washington'daki savaş kıskırtıcılarının desteklediği bir karşı-devrim! Fakat Kenya halkı olarak biz, kendi çıplak ellerimize dayanıyoruz. Ve halkta, şu sıralarda barışçıl gösterilerin işe yaramadığı yollu bir yeni bilinç oluşsa da, bu, halk yığınlarının Kenya KP'nin çözümlemelerine yaklaştığı anlamına gelmiyor. Propagandamız güçlü, evet, ama henüz Ruto propaganda savaşını kaybetmiş değil.

Enformatif gücünü yitirdi. Kimse ona güvenmiyor. Bu yüzden örgütlü bir şiddeti uygulayabileceği faşist bir devlet yapılanmasına gidiyor. Zira 2010 Anayasasının doğası ilericidir.

Hatta Sudan'dan paramiliter güçleri, Uganda'dan özel kuvvetleri ve bölgedeki diğer unsurları getirdi.

Çünkü Doğu Afrika bölgesindeki yeni-sömürgeci projeler, Nairobi'de ve Kenya'da yaşanan olaylar nedeniyle sarsılıyor. Bu yüzden Museveni ve Doğu Afrika'daki tüm yeni-sömürgeci yöneticiler, Başkan Ruto ile tam bir ideolojik dayanışma ve birlik içindeler. Z kuşağı Ayaklanması'nı destekliyormuş gibi davranan muhalefet lideri bile, şimdi sözde geniş tabanlı hükümet anlaşmasını imzaladı. Ama geniş tabanlı hükümet kimin için? Bu durum sadece, ABD ve Britanya tarzı demokrasilerde, egemen sınıfın birbirine karşıymış gibi görüldüğü propaganda yöntemleridir. Ancak propagandaları yenilgiye uğradığında ve halk gerçeği öğrendiğinde, şimdi 'birincil düşman' olarak adlandırdıkları Kenya Komünist Partisi ve Halk Cephesi ile mücadele etmek için el ele verdiler. Onlar, liderliklerine yönelik maddi bir tehdit olmadığı sürece herhangi bir demokrasiyle ilgilenmezler. Kenya Komünist Partisi, Halk Meclisi Ulusal Koordinasyon Komitesi çatısı altında bu gerçeği ilerletmeye devam ediyor. Ve artık eskisi gibi değil, kesin bir şekilde Kenya Komünist Partisi'nin, Kenya halkını birincil düşmanımızın nihai yenilgisine götüreceği ve Kenya halkını anti-emperyalist cephede harekete geçirerek uluslararası anti-emperyalist gündeme daha yapıcı bir şekilde katılmalarını sağlayacağı açıktır.

İşte bu, Kenya Komünist Partisi'nin sadece dar bir milliyetçilikle Kenya halkı için savaştan bir parti olmadığını doğrulayan şeydir. Biz, enternasyonal bir partiyiz. Pan-Afrikalizm meselesini, bilimsel sosyalizm altında birleşmiş ve özgür bir Afrika kıtası olarak net bir şekilde ortaya koyuyoruz.

Anladığımız kadarıyla Kenya Komünist Partisi bu ayaklanmaya

öncülük ediyor. Daha önceden kurulmuş komite ve konseyler var mıydı ya da şu an ayrıca KP'nin kurduğu komite ve konseyler var mı?

Bu toplumsal patlama ya da Z Kuşağı ayaklanması başlamadan önce, Kenya Komünist Partisi'nin, "Kitlesel Eylem Komitesi" adını verdiğimiz bir yapıyı zaten kurumsallaştırmış ve ülkemizde bir aylık bir kitlesel ayaklanma gerçekleştireceğimizi ilan etmiş olması önemlidir. Kısaca ifade edecek olursam, bu, Başkan William Samoei Ruto yönetiminin uygulamaya koyduğu halk karşıtı politikaların bir sonucuydu. Belki de Türk halkının bile nasıl etkilendiğine dair bir örnek verebilirim.

Burada, Kenya Komünist Partisi'nin Kürt hareketini desteklediğini söylemiyorum. Yalnızca ülkemizde sığınma arayışında olan kişilerin CIA veya Mossad gibi Siyonist bir yapıya teslim edilip Türk istihbarat makamlarına verilmesine karşı olduğumuzu ifade ediyoruz. Hatırlarsanız, Öcalan Nairobi'de tutuklanmış ve tüm uluslararası yasalara aykırı bir şekilde Türk makamlarına teslim edilmişti. İki hafta önce, Nairobi'de CIA operatörleri aracılığıyla beş Türk siyasi mülteci yeniden Türk İstihbarat Teşkilatı'na teslim edildi. Bu durum, Başkan William Samoei Ruto yönetiminin, Kenya Ulusal İstihbaratı, polis ve ordu da dahil olmak üzere, emperyalist aygıtlarla uyum içinde çalıştığını açıkça göstermektedir. Bu tartışmayı daha ileriye taşımak için birkaç örnek daha vereceğim.

Kenya'nın NATO üyesi olmayan bir müttefik olarak ilan edilmesi meselesi... Batı Afrika'da ABD ve Fransız emperyalizminin yenilgiye uğraması sonrası bu güçler yeni bir üs arayışına girdi. Başkan William Samoei Ruto, milyonlarca dolarlık

rüşvetle memnun edildi ve ülkemizin egemenliğini açık artırmaya çıkararak ABD'nin bir nükleer tesis ve savaş alanı inşa etme sürecini başlatmasına izin verdi. Vacib'de, ABD askeri hava üssü rekor bir sürede, sadece altı ay içinde tamamlandı. Sahel bölgesinden gelen tüm ekipman ve personel, şu anda Kenya'nın kuzeydoğu tarafında konuşlanmış durumda. Bu durum bizi son derece rahatsız etti, çünkü ülkemizin egemenliğini ciddi şekilde tehlikeye atıyor.

Ayrıca, Lamu Takımadaları, askeri üs kurması için ABD emperyalizmine tahsis edildi. Bu, Yemen'i hedef alan dronların doğrudan Mada Adaları'ndan yani Kenya topraklarından geldiği anlamına geliyor. Başkan William Samoei Ruto, Ukrayna'daki vekalet savaşında NATO'ya katılmak için bir anlaşma imzaladı ve yalnızca personel sağlamakla kalmayıp, lojistik desteği de üstlenebilecek Kenyalı bireyleri göndermeyi taahhüt etti. Bu, Rusya'ya karşı sürdürülen vekalet savaşına katılım anlamına geliyor. Bu durumlar, Başkan William Samoei Ruto'nun, özellikle dış politika meselelerinde Batı'nın bir kuklası olduğunun açık bir kanıtıdır.

Bu aynı başkan, Batı Sahra konusunda bir aldatmaca yaptı. İktidara geldiğinde, Fas hükümeti onu rüşvetle ikna etti ve ertesi gün Batı Sahra Büyükelçiliği'ni kapatacağını açıkladı. Dış politika açısından durumu daha da kötüleştiren bir şekilde, Pan-Afrikanizm idealini yozlaştırdı ve iflas ettirdi. Hatta Kenya ulusal anayasasına aykırı olarak, Kenya polisinin Haiti'de emperyalist çıkarlar doğrultusunda görevlendirilmesini sağladı. Başkan William Samoei Ruto, Kenya halkına gıda güvenliği konusunda seslenirken, bu politikaların yarattığı krizleri örtbas etmeye çalıştı ve Bill Gates

Vakfı, Amerikan çok uluslu şirketleri ve Monsanto'nun Kenya'daki gıda güvenliğini yeniden tesis etmemize yardımcı olacağını söyledi. Oysa gerçekte, Kenya'daki tarıma elverişli arazilerin %85'i, ahlaki olarak iflas etmiş ve yozlaşmış bir siyasi sınıfın, özellikle William Samoei Ruto'nun, Katolik Kilisesi'nin ve Anglikan Kilisesi'nin elindedir. Bu durumda, tüm arazi bu toprak sahiplerine teslim edilmişken, teknolojiyi kullanarak gıda güvenliğini sağlamaktan nasıl bahsedilebilir? İşte bu nedenle, Kenya Komünist Partisi, Gen Z ayaklanması sırasında doğru bir şekilde şunu dile getirdi: Bu mücadeleyi sadece toprak ve gıda için değil, aynı zamanda gerçek özgürlük için de bir yetişkin mücadelesi haline getireceğiz. Toprak ve gıda olmadan, Kenya halkı için gerçek bir özgürlük var olamaz.

Başkan William Samoe Ruto Kenya halkını koruyucu politikalar konusunda ne yaptı? Kocaman bir şaka! Aslında, sanayileşmeyi geliştirmek veya tarımı genişletmek gibi bilinçli bir süreç başlatmak yerine, William Samoe Ruto, yalnızca dünya genelinde seyahat edip Almanya, Kanada ve diğer emperyalist ülkelerle işgücü anlaşmaları imzaladı. Bu anlaşmalarla Kenya halkını, Kenya Komünist Partisi'nin "insan kaçakçılığı" olarak adlandırdığı bir plan çerçevesinde yurt dışına işgücü olarak ihraç etmek istiyor. Bilirsiniz, tüm bunlar Kenya halkının yurtdışında iş aramak için ülkeden ayrılması ve William Ruto'nun yozlaşmış rejimi adına döviz çekmek için yapılan bir girişim.

İnsanlar yollara düşüyor, ya sonra? Çoğu, kötü çalışma koşulları, sömürü ve insanlık dışı muamelelerle karşılaşılıyor. Eve kargoyla cesetleri geliyor. Onun "ulusal politikaları" halk karşıtıdır; Kenya halkının temel

ihtiyaçlarına çözüm üretmekten çok uzak, yalnızca halkı daha da zor durumda bırakıyor. Ayrıca, gençler için istihdam yaratmanın bir yolu olarak, oldukça geri bir neoliberal serbest girişimcilik anlayışını popülerleştirdi. Buna "Hustler Fonu" adını verdi ve gençlerin, hükümetin istihdam yaratmaktan sorumlu olmadığı gerekçesiyle, kendilerini istihdam edebilmeleri için 5 dolarlık krediler almasını önerdi. Bu, Kenya halkının popüler politikalarına yönelik önemli bir saldırıdır.

İşte bu yüzden Kenya Komünist Partisi, kitlesel eylem komitelerini kurdu ve nihayetinde sokaklarda bir karşı saldırı başlatma kararı aldı. Mesajımız netti: **"Başkan Ruto gitmeli."** Bugün bile, geçen zamana rağmen, Ruto hatalar yapmaya devam ediyor. Kenya Komünist Partisi olarak gururla söylüyoruz ki, hareketimizin en büyük "üye kazandırıcı" Başkan William Samoe Ruto'dur. Daha fazla konuşmasına izin verelim, daha fazla hata yapsın; çünkü bu hatalar, Kenya devrimi yolundaki kararlılığımızı ve yol haritamızı daha da güçlendirecektir.

Kenya Komünist Partisi'ne göre Pan Afrikacılık nedir?

Pan Afrikacılığın Afrika kıtasında en yanlış anlaşılan kavram olduğunu kabul etmek önemlidir. Ama şunu söylememe izin verin. Ulusalcılık var, ulusalcılık var. Gerici ulusalcılık var ve ilerici ve devrimci ulusalcılık var.

Özellikle önemli görev, tüm ulusal demokratik güçleri bir araya getirerek işgalci yerleşimci güçleri ya da ülkemizdeki emperyalist ajanları yenmektir, işte bu gerçek ulusalcılık anlayışdır. Ancak bir de dar ulusalcılık kavramı vardır; bu, örneğin Kenya halkının Türk halkından daha önemli olduğunu ya da Kenya halkının

Uganda halkından daha üstün olduğunu düşünen bir anlayıştır. Biz Kenya Komünist Partisi olarak bu kavramları sürekli olarak açıklığa kavuşturma gayreti içindeyiz. Stalin'in de milliyetler sorununda bu konuları ele aldığını biliyoruz. Bu konferansta, Quebec'ten gelen yoldaşımızın Joseph Stalin'in milliyetçilik üzerine klasik eserlerinden bahsetmesini dinlemek beni oldukça mutlu etti.

Küreselleşmiş kapitalist sistemi ilerletmek, emperyalizmi ilerletmek için milliyetçiliği öne çıkaran insanlar var, ancak bir yandan da kendilerini küreselleşmiş kapitalizmin karşıtı olarak gören ve emperyalizmi, karşılıklı saygıya, uluslararası dayanışmaya ve insanlığın gerçek dostluğuna dayalı küreselleşmiş sosyalizmle değiştirmek isteyen bizim gibi insanlar da var. Şimdi Pan-Afrikanizm konusuna gelirsek, milliyetçilik, Pan-Afrikanizm ve enternasyonalizm arasındaki ortak nokta, kavramın belirli bir coğrafi bölgeye dayanmasıdır. Ancak bence Joseph Stalin bize coğrafyanın, tıpkı nüfus gibi, toplumun gelişimi açısından diğer üretken faktörlere kıyasla çok daha az rol oynadığını hatırlatıyor; örneğin, insanların ve makinelerin gelişimi gibi üretken faktörler. Dolayısıyla Pan-Afrikanizm, temelde, ırkçı Batı düşüncesine, özellikle de Batılı düşünörlere, metafizik düşünörlere, Avrupa'nın geri kafalı düşünörlere bir tepki olarak başladı. Bu düşünörlere, Afrika ırkının düşünöceden yoksun olduğunu ve sadece hayvanlar gibi yaşadığını iddia eden bir anlatıyı öne sürdüler.

İşte bu yüzden, felsefi perspektiften bakıldığında, Afrika felsefesinin Batı'daki ırkçı düşünörlere tepki göstererek geliştiğini söylüyoruz. Şimdi, Afrika felsefelerinin savunucularından biri de Senghor'du ve o, "Negritude" (Siyahlık Bilinci)

kavramını ortaya attı. Bu kavram, temelde Afrika ırkının baskı altında olduğunu, beyazlara ait olan her şeyi reddetmemiz ve hem zihinsel hem de fiziksel olarak köklerimize dönmemiz gerektiğini söylüyordu. Kwame Nkrumah'ı hatırlayın.

Yurtdışında eğitim almaya gitmiş olsa da, İngiliz düşünörlerin ırkçı saldırıları ve ırkçı yazıları, aslında Marksist literatürü özümsemesini engelledi. Bu yüzden erken dönem gelişiminde, Afrika devrimini ilerletmek için yerel bir teorik süreci uyarlamaya çalışan conscientism (bilinççilik) kavramını ortaya attı. Ve başkaları da vardı, örneğin Nyerere, Afrika sosyalizmi fikrini getirdi. Ancak bu insanlar, sadece kafalarında yarattıkları şeyler olarak değil, maddi koşullarının bir ürünü olarak anlaşılmalıdır. Çünkü Afrika düşünörlere yönelik saldırılar en üst düzeydeydi.

O günler Afrika'nın insanlığın beşiği olduğunu duyduğunuz günlerdir. O günler, Sokrat, Platon ve Aristo'nun eğitim almak için Afrika'ya ve Mısır'a geldiklerini duyarsınız, çünkü Afrika savunmada idi ve Britanya ile Batı'nın ırkçı düşünöcelerine karşı tepki gösteriyordu. Ancak Kenya Komünist Partisi'nden öğrenmemiz gereken şey, filozof Kwame Nkrumah'ın bu geri kalmış düşünöcelerden nasıl arındığıdır; bunu, önemli bir kitap yayımlayarak yaptı: *Africa Must Unite* (Afrika Birleşmelidir). Ardından, *The Class Struggle in Africa* (Afrika'daki Sınıf Mücadelesi) adlı ikinci kitabını yayımlayarak yaptı ve **açıkça ifade etmek gerekirse, her şey bir kez bilim olarak ilan edildiğinde, o zaman bilimdir.**

Bu, Türkiye veya Afrika meselesi değil. Yani Marksizm gerçekten proletaryanın bilimidir, hangi coğrafyada olursa olsun. Bu, Kenya

Komünist Partisi'nin Pan-Afrikanizm anlayışını da getiriyor; bu anlayış, bilimsel sosyalizm altında birleşmiş, özgür, bağımsız bir Afrika'nın tamamlanması amacıdır. Biz bunu böyle adlandırıyoruz. Pan-Afrikanizmi çalıştıracak yazılım, Avrupa'nın birliğini yönlendiren ırkçı ideolojiden ve kapitalist ideolojiden farklı olmalıdır.

Aslında, Kenya Komünist Partisi, Avrupa'nın birliğini, Afrika kıtasının cesedi üzerinde örtülmüş masumların kanının, sömürgeciliğin, neokolonializmin birliği olarak nitelendiriyor. Bizim, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki egemen sınıf gibi, insanları köleleştirme arzularımız yok. Afrika halklarının, dünyanın herhangi bir bölgesini kolonileştirme arzusu da yoktur. Geçmişin hatalarını düzeltmemiz gerekiyor, hatta bizler kurban olmuş olsak da, bilimsel sosyalizmi savunmak için, özgür, bağımsız Afrika halklarını birleştirebilecek tek yazılım olarak bunu savunmalıyız.

Bu yüzden her çelişkiyi sınıf testine tabi tutuyoruz, cinsiyet, ırk ve diğer daha ikincil ya da daha önemsiz çelişkiler değil.

Kenya Komünist Partisi olarak uluslararası komünist bağlantılarınız var mı?

Evet. Mücadele ettiğimiz şey küreseldir. Bu yüzden biz de bir enternasyonalist örgütüz. Ve komünist örgütlerle komünist partilerle ikili ve çok taraflı kardeşçe ilişkilerimiz var. Biz Almanya Marksist Leninistlerin ev sahipliğinde düzenlenen ICOR'da varız.

Biz Yunanistan KP'nin ön ayak olduğu Uluslararası İşçi ve Komünist Partileri toplantılarında yer alıyoruz. Biz aynı zamanda Filipinler Komünist Partisi tarafından toplanan ILPS'de

(Uluslararası Halkların Mücadele Birliği) yer alıyoruz.

Uluslararası dayanışma etrafındaki tartışmalarda söylememiz gereken şey, üzerinde anlaşılmadığımız teorik soruları ayırmak ve yalnızca küresel halk kampını ilerletmek için, bizi birleştiren alanları seçmektir. Kenya Komünist Partisi'nin de enternasyonalist bir örgüt olduğunu ve bizim de ABD emperyalizmine karşı enternasyonalist aktivistler olduğumuzu belirtmek önemlidir.

Son olarak, Türkiye'nin işçi sınıfına ve ezilen halklarına ne söylemek istersiniz?

Belki de genel olarak Türkiye'deki işçi sınıfına şunu söylemek isterim: Afrika kıtasında dostları olduğunu bilsinler. Mücadelemizin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğunu görüyoruz. Şu anda, ABD emperyalizminin Türkiye'deki saldırısı, Afrika kıtasındaki etkilerinden daha az değildir. Hatta, ABD emperyalizminin Türkiye üzerindeki etkileri, Afrika kıtasındaki etkileri kadar ciddidir. Umarız, ABD emperyalizminin nihai yenilgisi için anti-emperyalist güçler olarak birleşebilir ve sosyalist toplumu inşa etme projesi olarak barışçıl sosyalizmi hayata geçirebiliriz. Çok teşekkür ederim.

Röportaj için biz çok teşekkür ediyoruz.

NOT: 25-27 Ekim 2024'te Afrika'da Senegal'in başkenti Dakar'da düzenlenen Dünya Anti Emperyalist Platform'un 7. Konferansı sırasında Kenya Komünist Partisi Ulusal Örgütlenme Sekreteri ve Ulusal Başkan Yardımcısı Booker Omole ile yaptığımız söyleşidir.

“Öğrenci gençlik olarak 19 Mart’ta, bu diploma iptali ve gözaltı kararının ilk gününde İstanbul Üniversitesi öğrencilerinin çağrısıyla yüzler olup buluşmuştuk. Yemekhane önünden Ana Kapı’ya doğru yürüyüşe başladığımızda onlarca barikat duruyordu karşımızda. Ama öylesine kararlı ve inançlıydık ki, bize ne polis kalkarı, ne barikadı dayandı. Kurulan barikatların engelleyemediği isyanımızla gerçekleştirdik eylemimizi. İşte bu eylem, öğrenci gençliğin bu öfkesi, zaten patlamaya hazır halkın harekete geçmesi için bir fişekten fazlası oldu.”

ISBN 978-605-80596-4-1

9 786058 059641 >